

Eindrapport

Monitor Proeftuinen

Verkenning Invulling Vrijheidsbeneming

Justitiële Jeugd

Een beschrijvend onderzoek naar de proeftuinen

Screening & Diagnostiek en Kleinschalige Voorzieningen

Academische Werkplaats
Risicojeugd

Datum publicatie:

28 februari 2018

Uitvoering:

Academische Werkplaats Risicojeugd

p.a. Intermetzo

Postbus 94

7200 AB Zutphen

E: info@awrj.nl

W: www.awrj.nl

Auteurs:

Fleur Souverein, MSc.

dr. Marcia Adriaanse

Stan de Beus, BSc.

Nina van Wissen, MSc.

Armelle van den Burg, Msc.

Pim Steenbergen, BSc.

Kyra de Hair, BSc.

mr.dr. Lieke van Domburgh

prof.dr. Arne Popma

dr. Eva Mulder

In opdracht van:

Ministerie van Justitie & Veiligheid, Den Haag

Met dank aan:

Sanne Oostermeijer, Dominique Pars en Yannick van Vugt voor hun bijdrage aan de dataverzameling.

VOORWOORD

Voor u ligt het eindrapport over de proeftuinen Screening & Diagnostiek (S&D) en Kleinschalige Voorzieningen (KV) in het kader van de Verkenning Invulling Vrijheidsbeneming Justitiële Jeugd (VIV JJ). De Academische Werkplaats Risicojeugd (AWRJ) heeft de opdracht gekregen om de monitoring van de proeftuinen uit te voeren. De gegevens die in het kader van deze monitoring zijn verzameld, vormen de basis voor het eindrapport dat u nu voor u heeft. In dit rapport wordt de proeftuinperiode vanaf de start tot 22 december 2017 nauwkeurig en gedetailleerd beschreven en worden geleerde lessen gedestilleerd. De informatie uit dit rapport zal één van de informatiebronnen zijn die het ministerie van Justitie & Veiligheid (J&V) kan gebruiken bij de verdere besluitvorming en beleidsontwikkeling in het kader van VIV JJ. Dit rapport richt zich op de inhoudelijke evaluatie van de proeftuinen S&D en KV. Evaluatie van andere onderwerpen, zoals de financiële aspecten en financiële haalbaarheid van KV en S&D, zijn niet in dit rapport meegenomen.

INHOUD

VOORWOORD	3
INHOUD	4
AFKORTINGEN	8
LEESWIJZER	9
1. PROEFTUINEN VIV JJ	10
2. MONITOR PROEFTUINEN VIV JJ	32
1. TOELEIDING	33
1.2 1 mei tot 1 november 2017	33
1.3 Landelijke potentiële doelgroep preventieve hechtenis onder 18 jaar	34
1.4 Alternatieve toeleidingswegen	34
2. BASISREGISTRATIEMONITOR	35
2.1 Basisregistratiemonitor	35
2.2 Vergelijking JJI: risicotaxatie	35
3. FOLLOW-UP	36
4. PROCESEVALUATIE	37
4.1 Interviews	37
4.1.1 Jongeren en systeem	37
4.1.2 Ketenpartners	37
4.2 Focusgroepen	38
4.3 Participerende observaties	39
4.4 Aanvullende informatie	39
5. CASUSANALYSES	40
5.1 Casusanalyse: locatie specifiek	40
5.2 Casusanalyse: uitplaatsingen	40
2. SCREENING & DIAGNOSTIEK	41
1. S&D BREDA	42
1.1 Werkgroep afsprakenkader integraal trajectplan zorg	43
1.1.1 Uitgangspunten	43
1.1.2 Verloop werkgroep	43
Casuïstiek	43
Afsprakenkader	44
1.1.3 Werkgroepen schema forensische jeugdzorg	47
1.1.3.1 Uitgangspunten	48
1.1.3.2 Verloop werkgroepen	48
1.1.4 Werkgroep samenwerkingsverband forensische jeugd	49
1.1.4.1 Uitgangspunten	49
1.1.4.2 Verloop werkgroep	50
2. S&D ROTTERDAM	51
2.1 Instroom	51
2.1.1 Opzet proeftuin en implementatie	52
2.1.2 Potentiële doelgroep preventief gehechte jongeren: jeugd en ASR	53
Start van de proeftuin tot 1 mei 2017	53
2.1.3 Doelgroep: overwegingen en kenmerken	55
Criminogene factoren	56
Beschermende factoren: woonsituatie en school	58

Leeftijd	58
Doelgroep: jongeren en systeem	59
2.1.4 Toeleidingsproces	59
2.2 Verblijf	61
2.2.1 Proces S&D.....	61
Betrokkenheid GGZ	64
Betrokkenheid NIFP	65
Afspraken en kaders S&D.....	65
2.2.2 Betrokkenheid jongeren en systeem	68
2.2.3 Leefklimaat	69
2.2.4 Verblijf: jongeren en systeem	70
Proces S&D.....	70
Leefklimaat.....	71
Betrokkenheid jongeren en systeem	72
2.2.5 S&D bij een bredere doelgroep.....	73
2.3 Uitstroom	75
2.3.1 Uitstroomproces	76
2.3.2 Follow-up	79
CASUSANALYSE: ROTTERDAM.....	86
3. S&D GRONINGEN.....	87
3.1 Proces S&D	87
3.1.1. Afspraken en kaders S&D.....	89
3.2 Betrokkenheid jongeren en systeem.....	90
3.2.1 Betrokkenheid: jongeren en systeem	90
4. ALGEMENE RESULTATEN PROEFTUINEN S&D	92
4.1 Doelgroep	92
4.1.1 De jongere centraal.....	92
4.1.2 Transforensische zorg	93
4.2 Proces en inhoud S&D	93
4.3 Randvoorwaarden S&D	94
4.4 Meerwaarde S&D	95
3. KLEINSCHALIGE VOORZIENINGEN.....	97
1. INSTROOM.....	98
1.1 Implementatie en context proeftuinen	100
1.2 Doelgroep	102
1.2.1 Potentiële doelgroep preventief gehechte jongeren.....	102
Start van de proeftuinen tot 1 mei 2017.....	103
1 mei 2017 tot 1 november 2017.....	105
Landelijke potentiële doelgroep preventieve hechtenis (jeugd).....	107
Schorsen, tenzij	109
1.2.2 Indicaties en overwegingen	110
Doelgroep KV: plaatsingstitel	110
Contra-indicaties en indicatiecriteria voor plaatsing	113
Her-instroom.....	122
1.2.3 Vergelijking met jongeren uit de JJI	123
Leeftijd	123
Risicofactoren	124
Beschermdende factoren.....	124
1.2.4 Jongeren en systeem: indicaties en overwegingen.....	124
1.3 Toeleidingsproces: screening en advies	126
1.3.1 Van advies tot plaatsing.....	128

1.4 Plaatsing	129
1.4.1 Moment van plaatsing	129
CASUSANALYSE: AMSTERDAM	131
2. VERBLIJF	132
2.1 Traject.....	132
2.1.1 Amsterdam	132
2.1.2 Groningen	133
2.1.3 Nijmegen.....	134
2.2 Betrokkenheid jongeren en systeem.....	135
2.3 Beschermende factoren: dagbesteding, hulpverlening en vrijetijdsbesteding	137
2.3.1 Structuur en aanbod dagprogramma KV	140
2.4 Orthopedagogisch leefklimaat	141
2.4.1 Relationele beveiliging	142
2.4.2 Beveiligingsmaatregelen	144
Amsterdam	145
Groningen	145
Nijmegen.....	146
2.5 Incidenten en consequenties	147
2.5.1 Onttrekkingen	148
2.5.2 Uitplaatsing JJI: casusanalyse.....	149
Individuele kenmerken jongeren	150
Het toeleidingsproces	154
Context proeftuin KV	155
2.5.3 Klachtenprocedure.....	156
2.6 Bewegingsruimte buiten de KV	156
2.6.1 Controle maatregelen	158
2.7 Bescherming maatschappij en slachtoffer	158
2.8 Draagvlak in de buurt	160
2.9 Verblijf: jongeren en systeem.....	161
2.9.1 Traject: jongeren en systeem.....	161
2.9.2 Beschermende factoren: jongeren en systeem	164
Dagbesteding	164
Contact tussen jongeren en ouders/verzorgers.....	166
Ligging KV: jongeren en systeem	167
2.9.3 Leefklimaat: jongeren en systeem	168
Sfeer en onderlinge relaties	168
Beveiligingsmaatregelen en incidenten	170
2.9.4 Bewegingsruimte buiten de KV: jongeren en systeem	172
Nymi-bandje.....	173
CASUSANALYSE: GRONINGEN	175
3. UITSTROOM.....	176
3.1 Verblijfsduur	176
3.2 Uitstroomproces.....	177
3.2.1 Nazorg vanuit de KV	180
3.3 Follow-up	182
3.3.1 Verloop dataverzameling	182
3.3.2 Tijd na uitstroom.....	183
3.3.3 Woonsituatie	183
3.3.4 Beschermende factoren: dagbesteding, hulpverlening, vrijetijdsbesteding	184
Dagbesteding	184
Hulpverlening.....	185

Vrijtijdsbesteding	186
3.3.5 Overtreden schorsingsvoorwaarden en delictgedrag	186
3.3.6 Betrokkenheid systeem	187
3.3.7 Betrokkenheid ketenpartners	188
3.3.8 Algemene ervaringen reclasseringsmedewerkers	189
3.4 Meerwaarde KV	190
CASUSANALYSE: NIJMEGEN	192
GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	193
BIJLAGEN.....	195
BIJLAGE 1: OVERZICHT KENMERKEN PROEFTUINEN VIV JJ	196
BIJLAGE 2: OVERZICHT PARTICIPERENDE OBSERVATIES.....	197
BIJLAGE 3: VRAGENLIJST FOLLOW-UP MONITOR AWRJ	202
BIJLAGE 4: IVS TOT PLAATSING PER MAAND S&D ROTTERDAM	203
BIJLAGE 5: VAN ADVIES TOT PLAATSING S&D ROTTERDAM	204
BIJLAGE 6: KENMERKEN JONGEREN DISC ROTTERDAM	206
BIJLAGE 7: VAN IVS TOT PLAATSING PER MAAND KV	209
7.1 Van IVS tot plaatsing per maand: Amsterdam	209
7.2 Van IVS tot plaatsing per maand: Groningen	210
7.3 Van IVS tot plaatsing per maand: Nijmegen.....	211
BIJLAGE 8: VAN ADVIES TOT PLAATSING KV	212
8.1 Van advies tot plaatsing Amsterdam.....	212
8.2 Van advies tot plaatsing Groningen	214
BIJLAGE 9: CASUSBESCHRIJVING POSITIEVE TRAJECTEN GRONINGEN.....	216
BIJLAGE 10: SCREENINGSLIJST ROTTERDAM	217
BIJLAGE 11: SCREENINGSLIJST AMSTERDAM	220
BIJLAGE 12: SCREENINGSLIJST GRONINGEN	222
BIJLAGE 13: SCREENINGSLIJST NIJMEGEN	225

AFKORTINGEN

3RO	3 Reclasseringsorganisaties
AWRJ	Academische Werkplaats Risico Jeugd
ASR	Adolescentenstrafrecht
DForZo	Directie Forensische Zorg
BJJ	Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen
DIZ	Divisie Individuele Zaken
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
GI	Gecertificeerde Instelling
GPS	Global Positioning System
IBS	In Bewaring Stelling
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IVS	In Verzekering Stelling
JB	Jeugdbescherming
JJI	Justitiële Jeugdinrichting
KV	Kleinschalige Voorziening (proeftuin)
LIJ	Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen
LSV	Landelijke Specialistische Voorziening
LVB	Licht Verstandelijk Beperkt
MDO	Multidisciplinair overleg
NIFP	Nederlands Instituut Forensische Psychiatrie
OM	Openbaar Ministerie
OvJ	Officier van Justitie
PIJ	Plaatsing in Instelling voor Jeugdigen
RC	Rechter commissaris
RJJJ	Rijks Justitiële Jeugdinrichting
ROM	Routine Outcome Monitoring
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
S&D	Screening en Diagnostiek (proeftuin)
SAPROF-YV	Structured Assessment of Protective Factors for violence risk – Youth Version
SAVRY	Structured Assessment of Violence Risk in Youth
SCIL	Screener voor Intelligentie en Lichtverstandelijke beperking
STP	Scholing en Trainingsprogramma
SVO	Speciaal Voorgezet Onderwijs
TVE	Tijdelijk Verblijf Elders
VIV JJ	Verkenning Invulling Vrijheidsbenaming Justitiële Jeugd
VNJA	Vereniging Nederlandse Jeugdrecht Advocaten
VO	Voortgezet Onderwijs
WSG	William Schrikker Groep
ZM	Zittende Magistratuur
ZSM	Zorgvuldig, Snel en Maatwerk

LEESWIJZER

In dit eindrapport wordt een beschrijving gegeven van zes proeftuinen op vijf locaties vanaf hun start op verschillende momenten in het najaar van 2016 tot 22 december 2017. Bij het lezen van dit rapport is een aantal zaken van belang.

Opbouw rapport

Er is een onderscheid tussen de opdracht van proeftuinen S&D en de proeftuinen KV. Tegelijkertijd kunnen, met een oog op een eventuele stelselwijziging, beide onderdelen eigenlijk niet los van elkaar worden gezien. In Hoofdstuk 1 worden de algemene geleerde lessen, werkzame elementen en randvoorwaarden beschreven. In Hoofdstuk 3 S&D en Hoofdstuk 4 KV worden de locatie specifieke kenmerken en resultaten van de verschillende proeftuinen tot in detail beschreven. In deze hoofdstukken staat per paragraaf een kader waarin de geleerde lessen per onderdeel worden samengevat. In Groningen was zowel een proeftuin KV als een proeftuin S&D gevestigd op één locatie, die sterk met elkaar verweven waren. Om overlap in de beschrijving in dit eindrapport te voorkomen wordt deze proeftuin in Hoofdstuk 4 KV het meest uitgebreid beschreven, maar komt, waar relevant, ook in Hoofdstuk 3 S&D aan de orde.

Groot verschil tussen de proeftuinen

De proeftuinen verschillen onderling sterk in zowel opzet en karakter als in regionale kenmerken (zie Bijlage 1 voor een overzicht van de kenmerken van de proeftuinen). De proeftuin KV Amsterdam was gevestigd in een woonwijk en was enkel gericht op preventief gehechte jongeren uit (de omgeving van) Amsterdam. De KV Groningen bevond zich grenzend aan een woonwijk in een gebouw gelegen op het terrein van het Poortje Jeugdinstellingen, was naast preventief gehechte jongeren ook gericht op jongeren in het kader van een ambulante traject of in verzekeringstelling (IVS), en was regionaal georiënteerd. De KV Nijmegen bevond zich grenzend aan een woonwijk op het terrein van Justitiële Jeugdinstelling (JJI) de Hunnerberg, bediende naast de preventieve gehechte jongeren ook jongeren met een Plaatsing in Instelling voor Jeugdigen (PIJ) maatregel of jeugdetentie en was regionaal georiënteerd. De proeftuinen S&D verschilden zo mogelijk nog meer. In Rotterdam was een kort verblijf afdeling in JJI de Hartelborgt ingericht voor S&D, in Groningen vond de S&D in de KV plaats en in Breda was geen sprake van een fysieke afdeling, maar werd door de ketenpartners in werkgroepen S&D uitgedacht. Ondanks deze verschillen kon een aantal algemene geleerde lessen worden gedestilleerd die, zoals gezegd, in Hoofdstuk 3 voor S&D en in Hoofdstuk 4 voor KV worden beschreven. Hierdoor zou bij het lezen de verleiding kunnen ontstaan om de proeftuinen onderling te vergelijken. Dit willen we met klem afraden; de proeftuinen onderling vergelijken is als appels met peren vergelijken. Het is van groot belang om bij het lezen steeds in het achterhoofd te houden dat er zes zeer verschillende proeftuinen worden beschreven.

Periode dataverzameling

De meetperiode van de monitor beslaat in principe de periode vanaf de start van de proeftuin in het najaar van 2016 tot 22 december 2017. Hierop dient een aantal uitzonderingen te worden vermeld. Om een volledig beeld te geven zijn de kwantitatieve gegevens over de instroom en bezetting van de proeftuinen voor de gehele proeftuin periode weergegeven, van vanaf het najaar van 2016 tot 1 februari 2018. Ditzelfde geldt voor de kwalitatieve informatie vanuit de procesevaluatie van de proeftuinen. Voorts is de kwantitatieve informatie over de potentiële instroom vanuit de voorgeleiding weergegeven voor de periode vanaf de start tot 1 november 2017 en is de informatie over de follow-up weergegeven voor de uitstroom tot 1 oktober 2017.

Tussenrapport versus eindrapport

Dit document betreft een eindrapport waarin, zoals gezegd, de gehele proeftuin periode wordt beschreven. Hierin komen ook de resultaten aan bod die in het tussenrapport werden beschreven dat op 29 september 2017 aan het Ministerie van Justitie & Veiligheid werd aangeboden.

1. PROEFTUINEN VIV JJ

*'Een robuuste, toekomstige omgeving waarin de jongere centraal staat en de aanpak keten overstijgend en duurzaam is met als doel het verminderen van de recidiverisico.'*¹

Inleiding

De strafrechtelijke vrijheidsbeneming van jongeren² ligt verankerd in het jeugdstrafrecht. Het jeugdstrafrecht kent naast de doelen van het herstel van de rechtsorde, vergelding en het verhogen van de veiligheid ook een pedagogische opdracht. De tenuitvoerlegging van de sanctie dient ook te worden benut voor begeleiding, behandeling en opvoeding met als uiteindelijke doel om herhaling van delictgedrag te voorkomen. De jongere dient perspectief te worden geboden. De kans dat hij of zij na de sanctie veilig terugkeert in en volwaardig deelneemt aan de maatschappij, moet zo veel mogelijk worden vergroot (www.dji.nl).

Instroom jongeren in justitiële jeugdinrichting daalt

De vrijheidsbeneming van jongeren wordt op dit moment ten uitvoer gelegd in Justitiële Jeugdinrichtingen (JJI). Deze inrichtingen zijn zo vormgegeven dat zij een substantiële schaalgrootte vergen om kosteneffectief te kunnen opereren. De instroom in de JJI's is echter de afgelopen jaren sterk afgenomen. In 2010 stroomden 2.263 jongeren in, terwijl dit in 2015 is teruggelopen tot 1.437 (van Alphen, Drost & Jongebreur, 2015). Daarbij neemt ook de verblijfsduur af; meer dan de helft van de preventief gehechte jongeren verblijft tegenwoordig minder dan vier weken in een JJI (Rovers, 2014). Als gevolg hiervan zijn de afgelopen jaren al meerdere JJI-locaties gesloten. Waar er in 2010 nog sprake was van 1240 plaatsen in 14 inrichtingen, bedraagt de operationele capaciteit in begin 2017 nog 505 plaatsen in vijf inrichtingen: de Rijks JJI met drie locaties en vier particuliere JJI's (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2017) en het aantal jongeren dat instroomt daalt nog steeds. Van een landelijk dekkende, regionale spreiding is in feite geen sprake meer, terwijl regionale plaatsing het uitgangspunt is bij plaatsing in een JJI. Het ideaal om jongeren dichtbij hun eigen leefsysteem te plaatsen komt steeds meer onder druk te staan. Daarnaast is er behoefte om meer te kunnen differentiëren in zorg en beveiligingsniveau. Het huidige stelsel kent een *'one size fits all'* benadering: alle JJI's bieden het zelfde hoge niveau van interne en externe beveiliging dat niet kan worden aangepast aan individuele behoeften en noodzaak, terwijl het belang van maatwerk juist steeds evidenter wordt.

Alternatieven voor de JJI: gerichte zorg op maat in een beveiligde setting

Gezien de grote afstand tussen de JJI's en het leefsysteem is het voor jongeren vaak niet mogelijk om school of werk te behouden of werk/school in de regio van herkomst op te starten. Tevens bestaat er in het huidige stelsel geen mogelijkheid voor jongeren die preventief gehecht worden om verlof te verkrijgen. Jongeren worden hierdoor na drie maanden uitgeschreven op school of verliezen hun baan. Bovendien hebben de JJI's de uitdagende taak om passende dagbesteding, begeleiding en behandeling te bieden aan een doelgroep die de afgelopen jaren steeds meer veranderd en gediversifieerd is, onder andere als gevolg van het adolescentenstrafrecht (ASR). Een uiteraard oudere groep met andere behoeften: arbeidsbemiddeling speelt bijvoorbeeld een grotere rol dan scholing. De grote diversiteit in onderwijsniveau, talenten, beperkingen en problematiek maakt het een uitdaging om voor iedere jongere maatwerk te leveren. Tevens is de verblijfsduur van jongeren in preventieve hechtenis vaak te kort (gemiddeld vier weken; Rovers 2014) om een interventie in gang te zetten. Het is onduidelijk of deze wijze van vrijheidsbeneming, met betrekking tot het voorkomen van delictgedrag en in het belang van resocialisatie, dan niet eerder slecht dan goed

¹ Doelstelling VIV JJ

² Met jongeren worden jeugdigen en adolescenten bedoeld, in de leeftijd tussen 12 en 23 jaar.

doet. Uit onderzoek blijkt bovendien dat het bij elkaar plaatsen van jongeren met gedragsproblematiek het risico vergroot op ‘besmetting’, ongewenste groepsvorming of zelfs het expliciet aanleren van deviant gedrag door groepsgenoten (*deviancy training*; Snyder et al., 2005). Het bieden van een vast groepsprogramma, hetgeen kenmerkend is voor JJ's, kan een bepaalde groepsdruk creëren die het risico op deze negatieve beïnvloeding vergroot (Dishion, Poulin, & Burraston, 2001; Macgowan & Wagner, 2008).

Ondanks dat er de laatste jaren vele kwaliteitsverbeteringen in de JJ's zijn doorgevoerd, is er behoefte aan alternatieven waarbij kan worden gevarieerd in beveiligingsniveau voor jongeren bij wie dit mogelijk is. Het doel is om zorg en begeleiding nog meer op maat te kunnen inzetten, waarbij dat wat goed gaat in het leefsysteem van de jongere (dagbesteding, hulpverlening, vrijetijdsbesteding) blijft doorlopen. Daarnaast is de context van het beleidsveld waarin de JJ's opereren veranderd. Sinds 2015 is de decentralisatie van de jeugdhulp definitief doorgezet, waarna de gemeenten onder de Jeugdwet verantwoordelijk zijn geworden voor de jeugdhulp en financiering daarvan. Dit betekent dat gemeenten medeverantwoordelijk zijn voor jeugdhulp aan jongeren die terugkeren in de gemeente na de periode van vrijheidsbeneming en dat zij daarmee in het justitiële veld een belangrijke partner zijn. Deze ontwikkeling biedt kansen om de samenwerking in de gemeenten waar jongeren vandaan komen te vergroten.

Verkenning Invulling Vrijheidsbeneming Justitiële Jeugd

Vanuit de noodzaak en de wens om de vrijheidsbeneming van justitiële jongeren anders in te richten heeft het Ministerie van Justitie en Veiligheid een verkenning uitgevoerd naar een duurzaam stelsel. Het rapport *Verkenning Invulling Vrijheidsbeneming Justitiële Jeugd* (VIV JJ; van Alphen, Drost & Jongebreur, 2015) is op 13 november 2015 aangeboden aan de Tweede Kamer. Dit rapport bevat een aantal doelstellingen voor een toekomstig stelsel voor justitiële jeugd: a) De jongere op de juiste plek, b) Kwalitatief goede zorg gericht op de veiligheid van de samenleving, c) Goede aansluiting van forensische zorg op de reguliere zorg, d) Sluitend netwerk van ketenpartners, e) Flexibiliteit wat betreft omvang en capaciteit. Deze doelen zijn vertaald in drie concrete bouwstenen:

1. Een efficiënt en effectief proces van plaatsing en screening, gericht op het opstellen van een integraal plan van aanpak.
2. Lokale/regionale kleinschalige voorzieningen, waar jongeren zo dicht mogelijk bij het eigen leefsysteem verblijven tijdens de periode van vrijheidsbeneming.
3. Landelijke voorzieningen waarin jongeren met een specifiek profiel specialistische zorg en beveiliging krijgen.

Het huidige rapport beperkt zich tot de eerste twee bouwstenen van VIV JJ, die geoperationaliseerd werden in zes proeftuinen: drie proeftuinen voor Screening & Diagnostiek (S&D) en drie proeftuinen voor Kleinschalige Voorzieningen (KV). De proeftuinen S&D richtten zich op een efficiënt en effectief proces van screening, diagnostiek en plaatsing. Het uitgangspunt was om de jongere op de juiste plek te krijgen. Hierbij werd een integraal plan opgesteld waarbij individueel maatwerk centraal stond dat verder reikte dan het justitiële kader. Bij het opstellen van dit plan dienden alle, voor de jongere relevante, partijen aan te sluiten. Bovendien dienden de jongere en het systeem³ nadrukkelijk te worden betrokken bij het opstellen en actualiseren van dit plan. De proeftuinen KV richtten zich op een zo lokaal mogelijke en kleinschalige opvang, met variatie in zorg en mate van beveiliging (maatwerk). Continuïteit van de gezonde elementen in het leefsysteem van een jongere en integraliteit in de hulpverlening en ketensamenwerking waren essentiële uitgangspunten, evenals het betrekken van de jongeren en hun systeem bij het traject.

³ Met systeem worden zowel de ouders/verzorgers als andere belangrijke personen uit het informele netwerk van de jongere aangeduid.

Het voorkomen van recidive volgens wetenschappelijk onderzoek

De plannen om te starten met de proeftuinen S&D en KV vinden hun onderbouwing in wetenschappelijk onderzoek. In diverse meta-analyses (zie Koehler et al., 2013) is aangetoond dat de effectiviteit van strafrechtelijke interventies op het voorkomen van recidive het grootst is indien er gewerkt wordt via het *Risk-Need-Responsivity* model (RNR; Andrews & Bonta, 1998; Andrews & Bonta, 2010). Volgens dit model moeten de intensiteit en duur van de interventie afgestemd zijn op het recidive risico (risicoprincipe), gericht zijn op dynamische factoren die samenhangen met het delictgedrag (behoefteprincipe) en aansluiten bij de individuele behoeften en kenmerken van de jongere (responsiviteitsprincipe). Bovendien zijn wetenschappers en klinici de afgelopen jaren in toenemende mate tot inzicht gekomen dat niet alleen risicofactoren, maar ook beschermende factoren bepalend zijn in het voorkomen van recidive (de Vries Robbé, 2014; Andershed, Gibson, & Andershed, 2016; Ward, 2017). Het *Good Lives Model* (GLM; Ward, 2002; Ward & Stewart, 2003; Ward en Gannon, 2006) benadrukt dat focus op criminogene factoren vanuit het RNR model een noodzakelijke, maar niet voldoende voorwaarde is voor effectieve behandeling (Ward & Gannon, 2006). Aansluitend op de wetenschappelijke literatuur over beschermende factoren stelt het GLM de sterke eigenschappen en capaciteiten van de jongere centraal en gaat uit van *strength based* behandelmethoden, waarbij samen met de jongere positieve doelen en actiepunten geformuleerd worden op de verschillende leefgebieden (Whitehead, Ward & Collie, 2007). Hierbij wordt expliciet aandacht besteed aan het vergroten van het zelfvertrouwen en de motivatie van de jongeren (Wilson & Yates, 2009). Voorbeelden van beschermende factoren die van belang zijn om recidive te voorkomen zijn een positieve structurele dagbesteding in de vorm van school of werk, een positieve (structurele) invulling van de vrijetijd, en passende hulpverlening of begeleiding. Hetzelfde geldt voor positieve ondersteuning vanuit het systeem en het bevorderen van de gezinsrelaties. Door het oprichten van KV's zou de afstand van jongeren tot hun leefsysteem worden verkleind, waardoor het systeem voldoende intensief bij het verblijf en de behandeling zou kunnen worden betrokken. Indien nodig kunnen systeeminterventies de band tussen jongere en systeem versterken en de kans op recidive verkleinen (Mos & Rigter, 2012; Simons e.a., 2017). Samengevat kan worden gesteld dat, indien het met S&D en KV lukt om risicofactoren te verminderen en beschermende factoren te stimuleren, deze nieuwe ontwikkeling kan bijdragen aan het verminderen van recidive.

De monitor

De verschillende proeftuinen S&D en KV hebben ieder op specifieke wijze invulling aan de opdracht gegeven, zowel qua proces als qua inhoud. In de monitor is geen onderzoek gedaan naar de financiële aspecten en haalbaarheid van S&D en KV; deze onderwerpen komen in een ander onderzoek aan de orde. In dit rapport worden in hoofdstuk X (S&D) en hoofdstuk X (KV) de locatie-specifieke kenmerken en resultaten van de proeftuinen beschreven. In de kaders bij de paragrafen staan samenvattingen van deze beschrijving. In dit overstijgende hoofdstuk worden de algemene geleerde lessen, werkzame elementen en randvoorwaarden beschreven. Hierbij zijn de lessen uit de proeftuinen S&D en KV bewust geïntegreerd. Met het oog op een eventuele stelselwijziging kunnen beide onderdelen niet los van elkaar worden gezien. In het traject van alle jongeren komt voorafgaande aan de periode van vrijheidsbeneming de vraag 'waar plaatsen?' aan de orde en zal er een screening moeten worden uitgevoerd om te bepalen wat de juiste plek is voor de jongere. Vervolgens zal in de KV (of een andere plek waar de vrijheidsbeneming ten uitvoer wordt gelegd) een proces van screening en diagnostiek moeten bijdragen aan een gedegen plan met leerdoelen en het perspectief na uitstroom.

Randvoorwaarde: aandacht voor implementatie

Implementatie van een nieuwe manier van werken

De proeftuinen KV en S&D vereisten een nieuwe manier van werken en daarmee ook implementatie van deze werkwijze. Los van inhoudelijke lessen die zijn geleerd in de verschillende proeftuinen, konden er bevorderende en belemmerende factoren worden gedestilleerd die het implementatie proces beïnvloedden. In de onderstaande paragraaf worden deze nader beschreven. In het geval van een stelselwijziging zal er immers ook sprake zijn van implementatie van een nieuwe manier van werken en zal met dezelfde factoren rekening gehouden moeten worden.

Implementatie kost tijd

Om te beginnen kost het implementeren van nieuwe werkprocessen tijd en is het belangrijk om die tijd ook te nemen. Werken met jongeren in justitieel kader met complexe problematiek vraagt veel afstemming met en tussen ketenpartners. De komst van de proeftuinen vroeg daarmee om een verandering van werken in een toch al ingewikkelde omgeving. In de proeftuinen KV was hierin een duidelijk verschil zichtbaar tussen KV Amsterdam en de KV's in Groningen en Nijmegen. In Amsterdam had de proeftuin een langere aanlooptijd, omdat de keten al sinds de sluiting van JJI Amsterbaken in 2015 bezig was met vernieuwing in het werken met justitiële jeugd. Dit mondde uiteindelijk, in samenwerking met het ministerie van J&V, uit in de komst van de KV. Groningen en Nijmegen kenden een zeer korte voorbereidings- en opstartperiode van een half jaar. De werkprocessen in Amsterdam waren, mede dankzij de langere aanlooptijd, beter ingebed in de keten.

Grootte van de doelgroep en de regio

Daarnaast speelde bij zowel de proeftuinen KV als S&D de context van het veld waarin de implementatie plaatsvond een rol. Als de doelgroep voldoende groot is met een relatief kleine regionale spreiding, zoals in grote steden als Amsterdam en Rotterdam, maakt dat implementatie gemakkelijker. Als iets vaker voorkomt lukt het beter om het op het netvlies te houden en het helpt als hierbij wordt samengewerkt met ketenpartners die men vaker tegenkomt. In een grotere regio, zoals in Nijmegen en Groningen, waar tegelijkertijd de doelgroep kleiner is, is de spreiding van de doelgroep én de ketenpartners vanzelfsprekend groter. Hier geldt aldus precies het omgekeerde: ketenpartners werken in verschillende regio's, verder van elkaar, komen elkaar minder automatisch tegen en zullen elk afzonderlijk veel minder vaak met de doelgroep werken. Bovendien wordt in S&D en KV niet alleen samengewerkt met partners in de justitiële keten, maar ook met bijvoorbeeld reguliere zorgaanbieders en gemeentes. Dit maakt de samenwerking in grotere regio's waar meerdere gemeentes betrokken zijn, des te ingewikkelder. Deze factoren maken dat er nog meer tijd nodig is en geïnvesteerd moeten worden in de implementatie fase.

Bevorderende factoren voor implementatie

Naast aanlooptijd en context speelt een aantal bevorderende factoren een rol waarmee bij implementatie rekening moet worden gehouden.

Draagvlak

Ten eerste wordt de implementatie bevorderd door draagvlak bij ketenpartners en is het van belang om hierin voldoende te investeren. Het draagvlak kan worden vergroot door de gehele keten te betrekken bij de gedachtevorming en ontwikkelingen in het veld zodat er sprake is van gedeeld eigenaarschap.

Kwartiermaker

Voor een goede implementatie is voorts het hebben van een kwartiermaker essentieel: een persoon die het voortouw neemt in het informeren en motiveren van het veld en die mandaat heeft van de ketenpartners om knopen door te hakken. In Nijmegen werd dit laatste als belangrijke les genoemd: er was veel geïnvesteerd in draagvlak en gezamenlijk beslissen, maar het nadeel was dat besluiten door zoveel partijen gezamenlijk moesten worden genomen dat het moeilijk was om knopen door te hakken.

Helder omschreven werkprocessen

Ten derde dient de manier van werken voor alle ketenpartners duidelijk te zijn waarbij er gezamenlijke overeenstemming is over de werkwijze. Dit vraagt om helder omschreven werkprocessen en duidelijke communicatie over de essentie van de S&D en KV, en de manier waarop hier invulling aan wordt gegeven. Het is van belang dat dit goed op papier staat, maar het is net zo belangrijk om met elkaar in gesprek te gaan en te blijven. Bij de proeftuinen KV kwam bijvoorbeeld naar voren dat een bezoek van het OM en ZM aan de KV hierin veel heeft bijgedragen. Elkaar goed kennen en continu afstemming zoeken zijn belangrijke voorwaarden voor de intensieve integrale samenwerkingsprocessen rondom de KV en S&D. Op dit punt kan de proeftuin Breda als voorbeeld worden genoemd. Hier werd uitgebreid aandacht besteed aan het komen tot een gezamenlijk gedragen werkwijze.

Organisatie breed implementeren

Tot slot is het belangrijk de implementatie van werkprocessen en het draagvlak organisatie breed door te voeren, zodat de nieuwe werkwijze niet afhankelijk is van personen, en de uitvoerende personen ook vanuit hun organisaties gefaciliteerd worden in hun werkzaamheden voor de nieuwe werkwijze. In de proeftuinen werd bijvoorbeeld telefonisch contact tussen de KV en de RvdK als werkzame factor genoemd. Zo'n factor is alleen werkzaam op langere termijn als telefonisch contact is ingebed in de werkprocessen en niet afhankelijk is van één persoon die dit initieert.

Belemmerende factoren voor implementatie

Tijdens de proeftuin periode kwamen ook factoren naar voren die een belemmerende invloed op de implementatie kunnen hebben.

Verschillen tussen ketenpartners

Ten eerste vraagt integraal werken in een netwerk van ketenpartners dat ieder zijn deuren open zet, terwijl de verschillende partijen dit voorheen vaak niet gewend waren. Eventuele tegenstellingen, knelpunten of verschillen in opvattingen en verwachtingen dienen in een zo vroeg mogelijk stadium bespreekbaar te worden gemaakt.

Omslag in denken

Ten tweede kwam in de proeftuinen KV naar voren dat goede implementatie niet alleen vraagt om een omslag in de manier waarop organisaties te werk gaan, maar ook om een omslag in de manier van denken. Door de KV's werd wel gesproken over het 'oude denken'. In de oude situatie waren de mogelijke uitkomsten van een voorgeleiding in het kader van een in bewaring stelling, een schorsing of plaatsing in een JJI, waarbij het uitgangspunt was om te 'schorsen, tenzij'. Die 'tenzij' betekende zoiets als 'tenzij het echt niet anders kan en het nodig is om de jongere in een JJI te plaatsen'. 'Schorsen, tenzij' had in de oude situatie tot gevolg dat in de JJI in principe alleen jongeren terecht kwamen waarbij het absoluut niet mogelijk was om te schorsen. Het 'oude denken' kan op twee manieren worden geïnterpreteerd. Eén manier waarop de proeftuinen het 'oude denken' uitleggen is dat ketenpartners terughoudend zijn om het deel van de JJI-doelgroep dat het hoge beveiligingsniveau op basis van het delict en het profiel niet nodig heeft, ook daadwerkelijk in een minder beveiligde setting te plaatsen. In dit geval wordt er relatief meer gewicht aan het eventuele risico gegeven. Ze moeten wennen aan het idee dat voor een deel van de doelgroep een lager niveau

van beveiliging in combinatie met extra aandacht voor de beschermende factoren volstaat. De proeftuinen geven echter ook nog een andere interpretatie aan het 'oude denken', namelijk dat er ook een deel van de doelgroep is die in de oude situatie geschorst werden, omdat een JJI te zwaar werd bevonden, maar voor wie schorsen eigenlijk te licht is. Deze doelgroep bleek na schorsen opnieuw met justitie in aanraking te komen om uiteindelijk alsnog in de JJI terecht te komen. Voor deze doelgroep zou de KV een goed passende tussenvorm zijn om verder crimineel gedrag te voorkomen. In de proeftuinen werd deze doelgroep in de praktijk echter niet/nauwelijks geplaatst. In deze interpretatie die de KV's zelf geven van het 'oude denken' vraagt het 'nieuwe denken' om een andere interpretatie van de 'tenzij' in 'schorsen, tenzij', namelijk: 'jongeren worden geschorst, tenzij het vanwege vergelding, beveiligingsnoodzaak en/of zorgbehoefte echt niet anders kan en het nodig is om een jongere in een KV of een JJI te plaatsen'. Het idee achter het realiseren van KV's was dat daar een deel van de JJI doelgroep zou worden geplaatst. Het bovenstaande vraagt om uitwerking en wellicht om discussie over de precieze doelgroep van de KV's.

Evalueren en bijstellen

Tot slot is het van groot belang de implementatie fase als een voortschrijdend proces te beschouwen, waarin tussentijdse momenten van evaluatie en terugkoppeling ingebouwd dienen te worden. Om de implementatie en blijvend draagvlak te borgen zijn evaluatiemomenten zeer belangrijk zodat men zowel inhoudelijk als procesmatig kan bijsturen waar nodig.

Algemene conclusies met betrekking tot implementatie:

- Het implementeren van nieuwe werkprocessen kost tijd. Het is belangrijk om die tijd ook te nemen.
- Het is van belang dat werkprocessen helder omschreven op papier staan, maar het is net zo belangrijk om met elkaar in gesprek te gaan en te blijven om overeenstemming te bewaren over de werkwijze.
- Zorg voor een organisatie-breed implementatieplan en draagvlak, zodat de werkwijze niet afhankelijk is van personen en/of disciplines.
- Bij implementeren is evalueren en terugkoppelen (en indien nodig bijsturen) essentieel.

Implementatie S&D en KV:

- Als de doelgroep voldoende groot is met een relatief kleine regionale spreiding, zoals in grote steden als Amsterdam en Rotterdam, maakt dat implementatie gemakkelijker.
- Draagvlak kan worden vergroot door de gehele keten te betrekken bij de gedachtevorming en ontwikkelingen in het veld zodat er sprake is van gedeeld eigenaarschap, ook al is er geen sprake van gedeelde verantwoordelijkheid.
- Tegenstellingen, knelpunten of verschillen in opvattingen en verwachtingen tussen ketenpartners dienen in een zo vroeg mogelijk stadium besproken en opgelost te worden.
- Het hebben van een kwartiermaker is essentieel: een persoon die het voortouw neemt in het informeren en motiveren van het veld en die mandaat heeft van de ketenpartners om knopen door te hakken. Hiermee moet rekening worden gehouden in de periode van implementatie.
- Het werken met KV's als nieuw, minder (fysiek) beveiligd alternatief, vraagt om een omslag in het denken.

Instream

Kenmerken van de doelgroep KV

Indicatiecriteria

De essentie van de proeftuinen KV is dat er jongeren geplaatst werden die een lager beveiligingsniveau nodig hebben dan dat van een JJI. De vraag of een laag beveiligde setting passend is, staat los van de titel waaronder jongeren worden geplaatst. Bij de screening is het dan ook van belang om overeenstemming te hebben over wat de contra- en indicatiecriteria zijn om jongeren al dan niet te indiceren voor een plaatsing in de KV. De criteria die vooraf waren uitgedacht, zijn gedurende de proeftuin periode aangepast op grond van de opgedane ervaringen. Uiteindelijk bestond tussen de proeftuinen KV overeenstemming over een aantal harde contra-indicatiecriteria: een hoog risico op onttrekking, onderzoeksbelang⁴ (beperkingen of het samen plaatsen van mededaders), nabijheid van het slachtoffer en potentieel maatschappelijke onrust. Indicaties tot plaatsing die in alle proeftuinen KV golden, waren begeleidbaarheid en de aanwezigheid van of het perspectief op beschermende factoren, zoals dagbesteding, hulpverlening of een betrokken systeem.

Maatwerk

In het algemeen werd geconcludeerd dat het al dan niet plaatsen in een proeftuin maatwerk betreft. De doelgroep die uiteindelijk in de KV geplaatst werd kenmerkt zich dan ook door diversiteit. Bij aanvang van VIV JJ werd verondersteld dat de populatie van de KV voornamelijk uit first en second offenders zou bestaan. Gedurende het verloop van de proeftuinen bleek echter dat er ook jongeren met een uitgebreidere delictgeschiedenis in een KV geplaatst werden. Jongeren werden verdacht van uiteenlopende delicten, maar met name van vermogens- en/of geweldsdelicten. Er was sprake van uiteenlopende problemen op verschillende leefgebieden, zoals schulden, middelengebruik of psychopathologie (voor deze laatste twee kenmerken gold dat de problematiek niet zodanig ernstig mocht zijn dat een laag beveiligde setting niet passend was). Naast deze risicofactoren was echter ook vaak sprake van gezonde elementen in het leefsysteem van de jongeren (c.q. beschermende factoren). Het grootste deel van de jongeren had op het moment van plaatsing dagbesteding, een vorm van hulpverlening of begeleiding, en de meeste jongeren woonden voor plaatsing bij hun ouders, die vaak goed betrokken konden worden tijdens het traject. De leeftijd van de geplaatste jongeren liep uiteen van 13 tot 24 jaar. Ondanks dat door zowel jongeren en systeem als ketenpartners werd genoemd dat de leeftijd van de jongeren niet te veel uiteen moet lopen, werd de leeftijdsrange door de professionals in de proeftuinen in de praktijk, noch door de jongeren die er in de praktijk mee te maken hadden, als een probleem ervaren. Hierbij lijkt een rol te spelen dat de aanpak binnen de proeftuinen meer individueel gericht dan groepsgericht was. Hierdoor was het mogelijk om te verschillen in benadering van jongeren afhankelijk van de leeftijd en was het samen plaatsen van jongere en oudere jongeren geen probleem.

Groepsdynamiek

Jongeren en systeem gaven voorts aan dat volgens hen jongeren geplaatst dienden te worden die gemotiveerd zijn voor verandering en aan het programma mee willen doen. Daarbij gaven ze aan het index delict niet te ernstig zou moeten zijn voor een positieve groepsdynamiek. Dit laatste punt werd door ketenpartners ook genoemd. In het kader van een screening op maat is het van belang de groepssamenstelling van de KV groep (bijvoorbeeld niet teveel kwetsbare jongeren in één groep) op

⁴ Het onderzoeksbelang heeft betrekking op het onderzoek binnen de strafzaak. Het zou bijvoorbeeld in het belang van het strafrechtelijke onderzoek onwenselijk kunnen zijn dat een jongere contact heeft met bepaalde personen. De RC kan in dit geval een jongere in beperking plaatsen waarbij hij geen contact heeft met de buitenwereld. In sommige gevallen kunnen de beperkingen relatief snel worden opgeheven, mogelijk kan een jongere dan alsnog in de KV geplaatst worden.

dat moment in acht te nemen. Aandachtspunt hierbij is dat bij plaatsing wordt gezorgd voor rechtsgelijkheid voor individuele jongeren. Een andere manier om hiermee om te gaan is niet om de eventuele plaatsing van de jongere aan te passen aan de groep, maar de groep aan te passen aan de komst van de te plaatsen jongere. Dit is beter mogelijk als een afdeling flexibel ingericht kan worden, zodat er bijvoorbeeld kleinere subgroepen kunnen worden gemaakt. Daarnaast biedt een KV minder structuur dan een JJI en wordt van jongeren een zekere mate van verantwoordelijkheid en zelfstandigheid gevraagd. Jongeren moeten dit aan kunnen. De opzet van de KV zoals in de proeftuinen leek nog onvoldoende ingericht voor kwetsbare jongeren met bijvoorbeeld een Licht Verstandelijke Beperking (LVB). De zorg- en structuurbehoefte van deze jongeren was hoger dan de KV kon bieden. Bovendien vraagt S&D (dit gold met name voor Groningen, waar de jongere zelf een actieve rol had in S&D) van een jongere een zekere mate van zelfreflectie waarbij het risico bestaat dat LVB jongeren overvraagd worden. De ervaringen vanuit de proeftuinen leren dat het voor jongeren die meer structuur behoeven kleine groepen met een maximale bezetting van vier plekken en meer één op één begeleiding beter passend zijn. Dit zou overigens kunnen worden gerealiseerd door de KV flexibel in te richten, zoals bijvoorbeeld in Groningen, waar de groep van acht plekken kon worden opgedeeld in twee groepen van elk vier plekken.

Kenmerken van de KV doelgroep

- De KV is voor preventief gehechte jeugd met diverse kenmerken geschikt onafhankelijk van de titel waaronder zij geplaatst worden.
- Waar men bij aanvang dacht de KV vooral geschikt zou zijn voor *first* en *second offenders*, bleken ook jongeren met een meer uitgebreide delictgeschiedenis in de KV te passen.
- Voor plaatsing in een KV zijn (contra) indicaties: risico op onttrekking en enkele factoren gerelateerd aan het delict/de strafzaak; enige mate van begeleidbaarheid (motivatie); beschermende factoren (dagbesteding/hulpverlening/betrokken systeem) zijn aanwezig of er bestaat de mogelijkheid om deze op te starten.
- Boven alles betreft plaatsing in de KV maatwerk, waarbij de samenstelling van de groep meegewogen dient te worden. Aandachtspunt hierbij is dat bij plaatsing wordt gezorgd voor rechtsgelijkheid voor individuele jongeren. Flexibel indelen van de groep, bijvoorbeeld door opdelen in twee kleinere groepen, is een manier om de groep aan te passen zodat de groepsdynamiek geen probleem is.
- Manieren om te kunnen variëren in de samenstelling van de groep, zoals het flexibel inrichten van de afdeling (opsplitsen, op- en afschalen), zou een manier kunnen zijn om te zorgen voor een juiste groepssamenstelling.
- Diversiteit in een KV wat betreft bijvoorbeeld leeftijd hoeft geen probleem te zijn zolang de aanpak voldoende individueel gericht is.
- Het is belangrijk dat de jongere de plaatsing in een KV aankan wat betreft zelfstandigheid/eigen verantwoordelijkheid en de aanwezige structuur. Dit moet worden meegewogen in de screening en het advies om al dan niet te plaatsen.

Omvang van de doelgroep

Preventief gehechte jongeren

De omvang van de instroom in de proeftuinen bleek te verschillen per regio. In de proeftuinperiode bestond het grootste deel van de instroom uit jongeren die werden geplaatst in het kader van preventieve hechtenis. Het aantal plaatsingen van preventief gehechte jongeren was afhankelijk van het aantal in verzekeringstellingen (IVS), voorgeleidingen en inbewaringstellingen (IBS), in de regio van de proeftuin. Er bestonden grote verschillen in deze aantallen tussen de verschillende regio's. Landelijk gezien lijkt, op basis van geschatte aantallen, dat er een voldoende grote potentiële doelgroep preventief gehechte jeugd (pleegleeftijd onder de 18 jaar) is in de arrondissementen Rotterdam, Den Haag en Amsterdam. De arrondissementen en corresponderende regio's Midden-

Nederland, Zeeland-West-Brabant en Gelderland hebben een doelgroep preventief gehechte jeugd die wellicht groot genoeg is voor een KV, maar bestrijken een groter geografisch gebied. In de praktijk kan het daarom lastiger zijn om in te zetten op het bevorderen van de beschermende factoren in verband met de reisafstand naar de eigen woonplaats. In de overige arrondissementen is het op basis van de geschatte instroom preventief gehechte jeugd lastig een eigenstandige KV voor deze doelgroep te realiseren. Hierover kunnen twee opmerkingen worden gemaakt. Ten eerste zou een oplossing voor regio's met een minder grote potentiële doelgroep preventief gehechte jeugd kunnen zijn om te kijken naar inkoop van bedden bij bestaande voorzieningen zoals ook in het rapport VIV JJ (van Alphen, Drost & Jongebreur, 2015) wordt omschreven. Hierbij moet worden opgemerkt dat de toekomstige doelgroep wellicht groter zal zijn, als geen wettelijke beperking meer geldt waardoor bijvoorbeeld in de proeftuinen Groningen en Amsterdam alleen jongeren in preventieve hechtenis konden worden geplaatst.

Wat is de doelgroep?

Ten tweede komt vanuit de proeftuinen naar voren dat de definitie van de doelgroep van de KV's om verdere discussie en uitwerking vraagt. Tijdens de looptijd van de proeftuinen is de doelgroep (en daarmee ook de omvang van de potentiële doelgroep) op verschillende locaties uitgebreid. Naast de preventief gehechte jongeren met een pleegleeftijd tot 18 jaar, zijn ook jongeren geplaatst met een pleegleeftijd van 18 tot 23 jaar die berecht werden volgens het Adolescenten Strafrecht (ASR). Tevens werden vanaf het begin jongeren met een andere strafrechtelijke titel geplaatst, zoals jongeren met een PIJ-maatregel of een (strafrestant) jeugddetentie in Nijmegen. Vanuit de proeftuinen kwam naar voren dat de doelgroep voor wie een KV geschikt is zelfs breder zou kunnen zijn. De proeftuinen richtten zich, in lijn met de doelstellingen van VIV JJ, in essentie op jongeren die reeds in aanraking zijn gekomen met het strafrecht en in bewaring worden gesteld. Gedurende de looptijd bleek deze scope echter te beperkt en kwam de focus (met name in Breda en Groningen) ook op de randforensische doelgroep te liggen: jongeren die nog niet in bewaring zijn gesteld, maar wel risicogedrag vertonen. Voor deze groep "risicjongeren" kan nog onvoldoende maatwerk en continuïteit worden geboden in zorg en begeleiding en de bestaande forensische kennis en expertise wordt nog onvoldoende benut buiten het strafrechtelijk kader. De proeftuinen signaleren dat in het huidige stelsel nog vaak wordt uitgegaan van *stepped care*, getrapd interveniëren, waarbij de jongere in eerste instantie de kortste en minst intensieve interventie aangeboden krijgt. Het gevolg kan zijn dat er steeds te licht en daardoor niet effectief wordt ingegrepen. In het kader van maatwerk wordt meer uitgegaan van *matched care*, waarbij de interventie wordt afgestemd op de ernst van de problematiek en wordt eventueel direct een intensievere interventie ingezet. Het aanbod van de KV en de werkzame elementen van S&D zouden hiermee ook ingezet kunnen worden in het kader van preventie van ernstiger crimineel gedrag, uitmondend in een gesloten plaatsing. Dit betekent dat ook jongeren onder een andere dan de strafrechtelijke titel zouden worden geplaatst in een KV.

Inzet forensische expertise

Naast inzet van de werkzame elementen van S&D en KV ter preventie, kwam vanuit de proeftuinen het belang naar voren om forensische kennis en expertise ook na de periode van vrijheidsbeneming in te kunnen zetten. Voor jongeren die vanuit een forensische instelling komen, kan het moeilijk zijn het traject na uitstroom vorm te geven. Reguliere zorgvoorzieningen zijn vaak terughoudend om forensische jongeren op te nemen, omdat ze het idee hebben niet de kennis en middelen in huis te hebben om deze jongeren op te vangen. Reguliere zorgaanbieders zouden door forensische partners ondersteund kunnen worden, in de vorm van consultatie en intervisie of door het bieden van directe zorg aan de jongere. Dit aanbod zou dan met name gericht moeten zijn op het bieden van specifieke forensische expertise, zoals op het gebied van risicotaxatie en risicomanagement. Vanuit dit uitgangspunt zou de KV bijvoorbeeld ook kunnen dienen als overgangspolek na een langdurige detentie periode in een meer gesloten setting.

De KV als resocialisatie afdeling

In Nijmegen is men zeer positief over de trajecten van jongeren met een PIJ-maatregel of jeugddetentie, waar de laatste fase van het resocialisatie traject vanuit de KV werd uitgevoerd. Hiermee is de overstap van de JJI naar buiten minder groot wat re-integreren in de samenleving vergemakkelijkt. Daarbij werd er door de ketenpartners grote meerwaarde gezien in het feit dat jongeren die tijdens hun STP tijdelijk teruggeplaatst moeten worden, naar de KV konden, waar beschermende factoren gecontinueerd konden worden. Hiermee werd voorkomen dat jongeren direct gesloten, en vaak op afstand, in een JJI geplaatst werden en opgestarte trajecten weer onderbroken moesten worden. Op deze beschreven manieren zou een KV een functie zowel voor als na een eventuele vrijheidsbenemende maatregel kunnen vervullen.

Fluctuerende bezetting

Tot slot bleek dat de bezettingsgraad van de proeftuinen fluctueerde gedurende de looptijd, wat kenmerkend is voor de doelgroep: preventief gehechte jongeren die slechts kort in detentie verblijven en waarvan het precieze moment van uitstroom relatief onvoorspelbaar is. Er zal hierdoor altijd een zekere mate van fluctuatie zijn, ook bij een voldoende grote omvang van de doelgroep en goed geïmplementeerde werkprocessen. Ook in andere sectoren, bijvoorbeeld JeugdzorgPlus, komt fluctuatie in de bezetting voor. Bij een capaciteit van acht plekken betekent dit dat kan worden uitgegaan van een continue bezetting van een deel van die capaciteit.

Omvang van de doelgroep

- Factoren die bijdragen aan een hoge instroom en bezettingsgraad zijn: een grote potentiële regionale doelgroep, een overzichtelijk geografisch gebied, een goede nauwe samenwerking van ketenpartners en een gedegen implementatie van de nieuwe werkprocessen in de bestaande keten.
- De doelgroep van de proeftuinen bestond in principe uit preventief gehechte jongeren (behalve in Nijmegen, waar ook PIJ-ers werden geplaatst). In regio's waar deze doelgroep te klein is om een KV te kunnen vullen, kan worden gedacht aan inkoop van bedden of aan het verbreden van de doelgroep.
- De KV is geschikt voor een doelgroep die breder is dan alleen jongeren in preventieve hechtenis. Ook jongeren die dreigen af te glijden richting delinquent gedrag en jongeren die resocialiseren na verblijf in de LSV kunnen wat betreft problematiek en zorgbehoefte profiteren van het aanbod van een traject S&D en KV.
- De KV kan een rol spelen in de overgang van LSV naar buiten omdat het beveiligingsniveau lager is en het beroep op eigen verantwoordelijkheid en zelfstandigheid van jongeren hoger.
- De KV kan een rol spelen in het bieden van forensische expertise ter ondersteuning van reguliere zorg aan jongeren die delinquent gedrag vertonen.

Toeleidingsproces*Ketensamenwerking*

Om het potentieel van de KV optimaal te benutten en alle jongeren die geïndiceerd zijn voor een KV ook daadwerkelijk te plaatsen, is het van groot belang dat alle betrokken partijen in het toeleidingsproces alert zijn op een potentiële proeftuin plaatsing. De RvdK en reclassering⁵, maar ook de politie, de advocaat, medewerkers van de ZSM tafel⁶, het OM, en de RC dienen allemaal te allen tijde de KV op het netvlies te hebben. Alle schakels in de keten zijn van belang om jongeren op de juiste plek te krijgen, waarbij het wel goed is als één partij de regie heeft over de plaatsing. Uit de

⁵ Indien in het rapport de term 'reclassering' wordt gebruikt wordt zowel de jeugd als de volwassenreclassering aangeduid.

⁶ Zorgvuldig, Snel en Maatwerk (ZSM) is een werkwijze waarbij een versnelde, effectieve en kwalitatieve afhandeling van veel voorkomende criminaliteit plaatsvindt.

cijfers van het toeleidingsproces kwam naar voren dat gedurende de looptijd van de proeftuinen een groter deel van de jongeren dat in bewaring werd gesteld in de proeftuin werd geplaatst, en dat dit vaker direct vanuit de voorgeleiding gebeurde in plaats van via de JJI. Dit duidt erop dat het toeleidingsproces beter geïmplementeerd is geraakt tijdens de proeftuinperiode.

Screening en advies

Een gedegen indicatiestelling begint met een gedegen screening. Voor jongeren met een pleegleeftijd onder de 18 jaar werd dit uitgevoerd tijdens de IVS door de RvdK in het kader van vroeghulp. Voor potentiële ASR jongeren met een pleegleeftijd tussen 18 en 23 jaar zou dit door 3RO gedaan moeten worden. Indien er sprake is van een opheffing schorsing, vanwege het schenden van de voorwaarden of het plegen van een nieuw delict, zou een mogelijke plaatsing in een S&D of KV op het netvlies moeten staan van de GI die het reclasseringstoezicht uitvoert. Bij deze screening wordt een eerste afweging gemaakt tussen de risico- en beschermende factoren om de zorgbehoefte en beveiligingsnoodzaak te bepalen. In eerste instantie wordt bij dit screeningsproces zoals al gebruikelijk was de vraag beantwoord of een jongere geschorst kan worden. Vervolgens volgt in de nieuwe situatie een advies voor het beveiligingsniveau dat de plek van de eventuele vrijheidsbeneming bepaalt (e.g. KV of JJI/LSV). Specifiek voor plaatsing in de proeftuin werden de eerder beschreven indicaties en contra-indicaties afgewogen. Hierbij werd gebruik gemaakt van reeds beschikbare dossierinformatie in combinatie met het klinische oordeel. Daarbij noemden ketenpartners dat het van belang is in gesprek te gaan met de jongeren en met elkaar in overleg te gaan. Door de adviserende partij werd bijvoorbeeld altijd overleg gezocht met de KV. Het advies werd in Amsterdam per telefoon en in Rotterdam per mail expliciet doorgegeven aan het OM, wat het proces van advisering en plaatsing positief bevorderde. De OvJ en RC wogen het advies voor het al dan niet plaatsen in een proeftuin af tegen het juridisch-, maatschappelijk- en onderzoeksbelang binnen de strafzaak. Indien tijdens de voorgeleiding werd besloten tot plaatsing in de proeftuin was ook een goede communicatie naar de plaatsingsinstantie, Divisie Individuele Zaken (DIZ) van DJI, van belang.

Screening als onderbouwing van het advies

Gezien de fase in het strafproces en de hoeveelheid informatie die beschikbaar is, dient screening snel plaats te vinden, eenvoudig uitvoerbaar te zijn, maar dient deze ook gestructureerd, transparant en gedegen te zijn. Het doel van screening voorafgaande aan plaatsing is niet om uitgebreide risicotaxatie te doen, maar is eerder een vorm van triage; het is een belangrijke inschatting van het risico dat een jongere vormt (op onttrekking in combinatie met mogelijk recidivegevaar) en van de plek die, wat betreft zowel beveiliging als zorg, het beste past. Voor de proeftuinen werden screeningslijsten met indicatie- en contra-indicatie criteria ontwikkeld. Deze gaven houvast bij de implementatie van de werkprocessen, maar werden gedurende de looptijd van de proeftuinen steeds minder toegepast omdat men goed bekend raakte met de criteria. Desondanks zijn screeningslijsten een goede manier om gestructureerd en transparant te werken en een advies te onderbouwen. Als niet met deze lijsten wordt gewerkt is in ieder geval aan te raden een andere manier te kiezen om het advies te onderbouwen en deze onderbouwing ook inzichtelijk te maken.

Toeleidingsproces

- Alle schakels in de keten zijn van belang om alle jongeren die geïndiceerd zijn voor een KV te plaatsen.
- Eén partij dient de regie te hebben over advisering en plaatsing (afhankelijk van leeftijd en fase strafproces is dit RvdK of reclassering).
- Tijdens screening wordt een eerste afweging gemaakt tussen de risico- en beschermende factoren om de beveiligingsnoodzaak en zorgbehoefte te bepalen.
- In eerste instantie wordt bij dit screeningsproces de vraag beantwoord of een jongere geschorst kan worden. Vervolgens volgt een advies voor het beveiligingsniveau dat de plek van de eventuele vrijheidsbeneming bepaalt.
- Screening is een vorm van triage; het dient snel plaats te vinden, eenvoudig uitvoerbaar te zijn, maar dient ook gestructureerd, transparant en gedegen te zijn. Een manier om dit in te vullen is het gebruik van screeningslijsten, zoals dit in de proeftuinen gebeurde.

Verblijf

Een gedegen proces van S&D: maatwerk door een compleet beeld

Procesdiagnostiek

Een proces van S&D heeft een belangrijke rol in de fase direct na plaatsing in het kader van een vrijheidsbenemende maatregel: om maatwerk te kunnen leveren is het van belang dat er een compleet beeld is van de jongere en zijn of haar omgeving en wat er nodig is om risicofactoren te verminderen en beschermende factoren te versterken. Hierbij is het essentieel om jongeren en hun systeem expliciet te betrekken en écht het gesprek met hen aan te gaan. De S&D gedurende het verblijf kenmerkt zich door procesdiagnostiek. Bij procesdiagnostiek is er sprake van een cyclische manier van werken waarbij het diagnostisch proces wordt bijgestuurd door de praktijk. Het uitgangspunt is dat iedereen, zowel jongere als professional, een aandeel heeft in het proces van voortschrijdend inzicht. Een belangrijk onderdeel hiervan is het betrekken van ouders/verzorgers (en in sommige gevallen de partner) bij de S&D. Dit levert waardevolle inzichten op; niet alleen over de jongere maar ook over de dynamiek binnen het gezin. Een belangrijke les is voorts dat het proces van S&D, gezien de relatief korte verblijfsduur van jongeren, los dient te staan van de duur van het strafrechtelijk proces: het is immers van belang dat er een gedegen plan wordt gemaakt dat de jongere en hun systeem verder helpt ook nadat de strafzaak is afgerond. Dit betekent dat er onafhankelijk van de verwachte duur van de preventieve hechtenis of detentie in kaart moeten worden gebracht wat nodig is. Indien geïndiceerd moet de S&D ook na de fase van vrijheidsbeneming kunnen doorlopen.

Invulling van S&D

De manier waarop S&D werd ingericht verschilde per proeftuin. Bij de verkenning van de problematiek werd gebruik gemaakt van dossierinformatie, vragenlijsten, delictanalyse, risicotaxatie, observaties en gesprekken met de jongeren en hun systeem. In S&D Groningen werden de jongeren hier actief bij betrokken door een probleemanalyse te maken aan de hand van een werkboek met opdrachten, die ze met ondersteuning van de pedagogisch medewerkers maakten. Dit werd door zowel ketenpartners als jongeren als werkzaam bestandsdeel benoemd. Ook werd in de fysieke S&D proeftuinen Rotterdam en Groningen geïnvesteerd in optimalisatie van de observatiemogelijkheden. Het creëren van een positief leefklimaat, het bezoek van het systeem op de afdeling en interactie met jongeren tijdens bijvoorbeeld het maken van opdrachten uit het werkboek (Groningen) of het deelnemen aan TOPS bijeenkomsten, droegen hieraan bij. Observaties van pedagogisch medewerkers op de groep en uit interactie met de jongeren en hun systeem werden verwerkt in een verslag. S&D Rotterdam richtte zich specifiek op de manier waarop de GGZ betrokken kon worden in het proces. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de specifieke kennis en kunde van de GGZ voor

aanvullende diagnostische vragen op indicatie ingezet zou moeten worden in het proces S&D. Indien er een indicatie voor individuele of gezinsgerichte hulpverlening was, werd een duidelijke meerwaarde gezien in de betrokkenheid van de GGZ om de start te bespoedigen of de aansluiting zo soepel mogelijk laten verlopen. Wat betreft de betrokkenheid van het NIFP bij het proces S&D dient nog uitgewerkt te worden hoe het NIFP kan profiteren van de uitgebreidere diagnostiek en observatie in de S&D en voorkomen kan worden dat er dubbele diagnostiek wordt gedaan voor bijvoorbeeld een Pro Justitia Rapportage.

S&D in samenwerking met ketenpartners

Alle reeds beschikbare en de nieuw verworven informatie werd verwerkt in een integraal trajectplan zorg en werd tijdens een ketenoverleg of trajectberaad met alle betrokken partijen uitgewisseld en aangevuld. Het bleek dat S&D sneller kan dan sommige ketenpartners van tevoren verwachtten: zowel in Rotterdam als in Groningen lukte het om voor de eerste Raadkamer met ketenpartners (in Groningen ook met jongere en ouders) bijeen te komen en een eerste aanzet van een integraal plan te bespreken. Uit de werkgroep in S&D Breda die zich bezig hield met het opstellen van het integraal trajectplan zorg tijdens een trajectberaad kwam ook als uitkomst dat ernaar gestreefd dient te worden om voor elke raadkamer bijeen te komen met alle betrokken partijen.

Een gedegen proces van S&D: maatwerk door een compleet beeld

- Voor de eerste raadkamer (en voor elke volgende raadkamer) vinden bijeenkomsten plaats met alle direct betrokken ketenpartners en met jongere en ouders/verzorgers.
- S&D is procesdiagnostiek: een cyclische manier van werken waarbij het diagnostisch proces wordt bijgestuurd door de praktijk. Het uitgangspunt is dat iedereen, zowel jongere als professional, een aandeel heeft in het proces van voortschrijdend inzicht.
- Ouders en jongere dienen te worden betrokken vanaf dag één.
- S&D dient ook na de fase van vrijheidsbeneming te kunnen doorlopen: het is immers van belang dat er een gedegen plan wordt gemaakt dat de jongere en hun systeem verder helpt. Dit betekent dat er onafhankelijk van de verwachte duur van de periode van vrijheidsbeneming in kaart moeten worden gebracht wat nodig is.
- S&D wordt uitgevoerd op basis van dossierinformatie, vragenlijsten, delictanalyse, risicotaxatie, observaties en gesprekken met de jongeren en hun systeem.
- In Groningen was de manier waarop jongeren werden betrokken een werkzaam bestandsdeel van S&D. In Rotterdam werden de observaties op de groep en de mogelijkheid om de GGZ op indicatie te betrekken als werkzame factoren benoemd.
- De rol van het NIFP vraagt nog om uitwerking. Vragen hierbij zijn hoe het NIFP gebruik kan maken van S&D en hoe kan worden voorkomen dat er dubbel werk wordt gedaan.

Een integraal trajectplan zorg: een individueel plan gemaakt met jongere en systeem

Het uitgangspunt van alle proeftuinen was dat het traject van S&D en/of het verblijf in de KV uit zou monden in een individueel plan. Dit plan moest aansluiten bij wat er al aan plannen bestond (één gezin, één plan). In het plan werden risico- en beschermende factoren op de leefdoelgebieden en het perspectief van de jongeren uitgewerkt in een op maat gemaakt zorg- en beveiligingsarrangement. Het is van belang dat dit plan niet slechts beperkt blijft tot een beschrijving, maar dat er ook een vertaling plaatsvindt naar concrete doelen en afspraken die continu geëvalueerd en bijgewerkt worden, inclusief afspraken over terugval en correctie. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is dat het plan bestaat uit zowel het perspectief op de lange(re) termijn als wat ervoor nodig is om dat te bereiken, zowel korte als lange termijn doelen dus. Het vraagt specifieke aandacht om deze twee aspecten goed bij jongeren en systeem onder de aandacht te brengen, zo blijkt uit de interviews. Jongeren en hun systeem kunnen op verschillende manieren betrokken worden. Het uitnodigen van de jongere en het systeem bij elk ketenoverleg is in ieder geval noodzakelijk. Het plan bespreken met de jongere en de ouders maakt dat zij op de hoogte zijn, wellicht dat ze het eens zijn met het plan,

maar in de praktijk voelen ze zich niet automatisch eigenaar ervan. Dat laatste lijkt gemakkelijker te lukken als de jongere daadwerkelijk een rol heeft in het tot stand komen van het plan. In Groningen, waar jongeren zoals gezegd via een werkboek hun plan en verworven inzichten vormgaven en dit vervolgens zelf presenteerden aan hun ouders/verzorgers en de ketenpartners tijdens het ketenoverleg, geven de jongeren aan dat zij een zekere mate van autonomie ervaren en het gevoel hebben dat ze daadwerkelijk inspraak in het plan hadden. Voor alle proeftuinen geldt dat de jongeren en hun systeem het feit dat het traject zoveel mogelijk op maat werd gemaakt als zeer positief aanmerkten; het plan sloot over het algemeen goed aan op de individuele (hulp)behoefte.

Een integraal trajectplan zorg: een individueel plan gemaakt met jongere en systeem

- Het trajectplan zorg dient concrete doelen en afspraken te bevatten, die continu geëvalueerd en bijgewerkt worden, inclusief afspraken over terugval en correctie.
- Het trajectplan zorg dient gericht te zijn op perspectief op lange(re) termijn en bevat een beschrijving van de stappen die nodig zijn om daar te komen: zowel korte als lange termijndoelen
- Jongere en ouders een actieve rol geven in het tot stand komen van het plan leidt tot eigenaarschap; dit is nodig om het plan vervolgens samen met hen uit te voeren.

Ketensamenwerking: opstellen, uitvoeren en evalueren van het integraal trajectplanzorg

Ketensamenwerking in de verschillende proeftuinen

Naast het bieden van maatwerk en het uitzetten van een individueel traject door middel van S&D, is het van belang dat het uitgangspunt is dat de periode in een S&D / KV onderdeel vormt van een doorlopend zorgtraject. De periode van vrijheidsbeneming vormt vaak slechts een korte periode uit het leven van de jongeren. Bij het komen tot een integraal plan dat door jongere en ouders, maar ook door de betrokken ketenpartners gezamenlijk wordt gedragen, komt vanuit de proeftuinen een aantal zaken naar voren. Om te beginnen verschilde de manier waarop de proeftuinen invulling gaven aan de integrale ketensamenwerking. In zowel Amsterdam als Groningen lag de verantwoordelijkheid voor de invulling en uitvoering van het individueel trajectplan zorg bij de uitvoerder buiten de KV (meestal de reclassering), die zou immers betrokken blijven na verblijf. Daarentegen was in Nijmegen de KV als een platte netwerkorganisatie opgezet, waarbij tijdens het integraal overleg (c.q. trajectberaad) alle partijen, ook de jongere en systeem, op basis van gelijkwaardigheid aan tafel zaten. Het trajectberaad werd op indicatie bijeen geroepen in een wisselende samenstelling afhankelijk van de op dat moment vereiste expertise. In Rotterdam vond het integraal overleg met een vaste kernsamenstelling van ketenpartners (JJI, RvdK, reclassering, GGZ) op een op vast moment voor iedere raadkamer plaats. Het belang van een integraal overleg voor iedere raadkamer werd ook in de werkgroep die zich boog over het integraal trajectplan zorg in S&D Breda benadrukt. Wat betreft de inzet van een ketenoverleg voor een bredere forensische doelgroep werd als voorkeurslocatie de plek waar de jongere zich bevindt genoemd. In Breda werd voorts gewerkt aan een overzicht van het zorgaanbod per regio aan de hand van profielen gebaseerd op zorgbehoefte en beveiligingsnoodzaak (regionaal schema forensische jeugdzorg). Aan de hand van dit overzicht kan het plan worden opgesteld.

Rolverdeling en overlegstructuur

Uiteindelijk is er niet één goede manier om de ketensamenwerking te organiseren, de beste manier is ook sterk afhankelijk van hoe een regio georganiseerd is, maar er zijn wel een aantal algemene werkzame elementen en aandachtspunten. Het is ten eerste belangrijk dat er een heldere rolverdeling en overlegstructuur zijn. Bij het verdelen van de rollen werkt het goed als er één (casus)regisseur is, die verantwoordelijk is voor de regio over het traject van een specifieke jongere. Dit is degene met 'de beste kaarten', het liefst de persoon die na verblijf betrokken is, of blijft, bij de jongere, meestal de (toegewezen) reclasseringsmedewerker. Ook als, zoals in Nijmegen, gewerkt

wordt met een platte organisatie is het van belang dat er principe afspraken gemaakt worden over wie waar mandaat voor heeft. Uit de interviews met jongeren en systeem bleek dat zij, gezien de vele betrokken partijen, snel het overzicht kwijt raken. Het is van belang dat het voor hen duidelijk is bij wie ze voor wat terecht kunnen en dat er voldoende slagvaardigheid is. Bovendien werd door jongeren en systeem aangemerkt dat een integraal traject continue afstemming tussen de ketenpartners vergt. Het werd door hen als groot knelpunt ervaren als afstemming ontbrak omdat dit vaak leidde tot tegenstrijdigheden tussen de betrokken ketenpartners, wat zorgde voor onduidelijkheid voor jongere en systeem. In Breda is een afsprakenkader voor het integraal trajectplanzorg ontwikkeld, dat als format voor andere regio's kan dienen. Tot slot is het in het kader van rolverdeling van belang dat ketenpartners aan tafel zitten die direct bij de jongeren betrokken zijn. Dit is een belangrijk verschil met de bestaande netwerk- en trajectberaden. In Nijmegen vervulde de pedagogisch medewerker bijvoorbeeld een belangrijke rol in het voorbereiden en ondersteunen van de jongere. Bovendien is het belangrijk verder te kijken dan de gebruikelijke partners. In Breda kwam bijvoorbeeld naar voren dat te allen tijde goed is ook verbinding te leggen met advocaat of als het gaat om het systeem van de jongere bijvoorbeeld te denken aan andere belangrijke personen uit het leven van de jongere. In Rotterdam werd de aanwezigheid van reeds aanwezige externe hulpverlening gemist door jongeren en het systeem. Overall wordt het betrekken van de gemeente in een vroeg stadium genoemd.

Eén jongere, één plan: informatie delen

Andere belangrijke aandachtspunten bij het komen tot een integraal plan zijn informatie uitwisseling en dossiervorming. Van belang is in ieder geval dat duidelijk is wie wat doet en dat daarbij rekening wordt gehouden wie, welke informatie heeft. Optimaal samenwerken, zonder dubbel werk te doen. In Rotterdam, waar de GGZ in het kader van S&D een gezinsonderzoek uitvoerde, werd bijvoorbeeld kritisch gekeken in hoeverre deze bijdrage aanvullend was ten opzichte van wat de RvdK al deed. De observaties van de pedagogisch medewerkers werden daarentegen als belangrijke toegevoegde waarde gezien.

Uiteindelijk moet voor de jongere duidelijk zijn dat er met één plan wordt gewerkt, onafhankelijk van waar hij of zij zich bevindt. Dit betekent los van goed communiceren en samenwerken, ook dat het goed werkt als er daadwerkelijk sprake is van één fysiek gezamenlijk plan, waaraan alle betrokkenen een bijdrage leveren. De afspraken over hoe de informatie in dit plan gerapporteerd wordt dienen concreet uitgewerkt te zijn. Het feit dat S&D een coproductie is, betekent dat heel helder moet zijn waar bepaalde informatie vandaan komt en in hoeverre deze geaccordeerd is door jongere en indien van toepassing ouders/verzorgers. Een belangrijke randvoorwaarde is voorts de mogelijkheid om informatie uit te wisselen. Als een jongere (en afhankelijk van de leeftijd ook ouders) toestemming geeft, zou dit geen probleem moeten zijn. Maar in de praktijk blijkt ook in dat geval informatie delen ingewikkeld: als er zoveel ketenpartners betrokken zijn, wie mag dan precies wat delen met wel doel? Bekende juridische begrippen als doelbinding, proportionaliteit en subsidiariteit spelen hierbij een rol en vragen om een praktische vertaling. Extra ingewikkeld wordt het als een jongere geen toestemming geeft voor het delen van informatie; iets wat bij deze doelgroep niet ongebruikelijk is. De vraag is hoe je in dat geval als ketenpartners gezamenlijk het traject toch goed, en goed geïnformeerd, vorm kunt geven. De kaders omtrent gegevens uitwisseling dienen verder uitgewerkt te worden, waarbij aandacht moet worden besteed aan hoe de regels omtrent privacy en persoonsbescherming zich verhouden tot de positie en verantwoordelijkheden van ketenpartners, zoals de gemeente en de advocatuur. Voor een efficiënte en veilige gegevensuitwisseling is tevens goede ICT ondersteuning essentieel. In de proeftuinen is hiermee al wel geëxperimenteerd (de 'samenwerkingsruimte' in Nijmegen bijvoorbeeld), maar er zijn zowel technische (kinderziekten, zoeken naar de beste inrichting) als inhoudelijke (wie doet wat precies?) en randvoorwaardelijke (wie mag welke informatie zien en waarvoor moet de jongere precies toestemming geven?) zaken die uitwerking vragen.

Ketensamenwerking: opstellen, uitvoeren en evalueren van het integraal trajectplanzorg

- Integraal overleg met direct betrokken ketenpartners op de plek waar de jongere zich bevindt. Er bestaan al plannen vanuit jeugdbescherming/jeugdreclassering om integraal overleg op deze wijze vorm te geven.
- Aan tafel de direct betrokkenen, samenstelling kan wisselen en is afhankelijk van wie op dat moment betrokken is/moet worden bij het traject.
- Het is belangrijk dat er een heldere rolverdeling en overlegstructuur zijn; dat goed en daadkrachtig wordt afgestemd, geen dubbele gesprekken voor jongeren / systeem en informatie wordt gebruikt die reeds beschikbaar is.
- Bij het verdelen van de rollen werkt het goed als er één (casus)regisseur is, die verantwoordelijk is voor de regie over het traject van een specifieke jongere. Dit is degene met 'de beste kaarten', het liefst de persoon die na verblijf betrokken is.
- informatie uitwisseling en dossiervorming. Van belang is in ieder geval dat duidelijk is wie wat doet en dat daarbij rekening wordt gehouden wie, welke informatie heeft. Geen dubbel werk en rekening houden met privacy (toestemming vragen aan jongere/systeem voor delen info)
- Concreet afsprakenkader over gegevensuitwisseling en privacy
- Eén gezamenlijk plan, ondersteund door goede (en veilige) ICT

Beschermende factoren continueren en opstarten

Dagbesteding en hulpverlening

Gezonde elementen uit het leefsysteem van de jongeren (c.q. beschermende factoren), zoals dagbesteding en hulpverlening, werden in vrijwel alle trajecten gedurende het verblijf in de KV gecontinueerd dan wel opgestart. Jongeren, systeem en ketenpartners geven allen aan dat hiermee de kans op detentieschade aanzienlijk wordt beperkt. Het zorgt ervoor dat dit de ontwikkeling van de jongeren stimuleert en zorgt dat zij de binding met de maatschappij niet verliezen, wat bijdraagt aan een succesvolle resocialisatie ter voorkoming van recidive. De jongeren geven aan dat zij dagbesteding als een kans zagen om zichzelf te bewijzen en waren gemotiveerd om op zoek te gaan naar een serieuze invulling van hiervan. Daarnaast werden het ritme en regelmaat die de dagbesteding bood als positief ervaren. In Groningen werd in dit kader samengewerkt met de voedselbank; jongeren die daar vrijwilligerswerk verrichtten gaven aan dat het hen het een goed gevoel gaf op deze manier een 'goede burger' te zijn. Ook uit de follow-up blijkt dat er bij het grootste deel van de jongeren enkele maanden na uitstroom nog steeds sprake is van een dagbesteding, hulpverlening en een betrokken netwerk van ketenpartners en zorgaanbieders. Om deze doelstelling te realiseren werkten de KV's samen met verschillende onderwijsinstanties, zoals School2care in Amsterdam. Het is tevens belangrijk de samenwerking met dagbestedingsprojecten, werkgevers en sportinstellingen aan te gaan.

Betrekken systeem

Het lukte voorts goed de ouders/verzorgers bij het verblijf in de proeftuin te betrekken. De manier waarop dit georganiseerd werd (frequente en laagdrempelige bezoeken mogelijkheden) zorgde ervoor dat jongeren het contact met hun ouders/verzorgers niet verloren en dat ze goed op de hoogte bleven van de situatie thuis. Dit heeft in een enkel geval zelfs geleid tot een verbetering van het contact tussen de jongere en diens ouders/verzorgers. Ouders/verzorgers werden ook gedurende het verblijf in hun opvoederrol geactiveerd, zij werden bijvoorbeeld uitgenodigd om samen met de jongeren in de proeftuin te koken of werden ingezet bij het halen en brengen van en naar dagbesteding.

KV in de buurt

De lokale ligging van de KV in of bij een woonwijk werd door zowel jongeren, systeem en ketenpartners als een belangrijk werkzaam element aangemerkt. Volgens jongeren zorgde dit ervoor dat ze deel uit blijven maken van de maatschappij en ouders gaven aan dat de jongeren hierdoor rekening leren houden met hun omgeving. Het is belangrijk dat er draagvlak is in de buurt waar de KV gevestigd is. Dit kan worden vergroot door de buurt actief te informeren en te betrekken. In Amsterdam, waar de KV midden in een woonwijk gelegen is, bestaat er een directe lijn tussen de gemeente en de buurt in het geval van vragen of klachten. Door de investeringen van de gemeente in het contact met de buurt waren de reacties van buurtgenoten uiteindelijk overwegend positief tot zeer positief. Waar de buurt voor start van de KV kritisch tot afwijzend was, heeft de buurt de KV inmiddels omarmd.

Beschermdende factoren continueren en opstarten

- Dagbesteding en hulpverlening werden opgestart of gecontinueerd tijdens verblijf in de KV. Dit gold ook, maar in mindere mate voor vrijetijdsbesteding. Met name dagbesteding werd door jongeren/systeem gezien als essentieel onderdeel van verblijf omdat dit bijdroeg aan verbinding met de maatschappij en het zijn van 'een goede burger'.
- Samenwerking met onderwijsinstanties vergemakkelijkt het opstarten van dagbesteding.
- Jongeren en systeem waren zeer positief over de mogelijkheid om goede dagbesteding te continueren dan wel op te starten. Dagbesteding zorgt voor ritme en regelmaat, stimuleert, motiveert, zorgt dat de binding met de maatschappij blijft bestaan, en draagt bij aan een succesvolle resocialisatie ter voorkoming van recidive.
- Het lukte de proeftuinen goed om ouders te betrekken bij verblijf; betrokkenheid van ouders zorgde ervoor dat contact soms zelfs beter werd dan voor verblijf in de KV
- Ligging in een woonwijk zorgt voor betere binding met maatschappij en leert jongeren om rekening te houden met hun omgeving. Dankzij investeren in draagvlak en betrekken van de buurt, werden de komst van de KV's als positief ervaren door buurtgenoten.

Beveiliging en leefklimaat*Beveiliging maatschappij en slachtoffer*

Het bieden van een lager beveiligingsniveau staat in dienst van de resocialisatie doelstelling van jeugdstrafrecht, maar is geen doelstelling op zich. Voor alle betrokken partijen stond en staat voorop dat de maatschappij te allen tijde beschermd dient te worden. Het proces van S&D en het verblijf in de KV zijn er op ingericht om de bescherming te bieden die nodig is, afgestemd op de individuele beveiligingsnoodzaak. Bij het afwegen van de indicaties en contra-indicaties voor plaatsing, wegen het OM en de RC expliciet het maatschappelijk belang en het belang van het slachtoffer mee. Ook tijdens het verblijf wordt er continu een inschatting van het risico gemaakt, waarbij beveiliging op maat wordt geleverd. Er wordt een continue balans gezocht tussen straf en rehabilitatie, wat ook door de jongeren als dusdanig wordt ervaren. Tot slot zitten jongeren, ten opzichte van volwassenen, een relatief korte detentieperiode uit en zullen vrijwel allemaal weer toetreden tot de maatschappij. De maatschappij is om deze reden zeer gebaat bij een succesvolle re-integratie, om toekomstige slachtoffers te voorkomen, en met de manier waarop de S&D en de KV's zijn ingericht (aanpak op maat en stimuleren beschermende factoren) lijkt de kans hierop te worden vergroot.

Beveiliging op maat

De KV is een vorm van vrijheidsbeneming en werd door jongeren ook als zodanig ervaren. Een belangrijk kenmerk van de KV's was dat werd gestreefd naar beveiliging op maat: de bewegingsruimte binnen en buiten de KV kon gedurende het verblijf worden verruimd, maar ook beperkt (eventueel ondersteund door een vorm van elektronische controle zoals het Nymi bandje in Nijmegen). Het ontbreekt echter aan een onderbouwde manier (risicotaxatie) om het

beveiligingsniveau in te schatten. In Nijmegen is een begin gemaakt met het concreet invulling te geven aan de verschillende niveaus van beveiligingsnoodzaak die door een KV bediend kunnen worden. Uniek aan Nijmegen was dat met de KV en aangrenzende JJI in alle niveaus van beveiliging kon worden voorzien en snel- op en afgeschaald kon worden. Om de beveiligingsnoodzaak goed te kunnen inschatten is gebruik van een gevalideerd risicotaxatie instrument aan te bevelen.

Relationele beveiliging

De KV's werken met een nieuwe manier van beveiligen ten opzichte van de JJI's. Er zijn geen muren of hoge hekken en hoewel er enkele 'harde' beveiligingsmaatregelen zijn (de deur kan op slot, er is een beveiliging, er worden urine controles uitgevoerd en jongeren kunnen gefouilleerd worden), zijn de KV's vooral afhankelijk van relationele beveiliging. Bij aanvang van de proeftuinperiode zorgde het begrip nogal eens voor vraagtekens. Na afronding van de proeftuinperiode is een vrij scherp idee ontstaan van wat relationele beveiliging precies inhoudt en wat ervoor nodig is. Relationele beveiliging wordt vormgegeven door een constructieve samenwerkingsrelatie en aansluiting bij de leefwereld van de jongere. Pedagogische medewerkers dienen hiervoor op een machtsvrije manier met de jongeren te communiceren en een veilige omgeving te creëren waarin jongeren met vallen en opstaan nieuw gedrag kunnen aanleren. De pedagogisch medewerker neemt vooral een coachende rol aan. Dit vraagt een open, eerlijke en transparante manier van werken. Er dient bewust aandacht te zijn voor positief gedrag en het vertrouwen in de jongeren dient expliciet te worden uitgesproken. De jongere dient zich eigenaar en hiermee verantwoordelijk te voelen voor zijn traject. Tot slot komt de relationele beveiliging tot stand door individueel risicomanagement en anticipatie op mogelijk onveilige situaties, waar ondersteuning in bovengenoemde 'harde' beveiligingsmaatregelen kan worden gezocht. Met een uitplaatsing naar een JJI als uiterste maatregel. De JJI als stok achter de deur, de mogelijkheid om op te schalen indien nodig, werd door de KV als waardevol gezien. De jongere gaven aan dat zij door het lagere niveau van beveiliging het gevoel hadden dat men vertrouwen in hen heeft. Zij vonden het prettig dat hen de zelfbeschikking niet werd afgenomen. Hierdoor namen ze ook de verantwoordelijkheid voor hun traject. Zij gaven aan dat er mogelijkheden waren om je te onttrekken, maar dat ze dit bewust niet deden, omdat zij de KV echt als een kans ervoeren, en wisten wat er op het spel staat.

Leefklimaat

Het leefklimaat is de context waarbinnen de relationele beveiliging wordt vormgegeven. Het leefklimaat op de KV kenmerkte zich door een orthopedagogisch klimaat, waarin dwang en straf zo min mogelijk en alleen vanuit pedagogisch oogpunt werden toegepast. Naar aanleiding van een incident ging men het gesprek aan met de jongere en lag de focus op herstel in plaats van afstraffing. Dit werd door de jongeren gewaardeerd en de regels werden door de jongere en het systeem als rechtvaardig ervaren. Typische JJI termen als 'beveiliging' en 'luchten' werden heel bewust vermeden. Door de jongeren werd, meer dan in een JJI, een zekere mate van autonomie ervaren. De sfeer en de onderlinge relaties werden door zowel ketenpartners als jongeren en systeem als goed ervaren. Het werd wel door de jongeren als groot knelpunt aangemerkt als regels niet duidelijk werden nageleefd en inconsequent, afhankelijk van de medewerker, werden toegepast. Binnen het leefklimaat dient volstrekte duidelijkheid te bestaan over wat er wel of niet mag en er van een ieder verwacht wordt. De methodische en procesmatige werkwijze dient helder en concreet te zijn uitgewerkt en door alle medewerkers te worden gedragen. Werken vanuit relationele beveiliging binnen een orthopedagogisch leefklimaat vraagt een sterk gefundeerde basis in zowel werkwijze als samenstelling van medewerkers. Overigens komt ook uit de proeftuin S&D Rotterdam, die was gesitueerd in de gesloten setting van een JJI, het belang van een orthopedagogisch leefklimaat naar voren. Dit maakt het mogelijk om jongeren goed te observeren en om met hen samen te werken aan een plan voor na verblijf. De afdeling was bovendien kleiner dan de reguliere afdelingen en het dagprogramma werd gescheiden van de rest van de JJI aangeboden. Er werd grote meerwaarde gezien in deze geïsoleerde manier van werken omdat hiermee het besmettingsgevaar vanuit de

dagelijkse omgang met langer verblijvende, meer verharde jongeren werd voorkomen. Jongeren waren hierdoor meer op de eigen ontwikkeling en naar buiten gericht.

Beveiliging en leefklimaat

- Gevalideerde risicotaxatie is nodig om het benodigde beveiligingsniveau gedurende het traject in te kunnen schatten. In de forensische zorg voor volwassenen wordt al gewerkt met verschillende beveiligingsniveaus.
- De combinatie van relationele beveiliging met enkele meer 'harde' beveiligingsmaatregelen (deuren die op slot kunnen, een beveiligger, urine controles en fouilleren) is in de praktijk werkbaar voor de KV.
- Jongeren geven aan dat de verantwoordelijkheid en het vertrouwen dat ze krijgen eraan bijdragen dat ze zich niet onttrekken.
- Om relationele beveiliging goed vorm te kunnen geven is een orthopedagogisch leefklimaat een voorwaarde. Hetzelfde geldt voor het observeren van jongeren in het kader van S&D.
- Om verschillende niveaus van beveiliging te kunnen bieden, is het voor een KV nodig om te kunnen op- en afschalen. Een JJI/LSV is hierbij een goede toevoeging als stok achter de deur en als mogelijkheid om indien nodig te kunnen opschalen tot het hoogste niveau van beveiliging.
- In de KV zelf moet differentiatie in beveiligingsniveau mogelijk zijn om te kunnen op- en afschalen.

Individueel maatwerk binnen een heldere structuur

In de KV's werd in meer of mindere mate de groepsbenadering zoals we die kennen uit de JJI losgelaten. Deze keuze werd onder andere gemaakt om optimaal te kunnen focussen op maatwerk in zorg en beveiliging. Een individuele benadering moet echter niet worden verward met het ontbreken van structuur. Maatwerk, zeker in een minder beveiligde omgeving, vraagt juist om een duidelijke structuur en een sterke methodiek en werkwijze die ten grondslag liggen aan de aanpak. Regels zijn hierbij belangrijk, en dan niet per se de hoeveelheid en striktheid ervan, maar wel dat de regels die er zijn duidelijk zijn en consequent worden toegepast.

Individueel maatwerk binnen een heldere structuur

- Maatwerk vraagt om een individuele benadering, ook als jongeren in een groep verblijven.
- Om maatwerk te bieden in een minder beveiligde omgeving is het nodig om te zorgen voor een duidelijke structuur. Afspraken en regels moeten helder zijn en consequent worden toegepast.

De rol van de pedagogisch medewerker

Het bieden van maatwerk binnen een heldere structuur vraagt van de competenties van de pedagogisch medewerkers dat ze niet alleen goed zijn ingewerkt, maar dat ze daarnaast qua benaderingswijze flexibel kunnen schakelen tussen jongeren en tegelijkertijd één lijn trekken met elkaar en in de afspraken die gelden. De pedagogisch medewerker dient in staat te zijn methodisch en systematisch te kunnen werken en de opvattingen over de werkwijze en het leefklimaat dienen expliciet overeen te komen tussen medewerkers. De pedagogisch medewerker moet zowel in staat zijn een constructieve samenwerking aan te gaan als in staat zijn grenzen te stellen en in te kunnen en durven grijpen als dit nodig is. Medewerkers moeten zich bewust zijn van hun eigen gedrag en in staat zijn tot zelfreflectie. Teamleden onderling moeten zich vrij voelen zaken bespreekbaar te maken en elkaar aan te spreken op het gedrag en houding. De pedagogisch medewerkers die zowel ervaring hebben in de KV als in de JJI, geven aan dat medewerkers in de JJI sneller geneigd zijn een hiërarchische positie aan te nemen, niet alleen naar de jongeren toe, maar ook in het bepalen van beleid. In de JJI is men over het algemeen sneller geneigd op te schalen naar het afdelingshoofd of de gedragswetenschapper, terwijl in de KV de pedagogisch medewerkers expliciet gestimuleerd werden meer eigen verantwoordelijkheid te nemen. Bovendien is het voor het proces van S&D en het

uitzetten van maatwerk trajecten belangrijk dat een pedagogisch medewerker de informatie die uit S&D naar voren komt abstract en overstijgend kan benaderen, een heldere clustering van informatie kan maken, met een duidelijk onderscheid tussen hoofd- en bijzaken en middel en doel. Deze eisen sluiten het meest aan bij een HBO denkniveau. Het team kan hierbij ondersteund worden door bijvoorbeeld, zoals in Groningen, een methodiek coach in te zetten. Tot slot wordt het team versterkt door diversiteit in bijvoorbeeld culturele achtergrond.

De rol van de pedagogisch medewerker

- Bij S&D en KV hebben de pedagogisch medewerkers een zeer belangrijke rol in het zorgen voor relationele beveiliging en bij de begeleiding van het traject van de jongeren.
- Competenties waarover zij moeten beschikken zijn: constructieve samenwerking aan kunnen gaan met jongeren maar ook grenzen stellen en ingrijpen als nodig, methodisch en systematisch kunnen werken, materie abstract en overstijgend kunnen benaderen, informatie helder kunnen clusteren, opvattingen en manier van werken die passen bij een orthopedagogisch leefklimaat. Dit sluit aan bij HBO denkniveau.
- Het is belangrijk om pedagogisch medewerkers te ondersteunen bij het werken met deze moeilijke doelgroep, bijvoorbeeld door een methodiekoach of een gedragswetenschapper in te zetten.

Uitstroom

Na vier weken is bijna de helft van de jongeren uitgestroomd uit KV en na acht weken drie kwart. De aansluiting naar buiten is daarom essentieel. De opzet van de KV met S&D biedt hierin voordelen ten opzichte van een JJI. De aansluiting van binnen naar buiten bij uitstroom begint met een goed aansluiting van buiten naar binnen bij instroom. Zoals eerder gezegd lukte het goed de gezonde elementen van de jongeren tijdens het verblijf te continueren. Het leefklimaat, de lagere mate van beveiliging en de ligging van de KV dragen er allemaal aan bij dat jongeren de binding met de maatschappij niet verliezen. Door de jongeren en hun systeem actief te betrekken en mede verantwoordelijk te maken voor het traject kon het traject na uitstroom makkelijker worden voortgezet. Desondanks kwam vanuit zowel S&D als KV de aansluiting met voorzieningen na verblijf als aandachtspunt naar voren. Je kunt met elkaar nog zo'n mooi traject vormgeven, als er wachtlijsten zijn of bepaalde hulpverlening niet is ingekocht, kom je nergens. Wachtlijsten of het überhaupt niet beschikbaar zijn van gewenst aanbod werden in de proeftuinen vaak als knelpunt genoemd. De gemeente werd, als verantwoordelijke voor de inkoop van zorg, vanzelfsprekend genoemd als belangrijke partner hierbij. In Amsterdam bijvoorbeeld heeft de gemeente, als mede opdrachtgever van de KV, een zeer actieve rol wat als werkzaam element werd gezien. In grotere regio's waar er soms met tientallen gemeentes moet worden samengewerkt is het essentieel dat de kaders omtrent intergemeentelijke financiering worden uitgewerkt. Volgens de gemeente Nijmegen is het belangrijk dat gemeenten elkaar opzoeken zodat kennis kan worden overgedragen en verschillen tussen gemeenten minder groot worden; een platform voor gemeentes zou hierin helpend kunnen zijn. In Breda is gewerkt aan een samenwerkingsverband forensische jeugd. Het idee van een dergelijk verband is dat gemeente, ketenpartners en zorgaanbieders een duurzaam samenwerkingsverband vormen, waarbinnen de betrokken partijen zich verantwoordelijk voelen om in gezamenlijkheid te zorgen voor een passend aanbod voor forensische jeugd, over de grenzen van de eigen instelling heen. Iedere belemmering dient in gezamenlijkheid te worden opgelost zodat de zorg voor de jongere gearrangeerd kan worden, zonder drempels en financiële schotten.

Hoewel de overgang van de JJI naar buiten erg groot is, en de overgang van een KV naar buiten een stuk kleiner, is ook deze overgang een aandachtspunt. Vanuit de proeftuinen kwam naar voren dat ook vanuit de KV de overgang van meer controle en structuur naar (veel) minder in een vervolgoorziening, voor sommige jongeren lastig is. De overgang van de KV naar buiten vraagt dan ook om aandacht en begeleiding, eventueel in de vorm van nazorg vanuit de KV. Deze nazorg werd in

de proeftuinen op verschillende manieren vormgegeven, van telefonisch contact tot wekelijks mee eten of het organiseren van een trajectberaad na uitstroom; ook hier betreft het maatwerk. Vanuit Amsterdam wordt als voorbeeld forensische pleegzorg genoemd als goede vorm van begeleiding na de KV waarbij overgang in mate van structuur en begeleiding niet te groot is. De meeste jongeren gaan vanuit de KV echter terug naar hun ouders/verzorgers, dus in dat geval is forensische pleegzorg niet aan de orde. In Rotterdam werd de GGZ al gedurende het verblijf bij de S&D betrokken, wat maakte dat zij indien er hulpverlening geïndiceerd was, deze snel konden opstarten.

Uit follow up blijkt meestal nog steeds sprake is van dagbesteding en hulpverlening. Het grootste deel van de jongeren woonde tijdens follow-up nog thuis en het systeem werd als voldoende betrokken omschreven.

Uitstroom

- Overzicht van het zorgaanbod per regio, eventueel door uitvraag gemeente o.b.v. profielen (regionaal schema forensische jeugdzorg)
- samenwerkingsverband forensische jeugd met gemeente, ketenpartners en zorgaanbieders met verantwoordelijkheid passend aanbod te creëren
- Betrekken gemeente en (intergemeentelijke) financiering om te voorkomen dat er wachtlijsten zijn en om te zorgen dat het aanbod dat nodig is, ook is ingekocht.
- Samenwerken met de GGZ helpt om snel opstarten van hulpverlening tijdens of na verblijf te vergemakkelijken.
- Continuïteit in de regiovoering over het traject helpt om overgang van binnen naar buiten te vergemakkelijken.
- Overgang van binnen naar buiten vraagt om goede begeleiding, ook in een KV waar contrast met buiten minder groot is dan in een JJI.
- Ook bij follow up bleken de meeste jongeren nog steeds dagbesteding te hebben. Ook was hulpverlening vaak gecontinueerd.
- Op basis van wetenschappelijk onderzoek kan geconcludeerd worden dat een systeem met S&D en KV goed aansluit bij wat bewezen effectief is bij het verminderen van recidive door jongeren. Er wordt aangesloten bij de beveiligingsnoodzaak (risicoprincipe), hulpverlening en begeleiding worden ingezet om risicofactoren die samenhangen met delictgedrag te verminderen (behoefteprincipe), er wordt zoveel mogelijk op maat behandeld, aangesloten bij de kenmerken en motivatie van de jongere (responsiviteitsprincipe). Daarnaast wordt, volgens het GLM gewerkt aan de sterke punten van de jongere en aan wat goed gaat. Uit de resultaten blijkt dat beschermende factoren (dagbesteding, hulpverlening, betrokkenheid ouders) gedurende het verblijf worden gecontinueerd dan wel opgestart.

Algemene conclusie

Met de proeftuinen S&D en KV binnen VIV JJ is een zeer positieve ontwikkeling ingezet in de jeugdstrafrechtketen: screening en diagnostiek worden uitgevoerd binnen een integrale ketensamenwerking, samen met jongere en ouders; er is een alternatieve vorm van vrijheidsbeneming ontwikkeld waardoor beveiliging en zorg flexibeler en meer op maat kunnen worden ingezet. Niet alleen zijn ketenpartners enthousiast, ook de jongeren en hun ouders/verzorgers geven aan dat S&D in combinatie met KV ervoor zorgt dat ze verantwoordelijkheid nemen voor hun traject. Met S&D en KV blijft de vrijheidsbeperking overeind, terwijl effectiever kan worden meegewerkt aan een positieve ontwikkeling van de jongere. Waar de forensische doelgroep zich over het algemeen kenmerkt door gebrek aan motivatie en weerstand tegen hulpverlening, bleek de KV juist aan te sluiten. Jongeren geven aan dat het hebben van eigen verantwoordelijkheid en het kunnen continueren of opstarten van dagbesteding zorgen voor motivatie. Zij ervaren de KV daadwerkelijk als een kans. Het uitgevoerde onderzoek bevestigt dat het lukt om beschermende

factoren te behouden en stimuleren. Op grond van de theorie en de resultaten van dit onderzoek is het gerechtvaardigd te verwachten dat een traject van S&D en KV zal bijdragen aan vermindering van recidive.

Uit dit rapport komt naar voren dat S&D een belangrijk onderdeel is van het traject van jongeren op het moment dat zij in aanraking (dreigen te) komen met het jeugdstrafrecht. Voorafgaande aan plaatsing en tijdens het strafproces is S&D gericht op beslissen (welke straf of maatregel is passend?). Het proces van S&D dat daarop volgt, is gericht op de zorgbehoefte, risicomangement (op- en afschalen van beveiligingsniveau) en op de toekomst (wat is het perspectief na verblijf en hoe kan daar naar toe worden gewerkt ter voorkoming van recidive?).

In anderhalf jaar tijd is er in de proeftuinen groot enthousiasme ontstaan bij ketenpartners, er is kennis en ervaring zijn opgedaan, samenwerking en infrastructuur zijn ontwikkeld en op verschillende plaatsen door de gehele strafrechtketen geïmplementeerd. Er is dan ook momentum opgebouwd om de veelbelovende onderdelen van S&D en KV nu verder door te ontwikkelen.

In Amsterdam is doorontwikkeling van de KV en het verder implementeren van S&D binnen de werkwijze van de KV in 2018 al ingezet. Uit de monitor blijkt dat een KV in vergelijkbare vorm wat betreft potentiële doelgroep (preventief gehechte jongeren) ook zou passen in enkele andere grote steden (denk aan Rotterdam en Den Haag). Om verdere ervaring op te doen met de KV en te monitoren welke lokale aanpassingen het concept nodig heeft in andere grote steden zou een volgende pilot hiertoe dienen te worden opgestart.

In andere regio's blijkt dat breder moet worden gekeken naar de doelgroep en naar mogelijke alternatieve manieren om een aanbod zoals S&D en KV te kunnen aanbieden. Opties zijn om bedden in te kopen in bestaande voorzieningen ofwel om de doelgroep te verbreden. In de aanloop naar een eventuele stelselwijziging zou het nuttig zijn om ook deze alternatieve vormen in de praktijk uit te voeren en te toetsen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen op een plek waar ervaring is opgedaan en er animo is om een KV voor een bredere doelgroep te starten.

Uit dit rapport komt naar voren dat het aanbod van S&D en KV geschikt is voor een brede doelgroep. Jongeren in preventieve hechtenis kunnen er baat bij hebben, maar ook bijvoorbeeld jongeren bij wie tijdens een traject in de LSV kan worden afgeschaald in beveiligingsniveau, jongeren die uitstromen uit de LSV en gaan resocialiseren en jongeren die dreigen af te glijden richting een criminele carrière, om te voorkomen dat ze uiteindelijk belanden in een LSV. Dit zijn enkel nog voorbeelden uit het strafrechtelijk kader. De zorgbehoefte en beveiligingsnoodzaak van een jongere bepalen of de KV een geschikte optie is. Deze twee aspecten staan los van het kader waarin jongeren geplaatst worden.

Los van S&D en KV als geheel, komen uit dit rapport onderdelen hiervan naar voren die breder in het veld ingezet zouden kunnen worden. Er is ervaring opgedaan met verschillende manieren om de jongere en ouders/verzorgers te betrekken. Zo is het begrip 'relationele beveiliging' uitgewerkt tot een manier van werken, inclusief inhoudelijke beschrijving en uitwerking van de benodigde competenties bij medewerkers. Ook is er ervaring opgedaan met wat er nodig is voor *transforensisch* werken (waarmee zowel wordt bedoeld 'de overgang vanuit de gesloten instelling naar buiten verbeteren' als 'samenwerken in diagnostiek, zorg en begeleiding over de grenzen van het forensisch veld heen'). Voor deze inhoudelijke deelproducten geldt dat zij nu verder kunnen worden doorontwikkeld tot professionele methodieken.. Op deze manier kunnen de resultaten van de proeftuinen niet alleen van nut zijn voor een eventuele stelselwijziging, maar voor het gehele justitiële veld.

2. MONITOR PROEFTUINEN VIV JJ

Binnen de proeftuinen is gedurende de looptijd getoetst wat de bruikbare elementen zijn voor een mogelijk toekomstig stelsel voor de vrijheidsbeneming van jongeren. Om deze goed in kaart te brengen heeft de Academische Werkplaats Risicojeugd (AWRJ), in opdracht van het ministerie van Justitie & Veiligheid, een onderzoek monitor opgezet. De monitor heeft als doel een beschrijving te geven van de doelgroep, de knelpunten en de werkzame elementen in de werkwijze en de organisatorische randvoorwaarden van de proeftuinen. Hiermee geeft de monitor antwoord op de eindtermen die in de loop van het project met het ministerie van J&V zijn uitgewerkt. De monitor is uitgezet in vijf onderzoekslijnen: 1) Toeleiding 2) Basisregistratiemonitor 3) Follow-up 4) Procesevaluatie 5) Casusanalyses. De methode is per onderzoekslijn nader uiteengezet. Gezien de aard van de proeftuin S&D Breda (vier werkgroepen) is voor deze proeftuin alleen de onderzoekslijn van de procesevaluatie uitgezet. Voor een beschrijving van de eindtermen en een meer gedetailleerde beschrijving van de methode verwijzen we naar het onderzoeksprotocol monitor proeftuinen VIV JJ (op te vragen bij de AWRJ).

1.Toeleiding

Binnen deze onderzoekslijn werd beoogd de potentiële doelgroep in kaart te brengen. Dit betrof de jongeren die binnen het kader van een preventieve hechtenis in aanmerking kwamen voor plaatsing in een proeftuin. Daarnaast werd beoogd inzicht te krijgen in het toeleidingsproces van IVS tot plaatsing. Voorts werd beoogd inzicht te krijgen in de (contra)indicaties en overwegingen om een plaatsing in een proeftuin te adviseren, te verzoeken of op te leggen.

1.1 Start proeftuinen tot 1 mei 2017

Toeleidingsproces

Voor het tussenrapport zijn er gegevens verzameld om het toeleidingsproces vanaf de start van de proeftuinen tot 1 mei 2017 in kaart te brengen. Hiervoor werd een overzicht van de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) gebruikt waarin jongeren stonden die, in het kader van een IVS, aangemeld waren voor vroeghulp. De onderzoeksgroep betrof alle jongeren met een pleegleeftijd onder de 18 jaar, woonachtig binnen de regio van de proeftuin. Gezien het feit dat meisjes alleen in Groningen konden worden geplaatst, werden in verzekering gestelde meisjes in de regio's van de andere proeftuinen geëxcludeerd. Van de totale groep IVS per proeftuin, werd bij het OM van het betreffende arrondissement (Amsterdam en Groningen) of de RvdK uit die regio (Nijmegen en Rotterdam) informatie opgevraagd om na te gaan of jongeren waren voorgeleid aan de rechter-commissaris (RC) en wat de uitspraak was. Vervolgens werd door middel van het bezettingsoverzicht van de proeftuinen gekeken of de voorgeleidingen van de geplaatste jongeren terug te vinden waren in het overzicht van de RvdK.

Screening en advies

Bij de opzet van de proeftuinen is een screeningslijst ontwikkeld die werd gebruikt bij advisering tot plaatsing in een proeftuin (zie Bijlage 10 tot Bijlage 13). In de praktijk bleek echter dat deze screeningslijst niet altijd ingevuld werd. Hierdoor gaf het aandeel van de verkregen ingevulde screeningslijsten onvoldoende inzicht in de screening en het advies in relatie tot plaatsing in een proeftuin in het toeleidingsproces. Naast deze beperkte informatie uit de screeningslijsten, is in het eerste halfjaar van de looptijd van de proeftuinen gekozen voor aanvullende methoden om zicht te krijgen op de screening en het advies binnen het toeleidingsproces. De ontbrekende informatie over het advies van de RvdK werd aan de hand van het overzicht aanmeldingen vroeghulp bij de RvdK opgevraagd. Daarnaast is alle extra informatie die we over het proces konden vinden meegenomen. Zo zijn in Amsterdam bijvoorbeeld voorgeleidingsverslagen van de rechtbank verzameld om informatie over het advies van de RvdK tijdens de zitting in kaart te brengen. Daarnaast is binnen de procesevaluatie, door middel van interviews met de ketenpartners, informatie over algemene overwegingen verzameld (zie §4.1.2).

1.2 1 mei tot 1 november 2017

Voor het eindrapport werden binnen de arrondissementen Amsterdam (KV Amsterdam), Noord-Nederland (KV/S&D Groningen) en Rotterdam (S&D Rotterdam) gegevens verzameld over alle voorgeleidingen van jeugdigen (pleegleeftijd tot 18 jaar). Aanvullend werden de voorgeleidingen van 18 tot 23-jarigen verkregen. Dit is de doelgroep waarbij in potentie ASR toegepast zou kunnen worden, waarna plaatsing in een proeftuin mogelijk zou zijn. In Nijmegen werden in de tweede periode geen gegevens over de voorgeleiding opgevraagd, omdat de regio ten opzichte van de eerste periode was veranderd. Dit maakte dat de resultaten niet vergelijkbaar waren en hierdoor moeilijk te interpreteren. Op basis van de resultaten uit het tussenrapport werd in overleg met de proeftuin besloten dat de informatie over de toeleiding beter op een andere manier verkregen kon worden. In Nijmegen werden de knelpunten en werkzame elementen in de toeleiding hierom in een interview uitgevraagd (zie §4.1.2). In Amsterdam en Groningen werd een overzicht verkregen van het OM met onder andere de voorgeleidingsdatum, personalia van de jongere of jong volwassene en uitspraak

tijdens de voorgeleiding. In Amsterdam werden de meisjes uit dit overzicht verwijderd, omdat deze niet geplaatst konden worden in KV Amsterdam. In Rotterdam werden de voorgeleidingslijsten verkregen via de RvdK met o.a. voorgeleidingsdatum, personalia van de jongere of jong volwassene en uitspraak tijdens de voorgeleiding. Hierop stonden alle zaken vermeld van de jongeren met een pleegleeftijd tot 18 jaar (jeugd) en alle zaken van de jongeren met een pleegleeftijd van 18 tot 23 jaar (potentieel ASR). Echter ontbraken de uitspraken van de potentiële ASR doelgroep en was het onbekend of het ASR was toegepast. Tevens ontbrak het geslacht van de verdachte, waardoor meisjes, die niet geplaatst konden worden in S&D Rotterdam, niet geëxcludeerd konden worden. Om de groep die mogelijk via het ASR in de proeftuin geplaatst zou kunnen worden in kaart te brengen en hierover een vergelijking te kunnen tussen de proeftuinregio's, zijn alleen de voorgeleide jongvolwassenen tot 23 jaar weergegeven. Uit de voorlopige resultaten van een onderzoek naar ASR is bekend dat 5% van de 18 tot 23 jarigen volgens het ASR berecht wordt (Dekker, 2017). Alle gegevens over de toeleiding zijn verzameld tot 1 november 2017. Vervolgens werd door middel van het bezettingsoverzicht van de proeftuinen gekeken of de voorgeleidingen van de geplaatste jongeren tussen 1 mei en 1 november 2017 terug te vinden waren in de verkregen overzichten.

1.3 Landelijke potentiële doelgroep preventieve hechtenis onder 18 jaar

Het overzicht met aangemelde jongeren voor vroeghulp in het kader van een IVS bij de RvdK van de eerste periode werd gebruikt om in te schatten hoe groot de potentiële doelgroep preventieve hechtenis tot 18 jaar (jeugd) op landelijk niveau zou zijn. Hiervoor is, op basis van de verkregen informatie uit het toeleidingsproces van de bestaande proeftuinen, per arrondissement geschat hoeveel procent van de IVS voorgeleid en mogelijk geplaatst zou worden in een KV. Op basis van deze schatting is berekend hoe groot de potentiële doelgroep van jongeren in het kader van preventieve hechtenis onder 18 jaar per arrondissement zou zijn.

1.4 Alternatieve toeleidingswegen

Bij sommige proeftuinen konden ook jongeren met een andere juridische titel (Nijmegen) of in het kader van een ambulante traject (Groningen) geplaatst worden. Indien jongeren via andere toeleidingswegen geplaatst werden, werd dit op het moment van instroom geregistreerd in de basisregistratie monitor (zie §2.1). Op deze manier werden de mogelijke toeleidingswegen in kaart gebracht.

2. Basisregistratiemonitor

Binnen de basisregistratiemonitor werden van alle jongeren die in de proeftuin geplaatst zijn, gegevens over de jongere, de instroom, het verblijf en de uitstroom verzameld. Daarnaast werden gegevens over risicotaxatie en follow-up verzameld. De periode waarover gegevens zijn verzameld, beslaat de start van de proeftuinen tot 22 december 2017. De basisregistratiemonitor bestaat, zoals hieronder te lezen, uit drie onderdelen.

2.1 Basisregistratiemonitor

De basisregistratiemonitor bestaat uit kwantitatieve variabelen over de instroom, verblijf en uitstroom, die over alle proeftuinen geregistreerd werden. Het betreft gegevens over de plaatsing, demografische gegevens, individuele factoren, gezinsfactoren, gegevens rondom het verblijf in de proeftuin, dagbesteding, school en hulpverlening. Een aantal van deze factoren is locatie specifiek. Zie het onderzoeksprotocol monitor proeftuinen VIV JJ (op te vragen bij de AWRJ) voor een uitgebreide omschrijving.

2.2 Vergelijking JJI: risicotaxatie

Om meer inzicht te krijgen in de verschillen tussen de KV doelgroep en de JJI doelgroep, zijn beide groepen met elkaar vergeleken op basis van risico- en beschermende factoren op de verschillende leefgebieden. Voor 24 jongeren die in de proeftuin KV Amsterdam geplaatst werden zijn de SAVRY en SAPROF-YV op basis dossierinformatie (2A rapportages van de RvdK) gescoord. Deze groep is vergeleken met 35 jongeren die in het kader van een preventieve hechtenis op een kortverblijfgroep in een JJI hebben verbleven. De groepen werden gematcht op verblijfsduur. De Structured Assessment Violence Risk Youth (SAVRY; Bartel, Borum & Forth, 2000) is gebruikt om de risicofactoren in kaart te brengen en de Structured Assessment of Protective Factors for Violence Risk – Youth Version (SAPROF-YV; de Vries, Geers, Stapel, Hilterman, & Vogel, 2015) is gebruikt om de beschermende factoren in kaart te brengen. De 24 risico-items van de SAVRY zijn onderverdeeld in drie subdomeinen bestaande uit historische, sociaal/contextuele en individueel/klinische beschermende factoren en worden gescoord op een 3-punts-schaal. De SAPROF-YV heeft 16 beschermende-items onderverdeeld in vier subdomeinen bestaande uit veerkrachtige (4 items), motivationele (6 items), relationele (3 items) en externe beschermende factoren (3 items), die worden gescoord op een 7-punts-schaal. Beide populaties zijn vergeleken op zowel de subdomeinen van de SAVRY en SAPROF-YV als de totaalscores van beide meetinstrumenten. Daarnaast zijn de groepen vergeleken op basis van een samengestelde score, waarbij de beschermende factoren van de SAPROF-YV worden afgetrokken van de risicofactoren van de SAVRY. Uit voorgaand onderzoek blijkt dat de combinatie van beide instrumenten een completer en accurater beeld oplevert van de beschermende - en risicofactoren van de jongeren (de Vries, Veldhuizen, Vullings, Helmers, & van Hoof, 2017). De twee groepen zijn, door middel van een T-test in SPSS, op basis van de verschillen tussen de gemiddelde scores met elkaar vergeleken.,

3. Follow-up

Het doel van de follow-up was om inzicht te krijgen in de stand van zaken van de op reguliere wijze uitgestroomde jongeren op drie en zes maanden na uitstroom. Onder reguliere uitstroom vallen jongeren die geschorst werden, onmiddellijk in vrijheid werden gesteld, doorgeplaatst werden naar een nachtdetentie afdeling of specialistische zorgafdeling, de periode van jeugddetentie hadden uitgezeten of uitstroonden in het kader van het Scholing en Trainingsprogramma (STP). Jongeren die zich onttrokken hebben of jongeren die zijn uitgeplaatst naar de JJI vanwege bijvoorbeeld een incident, zijn niet regulier uitgestroomd en zijn dus niet meegenomen in de follow-up metingen. Van de jongeren die na uitstroom voor een tweede keer op de KV geplaatst werden is alleen het tweede traject van uitstroom meegenomen in de dataverzameling.

Om de stand van zaken na uitstroom kaart te brengen is een korte vragenlijst ontwikkeld (zie Bijlage 3). De vragenlijst bestaat uit zes open vragen om de actuele situatie van de jongere op de verschillende leefgebieden (woonsituatie, dagbesteding, hulpverlening, vrijetijdsbesteding en persoonlijke en professioneel netwerk), het delict gedrag en de toegevoegde waarde van de proeftuin in kaart te brengen. Aan de hand van een 5-punt Likertschaal werd uitgevraagd in hoeverre het systeem en ketenpartners betrokken waren. De antwoordmogelijkheden varieerden van 'niet betrokken' tot 'zeer betrokken'. Tot slot werd, aan de hand van een 5-punt Likertschaal, uitgevraagd in hoeverre de respondent de proeftuin van toegevoegde waarde vond voor desbetreffende jongere. Hier varieerden de antwoorden van, 'zeer mee oneens' tot 'zeer mee eens'. Deze informatie werd uitgevraagd bij de instelling die het reclasseringstoezicht uitvoerde., Hiervoor is gekozen omdat de desbetreffend reclasserder over het algemeen het best op de hoogte was van de situatie van de jongere na uitstroom. De vragenlijst werd naar de contactpersoon van de reclasseringsorganisatie gestuurd die deel uitmaakte van de begeleidingscommissie van de proeftuin, met een overzicht van om welke jongeren het ging. Deze persoon stuurde het overzicht en de vragenlijst vervolgens door naar de betrokken reclasseringsmedewerkers. De data van de follow-up zijn bij bepaalde onderdelen naast de gegevens van de basisregistratiemonitor gelegd om de situatie tijdens de follow-up meting met de situatie tijdens uitstroom uit de proeftuin te vergelijken.

4. Procesevaluatie

Met de procesevaluatie werd beoogd inzicht te krijgen in de werkprocessen en de uitvoering van de proeftuinen. De procesevaluatie werd vanuit twee invalshoeken benaderd. Enerzijds instrumenteel, waarbij de werkprocessen en het verloop van de proeftuinen werden omschreven. Anderzijds constructivistisch waarbij de waardering en opvattingen van de betrokken uitvoerders en deelnemers in kaart werden gebracht. Om de instrumentele en constructivistische processen te beschrijven werd gebruik gemaakt van interviews met jongeren, systeem en ketenpartners, focusgroepen met ketenpartners, en participerende observaties in de proeftuin en tijdens begeleidingscommissies.

4.1 Interviews

4.1.1 Jongeren en systeem

De periode van dataverzameling voor de interviews liep vanaf de start van de proeftuinen tot 22 december 2017. In totaal zijn er 29 interviews met jongeren gehouden. In totaal zijn er 19 interviews met het bijbehorende systeem gehouden (66%). Redenen dat het systeem niet geïnterviewd kon worden, waren dat ze niet bereikbaar waren, niet bereid waren om mee te doen, of dat de jongere meerderjarig was en niet wilde dat zijn ouders/verzorgers benaderd werden voor een interview. Bij de selectie van de geïnterviewde jongeren is gevarieerd in leeftijd, verblijfsduur, en in het geval van Nijmegen, de plaatsingstitel. De interviews met de jongeren en het systeem zijn verspreid over de proeftuinperiode afgenomen (zie tabel 1). De semigestructureerde interviews werden afgenomen aan de hand van een topic lijst (zie onderzoeksprotocol monitor proeftuinen VIV JJ, op te vragen bij AWRJ). De interviews zijn handmatig getranscribeerd en vervolgens gecodeerd via het kwalitatieve analyse programma MAXQDA.

Tabel 1

Overzicht aantallen interviews jongeren en systeem

	Amsterdam	Groningen	Nijmegen	Rotterdam	Totaal
Periode jan – mei 2017					
Jongeren	5	4	4	4	17
Systeem	3	2	2	3	10
Periode okt – dec 2017					
Jongeren	3	3	3	3	12
Systeem	2	3	1	3	9
Totaal					
Jongeren	8	7	7	7	29
Systeem	5	5	3	6	19

Notitie. Voor de proeftuin S&D Breda gold dat er geen interviews met de jongeren en hun systeem gehouden werden omdat deze proeftuin zich op abstract niveau bevond.

4.1.2 Ketenpartners

Naast de interviews met jongeren en systeem zijn er 38 interviews met ketenpartners gehouden. In de periode van de start van de proeftuinen tot 1 juli 2017 zijn de interviews met de ketenpartners van de proeftuinen KV (Amsterdam, Groningen, Nijmegen) en de proeftuin S&D Rotterdam gehouden. De interviews met de ketenpartners van de proeftuin S&D Breda hebben in november en december 2017 plaatsgevonden, omdat deze proeftuin een ontwikkelproces op abstract niveau betrof en de interviews tegen het einde van het proces meer informatie zou opleveren. Voorts zijn drie aanvullende interviews gehouden: een interview met de advocatuur in het kader van de proeftuinen KV (met een focus op KV Amsterdam), een interview met de RvdK en KV Nijmegen in het kader van de toeleiding en een interview met de RvdK en JJI de Hartelborgt in Rotterdam in het kader van de uitbreiding van de proeftuin, Diagnostiek en Screening (DISC)⁷. Zie tabel 2 voor een overzicht

⁷ Om de werkzame elementen vanuit de proeftuin bij een bredere doelgroep toe te kunnen passen is op 30 oktober 2017 binnen de Hartelborgt een tweede afdeling geopend, DISC. De monitor richtte zich in principe alleen op de

van de respondenten per ketenpartner die bij de verschillende proeftuinen zijn geïnterviewd. De semigestructureerde interviews werden afgenomen aan de hand van een topic lijst (zie onderzoeksprotocol monitor proeftuinen VIV JJ, op te vragen bij AWRJ). De interviews zijn handmatig getranscribeerd en vervolgens gecodeerd via het kwalitatieve analyse programma MAXQDA.

Tabel 2

Overzicht organisaties respondenten interviews ketenpartners

	Amsterdam	Groningen	Nijmegen	Rotterdam	Breda
Locatie proeftuin	x	x	x	x	x
RvdK	x	x	x	x	x
Gemeente	x	x	x	x	x
Officier van Justitie	x	x	x	x	
Rechter Commissaris	x	x			
Jeugdbescherming	x			x	x
Jeugd reclassering WSG			x		
Volwassenreclassering 3RO		x			x
NIFP			x		
Dienst Justitiële Inrichtingen				x	x
Rijks Justitiële Jeugdinstelling			x		
Advocaat	x				x
Politie		x			
GGZ (Fivoor)				x	
Buurt	x				
Proeftuin KV en RvdK (toeleiding)			x		
Proeftuin S&D en RvdK (DISC)				x	
Totaal	8	7	8	8	7

Notitie. RvdK= Raad voor de kindbescherming, WSG= William Schrikker Groep, 3RO= 3 Reclasseringsorganisaties, NIFP=Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie

4.2 Focusgroepen

De focusgroepen werden aan het eind van de looptijd van de proeftuin (8 december 2017) georganiseerd om verdieping te geven aan thema's die in het tussenrapport naar voren waren gekomen met betrekking tot het proces en inhoud van S&D en de werkwijze van de KV (zie tabel 3).

Tabel 3

Overzicht focusgroepen en thema's

Focusgroep
S&D
Hoe richt je screening en diagnostiek procesmatig in?
Hoe richt je screening en diagnostiek inhoudelijk in?
KV
Voor welke jongeren is de KV geschikt en hoe bepaal je dat?
Hoe maak je met de keten een integraal trajectplan zorg?
Hoe zorg je vanuit de KV voor een goede aansluiting naar buiten?
Relationele beveiliging
Hoe geef je binnen de KV de relationele beveiliging vorm?
Wat zijn de vereiste competenties voor een pedagogisch medewerker?

In de focusgroepen werden deze thema's, aan de hand van drie vragen, verder uitgediept: 1) Wat werkt? 2) Hoe ziet de ideale situatie eruit? 3) Wat is er nodig om daar te komen? Deze vragen zijn vanuit de methode van *appreciative inquiry*, wat zich het beste laat vertalen als waarderend onderzoek. Binnen deze methode van onderzoek doen ligt de nadruk op het formuleren van de werkzame elementen, de gewenste toekomst visie en de manier om daar te komen. Aan de hand van deze drie vragen werden de verschillende thema's inhoudelijk uitgewerkt tijdens de focusgroepen. Om ruimte te bieden aan het melden van eventuele knelpunten was er bij de focusgroepen een

originele afdeling binnen de proeftuin S&D Rotterdam, de Steven. De DISC komt alleen in §2.2.5 aan bod, waar de overeenkomsten en verschillen in doelgroep en processen tussen deze twee afdelingen worden beschreven.

klaagmuur aanwezig waarop de deelnemers deze konden opschrijven. De eerste en tweede focusgroep (S&D en KV) bestond uit drie á vier vertegenwoordigers van de proeftuinen en de betrokken ketenpartners. De derde focusgroep (relationele beveiliging) bestond uit gedragswetenschappers, pedagogisch medewerkers en een projectleider van de KV's.

4.3 Participerende observaties

Elke proeftuin kende een begeleidingscommissie en een stuurgroep, met uitzondering van Breda waar alleen een stuurgroep was. In het kader van participerende observaties heeft een onderzoeker per proeftuin de begeleidingscommissies of de stuurgroep bijgewoond en notulen opgesteld. Daarnaast hebben de onderzoekers bij locatiebezoeken observatie aantekeningen gemaakt. De dataverzameling voor de participerende observaties liep vanaf de start van de proeftuin tot 1 februari 2017, de gehele looptijd van de proeftuinen (zie Bijlage 2 voor een overzicht van de participerende observaties).

4.4 Aanvullende informatie

De notulen van de stuurgroep van de proeftuinen waar geen onderzoeker bij aanwezig was, zijn via de proeftuinen verkregen en vervolgens geanalyseerd in MAXQDA. Tot slot zijn voor de procesevaluatie de *business case* van Amsterdam, het projectplan van Groningen en het plan van aanpak van Nijmegen, Rotterdam en Breda geraadpleegd.

5. Casusanalyses

De casusanalyses betreffen een beschrijving op casusniveau binnen de context van de proeftuinen. Er zijn twee soorten casusanalyses uitgevoerd: locatie specifieke casusanalyses die ter illustratie dienen van een traject binnen de proeftuinen en een casusanalyse van de jongeren die uitgeplaatst zijn ter verdieping op de aanleidingen voor het uitplaatsen van jongeren.

5.1 Casusanalyse: locatie specifiek

Om de kwantitatieve en kwalitatieve resultaten te illustreren zijn er locatie specifieke casusanalyses geschreven voor de proeftuinen KV en S&D Rotterdam (de fysieke proeftuinen). Hierin wordt een beeld geschetst van een mogelijk traject van een jongere voor, tijdens en na verblijf in de proeftuin. Ter waarborging van volledige anonimiteit is ervoor gekozen om elementen van de trajecten van verschillende geplaatste jongeren samen te voegen. Tot de persoon herleidbare informatie is verwijderd of aangepast en vervangen door informatie van andere trajecten. Op deze manier wordt er op basis van realistische informatie een fictieve casus geschetst van een jongere die een traject doorloopt zoals het op desbetreffende locatie zou kunnen zijn verlopen. De gebruikte bronnen zijn de verzamelde informatie uit de monitor: gegevens uit de toeleiding, basisregistratie monitor, follow-up en afgenomen interviews bij jongeren en systeem. Om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen, ook van de periode voor plaatsing, is ook informatie van de RvdK gebruikt. Het ging hierbij voornamelijk om beschikkingen, 2A rapportages en mailcontact van de RvdK met diverse hulpverleningsinstellingen. Deze casusanalyses zijn na de verschillende hoofdstukken in het rapport als losse stukken opgenomen.

5.2 Casusanalyse: uitplaatsingen

Tijdens de proeftuinperiode is een aantal trajecten in de KV's voortijdig afgebroken waarbij jongeren werden uitgeplaatst naar een JJI. Om deze trajecten nader te illustreren en om te bezien welke lessen uit deze trajecten gedestilleerd konden worden, is een casusanalyse uitgevoerd. Hierbij is gekeken naar de individuele kenmerken van de jongeren, het toeleidingsproces en de context van de proeftuin KV (looptijd en doelgroep). Hiervoor is gebruik gemaakt van kwantitatieve informatie uit de uit de toeleiding en de basisregistratie monitor. Tevens is bij elke KV de projectleider en de gedragswetenschapper geïnterviewd (in Groningen waren ook twee pedagogisch medewerkers aanwezig). In deze interviews werd iedere uitgeplaatste jongere besproken, waarbij verschillende onderwerpen aan de orde kwamen; individuele kenmerken van de jongere, het toeleidingsproces, het verloop van het verblijf en de factoren die uiteindelijk tot de uitplaatsing hebben geleid. Deze kwalitatieve informatie is aangevuld met dossierinformatie van de KV. Op basis van deze informatie zijn vier type voorbeeldtrajecten gedestilleerd welke door middel van een casusbeschrijving zijn weer gegeven. Elke casusbeschrijving is gebaseerd op ongeveer vier jongeren, voor wie de aanleiding tot uitplaatsing vergelijkbaar was, waarover de informatie is samengevoegd. Deze informatie is, ter waarborging van volledige anonimiteit, aangevuld met fictieve informatie op basis van theoretische kennis over deze doelgroepen.

2. SCREENING & DIAGNOSTIEK

In dit deel worden de resultaten van de proeftuinen S&D in Breda, Rotterdam en Groningen besproken. De resultaten zijn gebaseerd op kwantitatieve gegevens over instroom, verblijf en uitstroom, en kwalitatieve gegevens uit participerende observaties (in de proeftuin en tijdens begeleidingscommissies), focusgroepen, en interviews met ketenpartners, jongeren en systeem. De opdracht voor de proeftuinen was een efficiënt en effectief proces van screening, diagnostiek en plaatsing te ontwikkelen om jongeren op de juiste plek te krijgen, wat betreft zorgbehoefte en beveiligingsnoodzaak. Hierbij dient een integraal plan opgesteld te worden, waarbij individueel maatwerk centraal staat. Bij het opstellen van dit plan dienen alle, voor de jongere relevante, partijen te worden betrokken. Bovendien dienen de jongere en diens systeem nadrukkelijk betrokken te worden bij het opstellen en actualiseren van dit plan. De drie proeftuinen S&D hebben op verschillende wijze invulling gegeven aan deze opdracht, zowel op proces als op inhoud: de proeftuin Breda bevond zich op abstract niveau en bestond uit vier werkgroepen, in Rotterdam werd binnen de JJI de Hartelborgt een aparte afdeling ingericht voor S&D, en in Groningen werd de proeftuin S&D geïntegreerd in de proeftuin KV. De locatie specifieke resultaten van de proeftuinen S&D zijn in aparte hoofdstukken beschreven, gevolgd door een hoofdstuk waarin de algemene resultaten worden beschreven.

1. S&D Breda

De proeftuin S&D Breda was ingericht in vier werkgroepen waarbinnen de processen, benodigde kaders en samenwerkingsafspraken voor S&D gedefinieerd en uitgewerkt werden in de vorm van deelproducten. De proeftuin Breda bevond zich hiermee als enige proeftuin grotendeels op abstract niveau. Dit was enerzijds de kracht van de proeftuin, anderzijds lag hier de uitdaging om mensen te blijven motiveren en verbinden. Tegelijkertijd zag men de grote meerwaarde in de uitgangspunten en uitkomsten van de werkgroepen en was het draagvlak groot. De werkgroepen leverden een eerste conceptversie van de deelproducten op die door de ketenpartners na afloop van de proeftuinperiode uitgewerkt zullen worden. De uitkomsten kunnen dienen als een stappenplan van het proces en de deelproducten als format voor een nieuw op te starten proces S&D.

De proeftuin S&D Breda was ingericht in vier werkgroepen waarin gemeenten, justitiële partners en zorgaanbieders uitgebreid stil stonden bij de manier waarop het toekomstige proces van S&D van justitiële jeugd ingekleed zou moeten worden. In de werkgroepen werden de processen, benodigde kaders en samenwerkingsafspraken voor S&D gedefinieerd en uitgewerkt. De vier werkgroepen hadden elk als doel om een deelproduct op te leveren: 1) een afsprakenkader integraal trajectplan zorg, 2) een regionaal schema forensische jeugdzorg, 3) een model schema forensische jeugdzorg en 4) een samenwerkingsverband forensische jeugd. De proeftuin S&D Breda bevond zich hiermee als enige grotendeels op abstract niveau. Het idee hierachter was dat het belangrijk is om, los van specifieke casuïstiek, vraagstukken ook theoretisch te benaderen, en te kijken naar algemene uitgangspunten in inrichting en samenwerking zodat deze in verschillende regio's zouden kunnen worden uitgewerkt. Bovendien is het, in het kader van draagvlak, belangrijk om met de keten in gezamenlijkheid de doelstellingen, uitgangspunten en inrichting van een mogelijke nieuwe werkwijze van S&D te formuleren; dit leidt tot gedeeld eigenaarschap. Aan de andere kant is het, volgens de proeftuin, over het algemeen makkelijker om het commitment hoog te houden als zaken meer concreet zijn. De werkgroepen liepen er tegenaan dat het voor uitvoerders lastig kan zijn om de materie op abstract niveau te benaderen. Bovendien bleek dat de initiële opdracht die de werkgroepen hadden gekregen niet altijd aansloot bij de praktijk (zoals verwacht kan worden bij een dergelijk ontwikkelproces) en moest er gedurende de looptijd van de proeftuin een aantal keer bijgestuurd worden. De uitdaging voor Breda was om mensen te blijven motiveren en te verbinden. Hier lag, met name voor de voorzitters van de werkgroepen, een belangrijke taak. Tegelijkertijd gaven de ketenpartners aan dat er door de proeftuin veel energie in de keten is vrijgekomen. Men zag grote meerwaarde in de uitgangspunten en uitkomsten van de werkgroepen en het draagvlak was groot. De werkgroepen leverden uiteindelijk allen een conceptversie op van een deelproduct. Het is de bedoeling om deze conceptversies de komende tijd, na afloop van de proeftuinperiode, door de ketenpartners verder uit te werken (en zijn daarom niet bij dit rapport gevoegd). De deelproducten kunnen dienen als een format en het proces waarin deze producten zijn uitgedacht kan dienen als een stappenplan voor hoe dergelijke producten in andere regio's kunnen worden ontwikkeld. In de onderstaande paragrafen worden de uitgangspunten, het verloop en de uitkomsten van de werkgroepen beschreven.

Je merkt dat er veel enthousiasme is onder de ketenpartners. Dat genereert energie.

Het is goed om met z'n allen bij elkaar te zitten en bij elkaar in de keuken te kijken.

De ketensamenwerking is door de proeftuin versterkt.

Reclassering

De behoefte om meer samen te werken bestond al langer, maar in tijden van drukte en zonder directe aanleiding komt het daar vaak niet van. Het was fijn dat we VIV JJ konden aangrijpen. Er is zoveel energie vrijgekomen en zoveel ideeën.

RJI

1.1 Werkgroep afsprakenkader integraal trajectplan zorg

In de eerste werkgroep richtten de ketenpartners zich op de totstandkoming van een afsprakenkader ten behoeve van het integraal trajectplan zorg. Het voorbereiden en afstemmen over de invulling en uitvoering van een op de persoon afgestemd integraal trajectplan zorg in gezamenlijkheid met de gehele keten werd als **doelstelling** van het trajectberaad geformuleerd. Het organiseren van een dergelijk trajectberaad zou niet alleen meerwaarde hebben voor jongeren tijdens een vrijheidsbenemende maatregel, maar voor de gehele forensische **doelgroep**. **Procesmatig** zijn de timing en locatie van het trajectberaad van belang. Het is wenselijk om voor elke raadkamer bijeen te komen. De locatie van het overleg is bij voorkeur de locatie waar de jongere zich bevindt. **Inhoudelijk** gezien dient aan de hand van risico- en beschermende factoren op verschillende leefdomen een op maat gemaakt zorg- en beveiligingsarrangement vormgegeven te worden, inclusief afspraken over terugval en correctie. Hiervoor is een overzicht van het zorgaanbod in de regio nodig. In het multidisciplinair overleg (MDO) werd de **betrokkenheid van de ketenpartners** die het traject vormgeven als meerwaarde ervaren, waarbij het belangrijk is dat er ook verbinding met de advocaat gelegd wordt. Betreffende **gegevensuitwisseling en privacy** is er een betere informatievoorziening en duidelijkheid nodig voor de medewerkers over wat wel en niet gedeeld mag worden. Gegevensuitwisseling richting de gemeente en advocatuur dient verder uitgewerkt te worden. Tussen alle ketenpartners dient gegevensuitwisseling specifiek en doelgericht te zijn. Tot slot acht de werkgroep het **betrekken van de jongere en het systeem** als een noodzakelijk en essentieel werkzaam element bij het vormgeven van integraal trajectplan zorg.

1.1.1 Uitgangspunten

In de eerste werkgroep richtten de ketenpartners zich op de totstandkoming van een afsprakenkader ten behoeve van het integraal trajectplan zorg. Hierbij werd gebruik gemaakt van casuïstiek uit JJI Den Hey-Acker. Voor jongeren die instroomden vanuit de regio van de proeftuin (jeugdzorg regio West-Brabant Oost) in JJI Den Hey-Acker werd na de eerste raadkamer een trajectberaad georganiseerd. In tegenstelling tot de bestaande vorm van het trajectberaad werden de direct betrokken ketenpartners (wisselende samenstelling en rolverdeling), de jongere en diens ouders/verzorgers uitgenodigd. De uitkomst van het trajectberaad werd door de RvdK en reclassering geïntegreerd in hun advies voor het OM en ZM.

1.1.2 Verloop werkgroep

Casuïstiek

In totaal werd voor vijf jongeren een trajectberaad georganiseerd. Volgens de ketenpartners in Breda was de instroom in JJI Den Hey-Acker gedurende de looptijd van de proeftuin relatief laag, de beschikbare casuïstiek viel daardoor lager uit dan men aanvankelijk had beoogd (het doel was om 12 jongeren te betrekken). Over de aantallen vroeghulp en voorgeleidingen in Breda zijn vanwege de aard van deze proeftuin (er is geen sprake van daadwerkelijke instroom in een fysieke proeftuin) in de monitor geen gegevens verzameld. De RvdK heeft hierover zelf wel een aantal zaken op een rijtje gezet. Uit het overzicht van de Raad blijkt dat er van 1 december 2016 tot en met 9 november 2017 in totaal 218 jongeren (215 jongens en drie meisjes) in kader van een IVS bij de RvdK Breda zijn aangemeld voor vroeghulp. Van deze 218 jongeren werd 35% (n=76) voorgeleid en vervolgens werd 43% (n=33) van deze voorgeleidingen in bewaring gesteld. Als je kijkt naar de regio van de proeftuin, jeugdzorgregio West-Brabant Oost, kwam 19% van het totale aantal IVS (42 van de 218) uit deze regio. Van deze 42 jongeren werd 50% (n=21) voorgeleid, waarvan 57% (n=12) in bewaring werd gesteld. Echter zijn slechts vijf van deze jongeren in JJI Den Hey-Acker geplaatst en tot aan de tweede raadkamer gehouden zodat er een trajectberaad kon worden georganiseerd. Om toch aan de opdracht te kunnen voldoen werd de werkgroep uitgebreid met papieren casuïstiek die de

ketenpartners inbrachten. Tijdens het trajectberaad werd de casus eerst inhoudelijk behandeld en daarna werd door de ketenpartners op het proces gereflecteerd. Gaandeweg werd op deze manier duidelijk op welke punten afspraken en kaders nodig zijn. De werkgroep ontwikkelde hiermee input voor een afsprakenkader dat vervolgens door de RvdK werd uitgewerkt. Ondanks dat de beschikbare casuïstiek lager uitviel dan men had verwacht bleek de werkgroep in staat een (concept) afsprakenkader uit te werken ten behoeve van de totstandkoming van een integraal trajectplan zorg.

Afsprakenkader

Bij het tot stand komen van het afsprakenkader kwam een aantal thema's naar boven die rondom het integraal trajectplan zorg overwogen dienen te worden: doelstelling en doelgroep, proces en inhoud, rolverdeling en gegevens uitwisseling, en de betrokkenheid van de jongere en diens systeem. Deze thema's werden in het afsprakenkader verwerkt. In de onderstaande alinea's wordt de inhoud van het afsprakenkader aan de hand van deze thema's beschreven. Het afsprakenkader dat aan het einde van de looptijd van de proeftuin opgeleverd werd, betreft een voorlopige versie, die door de betrokken partijen na de proeftuin periode uitgewerkt zal worden, en is daarom niet bij dit eindrapport van de monitor toegevoegd.

Doelstelling en doelgroep

De werkgroep boog zich in eerste instantie over de doelstellingen van het trajectberaad: *In het trajectberaad dragen de deelnemers bij aan de voorbereiding, onderlinge afstemming over de inhoudelijke invulling, en uitvoering van het integraal trajectplan zorg. Het gaat hierbij om een op de persoon afgestemde, integrale, sluitende aanpak. Met als doel de mogelijkheid op maatschappelijke verantwoorde deelname aan de samenleving te vergroten zodat overlast en recidive voorkomen worden.* Het is volgens de proeftuin belangrijk hier in gezamenlijkheid met de gehele keten over na te denken en dit concreet te formuleren. Bovendien dient de doelgroep die het trajectberaad bedient concreet geformuleerd te worden. In de proeftuin koos men voor de doelgroep jongeren met pleegleeftijd tot 23 die instroomden in JJI Den Hey-Acker met als plaatsingstitel preventieve hechtenis, een PIJ-maatregel of jeugd detentie. Gedurende de looptijd van de proeftuin kwam echter steeds meer naar voren dat de werkzame elementen vanuit het trajectberaad eigenlijk voor de hele forensische doelgroep, ook risico jongeren en in de periode na detentie, ingezet zouden moeten worden. Het trajectberaad zou zowel voor, tijdens als na verblijf bijeen moeten kunnen komen.

Ik zou graag willen dat er in het voortraject ook een trajectberaad komt waarin de forensische partners kunnen worden ingevlogen. Maar ook weer in het natraject, waarom zou je dan niet weer met dezelfde partners om tafel kunnen gaan zitten?

RJI

De essentie blijft een mobiel team voor S&D (het S&D busje), onze oorspronkelijke opdracht. Maar we willen dat busje eigenlijk laten rijden voor alle jongeren als dat nodig is. Voor, tijdens en na verblijf.

RJI

Proces en inhoud

Ten tweede rees de vraag hoe dit procesmatig en inhoudelijk ingericht moest worden. In het kader van de procesmatige inrichting was de timing van het trajectberaad een belangrijk thema binnen de werkgroep. Het bleek voor de werkgroep in de praktijk niet haalbaar om tussen de voorleiding en de eerste raadkamer (een termijn van ongeveer zeven werkdagen) een fysiek beraad te organiseren in de aanwezigheid van de direct betrokken partners, de jongere en diens systeem. In Rotterdam en Groningen blijkt dit evenwel goed te lukken. Dit verschil kan volgens de leden van de werkgroep in Breda mogelijk worden verklaard door het feit dat er geen sprake was van een fysieke proeftuin S&D Breda; over het algemeen is het makkelijker mensen in beweging te krijgen als zaken meer concreet en direct van toepassing op de praktijk zijn. Bovendien was de instroom in de regio aanzienlijk lager dan in bijvoorbeeld Rotterdam, waar een vast moment in de week gepland kon worden voor het

overleg. Dit bleek in Breda niet mogelijk: als je weet dat je iedere week standaard twee á drie zaken te bespreken hebt is het een heel andere verhaal, aldus de RvdK. Tegelijkertijd gaven de ketenpartners aan dat het organiseren van het trajectberaad eigenlijk niet zou moeten hangen van dergelijke praktische vraagstukken en het wenselijk zou zijn om voor iedere raadkamer bijeen te komen, mede omdat een aanzienlijk deel van de jongeren bij de eerste raadkamer geschorst wordt. De plaats van het overleg is bij voorkeur de locatie waar de jongere zich bevindt. In de toekomst zal de detentieperiode tenslotte mogelijk op meerdere plaatsen ten uitvoer gelegd kunnen worden. Bovendien werd, zoals gezegd, gedurende de looptijd van de proeftuin steeds meer het belang duidelijk om ook zorg en expertise te bieden aan de risicojongeren die geen vrijheidsbenemende maatregel opgelegd hebben gekregen en die je misschien zelfs thuis op zou willen zoeken.

*Het S&D team moet mobiel zijn en zou, bij wijze van spreken,
in een oud volkswagenbusje door het land kunnen rijden.*

RJJ

Wat de inhoud betreft werd er binnen het afsprakenkader een aantal uitgangspunten van het integraal trajectplan zorg geformuleerd. Het integraal trajectplan zorg bevat een op maat gemaakt zorg- en beveiligingsarrangement, dat aan de hand van de risico en beschermende factoren op de verschillende leefdomeinen vormgegeven wordt. Hierbij werd expliciet vermeld dat de beschermende factoren goed in kaart moeten worden gebracht en benut dienen te worden in de vormgeving van het traject. Om het integraal trajectplan zorg vorm te geven wordt gebruik gemaakt van reeds beschikbare informatie die zo nodig wordt aangevuld. Ook werd expliciet genoemd dat het plan in veel gevallen de basis voor het strafadvies vormt en is daardoor niet vrijblijvend is. Het is in dat kader van belang is dat er afspraken worden gemaakt over terugval en correctie. Tot slot dient de inhoud van het integraaltrajectplan zorg in een voor de jongere en diens systeem begrijpelijke taal te worden beschreven. De ketenpartners gaven aan dat het reeds bestaande trajectberaad meer een moment is om alle informatie over de jongere te verzamelen, terwijl in het trajectberaad van de proeftuin de focus meer lag op concrete planvorming, wat als meerwaarde werd gezien. Het is volgens de ketenpartners dan wel essentieel dat er een helder overzicht is van het zorgaanbod in de regio. Hierbij is het niet alleen van belang dat het aanbod van de verschillende zorgaanbieders helder in kaart wordt gebracht, maar dat ook dat helder is hoe lang de wachttijd is. Het is volgens de RvdK een groot gemis dat een dergelijk overzicht nog niet bestaat omdat je veel slagvaardiger kunt zijn als je weet wat je kunt inzetten. Hier ligt de verbinding met de tweede en derde werkgroep, die zich bezighielden met dit vraagstuk.

Vanochtend had ik een OV-fiets nodig, dan zie je op een app per locatie precies hoeveel fietsen er nog beschikbaar zijn. Waarom zou zo iets er voor het zorgaanbod niet kunnen zijn?

RvdK

Rolverdeling en informatie uitwisseling

Vervolgens hield de werkgroep zich bezig met welke partijen er dienen aan te sluiten bij het trajectberaad en welke afspraken hiervoor nodig zijn. Naast de regisseursrol van de RvdK was er geen vaste rolverdeling binnen het trajectberaad. De partij met de 'beste kaarten in de hand' werd binnen het trajectberaad aangewezen als trajectregisseur. Dit betekent dat ook reeds betrokken of potentiële zorgaanbieders (een onderdeel van) de S&D zouden kunnen uitvoeren. Ketenpartners gaven aan duidelijke meerwaarde te ervaren in een dergelijk MDO en om met de partners om tafel te zitten die het traject direct vormgeven. De ketenpartners zien een specifieke meerwaarde in het uitnodigen van de gedragswetenschapper vanuit de JJ.

De verblijfsinformatie is essentieel voor onze advisering, maar soms duurt het echt heel lang voordat de informatie vanuit de JJI beschikbaar is. Dat is dan echt mosterd na de maaltijd. Het feit dat deze informatie tijdens het trajectberaad direct beschikbaar was, is een duidelijke meerwaarde.

RvdK

De werkgroep hield zich specifiek bezig met de manier waarop de advocatuur bij het proces van S&D betrokken kan worden. Twee afgevaardigden van de Vereniging van Nederlandse Jeugdrecht Advocaten (VNJA) namen actief deel aan de proeftuin S&D Breda. Zij benadrukten dat het belang van de jongere ook voor de advocaat altijd voorop staat. Hierbij speelt echter de vraag in hoeverre het belang van de jongere binnen de rechtsgang overeenkomt met het belang van de jongere binnen het zorgtraject. Het belang binnen de rechtsgang, vrijspraak dan wel een zo laag mogelijke straf, kan haaks staan op de hulpbehoefte van een jongere. Als gevolg hiervan speelt het vraagstuk in hoeverre de positie van de advocaat in het geding komt en de onafhankelijke rol gewaarborgd kan worden, indien zij aan tafel zitten. De rechtsgang en het zorgtraject moeten niet teveel in elkaar overvloeien. De advocaat kan anders mogelijk in een spagaat belanden omdat zij vanuit haar positie verplicht is alles in het voordeel van het strafrechtproces bij hun cliënt te melden en te gebruiken in de afhandeling van de zaak. Bovendien gaven de ketenpartners aan dat er door vervelende ervaringen in het verleden, waarbij informatie over het zorgtraject in het strafproces tegen hen werd gebruikt, enige argwaan bestaat tegenover de advocatuur. De advocatuur erkent deze zorgen maar benadrukt tegelijkertijd dat het in een groot deel van de jeugdzaken gaat om jongeren die bekennen en aangeven open te staan voor hulp. Van een vrijspraak is dan geen sprake meer en het zorgbelang is evident. In deze gevallen streven, volgens de advocatuur, alle partijen hetzelfde belang na. Een jeugdrechtadvocaat heeft, anders dan een strafrechtadvocaat, ook een pedagogische rol. Als de advocaat in het traject wordt meegenomen kan deze naar de jongere dezelfde boodschap uitdragen en bovendien een belangrijke motiverende invloed op de jongere hebben. Volgens de advocatuur zijn zij vaak, in tegenstelling tot binnen de jeugdzorg waar verschillende ketenpartners betrokken zijn en er daarnaast een groot verloop is van personeel, een stabiele en continue factor in het leven van de jongere. Hierdoor hebben zij wellicht een ingang bij de jongere en het systeem die ketenpartners (nog) niet hebben. De praktijk leert dat door met elkaar in gesprek te gaan, je je beter in elkaars positie kunt verplaatsen en elkaar beter leert kennen. Hiermee kan enig wantrouwen worden weggenomen. De uitkomst van de werkgroep is dat het goed is als ketenpartners verbinding leggen met advocaat.

Een belletje kan nooit kwaad.

Advocatuur

In het verlengde hiervan stond de werkgroep stil bij hoe de informatie uitwisseling tussen ketenpartners het beste kan worden vormgegeven. De toenemende ketensamenwerking waarbij, naast de gebruikelijke strafrechtelijke partners, andere partners als de GGZ een steeds grotere rol hebben, is volgens de ketenpartners soms in conflict met de privacy en bescherming van persoonsgegevens. Binnen de proeftuin werd tegelijkertijd opgemerkt dat men soms te voorzichtig is en er vaak meer mag dan men denkt. Ketenpartners lijken door verschillende wet- en regelgeving en eisen rondom (SKJ) registraties niet goed op de hoogte te zijn van wat wel of niet gedeeld mag worden of ervaren dat verschillende wet- en regelgevingen elkaar tegenspreken. Hierdoor is het, naar frustratie van de ketenpartners, nog te vaak afhankelijk van personen wat er wel of niet gedeeld wordt, de één deelt alles en de ander deelt niets. Bovendien dienen er afspraken gemaakt te worden hoe de privacy en persoonsbescherming zich verhouden tot de positie en verantwoordelijkheden van ketenpartners, zoals de gemeente en de advocatuur. Bovengenoemde vraagstukken zijn volgens de ketenpartners niet simpelweg te ondervangen met een afsprakenkader en toestemmingsformulier.

Wat als een gemeenteambtenaar tijdens het trajectberaad hoort dat er verzekeringsfraude gepleegd wordt. Is hij of zij dan verplicht dit bij zijn eigen organisatie te melden?

RJI

Het vraagstuk omtrent gegevensuitwisseling en privacy dient dus in de toekomst verder uitgewerkt te worden. Hierbij is het volgens de ketenpartners wel van belang dat de verschillende partijen zich goed afvragen welke informatie specifiek uitgewisseld dient te worden. In de proeftuin kwam ter sprake dat ketenpartners vaak geneigd zijn te veel te willen weten, meer dan de informatie die zij nodig hebben om hun werk uit te kunnen voeren. In het kader van informatie uitwisseling stellen ketenpartners vaak algemene vragen, terwijl de vragen concreet en doelgericht dienen te zijn. Hetzelfde geldt voor de partners die aan tafel zitten; het is volgens de ketenpartners belangrijk altijd kritisch te kijken welke partners voor welke stuk van het traject van belang zijn en niet zomaar standaard met iedereen aan tafel te gaan zitten.

Ketenpartners moeten doelgerichte vragen stellen; als je wilt weten of Jantje al op verlof gaat, zou de vraag moeten zijn 'gaat Jantje al op verlof' en niet 'hoe gaat het met Jantje sinds hij in Den Hey-Acker zit'.

Reclassering

Betrokkenheid jongere en systeem

Naast alle betrokken ketenpartners werden de jongeren en diens systeem nadrukkelijk betrokken. Met het systeem worden in de eerste plaats de ouders/verzorgers bedoeld, maar er kan ook gedacht worden aan andere belangrijke sleutelfiguren uit het leven van de jongeren (bijvoorbeeld een imam). De ketenpartners gaven aan dat het draagvlak bij jongeren en systeem hiermee vergroot wordt. In het afsprakenkader dient opgenomen te worden dat tijdens het trajectberaad aandacht moet worden besteed aan de manier waarop de jongere en diens systeem in het proces ondersteuning behoeven en op het overleg worden voorbereid. Het is essentieel dat de jongere en diens systeem weten wat het trajectberaad inhoudt en wat er van hen verwacht wordt. Per casus moet bekeken worden welke partij dit het beste kan doen. Verder zorgt deze betrokkenheid voor een andere dynamiek binnen het trajectberaad, dan wanneer je alleen met professionals aan tafel zit. Dit creëert, met name voor de RvdK als voorzitter, een extra taak om de openheid en professionaliteit te waarborgen. Tot slot gaven ketenpartners aan dat jongeren soms weerstand hebben tegen het betrekken van de ouders/verzorgers of dat er vanuit wantrouwen weerstand bestaat om met bepaalde ketenpartners om tafel te gaan. De ketenpartners benadrukken het belang om als keten tijd te nemen om met jongeren en diens systeem in gesprek te gaan om deze weerstand om te buigen, de tijd tussen de voorgeleiding en de eerste raadkamer is dan mogelijk te krap. Het is belangrijk om af te spreken wie van de betrokken ketenpartners hierin het voortouw neemt.

Je kunt toch niet beslissen over een jongere wat goed voor hem is, als hij er zelf niks van weet of er zelf totaal niet achter staat.

DJI

1.1.3 Werkgroepen schema forensische jeugdzorg

In werkgroep 2 en werkgroep 3 richtten de ketenpartners zich aanvankelijk op de totstandkoming van een schema forensische jeugdzorg, waarin de regionale sociale kaart naar beveiligingsnoodzaak en zorgbehoefte weergegeven zou worden. De definiëring van de verschillende niveaus van beveiligingsnoodzaak en zorgbehoefte en indeling van het regionale zorgaanbod in deze niveaus bleek echter ingewikkeld. In plaats van vanuit het zorgaanbod besloot de werkgroep vanuit de jongeren te werk te gaan. De werkgroep beschreef hiervoor drie zorgprofielen voor forensische jeugd: een algemeen profiel en twee subprofielen; LVB en verslavingsproblematiek. Het idee is dat de gemeente aan de hand van deze profielen een uitvraag doet bij alle zorgaanbieders (regulier en forensisch) die op de verschillende profielen inschrijven zodat een overzicht ontstaat van wie wat kan bieden en waar de hiaten zitten.

1.1.3.1 Uitgangspunten

Werkgroep 2 en werkgroep 3 hadden de opdracht gekregen een schema forensische jeugdzorg te definiëren. De opdracht van werkgroep 2 was om een regionaal schema forensische jeugdzorg te definiëren, waarin de sociale kaart in Jeugdzorgregio West-Brabant Oost naar beveiligingsnoodzaak en zorgbehoefte weergegeven zou worden. Vervolgens zou werkgroep 3 dit regionale schema abstraheren zodat het format ook in andere regio's gebruikt zou kunnen worden. In dit abstracte schema dienden de criteria, op basis waarvan zorgaanbieders ingedeeld kunnen worden, helder en abstract geformuleerd te zijn. Hiervoor dienden de verschillende niveaus, laag-midden-hoog, van de beveiligingsnoodzaak en zorgbehoefte van een jongere uitgewerkt te worden. Het idee was dat aan de hand van dit abstracte schema iedere regio zijn eigen sociale kaart in beeld zou kunnen brengen. Deze schema's zouden dan samen een volledig overzicht van de forensische jeugdzorg in Nederland kunnen geven.

1.1.3.2 Verloop werkgroepen

Na de start van werkgroep 2 bleek al snel dat de opdrachten van werkgroep 2 en werkgroep 3 in elkaar overvloeiden en niet strikt gescheiden uitgevoerd konden worden. Alvorens het regionaal schema opgesteld kon worden, diende werkgroep 2 eerst de verschillende niveaus van beveiligingsnoodzaak en zorgbehoefte te definiëren. De definiëring van deze begrippen bleek echter ingewikkeld. Zonder enig (theoretisch) kader bleek het voor de ketenpartners lastig om tot een eenduidige definiëring te komen. Om werkgroep 2 in deze opdracht te ondersteunen werd een medewerker van de Directie Forensische Zorg (DForZo) uitgenodigd mee te denken. Binnen het volwassenen circuit varieert de range van beveiligingsniveaus van een dichte deur (laag), dichte deur met laag hek (midden) tot een dichte deur met een hoog hek (hoog), waarbij onderscheid gemaakt wordt of de dagbesteding binnen of buiten het hek plaatsvindt. Binnen de indeling van de zorgbehoefte wordt onderscheid gemaakt op basis van de verblijfsintensiteit; de hoeveelheid professionals die nodig zijn om iemand bij de dagelijkse activiteiten te begeleiden, en de behandeltijd.

Op basis van deze definities werd gekeken hoe het zorgaanbod uit de jeugdzorgregio West-Brabant Oost voor strafrechtelijke jongeren, leeftijd 12 tot 23 jaar, naar beveiligingsnoodzaak en zorgbehoefte ingedeeld kon worden. De beschikbare informatie over de zorgaanbieders en hun aanbod bleek echter in veel gevallen te algemeen of te onvolledig beschreven op bijvoorbeeld de website van de zorgaanbieder, om het specifieke zorgaanbod in het regionaal schema te kunnen plaatsen. Het schema kon daarom alleen grofmazig worden ingedeeld naar de instellingen die residentiele zorg bieden; omdat men minimaal uitging van een dichte deur viel de ambulante forensische zorg volledig buiten het schema. Bovendien gaven de ketenpartners aan dat de keten vaak geneigd is gebruik te maken van dezelfde zorgaanbieders (oud en vertrouwd) en nieuwe spelers in het veld nauwelijks in beeld zijn ook niet bij de leden van de werkgroep, en dus niet in het schema voorkwamen. Het uitgangspunt om via het schema vanuit het zorgaanbod te werk te gaan bleek te beperkt om te voldoen aan de opdracht het volledige zorgaanbod in kaart te brengen.

Hierop werd het roer omgegooid en in plaats van vanuit het aanbod ging de werkgroep vraaggericht te werk, vanuit de jongere. De werkgroep heeft drie zorgprofielen voor forensische jongeren (12 tot 23 jaar) beschreven: een algemeen profiel en twee subprofielen voor jongeren met LVB en verslavingsproblematiek. Deze profielen bevatten een algemene beschrijving van de kenmerken en zorgbehoefte van deze doelgroepen forensische jongeren. De profielen zijn opgesteld op basis van de eigen deskundigheid van de leden van de werkgroep, vakliteratuur en overleg en toetsing van de conceptversies bij zorgaanbieders en de gemeente Breda. Het idee is dat de gemeente aan de hand van deze forensische zorgprofielen een uitvraag kan doen bij zorgaanbieders die op de verschillende profielen kunnen inschrijven. Het idee is dat niet alleen de forensische maar ook de reguliere zorgaanbieders worden aangeschreven. Op deze manier ontstaat een overzicht van wie wat kan

bieden aan de forensische doelgroep en waar de hiaten zitten. Het is hierbij wel van belang dat er enige ordening in het aanbod plaatsvindt en dat duidelijk is binnen welke wettelijke, financiële en kwaliteitskaders, zorgaanbieders kunnen inschrijven. Dit vraagt afstemming en regie, waar de verbinding ligt met het samenwerkingsverband forensische jeugd (werkgroep 4).

We hebben op dit onderdeel in eerste instantie te veel gedacht vanuit abstracte definities, terwijl onze doelgroep zich eigenlijk nooit in een keurslijf laat persen. Je moet echt vanuit de doelgroep te werk gaan: wat hebben zij precies aan zorg en beveiliging nodig en hoe zou je dat moeten inrichten.

RJJ

1.1.4 Werkgroep samenwerkingsverband forensische jeugd

In werkgroep 4 richtten de ketenpartners zich op het vormen van een duurzaam samenwerkingsverband forensische jeugd, tussen gemeente, ketenpartners en zorgaanbieders. De betrokken partijen binnen dit verband dienen zich verantwoordelijk te voelen om in gezamenlijkheid te zorgen voor een passend aanbod voor forensische jeugd, over de grenzen van de eigen instelling en financiële schotten heen. Het is niet gelukt om gedurende de proeftuinperiode een samenwerkingsverband te vormen. De werkgroep leverde echter wel een aantal aandachtspunten op. Om een dergelijk samenwerkingsverband te kunnen vormen dient er eerst een helder overzicht van de bestaande overlegstructuren te zijn en hoe het samenwerkingsverband hierop kan aansluiten. Er dienen concrete afspraken te worden gemaakt over de functie van het overleg, de aangesloten partijen en de regievoering. Tot slot dienen de kaders voor het uitwisselen van informatie en de financiering van trajecten verder uitgewerkt te worden; casus specifieke afspraken dienen zo vroeg mogelijk in het traject met de betrokken gemeente gemaakt te worden.

1.1.4.1 Uitgangspunten

Werkgroep 4 had de opdracht een samenwerkingsverband forensische jeugd te vormen. Het uitgangspunt was om een duurzame samenwerking op het gebied van forensische jeugdzorg te vormen tussen gemeente, ketenpartners en zorgaanbieders, onder voorzitterschap van de gemeente. De betrokken partijen binnen dit verband dienen zich verantwoordelijk te voelen om in gezamenlijkheid te zorgen voor een passend aanbod voor forensische jeugd, over de grenzen van de eigen instelling heen. In plaats van de concurrentie met elkaar aan te gaan, is het de bedoeling dat men elkaar aanvult, aldus de proeftuin. Hiaten in het zorgaanbod kunnen zo mogelijk worden opgevuld, doordat verschillende zorgaanbieders een stukje van de puzzel inleggen. Iedere belemmering binnen een traject dient in gezamenlijkheid te worden opgelost zodat de zorg voor de jongere gearrangeerd kan worden, zonder drempels en financiële schotten. Hierin zal de voorzitter, de gemeente, verantwoordelijk voor de jeugdzorg, een belangrijke rol spelen. Tot slot was het uitgangspunt dat de gemeente binnen dit verband een rol zou spelen in het uitsturen van de forensische zorgprofielen naar de zorgaanbieders, zodat het zorgaanbod in de regio in kaart kan worden gebracht. Vervolgens zou men binnen het samenwerkingsverband de sociale kaart *up to date* kunnen houden zodat deze altijd, in een continue veranderend zorglandschap, het actuele zorgaanbod bevat.

Dat busje staat symbool voor dat iedereen zich in gezamenlijkheid verantwoordelijk voelt voor een jongere: iedereen stapt in hetzelfde busje. Dat kun je aan de voorkant doen rondom S&D, waar je op transparante wijze een snelle, maar gedegen, inschatting maakt wat iemand nodig heeft. Maar als je dat met z'n allen bepaalt, dan kan je natuurlijk ook met z'n allen zeggen: oké, wie heeft die zorg en beveiliging in zijn portefeuille en wie kan welk onderdeel gaan verzorgen.

RJJ

Het idee is dat bij complexe casuïstiek niemand de deur uit gaat voordat er een oplossing is gevonden.

RJJ

1.1.4.2 Verloop werkgroep

Werkgroep 4 is op 12 juli 2017 voor het eerst bij elkaar gekomen. Het accent van deze bijeenkomst lag met name op kennismaking tussen de gemeente en een vertegenwoordiger van het veiligheidshuis. Na deze bijeenkomst is er feitelijk geen sprake meer geweest van een werkgroep die bij elkaar is gekomen, maar de gemeente is eerst eigenstandig aan de slag gegaan met het uitwerken van de uitgangspunten van een dergelijke samenwerkingsverband binnen de context van het veld en de regio. Het is niet gelukt om voor de einddatum van de proeftuin, 1 februari 2018, een samenwerkingsverband forensische jeugdzorg te vormen. De uitwerking van de gemeente, de bespreking hiervan in de stuurgroep van de proeftuin en de interviews hebben echter wel een aantal belangrijke aandachtspunten opgeleverd. Ten eerste gaven de gemeente en de proeftuin aan dat het belangrijk is pragmatisch te zijn. Dit vertaalt zich ten eerste naar een aantal stappen voor implementatie. Alvorens een dergelijk samenwerkingsverband in het leven te roepen dient er een helder overzicht te zijn van de bestaande overlegstructuren waarin de forensische doelgroep ter sprake komt. Het is van belang om goed in kaart te brengen wat de functies van deze overleggen zijn (signalering, advies, coaching, S&D, een traject vormgeven en uitzetten, ontwikkelingen in het veld monitoren) en hoe het samenwerkingsverband hierop kan aansluiten. Wil je dat de partijen in een overleg alleen meedenken of daadwerkelijk de regie pakken over een traject? Wil je meerdere functies bij één overleg beleggen? Kan bijvoorbeeld de adviserende partij ook de uitvoerende partij zijn? De ketenpartners gaven aan dat deze vraagstukken in de toekomst verder uitgewerkt dient te worden.

Ik ben idealistisch, maar ook praktisch. Wat goed loopt moeten we laten bestaan, maar blijkbaar zijn er aanvullingen nodig.

RJJJ

Het wereldje is uiteindelijk best klein, terwijl er aardig wat overlegstructuren zijn waar je eerlijk gezegd vaak met dezelfde mensen aan tafel zit. Het is goed om kritisch te kijken of we een aantal overlegstructuren in elkaar kunnen vlechten.

Gemeente

In het verlengde hiervan is het van belang dat vooraf bepaald wordt op welk niveau overleg plaatsvindt, op casusniveau of meer overstijgend, en welke partijen (en vervolgens welke afgevaardigde van deze partij) aan tafel dienen te zitten. Hiervoor dienen partijen goed op de hoogte te zijn van wat iedereen in huis heeft en kennis te nemen van elkaars mogelijkheden en onmogelijkheden. Hiervoor is onderling vertrouwen nodig.

Je hebt eerst vertrouwen nodig, dat je aan elkaar durft te laten zien wat je in huis hebt en de ander durft te bevragen.

Reclassering

Ten tweede is het, om een dergelijk samenwerkingsverband te kunnen uitvoeren, van belang dat er (principe) afspraken gemaakt worden over de regievoering binnen het overleg. In de proeftuin werd er vanuit gegaan dat dit de gemeente zou zijn, maar dit kan volgens de proeftuin ook een andere partij zijn of per casus verschillen, zolang maar duidelijk is wie de regie op zich neemt. Tevens dienen kaders voor het uitwisselen van informatie en de financiering van trajecten concreet uitgewerkt te zijn en door alle betrokken partijen gedragen te worden. Specifieke afspraken over de financiering van een individueel zorgtraject dienen zo vroeg mogelijk in het traject met de betrokken gemeente(n) gemaakt te worden.

2. S&D Rotterdam

De proeftuin S&D Rotterdam bestond uit een samenhangend geheel van intakes en een diagnostisch proces uitgevoerd door de ketenpartners in de jeugdstrafrechtketen (JJI, RvdK, reclassering en gemeente), aangevuld met een GGZ instelling, Fivoor⁸. In Rotterdam richtte de proeftuin S&D zich specifiek op de manier waarop de GGZ betrokken kan worden in het proces. Binnen de Hartelborgt werd hiervoor een afdeling ingericht (de Steven), die gescheiden was van de rest van de JJI. Er werd geïnvesteerd in een open leefklimaat waarbinnen structurele observaties werden uitgevoerd. De jongeren en hun systeem werden vanaf het moment van plaatsing betrokken bij het traject en gestimuleerd om actief mee te denken. De S&D was gericht op een traject naar buiten en de aansluiting tussen verblijf en het natraject werd voortdurend gezocht. De proeftuin richtte zich op een doelgroep die aansloot bij de KV: preventief gehechte jongeren (12 tot 23 jaar) die relatief kort binnen zitten, aan het begin van hun criminele carrière staan en die zich begeleidbaar opstellen⁹. In de onderstaande paragrafen worden de resultaten vanuit de proeftuin S&D Rotterdam aan de hand van de instroom, verblijf, en uitstroom weergegeven.

2.1 Instroom

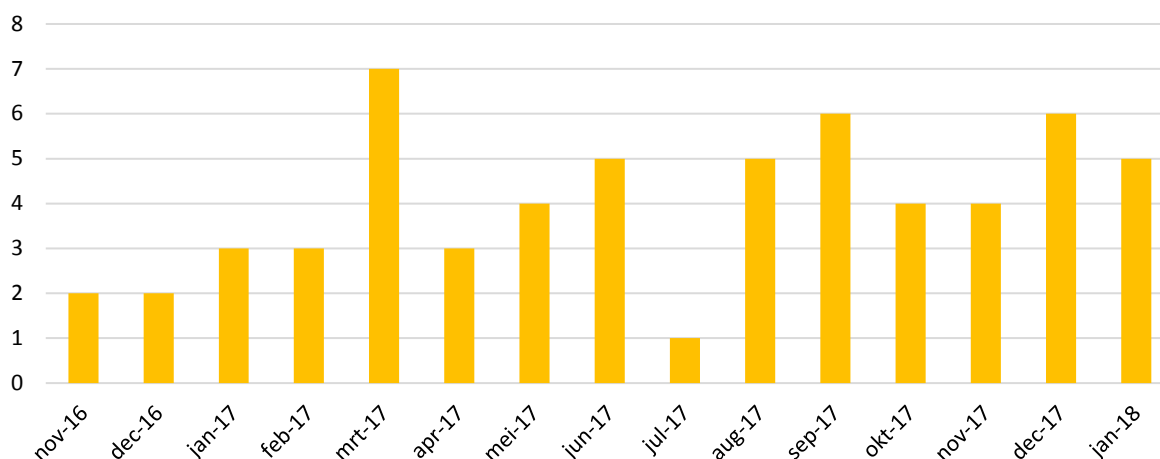
Na een opstartperiode van vier maanden is in Rotterdam een vrijwel constante minimale bezetting geweest van ruim 60% (5 van de 8 plekken). Door het initiatief vanuit het ministerie J&V in de vorm van VIV JJ werd direct de noodzaak, het belang van een integraal proces S&D en continuïteit van zorg direct erkend, waardoor het draagvlak vanaf de start groot was. De regio van de proeftuin, arrondissement Rotterdam, betreft een overzichtelijke regio waardoor kennis over de proeftuin en werkprocessen relatief makkelijk verspreid konden worden. De RvdK was direct zeer intensief betrokken waardoor al snel vrijwel alle jongeren die voor vroeghulp werden aangemeld werden gescreend. Het OM en ZM nam een positieve indicatie vrijwel altijd over, omdat de proeftuin zich binnen de muren van een JJI bevond. De continue toestroom van jongeren hield de ketenpartners bovendien scherp en de energie hoog. De omvang van de potentiële doelgroep voor preventieve hechtenis voor jeugd en 18 tot 23-jarigen is in Arrondissement Rotterdam de grootste van alle proeftuin regio's.

In totaal zijn sinds de start (15 november 2016) tot het einde van de proeftuin periode (1 februari 2018) 60 jongeren in Rotterdam ingestroomd. Figuur 1 geeft een overzicht van de instroom per maand en Figuur 2 toont het verloop in de bezettingsgraad. Na enige investering door de ketenpartners om de bekendheid van de proeftuin en de nieuwe werkprocessen te vergroten, trok de instroom op S&D proeftuin al vrij snel aan. Sinds februari 2017 is er vrijwel constant een minimale bezetting van ruim 60% geweest. Door de vrijwel continue toestroom van jongeren zien de ketenpartners meerwaarde in een KV voor Rotterdam en zijn ze met de gemeente in gesprek over de mogelijkheden om een KV in de stad op te starten. De grootte en het verloop van de instroom lijkt samen te hangen met het implementatieproces en de context van de proeftuin (§2.1.1) en de grootte van de potentiële doelgroep (§2.1.2).

⁸ Fivoor is een samenwerkingsverband tussen Palier, Aventurijn en FPC de Kijvelanden en biedt forensische en intensieve psychiatrische zorg.

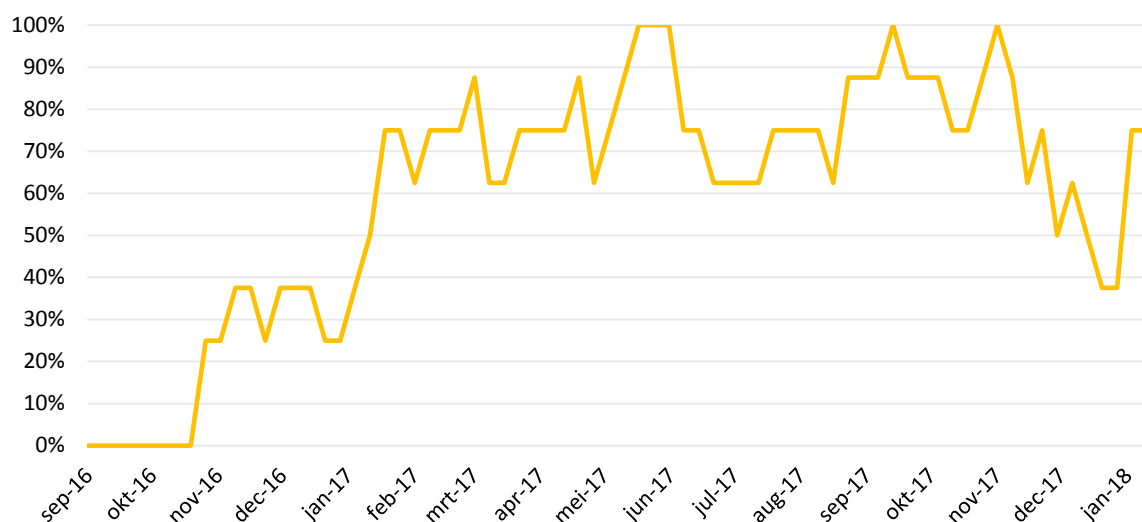
⁹ Om de werkzame elementen vanuit de proeftuin bij een bredere doelgroep toe te kunnen passen is op 31 oktober 2017 binnen de Hartelborgt een tweede afdeling geopend, Diagnostiek & Screening (DISC). Op DISC stromen in principe alle jongeren in die niet in aanmerking komen voor de Steven, maar wel in bewaring worden gesteld in de Hartelborgt. De monitor richtte zich in principe alleen op de eerste S&D afdeling, de Steven. Wanneer in dit hoofdstuk gesproken wordt over de proeftuin S&D Rotterdam wordt dan ook alleen de originele S&D afdeling, de Steven, bedoeld. De tweede afdeling, DISC, komt alleen in §2.2.5 aan bod, waar de overeenkomsten en verschillen in doelgroep en processen tussen de twee afdelingen worden beschreven.

Figuur 1

Instroom aantal jongeren per maand Rotterdam

Notitie. Gegevens tot 1 februari 2018 (n=60)

Figuur 2

Bezettingsgraad op basis van acht plekken in Rotterdam

Notitie. Gegevens tot 1 februari 2018 (n=60).

2.1.1 Opzet proeftuin en implementatie

Het draagvlak is volgens de RvdK, binnen de eigen en andere organisaties, vrijwel direct ontstaan doordat de opdracht vanuit het ministerie van J&V kwam. Ketenpartners realiseerden zich dat het veld aan grootschalige veranderingen onderhevig is en dat het belangrijk is dit met zijn allen goed uit te werken. Bovendien kan iedereen zich achter deze veranderingen scharen doordat iedereen het belang van een integraal proces van S&D en continuïteit van zorg erkent. De regio van de proeftuin, Arrondissement Rotterdam, is een relatief overzichtelijke regio, waardoor kennis over de proeftuin en werkprocessen relatief makkelijk verspreid konden worden. De RvdK was direct zeer intensief betrokken bij de proeftuin; na een korte implementatie periode werden al snel vrijwel alle jongeren die voor vroeghulp werden aangemeld, gescreend om te beoordelen of ze in aanmerking kwamen voor de proeftuin. Vervolgens namen de OvJ en RC een positieve indicatie vrijwel altijd direct over, omdat de proeftuin zich binnen de muren van de JJI bevond. Tot slot hield de continue instroom van jongeren die hiermee bereikt werd de ketenpartners scherp en de energie hoog.

2.1.2 Potentiële doelgroep preventief gehechte jongeren: jeugd en ASR

De potentiële doelgroep van de proeftuin bestond uit preventief gehechte jongeren. Aanvankelijk was de proeftuin S&D Rotterdam alleen gericht op de jongeren met een pleegleeftijd onder de 18 jaar die binnen het jeugdstrafrecht vallen, maar gedurende de looptijd van de proeftuin (per 1 juli 2017) werd de doelgroep uitgebreid met ASR jongeren, analoog met de doelgroep van de KV. De gemeente was verheugd over de uitbreiding naar de ASR doelgroep omdat de doelgroep vaak tussen wal en schip vallen.

De ASR doelgroep valt vaak tussen wal en schip. Het is heel fijn dat wij binnen de proeftuin met de gehele keten deze doelgroep onder de loep nemen.

Gemeente

Het aantal plaatsingen was afhankelijk van het aantal IVS, voorgeleidingen en IBS, in de regio van de proeftuin. Deze aantallen zijn in kaart gebracht en gescheiden weergegeven voor de periode van de start van de proeftuin tot 1 mei 2017 (periode dataverzameling tussenrapport) en van 1 mei 2017 tot 1 november 2017 (periode dataverzameling eindrapport), omdat de manier van dataverzameling voor beiden periode verschilt. Bovendien was de dataverzameling voor de periode tot 1 mei 2017 alleen gericht op jongeren een pleegleeftijd tot 18 jaar (jeugd) terwijl voor de periode tussen 1 mei 2017 en 1 november 2017 de dataverzameling gericht was op zowel jeugd als jongvolwassenen tussen 18 en 23 jaar, die in aanmerking kunnen komen voor toepassing van het ASR.

Start van de proeftuin tot 1 mei 2017

In deze periode zijn de aantallen weergegeven op basis van het aantal IVS dat bij de RvdK is aangemeld voor vroeghulp in de regio van de proeftuin. Tabel 4 geeft de verhouding weer van het aantal plaatsingen in de proeftuin ten opzichte van het aantal IVS, voorgeleidingen en IBS. De verhoudingen zijn vergeleken met de verhoudingen bij de proeftuinen KV in dezelfde periode. Ten eerste valt op dat in Rotterdam het aantal IVS het grootste is van alle proeftuinregio's. Verder valt op dat een derde (37%) van de IVS wordt voorgeleid, wat overeenkomt met het percentage in Nijmegen. Het aandeel van het totale aantal voorgeleidingen dat in bewaring wordt gesteld (54%) komt overeen met de percentages in Amsterdam. Tot slot werd in S&D Rotterdam een derde van de IBS (34%) in de proeftuin geplaatst, net als in Amsterdam. In S&D Rotterdam werd een vijfde (18%) van de voorgeleidingen in de proeftuin geplaatst, dat komt overeen met Amsterdam en Groningen.

Tabel 4

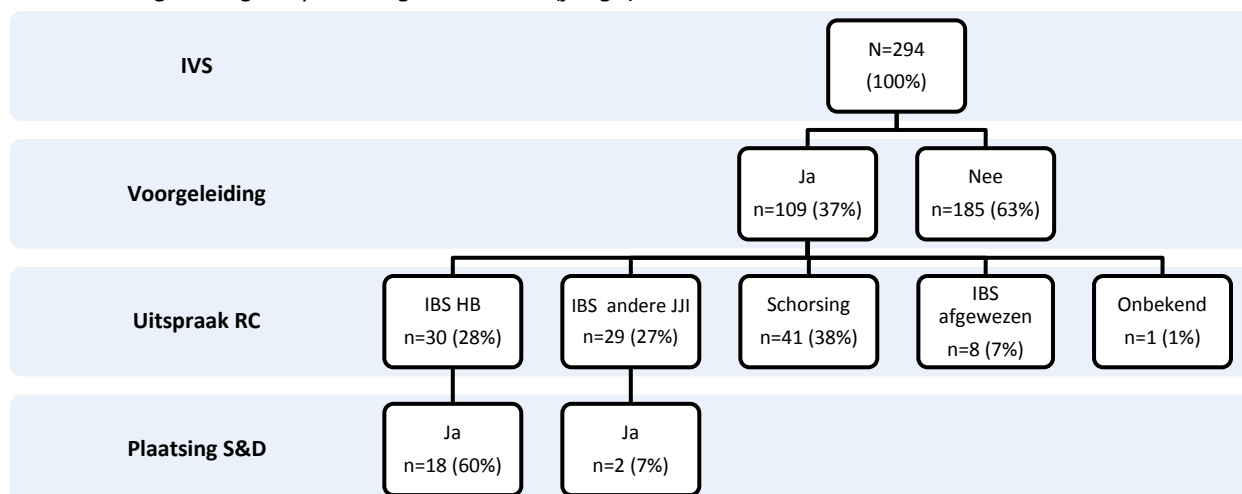
IVS, voorgeleiding, IBS en plaatsing (jeugd)

	Rotterdam n (%)
IVS	294 (270%)
Voorgeleiding (ref.)	109 (100%)
IBS	59 (54%)
Plaatsing KV	20 (18%)

Notitie. Gegevens van 15 november 2016 tot 1 mei 2017.

Om het toeleidingsproces nader te beschrijven is in Figuur 3 het verloop van de IVS tot aan de plaatsing uitgewerkt in een stroomschema. Hieruit komt naar voren dat bij 30 jongeren (28%) van de voorgeleidingen een IBS in de Hartelborgt werd uitgesproken, waarvan er 18 (60%) in de proeftuin zijn geplaatst. Twee jongeren waarbij een IBS in een andere JJI werd uitgesproken, werden een dag na de voorgeleiding geplaatst in de proeftuin. Hiermee is in deze periode 90% direct uit de voorgeleiding geplaatst.

Figuur 3
Inverzekeringstelling tot plaatsing Rotterdam (jeugd)

Notitie. Gegevens van 15 nov 2016 tot 1 mei 2017. IBS=In bewaring stelling HB=Hartelborgt.

1 mei tot 1 november 2017

In deze periode zijn de aantallen weergegeven op basis van het aantal voorgeleidingen binnen arrondissement Rotterdam. Tabel 5 geeft de verhouding weer van het aantal plaatsingen in de proeftuin ten opzichte van het aantal voorgeleidingen en IBS. De verhoudingen zijn vergeleken met de verhoudingen bij de proeftuinen KV in dezelfde periode. Ten eerste valt op dat in arrondissement Rotterdam het aantal voorgeleidingen voor zowel jeugd als 18 tot 23-jarigen het grootste is van alle proeftuinregio's. Bij jeugd komt het aandeel van het totale aantal voorgeleidingen dat in bewaring wordt gesteld in arrondissement Rotterdam (iets minder dan de helft; 45%) overeen met de percentages in arrondissement Amsterdam en Noord-Nederland (iets meer dan de helft, respectievelijk 58% en 56%). In totaal is een derde (33%) van de IBS en minder dan een vijfde (15%) van de voorgeleide jeugd in de proeftuin geplaatst, en lag hiermee lager bij dan bij Amsterdam en Groningen waar de helft van de IBS en een kwart van de voorgeleidingen in de proeftuin werd geplaatst. Van de 18 tot 23-jarigen zijn er twee jong volwassenen op in de proeftuin geplaatst. De interpretatie hiervan is ingewikkeld, omdat het voor deze groep onbekend was of het ASR bij de voorgeleiding daadwerkelijk is toegepast en hoeveel jongeren in bewaring zijn gesteld. Uit de voorlopige resultaten van een onderzoek naar ASR is bekend dat 5% van de 18 tot 23 jarigen volgens het ASR werd berecht (Dekker, 2017).

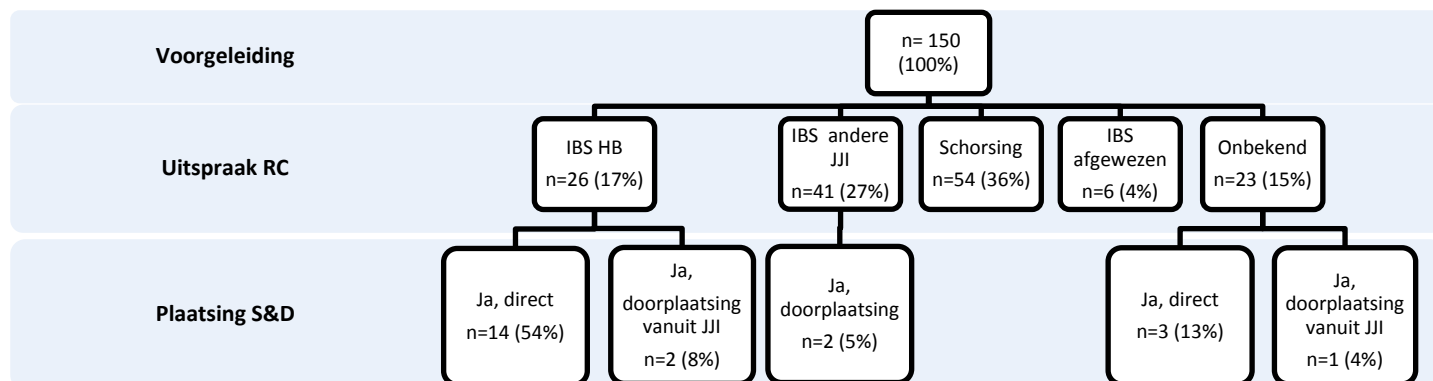
Tabel 5
Voorgeleiding, IBS en plaatsing (jeugd en 18 tot 23 jaar)

	Jeugd n (%)	18 tot 23 jaar n (%)
Voorgeleidingen	150 (100%)	206 (100%)
IBS	67 (45%)	Onbekend
Plaatsingen S&D*	22 (15%)	2 (1%)

Notitie. Gegevens van 1 mei tot 1 november 2017. De genoemde aantallen bij voorgeleidingen en IBS betreffen jongens en meisjes, bij plaatsingen uitsluitend jongens. *Eén plaatsing tussen 1 mei en 1 november 2017 kon niet terug worden gevonden omdat dit een doorplaatsing vanuit de JJI van een eerdere voorgeleiding betrof.

Figuur 4 laat het beloop van voorgeleiding tot en met plaatsing in de proeftuin zien voor jeugd aan de hand van een stroomschema. De meeste jongeren 77% (17 van de 22) werden direct na de voorgeleiding geplaatst en 23% na een aanvankelijke plaatsing in een JJI (5 van de 22). Alle doorplaatsingen vonden plaats binnen tien dagen. De twee ASR plaatsingen zijn beide direct uit de voorgeleiding geplaatst.

Figuur 4
Voorgeleiding tot plaatsing S&D Rotterdam (jeugd)

Notitie. Gegevens van 1 mei tot november 2017. De genoemde aantallen bij voorgeleidingen en IBS betreffen jongens en meisjes, bij plaatsingen uitsluitend jongens. HB=Hartelborgt.

Gehele proeftuin periode per maand

In Bijlage 4 zijn de verhoudingen tussen het aantal plaatsingen in de proeftuin ten opzichte van de aantal IVS, voorgeleidingen en IBS weergegeven per maand voor S&D Rotterdam, voor beide periodes en in de tweede periode voor beide leeftijdsgroepen. In de figuren is te zien dat het aantal voorgeleidingen wisselt per maand. Het aandeel daarvan dat in bewaring wordt gesteld varieert tussen de 26% en 70% per maand, terwijl over de gehele periode de helft in bewaring werd gesteld. Hiermee wisselt het aantal uitgesproken IBS bij jeugd tussen de vijf (juli 2017) en 22 (oktober 2017) per maand. Een wisselend aandeel van de IBS werd in de proeftuin geplaatst (14 tot 100%), terwijl over de gehele periode een derde in de proeftuin werd geplaatst. Ten opzichte van het totale aantal voorgeleidingen werd 7 tot 30% per maand in de proeftuin geplaatst, terwijl dat over de hele periode 15% was. Dit is te verklaren is door de kleine aantallen en het feit dat indicatie tot plaatsing berust op maatwerk, sterk afhankelijk is van de casus, en praktische aspecten zoals het niet samen plaatsen van mededaders.

2.1.3 Doelgroep: overwegingen en kenmerken

De proeftuin richtte zich op een doelgroep die aansloot bij de doelgroep voor een KV: preventief gehechte jongens (pleegleeftijd tot 23 jaar) met een verwacht kort verblijf, die nog geen uitgebreid delictverleden hebben en zich begeleidbaar opstellen. Speerpunten van S&D Rotterdam waren het bewerkstelligen van een positief leefklimaat om optimale observatiemogelijkheden te creëren tijdens verblijf en zich te richten op trajecten die buiten voorgezet kunnen worden. De screening betrof altijd maatwerk, waarbij de groepssamenstelling altijd werd meegewogen. Voor het OM was het samen plaatsen van mededaders de belangrijkste contra-indicatie voor plaatsing. De groep die uiteindelijk geplaatst is kenmerkt zich dan ook door diversiteit in de ernst van het index delict, delictverleden, schoolniveau en leeftijd.

De proeftuin richtte zich op een doelgroep die volgens de ketenpartners aansloot bij de doelgroep van de KV: preventief gehechte jongeren (jongens 12 tot 23 jaar) die relatief kort binnen zitten, aan het begin van hun criminele carrière staan en zich begeleidbaar opstellen. De Hartelborgt gaf aan dat zij op de S&D afdeling een positief leefklimaat wilde neerzetten en daarvoor de samenwerking met de jongeren nodig had. Het leefklimaat is volgens de ketenpartners een belangrijk werkzaam bestandsdeel van de S&D omdat hiermee optimale observatie mogelijkheden worden gecreëerd (zie §2.3.2 voor een nadere uiteenzetting van het leefklimaat). Tevens was de S&D in essentie gericht op trajecten die buiten voorgezet kunnen worden. Als jongeren relatief lang in detentie zitten, blijft dit plan liggen zonder dat het kan worden uitgevoerd, dat zonde is volgens de GGZ. De RvdK gaf daarom

aan dat zij bij jongeren die al vaker in een JJI hebben gezeten, of bij jongeren met een lange straf in het vooruitzicht, minder snel een positief advies voor de proeftuin afgaven.

Jongeren die vaker in een JJI hebben gezeten, zijn vaak meer door de wol geverfd, stellen zich minder begeleidbaar op en zijn minder geneigd mee te werken aan trajecten die naar buiten gericht zijn.
Hartelborgt

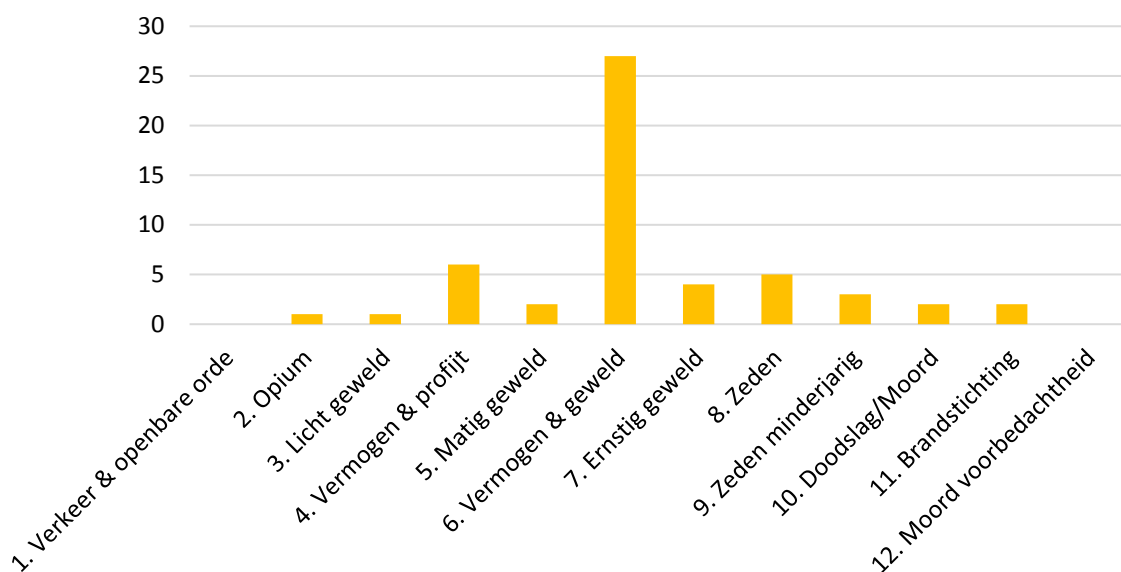
De RvdK en de Hartelborgt gaven aan dat het altijd maatwerk betreft en er per geval kritisch werd bekeken of de jongere in aanmerking kwam voor de proeftuin. De RvdK, Hartelborgt en Jeugdbescherming (JB) vonden het dan ook een meerwaarde dat er flexibel om kon worden gegaan met de indicatie- en contra-indicatie criteria (zie Bijlage 10 voor een overzicht van deze criteria uitgewerkt in de screeningslijst). Wat het OM betreft was het onderzoeksbelang (c.q. het samen plaatsen van mededaders) de belangrijkste contra-indicatie. In alle andere gevallen gaf het OM aan het advies van de RvdK om al dan niet te plaatsen in de proeftuin op te volgen. De proeftuin S&D Rotterdam bevond zich binnen een JJI, en jongeren zouden, in tegenstelling tot bij een KV, niet de volgende dag weer op straat lopen. Het OM hoefde zich daarom niet druk te maken over het onttrekkingsgevaar of potentiële maatschappelijke onrust. Volgens het OM zouden in principe alle jongeren op een dergelijke afdeling voor S&D geplaatst kunnen worden. De groep die uiteindelijk op de proeftuin S&D geplaatst wordt kenmerkt zich dan ook door diversiteit.

*Ook als een jongere voor de vierde of vijfde keer in een jaar binnen zit,
mag hij wat mij betreft best naar de proeftuin S&D om wat meer grip op de situatie te krijgen.*
OM

Criminogene factoren

Wat de criminogene factoren betreft loopt de ernst van het index delict sterk uiteen, van drugs gerelateerde delicten tot brandstichting (zie Figuur 5). Het grootste deel van de jongeren werd verdacht van een vermogens delict in combinatie met geweldpleging. De lezer dient bij het interpreteren van deze resultaten in ogenschouw te nemen dat de jongeren verdacht worden van het plegen van het index delict dus nog niet veroordeeld zijn en het precieze aandeel van de jongere aan het delict nog niet is vastgesteld. Minder dan de helft van de jongeren (44%) bekende het delict waarvan zij verdacht werden (zie Tabel 6). Het aantal eerdere veroordeling loopt uiteen van nul tot vier (zie Tabel 6), drie kwart van de jongeren (76%) was *first* of *second offender*. Dit is in lijn met het feit dat de proeftuin zich richtte op jongeren die aan het begin van hun criminele carrière staan. Bij een derde (31%) van de bekende gevallen was er sprake van (problematisch) middelengebruik, overwegend cannabis. Bij 15% van het totale bekende aantal trajecten werd er gedurende het verblijf psychofarmaca voorgeschreven (zie Tabel 7).

Figuur 5
Ernst indexdelict

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017 van 53 jongeren (index delict bij 1 van de 54 jongeren onbekend).

Tabel 6
Criminogene factoren

	Rotterdam (n=54) n (%)
Aantal eerdere veroordelingen	
0	27 (50%)
1	14 (26%)
2	8 (15%)
3	4 (7%)
4	1 (2%)
Bekennende verdachte	
Ja	24 (44%)
Nee	30 (56%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017.

Tabel 7
Psychosociale problematiek

	Rotterdam (n=54) n (%)
Schulden	
Onbekend	49 (91%)
Ja	1 (20%)
Nee	4 (80%)
Middelengebruik	
Onbekend	2 (4%)
Ja	16 (31%)
Nee	36 (69%)
Medicatiegebruik	
Onbekend	1 (2%)
Ja, psychofarmaca	8 (15%)
Ja, somatisch	4 (8%)
Nee	41 (77%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal.

Beschermende factoren: woonsituatie en school

Tabel 8 geeft de woonsituatie voor plaatsing en het huidig schoolniveau weer. Vrijwel alle jongeren (96%) woonden thuis voordat zij in de proeftuin geplaatst werden. De meeste jongeren (91%) staan ten tijde van de plaatsing inschreven op school, waarvan het grootste gedeelte onderwijs op VMBO niveau (45%) of MBO niveau (32%) volgt.

Tabel 8

Woonsituatie en onderwijsniveau

	Rotterdam (n=54) n=(%)
Woonsituatie voor plaatsing	
Tweeoudergezin	26 (48%)
Eenoudergezin	26 (48%)
Behandelgroep	1 (2%)
JeugdzorgPlus	1 (2%)
Huidig onderwijsniveau	
Onbekend	1 (2%)
Gaat niet naar school	5 (9%)
Praktijkonderwijs	1 (2%)
Entree	4 (8%)
VMBO-B	8 (15%)
VMBO-K	11 (21%)
VMBO-G	-
VMBO-T	5 (9%)
HAVO	1 (2%)
VWO	1 (2%)
MBO	17 (32%)

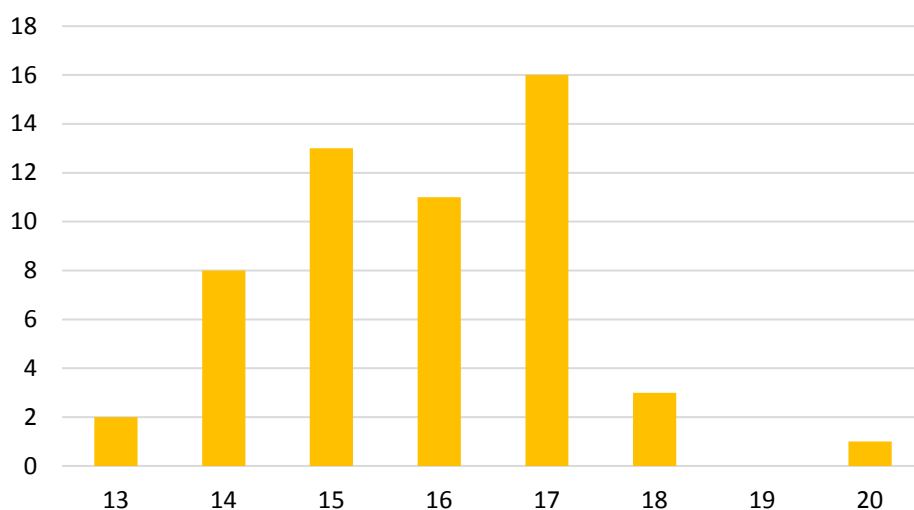
Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal.

Leeftijd

Figuur 6 toont de leeftijd op het moment van instroom. Deze varieerde van 13 tot 20 jaar met een gemiddelde leeftijd van bijna 16 jaar. Bij advisering omtrent plaatsing op de proeftuin gaven de ketenpartners tevens aan ten alle tijde rekening te houden met de groepssamenstelling met betrekking tot de leeftijd en de kwetsbaarheid van jongere jongens.

Figuur 6

Leeftijd op het moment van instroom

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017 (n=54).

Doelgroep: jongeren en systeem

Volgens de jongeren en hun systeem is het in het kader van de doelgroep van belang dat jongeren gemotiveerd zijn te veranderen en deel te nemen aan het programma op de groep, het verschil in leeftijd tussen de jongeren op de groep niet te groot is, en het index delict niet te ernstig is. Tegelijkertijd gunt het systeem elke jongere een plaatsing op een dergelijke S&D afdeling.

Alle geïnterviewde jongeren en systeem in Rotterdam zijn bevraagd over welke doelgroep, naar hun idee, het beste in de proeftuin past. Door de jongeren en hun systeem worden motivatie, leeftijd en het index delict als belangrijke factoren aangemerkt. De geïnterviewde jongeren vinden motivatie een belangrijke factor om al dan niet te plaatsen op de proeftuin. Motivatie wordt door de jongeren gekarakteriseerd als een drang tot verandering en participatie in het programma en op de groep. Wat betreft leeftijd geven ze geen leeftijds kader, maar benadrukken ze dat de leeftijd van de jongere moet passen in de groep die al verblijft op de afdeling. Dit zou idealiter niet te veel uiteen moeten lopen omdat de verschillen zouden kunnen leiden tot onderlinge frustraties. Dit werd vooral in de eerste maanden van de looptijd als belangrijkste factor aangehaald. Door de geïnterviewde jongeren in Rotterdam wordt met betrekking tot het index delict een grens gesteld bij geweldsdelicten. Over delicten waarbij het geweld in combinatie met een vermogensdelict werd toegepast zijn jongeren coulanter. Het systeem geeft aan dat, hoewel zij wel bezwaren hebben bij het plaatsen van 'zware criminelen' op dezelfde afdeling als waar hun kind verblijft, zij elke jongere een plaatsing op een dergelijke afdeling of proeftuin gunnen.

2.1.4 Toeleidingsproces

De screening en advies binnen het toeleidingsproces met betrekking tot plaatsing in de proeftuin werd uitgevoerd door de RvdK (en in sommige gevallen de reclassering, bijvoorbeeld bij jongeren ouder dan 18). Hiervoor werd een in de proeftuin ontwikkelde screeningslijst gebruikt die een overzicht van de (contra-)indicatiecriteria bevatte. Deze screeningslijsten gaven houvast bij de implementatie van de werkprocessen, maar werden vaak niet meer ingevuld zodra de raadsonderzoekers goed bekend waren met de criteria. Het advies werd met name tijdens het MDO van de RvdK gevormd, in afstemming met de JJI. De korte lijnen tussen de RvdK en de JJI en overleg en casusniveau werden als werkzame elementen aangemerkt. Het is van belang dat de gemaakte afwegingen transparant zijn en kunnen worden onderbouwd. De screeningslijsten kunnen in die zin waarde hebben voor de dossieropbouw. Het advies om al dan niet te plaatsen in de proeftuin werd altijd de rapportages van de RvdK opgenomen (ook als de RvdK een schorsing adviseerde) en bij een positieve indicatie werd een aparte mail naar het OM gestuurd. Iedere schakel in de keten is van belang. In totaal stroomden er twee jongeren via het ASR in. Dit relatief lage aantal kan verklaard worden doordat ASR-plaatsingen pas het tweede halfjaar van de looptijd van de proeftuin mogelijk waren, er tijd nodig was om medewerkers van drie grote organisaties bekend te laten raken met de proeftuin en werkprocessen en dat het ASR niet bij alle 18 tot 23 jarigen wordt overwogen. Gedurende de gehele proeftuin periode is het grootste deel van de jongeren (81%) direct vanuit de voorgeleiding geplaatst, wat een indicatie is van het slagen van de screening en het advies in het toeleidingsproces.

De RvdK screende in principe bij elke jongere, die bij hen werd aangemeld voor vroeghulp, of deze in aanmerking kwam voor de proeftuin. Na een opstartperiode, waarin men bekend raakte met de proeftuin en de nieuwe werkprocessen, was men tevreden over hoe dit proces verliep. De RvdK was erg betrokken bij de proeftuin en de raadsonderzoekers binnen het spoedhulp team en de weekendhulp waren goed op de hoogte van de proeftuin. Of een jongere wel of niet geïndiceerd was voor de proeftuin werd door de RvdK bepaald aan de hand van in de proeftuin opgestelde indicatie- en contra-indicatiecriteria die in een screeningslijst zijn uitgewerkt (zie Bijlage 10). De RvdK gaf aan dat deze screeningslijst een mooi uitgangspunt was en houvast bood bij de implementatie van de werkprocessen, maar dat de raadsonderzoekers op een gegeven moment goed bekend waren met

de criteria. Bovendien gaf men aan dat er, in het kader van maatwerk, niet altijd strak werd vastgehouden aan de vastgestelde (contra-)indicatiecriteria. Het advies omtrent de proeftuin werd met name tijdens het MDO van de RvdK gevormd, in afstemming met de JJI. Binnen het korte tijdsbestek waarin de RvdK moet handelen, twijfelde men hierdoor aan het nut van een screeningslijst. De screeningslijsten werden in de praktijk vaak niet, of pas achteraf, ingevuld. Tegelijkertijd boden de screeningslijsten wel transparantie met betrekking tot de gemaakte afwegingen en kunnen ze dan ook van waarde kunnen zijn voor de dossieropbouw, aldus de RvdK.

In het toeleidingsproces in Rotterdam lag de nadruk met name op de samenwerking tussen de Hartelborgt en de RvdK. Zowel de RvdK als de Hartelborgt gaven aan blij te zijn met de korte lijnen die onderling bestaan en vonden het prettig dat er in het toeleidingsproces onderling veel overleg plaatsvond. Echter niet alle jongeren die voorgeleid worden, worden bij de RvdK aangemeld voor vroeghulp. Jongeren die in het kader van een verzoek opheffing schorsing preventieve hechtenis worden voorgeleid, worden niet bij de RvdK aangemeld voor vroeghulp. Binnen de keten werd daarom afgesproken dat in deze gevallen de GI de screening uitvoerde. Tevens werd gedurende de looptijd van de proeftuin (per 1 juli 2017) besloten de doelgroep van de proeftuin uit te breiden van 18 tot 23 jaar, zodat ook jongeren in het kader van ASR in aanmerking konden komen voor de proeftuin. In dit geval zou één van 3RO de screening uit moeten voeren. In totaal stroomden twee jongeren (4%) in via het ASR. Dit relatief lage aantal kan volgens de ketenpartners verklaard worden door het feit dat de ASR doelgroep pas in het laatste halfjaar van de proeftuin periode werd betrokken en het tijd kost voordat iedereen binnen deze grote organisaties bekend zijn met de proeftuin en werkprocessen zijn ingebed. Daarnaast wordt het ASR nog lang niet bij alle 18 tot 23 jarigen, die worden voorgeleid, overwogen, waardoor mogelijk potentiële jongeren voor de proeftuin gemist worden.

Indien een jongere geïndiceerd was voor de proeftuin werd dit altijd in het advies van de RvdK opgenomen, ook als de RvdK primair adviseerde tot een schorsing. De RvdK gaf aan dat het vaak voorkomt dat er bij het OM en ZM meer informatie beschikbaar is over de zaak, waaruit blijkt dat het aandeel van een jongere groter is dan aanvankelijk bij de RvdK bekend was. Jongeren worden in dat geval toch vastgehouden, terwijl de RvdK in eerste instantie geen grond zag voor een IBS. In het raadsadvies kwam het daarom voor dat de RvdK primair schorsen adviseert, maar wel in het advies opnam dat, indien een jongere in bewaring werd gesteld, er een positieve indicatie voor de proeftuin was. Bijlage 5 toont een overzicht van het aantal plaatsingen ten opzichte van de advisering van de RvdK voor het eerste halfjaar van de looptijd van de proeftuin. Informatie over het advies is verkregen uit ingevulde screeningslijsten die voor 25% van de voorgeleidingen ingevuld waren. Bij 14 jongeren (13% van het totale aantal voorgeleidingen) adviseerde de RvdK een plaatsing in de proeftuin, waarvan er tien (71%) geplaatst werden. Bij negen jongeren (8%) werd primair schorsen, maar secundair plaatsing in de proeftuin geadviseerd. Hiervan werden er drie (33%) geplaatst.

De RvdK in Rotterdam stuurde bij een positieve proeftuin indicatie, naast het voorgeleidingsadvies, een aparte e-mail naar de administratie van het OM. Dit is een belangrijk werkzaam bestandsdeel omdat hiermee de 'stempel proeftuin' benadrukt wordt, aldus de RvdK. Het OM geeft aan dat de informatievoorziening over de proeftuin voldoende was om zelf een afweging te kunnen maken over het al dan niet plaatsen in de proeftuin. De OvJ en de RC namen, zolang er geen onderzoeksbelang speelde (c.q. samen plaatsen van mededaders), een positieve indicatie voor de proeftuin vrijwel altijd over. De proeftuin S&D Rotterdam bevond zich binnen een JJI en jongeren konden, in tegenstelling tot in een KV, niet de volgende dag weer op straat lopen. Het OM hoefde daarom geen afweging te maken met betrekking tot het onttrekkingsgevaar of potentiële maatschappelijke onrust. De Hartelborgt en de RvdK geven aan dat er ondanks deze nauwe samenwerking een aantal keer een jongere 'doorheen is geglipt'. Een aantal jongeren met een positieve indicatie voor de proeftuin die door de RC werd overgenomen is in eerste instantie toch op een reguliere afdeling van de

Hartelborgt beland. Het is voor de ketenpartners nog onduidelijk op welk moment in het proces de jongeren gemist werden: iedere schakel in de keten is van belang.

Hebben wij geen mail naar het OM gestuurd? Heeft het OM niet duidelijk genoeg naar DIZ gecommuniceerd? Of is het bij DIZ blijven liggen? Dit zijn allemaal schakels waar de informatie niet goed kan doorkomen. We moeten dit nog verder uitzoeken.

RvdK

Om de kans op gemist potentieel zo veel mogelijk te ondervangen werd met DIZ afgesproken dat jongeren uit Rotterdam die in bewaring werden gesteld, indien mogelijk, in de Hartelborgt zouden worden geplaatst. Eventueel zou de Hartelborgt deze jongeren dan alsnog kunnen indiceren voor de proeftuin. Het grootste deel van de jongeren (81%) werd direct vanuit de voorgeleiding geplaatst (zie Tabel 9).

Tabel 9

Momenten van plaatsing

	Rotterdam (n=54)
	n (%)
Voorgeleiding	44 (81%)
Doorplaatsing JJI	10 (19%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017.

2.2 Verblijf

2.2.1 Proces S&D

Gedurende het verblijf werden verschillende activiteiten van S&D uitgevoerd: screeninglijsten, gezinsonderzoek en psychiatrische screening door de GGZ, en observaties. De ketenpartners zagen grote meerwaarde in met name deze observaties. Hiervoor is een goede personeelsbezetting bestaande uit een vast team vereist en expliciet tijd in het programma om te rapporteren. De uitkomsten van S&D werden besproken in een ketenoverleg dat in tegenstelling tot de bestaande overlegstructuren met de direct betrokkenen en in de JJI plaatsvond. Hierdoor bereik je in het overleg meer diepgang en wordt de wereld binnen de JJI meer verbonden met buiten. Het lukte goed om op en vaste dag met alle direct betrokken ook voor de eerste raadkamer bijeen te komen. Alle uitkomsten werden gebundeld in een raadkamerformat dat, ten opzichte van het bestaande raadkamerformat, een uitgebreidere strafadviesing met betrekking tot de beveiligingsnoodzaak en zorgbehoefte van de jongere en expliciete aanbevelingen hoe dit geborgd kan worden bevat. Het belang om jongeren en systeem actief bij de S&D te betrekken wordt door alle ketenpartners onderstreept, waarbij rekening dient te worden gehouden met belastbaarheid en dubbel werk te allen tijde moet worden voorkomen. Tijdens het eerste ketenoverleg (voor de eerste raadkamer) zaten jongere en systeem niet aan tafel; bij de overleggen die daarop volgden was dit wel de bedoeling.

De S&D tijdens verblijf bestond samenhangend geheel van intakes en een diagnostisch proces, uitgevoerd door de gebruikelijke ketenpartners (JJI, RvdK, reclassering en gemeente), aangevuld met een GGZ instelling, Fivoor. De S&D werd besproken in een ketenoverleg en uitgewerkt in een aangepast raadkamerformat, dat bij de strafadviesing van de RvdK als bijlage werd opgenomen. Jongeren en diens systeem werden gedurende dit proces nadrukkelijk betrokken. In de eerste week na plaatsing, voor de eerste raadkamer, werden verschillende activiteiten rondom S&D uitgevoerd in de vorm van screeninglijsten, gezinsonderzoek, psychiatrische screening, observaties en een ketenoverleg. Kort na binnenkomst werden de gebruikelijke screenings vragenlijsten van de JJI naar

psychosociale problematiek (MAYSI-2/SDQ¹⁰) en de Screener voor Intelligentie en LVB (SCIL) afgenomen. De SCIL is een korte screeningslijst die een indicatie geeft voor mogelijke aanwezigheid van LVB problematiek. De Hartelborgt gaf aan dat zij de SCIL een handig instrument vinden om een snelle eerste differentiatie te kunnen maken. De GGZ (c.q. Fivoor) voerde daarnaast in de eerste week een gezinsonderzoek en een psychiatrische screening uit. Hiervoor voerde de GGZ een gesprek met de jongere, een gesprek met diens systeem en een gesprek met hen samen. Jongeren werden vanaf de eerste dag intensief geobserveerd door de pedagogisch medewerkers. De observaties richtten zich op vaardigheden en gedragsproblemen die zich voordeden binnen het dagprogramma van de afdeling. Daarbij werd door de pedagogisch medewerkers gebruikt gemaakt van TOPs!¹¹ om meer zicht te krijgen op individuele problematiek en gedachtegang van de jongeren. De TOPs! bijeenkomsten werden vaker dan op de reguliere afdelingen in de Hartelborgt georganiseerd, namelijk iedere werkdag. Hierbij werd expliciet aandacht besteed aan of de pedagogisch medewerkers de beeldvorming vanuit het raadsonderzoek herkende. De observaties werden in het format raadkamer gerapporteerd aan de hand van negen onderdelen (reactie op plaatsing, aanpassingsvermogen en stemming, contacten met medewerkers en groepsgenoten, contacten met systeem, incidenten en conflicten, deelname Tops!, dagbesteding en vrijetijd, herkenning beeldvorming vanuit raadsonderzoek, perspectief jongere). Het is volgens de Hartelborgt belangrijk dat er in het programma expliciet ruimte wordt ingebouwd voor reflectie en rapportage; om de kwaliteit van de observaties hoog te houden moet je medewerkers de tijd geven hun bevindingen te rapporteren. De pedagogisch medewerkers gaven aan wel druk te voelen om alle rapportages tijdig aan te leveren. Door een snelle doorstroom van jongeren en een soms krappe personeelsbezetting, was er niet altijd genoeg tijd om gedegen te rapporteren, tot frustratie van de pedagogisch medewerkers. De pedagogisch medewerkers benadrukken het belang van een goede personeelsbezetting bestaande uit een vast team met zo min mogelijk invallers (die niet bekend zijn met de werkwijze van de proeftuin). De ketenpartners zien een belangrijke meerwaarde in de observaties. In het kader van de observaties werd er in eerste instantie een belemmering gezien voor jongeren met een nachtdetentiestatus. De mogelijkheden voor observaties worden op het moment dat een jongere overdag niet aanwezig is aanzienlijk beperkt. Tegelijkertijd erkenden de ketenpartners het belang van continuïteit van beschermende factoren, waar met nachtdetentie een mogelijkheid tot wordt geboden. Bovendien realiseerde de keten zich dat het ook hele waardevolle informatie op kan leveren als de jongeren op hun school geobserveerd worden. Dergelijke samenwerkingen met het onderwijs dienen in de toekomst verder onderzocht en uitgewerkt te worden. De proeftuin ziet hierin mogelijkheden in samenwerking met School2Care¹².

De observaties zijn heel waardevol. Juist de subtiele gedragingen die zich in een gesprek niet openbaren weten de pedagogisch medewerkers heel mooi te rapporteren.

GGZ

De vrijdag voor de eerste raadkamer wordt op de S&D afdeling een ketenoverleg georganiseerd, waar betrokken ketenpartners alle informatie over de jongere, uitwisselden en bespraken. Jongere en systeem werden niet bij dit eerste ketenoverleg uitgenodigd. Enerzijds zijn ketenpartners van mening dat, als je naar volledige openheid en betrokkenheid streeft, dit eigenlijk wel zou moeten. Anderzijds geven ketenpartners aan dat er in de eerste week al heel veel op jongeren en ouders/verzorgers afkomt en zij al moeite hebben om alles te overzien. Ook werd er tijdens het

¹⁰ De MAYSI-2 en SDQ zijn screeningslijsten die respectievelijk acute psychiatrische problematiek en sociaal-emotionele problematiek in kaart brengen. Deze screeningslijsten maken onderdeel uit van de praktijk gestuurde effectmonitoring in de JJI, Routine Outcome Monitoring (ROM)

¹¹ TOPs! Is een methodiek waarbij jongeren bewust worden gemaakt van hun eigen manier van doen en denken. De nadruk ligt op het aanleren van positieve oplossingen.

¹² School2Care is een onderwijs- en zorgarrangement voor jongeren van 12 tot 18 jaar die veel spijbelen en extra begeleiding nodig hebben. School2care biedt een volledig dagprogramma aan van 8:00 tot 20:00 en jongeren worden gekoppeld aan een persoonlijke coach.

eerste overleg met name in kaart gebracht welke informatie bij de ketenpartners beschikbaar was, wat dit overleg, volgens de ketenpartners, wellicht minder relevant maakt voor de jongere en systeem. Met betrekking tot de eerste raadkamer besprak de Hartelborgt het format raadkamer met de jongere, alvorens het naar de RvdK werd gestuurd. De RvdK besprak de uitkomsten van het format raadkamer en het uiteindelijke advies van de RvdK met de ouders/verzorgers. Bij het ketenoverleg ten behoeve van de tweede raadkamer werden jongeren en systeem wel uitgenodigd. Het belang om jongeren en systeem actief bij de S&D te betrekken wordt door alle ketenpartners onderstreept (zie §2.2.2).

De uitkomsten van dit overleg werden door de gedragswetenschapper van de afdeling uitgewerkt en gebundeld in een aangepaste versie van het bestaande raadkamerformat JJI, die ter aanvulling van het advies van de RvdK ten behoeve van de eerste raadkamer werd aangeleverd. Het aangepaste raadkamerformat bevatte een uitgebreidere strafadvisering met betrekking tot de beveiligingsnoodzaak en zorgbehoefte van de jongere en expliciete aanbevelingen hoe dit geborgd kan worden in de strafrechtelijke oplegging of binnen het civielrechtelijk kader. Indien er tijdens de raadkamer besloten werd tot een verlenging van de IBS, werd het proces van S&D voortgezet. De pedagogisch medewerkers voerden de observaties uit en MAYSI/SDQ werden opnieuw afgenomen zodat de ontwikkelingen hierop meegenomen konden worden in de planvorming. Voor eventuele aanvullende diagnostiek kon men gebruik maken van de GGZ of, indien een rapportage Pro Justitia geïndiceerd was, het NIFP. De uitkomsten werden vervolgens weer, de vrijdag voorafgaande aan de tweede raadkamer, in het ketenoverleg besproken en uitgewerkt in het raadkamerformat. Bij het tweede ketenoverleg zaten ook de jongere en diens systeem aan tafel.

De S&D was aanvankelijk alleen gericht op de termijn tot de tweede raadkamer omdat verwacht werd dat het grootste deel van de jongeren na de tweede raadkamer uitgestroomd zou zijn. Bovendien zou het schorsingsplan van de reclassering ten tijde van de derde raadkamer gereed moeten zijn. Gedurende de looptijd van de proeftuin bleek echter dat een aantal jongeren langer op de proeftuin verbleef en dat het schorsingsplan niet altijd tijdig beschikbaar was. Hierop werd besloten de advisering ten behoeve van de derde raadkamer aan te laten sluiten bij de bestaande perspectiefplannen van de JJI; het tweede perspectiefplan werd hiertoe eerder opgesteld. Het perspectiefplan bevat in principe dezelfde domeinen als het format raadkamer, waarbij in het geval van de proeftuin extra aandacht werd besteed aan de observaties.

De ketenpartners in Rotterdam hebben gedurende de proeftuin periode verkend hoe de bovenstaande processen S&D zich verhielden tot de bestaande structuur van netwerk- en trajectberaden. De RvdK gaf aan dat het belangrijkste verschil is dat het overleg in de JJI plaatsvindt en de directe betrokkenen aan tafel zitten, in plaats van vaste vertegenwoordigers. Deze twee elementen van de overlegstructuur binnen de proeftuin worden door de RvdK en andere ketenpartners als zeer waardevol geacht. Door met directe betrokkenen aan tafel te zitten en de JJI nadrukkelijk te betrekken bereik je in het overleg meer diepgang. Door met de JJI op casusniveau informatie en observaties uit te wisselen, wordt de wereld binnen de JJI meer verbonden met buiten. Volgens de ketenpartners krijg je door informatie uit de JJI, over hoe een jongere zich op de groep en in de omgang met de pedagogisch medewerkers gedraagt, een veel completer beeld van een jongere.

Het is heel fijn dat de deuren van de JJI geopend zijn. Toen we begonnen werd heel snel duidelijk hoeveel waardevolle informatie er eigenlijk vanuit de JJI beschikbaar is.

Dit werd voorheen veel minder naar buiten gebracht.

RvdK

Betrokkenheid GGZ

De betrokkenheid van de GGZ was tweeledig. De aanvullende diagnostiek werd gebruikt ten behoeve van de uitgebreidere strafadvisering en de indicatiestelling tot (ambulante) hulpverlening. De meerwaarde van het standaard betrekken van de GGZ ten behoeve van de uitgebreidere strafadvisering werd niet door iedereen ervaren, omdat het veel overlap vertoonde met wat de gebruikelijke partners binnen de strafrechtketen al deden. Het is hierbij belangrijk uit te werken hoe de specifieke kennis en kunde van de GGZ als aanvulling kan worden gebruikt op de informatie die al beschikbaar is. Er werd meerwaarde gezien in het feit dat als de GGZ al aan de voorkant bij de jongeren betrokken is en de juiste informatie over de jongere hebben aan de achterkant snel kunnen doorpakken. Indien er een indicatie bleek te zijn voor individuele of gezinsgerichte hulpverlening, werd de betrokkenheid van de GGZ in een dergelijk vroeg stadium wel als duidelijke meerwaarde gezien om de start te bespoedigen. Het is hierbij echter wel van belang dat door de uitvoerende GGZ-professional de hulpverlening wordt geïndiceerd bij de GGZ-instelling die hier het meest geschikte aanbod voor heeft. Indien het NIFP betrokken is voor een Pro Justitia Rapportage bij een jongere geplaatst in en S&D, dient uitgewerkt te worden hoe het NIFP de diagnostiek ten behoeve van het PO aanvult en mogelijk kan profiteren van de uitgebreidere diagnostiek en observatie in de S&D.

De betrokkenheid van de GGZ in bovengenoemde processen van S&D was tweeledig. Enerzijds lag de focus op diagnostiek ten behoeve van de strafadvisering, anderzijds op de indicatiestelling van een traject binnen de (ambulante) hulpverlening. Wat de advisering betreft, is het voor de ketenpartners een zoektocht geweest hoe de diagnostiek van de GGZ zich verhield tot wat er al door gebruikelijke partners binnen de strafrechtketen werd gedaan. Terwijl de Hartelborgt aangaf een duidelijke meerwaarde te zien in de diagnostiek vanuit de GGZ, omdat het in een vroeg stadium veel extra informatie opleverde, gaven de RvdK en JB aan dat verslaglegging van de GGZ veel overlap vertoonde met het adviesrapport van de RvdK. De RvdK voerde namelijk ten behoeve van diens advies ook gesprekken met de jongeren en hun systeem. De RvdK en reclassering gaven aan dat zij meer verdiepende (gezins-)diagnostiek hadden verwacht vanuit de GGZ. Er hebben hierover verschillende gesprekken plaatsgevonden tussen de ketenpartners en de GGZ. De belangrijkste uitkomst was dat het belangrijk is kritisch te kijken wie wat kan en wellicht al doet op het gebied van diagnostiek. Hierbij werd er niet direct meerwaarde gezien om de GGZ standaard te betrekken in het kader van diagnostiek. Het is hierbij belangrijk is dat de ketenpartners wensen ten aanzien van S&D concreet en expliciet formuleren, zodat de GGZ gericht onderzoek kan doen en indien nodig specialistische kennis kan inzetten. Volgens de ketenpartners moet de komende tijd gekeken worden hoe de specifieke kennis en kunde van de GGZ het beste kan worden ingezet.

De RvdK, reclassering, Hartelborgt en de GGZ hebben allemaal gedragsdeskundigen in dienst. Het is belangrijk kritischer te kijken wie wat op welk moment doet. Zo kun je dubbel werk voorkomen en organisaties inzetten voor datgene waar ze goed in zijn.

RvdK

De GGZ en de Hartelborgt benadrukken wel dat door de aanvullingen van de GGZ al snel duidelijk werd of er systeemproblematiek meespeelde en een gezinsgerichte aanpak nodig was, en wat er verder aan ambulante (specialistische) zorg geïndiceerd was. Het feit dat de GGZ al aan de voorkant bij de jongeren betrokken is en de juiste informatie over de jongere heeft, betekent dat ze aan de achterkant snel kunnen doorpakken. Hier wordt ook door de andere ketenpartners de meerwaarde van erkend. Tegelijkertijd klonken vanuit de keten ook zorgen of je op deze manier niet een bepaalde voorkeurspositie voor één zorgaanbieder creëert. Zowel de GGZ als de Hartelborgt benadrukken dat er altijd van het meest passende aanbod werd uitgegaan; er werd volgens hen ook verwezen naar andere zorgaanbieders, zoals de Waag. Binnen de proeftuin bleef het een zoektocht van continue afstemming met de GGZ, waarover de ketenpartners aangaven dat het van essentieel belang is ten

alle tijden in gesprek te blijven met elkaar en verwachtingen naar elkaar uit te spreken. In de toekomst dient de betrokkenheid van de GGZ op bovengenoemde punten verder uitgewerkt te worden.

Betrokkenheid NIFP

De meerwaarde van het standaard betrekken van het NIFP bij de S&D werd niet gezien. Indien het NIFP betrokken is voor een Pro Justitia Rapportage bij een jongere is het van belang dat er goed afgestemd wordt met het NIFP.

Tot slot zijn de ketenpartners zoekende geweest naar de rol van het NIFP in het proces van S&D. Het NIFP en de proeftuin zijn in gesprek gegaan over of het NIFP niet standaard bij het ketenoverleg zou moeten aansluiten. De meerwaarde hiervan werd door de ketenpartners en het NIFP echter niet direct gezien. Bovendien zou dit mogelijk de onafhankelijke positie van het NIFP in gevaar brengen. Er werd daarom afgesproken dat het NIFP alleen in het kader van een Pro Justitia Rapportage betrokken zou zijn. Een indicatie voor een enkele of dubbele Pro Justitia Rapportage was in eerste instantie een contra-indicatie voor de proeftuin. Het idee hierachter was dat de S&D mogelijk een belemmering zou zijn voor het NIFP en te belastend zou zijn voor de jongeren en diens systeem. De proeftuin is hierover in gesprek gegaan met het NIFP waarna men er op uit kwam dat, met juiste afstemming tussen de verschillende partijen, deze processen zonder problemen naast elkaar zouden moeten kunnen bestaan. Een enkele of dubbele Pro Justitia Rapportage was hiermee niet langer een contra-indicatie. In de praktijk bleek echter dat de afstemming tussen met name de GGZ en het NIFP niet altijd naar behoren verliep, waarna er weer gesprekken zijn gevoerd tussen beide partners. De verschillende diagnostische processen dienen elkaar niet te doorkruisen en dubbel werk dient te worden voorkomen; het is bijvoorbeeld onwenselijk dat beiden partijen een intelligentie onderzoek uitvoeren. Het is van belang dat er zowel op proces- als casusniveau continu overleg en afstemming wordt gezocht met het NIFP.

Afspraken en kaders S&D

Om de processen van de S&D zo soepel mogelijk te laten verlopen zijn er strakke afspraken gemaakt over het aanleveren van informatie tussen de GGZ, proeftuin, RvdK en het OM. In het grootste deel van de gevallen lukte het om de informatie voor de volgende in de keten tijdig aan te leveren. Factoren die hierbij bevorderend werken, waren draagvlak binnen de organisatie en organisatie brede implementatie van de werkprocessen (onafhankelijk van individuen). Hiernaast is het van groot belang concrete kaders en afspraken te formuleren omtrent gegevensuitwisseling en privacy, rolverdeling en verantwoordelijkheden en financiering tijdens en na de periode van vrijheidsbeneming.

Om bovenstaande processen van de S&D zo soepel mogelijk te laten verlopen werden er strakke afspraken gemaakt rondom het aanleveren van informatie ten hoeve van de strafadvisering. Ten eerste werd afgesproken dat de GGZ het gezinsonderzoek en de psychiatrische screening in de eerste week zou uitvoeren. Dit is in het grootste deel van de trajecten (88% van het totale bekende aantal, zie Tabel 10) ook gebeurd. Voor de gevallen waarbij de intake niet heeft plaatsgevonden gold dat dit op het moment van intake te belastend was voor de jongere en hun systeem of dat het systeem niet beschikbaar was. Ten behoeve van de raadkamers werd afgesproken dat vanuit de Hartelborgt na het ketenoverleg op vrijdag, het raadkamerformat uiterlijk maandag naar de RvdK zou versturen. Voor de eerste en tweede raadkamer is dit in respectievelijk 77% en 83% van de bekende gevallen gelukt. Afwijkingen vonden met name plaats bij de eerste raadkamer als jongeren op donderdag of vrijdag instroomden en de raadkamer direct die aankomende woensdag gepland stond. Bovendien is het voorgekomen dat een raadkamer naar voren geschoven werd op verzoek van een advocaat, waardoor rapportages eerder gereed dienen te zijn dan gepland, terwijl de proeftuin hier niet altijd tijdig van op de hoogte gesteld werd. De RvdK diende vervolgens de verslaglegging tijdig beschikbaar

te stellen voor het OM en ZM door de dag voorafgaande aan de raadkamer het advies van de RvdK met in de bijlage het raadkamerformat van de proeftuin te verzenden. Het OM gaf aan de aanvullende informatie altijd mee te nemen, maar dat deze uiteindelijk niet leidend was voor de besluitvorming van het OM.

De informatie vanuit de proeftuin is opgesteld vanuit gedragsdeskundig oogpunt. In het kader van het strafrecht kijk ik nog altijd hoe dit zich verhoudt tot wat iemand verweten wordt.

OM

Tabel 10

Naleving procesafspraken S&D Rotterdam

	Rotterdam (n=54) n (%)
Systeemintake Fivoor plaatsgevonden	
<i>Onbekend</i>	5 (9%)
Ja	43 (88%)
Nee	6 (12%)
Format raadkamer tijdig en volledig naar de RvdK verstuurd voor raadkamer 1	n=43*
Ja	33 (77%)
Nee	10 (23%)
Format raadkamer tijdig en volledig naar de RvdK verstuurd raadkamer 2	n=31*
<i>Onbekend</i>	2 (6%)
Ja	24 (83%)
Nee	5 (17%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal. *Voor de overige jongeren heeft raadkamer (nog) niet plaatsgevonden.

Het wel of niet slagen van een de werkprocessen rondom S&D en of het iedereen lukt hun aandeel van de S&D tijdig en volledig te leveren, ligt volgens de ketenpartners aan het draagvlak binnen de organisaties en de implementatie van de werkprocessen. Het enthousiasme en de inzet onder de ketenpartners was hoog en men was tevreden over het draagvlak binnen de verschillende organisaties. Wel leek dit in sommige gevallen afhankelijk van personen, wat tot stagnatie leidde wanneer zij wegvielen. Het is volgens de ketenpartners belangrijk dat de werkprocessen goed ingebed zijn en dat hier continu aandacht aan besteed wordt. De continue instroom van jongeren hield de ketenpartners scherp en de energie hoog.

De manier waarop we het proces hebben ingericht, vraagt van iedere organisatie een bepaalde houding: jongens, dit is de kans om met elkaar alle informatie samen te brengen en een goed plan te maken. Iedereen moet alles op alles zetten om dat mogelijk te maken.

Hartelborgt

Naast deze procesmatige afspraken is het volgens de proeftuin van groot belang concrete kaders en afspraken te formuleren omtrent gegevensuitwisseling en privacy, rolverdeling en verantwoordelijkheid, en financiering. In de proeftuin S&D Rotterdam gaven ketenpartners aan dat het uitwisselen van informatie voor het grootste deel gedekt is met een toestemmingsverklaring, getekend door jongere en ouders. Tegelijkertijd gaf men aan dat omtrent de intensievere samenwerking met de gemeente en GGZ deze kaders beter dienen worden uitgewerkt. Gedurende de proeftuin periode was de GGZ onderaannemer van de Hartelborgt. Alleen de medewerkers die bij de proeftuin betrokken waren, hadden toegang tot de informatie over het traject. De jongeren werden niet bij de GGZ ingeschreven en werd zodoende daar geen dossier aangemaakt. Dit betekende echter ook dat als de jongere al bekend was bij de GGZ, de GGZ zonder toestemming van de jongere het dossier niet op kon zoeken in haar eigen systeem. De afspraken hierover waren op zich helder en goed afgestemd. Tegelijkertijd gaf de GGZ aan dat deze manier van werken vertragend kan zijn en hierdoor soms niet alle informatie uit de voorgeschiedenis kon worden meegenomen.

Wat de gemeente betreft gaven ketenpartners aan voorzichtiger te zijn met betrekking tot de informatie die gedeeld werd. Het uitgangspunt was om de gemeente vroeger en intensiever te betrekken, maar dan dienen de afspraken omtrent gegevensuitwisseling en geheimhouding eerst beter uitgewerkt te worden. Tot slot kwam, net als in Breda, in Rotterdam ter sprake dat uitvoerders meer mogen delen dan ze in de praktijk doen. De reclassering geeft aan dat de wet- en regelgeving voor veel uitvoerders onduidelijk is en dat ze daarom voorzichtig zijn, terwijl dit niet altijd in het belang van de jongere is. Het is volgens de ketenpartners van belang dat de kaders omtrent gegevensuitwisseling en privacy voor iedereen helder zijn. In het verlengde hiervan geven ketenpartners aan dat het voor de komende tijd belangrijk is om heldere afspraken te maken over hoe de informatie gerapporteerd wordt: wie is eigenaar van bepaalde stukken tekst? Welke bronnen worden vermeld? Hoe vermeld je dat dan? Het feit dat de S&D een co-productie is, kan volgens de ketenpartners ook verwarring oproepen, als niet duidelijk is waar bepaalde informatie vandaan komt en in hoeverre deze door alle ketenpartners geaccordeerd is.

We vragen uitvoerders binnen het strafdomrein om tafel te gaan met uitvoerders van het zorgdomrein, zonder dat daar duidelijke handvaten voor worden gegeven en het tuchtrecht en de SJK registratie hen continu boven het hoofd hangt.

Reclassering

Het is tevens van belang om afspraken te maken over de rolverdeling van verschillende ketenpartners met betrekking tot de stafadvisering. Er moeten afspraken worden gemaakt over wie wat inbrengt en waar ieders verantwoordelijkheden ligt. Ook is het belangrijk af te spreken wat je doet als deze rollen en verantwoordelijkheden elkaar kruisen. De Hartelborgt gaf aan dat zij in hun advisering bewust geen uitspraak deden over het al dan niet schorsen van een jongere omdat dat volgens hen een verantwoordelijkheid blijft van de RvdK. De RvdK gaf aan dat hun rol en verantwoordelijkheid in principe niet afwijkt van de gang van zaken voorafgaand aan de start van de proeftuin. De extra taak die de RvdK binnen de proeftuin had, was deelname van de direct betrokken raadsonderzoeker aan het ketenoverleg en het opnemen van een eventuele indicatie voor de proeftuin in het voorgeleidingsadvies. De JB gaf aan dat binnen hun organisatie is afgesproken dat de jeugdbeschermer of jeugdreclasserder beslissingen rondom de advisering in het strafproces alleen in een MDO mag nemen. Volgens de JB worstelden sommige medewerkers met wat het voor hun positie betekent als het kernbesluit afwijkt van wat er in het ketenoverleg besloten wordt: Wat is dan doorslaggevend? Waar ga je dan uiteindelijk achter staan? Tegelijkertijd gaven de JB en andere ketenpartners aan dat er in het ketenoverleg over het algemeen consensus werd bereikt. Indien dit niet geval was, werd dit in het format raadkamer opgenomen zodat de RC hier uiteindelijk over kon beslissen. Zo werd voorkomen dat de positie van afzonderlijke ketenpartners in het geding kwam en dergelijke dilemma's in het ketenoverleg opgelost dienden te worden.

Het is voorgekomen dat ketenpartners echt niet op één lijn kwamen. Dit is zo gepresenteerd op de raadkamer. Uiteindelijk is het een beslissing van de rechter en daar moeten we ons allemaal aan houden.

JB

Tot slot is het van belang afspraken te maken over de financiering van de S&D tijdens en na verblijf. Tijdens het verblijf in de Hartelborgt waren de afspraken over de financiering volgens de ketenpartners helder. Fivoor had een contract met de Hartelborgt, die de werkzaamheden van Fivoor binnen de proeftuin financierde. Dit beperkte zich echter wel tot de proeftuinperiode en indien de processen verder uitgerold worden, dienen hier opnieuw afspraken over gemaakt te worden. Over de voortzetting van het traject na uitstroom dienen de afspraken ook nog verder uitgewerkt te worden. Gedurende de proeftuin periode was afgesproken dat als het proces van S&D na uitstroom doorgang diende te vinden, dit in de schorsingsvoorwaarden werd opgenomen zodat de gemeente het traject na uitstroom kon financieren. Hierbij werd door de ketenpartners wel benadrukt dat de

gemeente het liefst zo vroeg mogelijk in het traject betrokken dient te worden om ook mee te denken over de mogelijkheden. Bovendien kan door de verandering van financiering een hapering in het traject ontstaan; hierover dienen heldere afspraken gemaakt te worden.

*Het moet niet zo zijn dat de gemeente aan het einde alleen een factuur opgestuurd krijgt.
Het is de bedoeling dat de gemeente al in het voortraject meedenkt over de mogelijkheden.*

Reclassering

2.2.2 Betrokkenheid jongeren en systeem

De jongeren werden bij het traject betrokken en gestimuleerd om actief mee te denken. Het systeem werd in de eerste week uitgenodigd voor het gezinsonderzoek en bij het ketenoverleg ten behoeve van de tweede raadkamer. Het aantal bezoek momenten van het systeem aan de jongere was uitgebreider en vond plaats in de gezamenlijke ruimte van de groep. Hierdoor hadden de pedagogisch medewerkers meer contact met het systeem dan op een reguliere afdeling van de JJI. Dit heeft meerwaarde omdat bepaald gedrag in de context van de jongere geplaatst kan worden. De openheid en de mogelijkheid om de jongere en diens systeem nadrukkelijk te betrekken, zijn werkzame bestanddelen die breder in het justitiële proces kunnen worden doorgevoerd. Het is goed dat er een beweging gaande is binnen de keten waarbij de nadruk steeds meer ligt op 'praten met' in plaats van 'praten over'.

De jongeren en hun systeem werden vanaf het moment van plaatsing bij het traject betrokken en gestimuleerd om actief mee te denken. In de eerste week werd het systeem uitgenodigd voor het gezinsonderzoek. Tevens werden de jongeren en diens systeem uitgenodigd bij het ketenoverleg ten behoeve van de tweede raadkamer. In Tabel 11 staat weergegeven in hoeverre jongeren en hun systeem ook daadwerkelijk aanwezig waren bij dit overleg. De jongeren waren nagenoeg altijd (95% van het bekende aantal gevallen) aanwezig. In drie kwart van de gevallen (72% van de bekende gevallen) waren de ouders/verzorgers aanwezig bij het ketenoverleg. Tot slot werd het aantal bezoeken momenten werd uitgebreid en het bezoek vond plaats op de groep zodat de pedagogisch medewerkers hierbij konden aansluiten. De ouders/verzorgers werden gestimuleerd om bij de kookmomenten op de groep aanwezig te zijn. De pedagogisch medewerkers gaven aan dat zij het prettig vonden meer contact te hebben met het systeem; dit heeft meerwaarde in de omgang met de jongeren omdat je bepaald gedrag in een context kunt zien.

Tabel 11

Aanwezigheid jongere/systeem bij ketenoverleg Rotterdam

	Rotterdam (n=31)
	n (%)
Aanwezigheid jongere bij ketenoverleg raadkamer 2	
<i>Onbekend</i>	12 (39%)
Ja	18 (95%)
Nee	1 (5%)
Aanwezigheid systeem bij ketenoverleg raadkamer 2	
<i>Onbekend</i>	13 (42%)
Ja	13 (72%)
Nee	5 (28%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017 voor de jongeren waarbij een raadkamer 2 heeft plaatsgevonden. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal.

Het belang om jongeren en systeem actief bij de S&D te betrekken wordt door alle ketenpartners en DJI onderkend. De openheid en de mogelijkheid om hen nadrukkelijk te betrekken zijn werkzame bestandsdelen die breder in het justitiële proces kunnen worden doorgevoerd. De JB gaf aan dat het heel goed is dat er een beweging gaande is binnen de keten waarbij de nadruk steeds meer ligt op 'praten met' in plaats van 'praten over'.

Een jongere vroeg een keer aan mij waar wij het recht vandaan halen om op basis van één of twee gesprekken een rechter te adviseren over zijn situatie. Deze jongere vroeg terecht waarom hij niet meer positie kreeg in het proces: waarom mag ik niet tegen de rechter vertellen wat ik denk dat goed voor mij is?

JB

2.2.3 Leefklimaat

Het leefklimaat was een belangrijk speerpunt van de proeftuin S&D Rotterdam, waar een orthopedagogisch leefklimaat de kwaliteit van observaties en rapportages en de samenwerking met de jongeren bevordert. Op de afdeling werd geïnvesteerd in een klimaat waarbij de pedagogisch medewerkers naast de jongeren gingen staan. Er werd in principe geen gebruik gemaakt van maatregelen zoals time out/separatie. De afdeling was kleiner dan de reguliere afdelingen en het dagprogramma werd gescheiden van de rest van de JJI aangeboden. Er werd grote meerwaarde gezien in deze geïsoleerde manier van werken omdat hiermee het besmettingsgevaar vanuit de dagelijkse omgang met langer verblijvende, mogelijk meer verharde jongeren werd voorkomen. De voorselectie van jongeren zorgde voor een groep die zich meer begeleidbaar opstelde en elkaar minder negatief beïnvloedde. De focus van de jongeren lag op de S&D afdeling meer op de eigen ontwikkeling en het traject na de periode van vrijheidsbeneming.

Het leefklimaat was een belangrijk speerpunt van de proeftuin S&D Rotterdam; het leefklimaat op afdeling S&D bevordert, volgens de Hartelborgt, de kwaliteit van de observaties en rapportages en de samenwerking met de jongeren. Op de afdeling werd bewust geïnvesteerd in een zo min mogelijk autoritair klimaat waarbij men het 'oude JJI denken', voor zover mogelijk, probeerde los te laten. Het uitgangspunt was bijvoorbeeld om geen gebruik te maken van de separatie ruimte en in de bejegening naast de jongeren te gaan staan. De afdeling S&D was kleiner dan de reguliere groepen en de groep werd gescheiden gehouden van de rest van de jongeren uit de JJI. De jongeren volgden een eigen dagprogramma, zonder overlap met de andere groepen. Het onderwijs werd niet binnen de reguliere onderwijslijnen van de JJI, maar op de afdeling zelf verzorgd en sloot zoveel mogelijk aan op het lesmateriaal van de school buiten. Ook de geestelijke verzorging en het recreatieaanbod werden gescheiden van de andere groepen aangeboden. Dit vergt wel enige coördinatie en flexibiliteit van de medewerkers van de JJI. Met name de afdeling onderwijs had moeite om het lesprogramma rond te krijgen doordat zij beperkt waren in het onderwijsaanbod. Dit riep enige zorgen op of dit in lijn zou zijn met de eisen van de onderwijsinspectie. Bovendien gaven de ketenpartners aan dat door de manier waarop het onderwijs is ingericht er meer theorielessen en minder praktijklessen dan op andere groepen worden aangeboden. In combinatie met de hogere frequentie van TOPs! bijeenkomsten, is dit volgens de ketenpartners voor sommige jongeren lastig vol te houden. De S&D afdeling zal hierin voor de toekomst nader afstemming zoeken met de onderwijsafdeling van de Hartelborgt. Desondanks zien de ketenpartners grote meerwaarde in deze geïsoleerde manier van werken. Volgens de ketenpartners wordt hiermee mogelijk besmettingsgevaar vanuit de dagelijkse omgang met langer verblijvende, meer verharde, jongeren voorkomen. De voorselectie van jongeren zorgt bovendien voor een groep die zich meer begeleidbaar opstelt en elkaar minder negatief beïnvloedt. De focus van de jongeren is hierdoor meer op de eigen ontwikkeling en naar buiten gericht.

Je ziet vaak dat relatief nieuwe jongeren zich optrekken aan de oudere, meer verharde jongeren en die houding gaan overnemen om erbij te horen. Deze groepsdynamiek zie je op de afdeling veel minder terug. Dit geeft minder druk waardoor de jongere meer naar buiten gericht is en veel meer ruimte heeft om naar zijn eigen ontwikkeling te kijken.

Hartelborgt

2.2.4 Verblijf: jongeren en systeem

De jongeren en hun systeem vonden het prettig dat het format raadkamer individueel werd opgesteld en ze waardeerden het dat hierbij meerdere ketenpartners werden betrokken. Het grote aantal partijen leidt wel tot een veelvoud aan afspraken waar ruimte en tijd voor ingeruimd dienen te worden en in de afstemming tussen de partijen soms daadkracht werd gemist. Ook gaven enkele jongeren aan dat niet alle externe hulpverlening betrokken werd bij het traject, wat zij wel graag zouden willen continueren. Jongeren en ouders vonden het prettig dat de afdeling gescheiden en hierdoor rustiger was. Tegelijkertijd gaven jongeren aan zich door de scheiding geïsoleerd te voelen en dat het onderwijs niet altijd passend was. De relatie met de medewerkers van de proeftuin wordt door jongeren en hun systeem als positief ervaren. De regels worden over het algemeen als rechtvaardig en terecht gezien en van belang voor het creëren van structuur en het inkaderen van verwachtingen. De onderlinge relaties tussen de jongeren hangen sterk af van de groepssamenstelling, van zeer prettig en gemoedelijk tot onprettig en grimmig. Jongeren en ouders hadden het gevoel goed bij het traject te worden betrokken, maar hadden alsnog het idee dat er te veel over hen in plaats van met hen werd besloten. Het bezoek van het systeem op de afdeling zelf werd als positief ervaren en bijdragend aan de gezinsrelaties, alhoewel het bezoekuur (tijdens etenstijd), de lengte (een uur) en de beperking in welke systeemleden langs mogen komen (in principe alleen eerstegraads familieleden) aangepast zouden kunnen worden.

Proces S&D

In de interviews met de jongeren en het systeem is uitgevraagd hoe zij het verblijf op de proeftuin S&D Rotterdam hebben ervaren. Zij geven aan dat er tijdens het verblijf 'een plan' (c.q. format raadkamer) werd opgesteld, wat zich met name richtte op de hulpverlening na uitstroom. Het format raadkamer werd individueel opgesteld waardoor er veel ruimte was voor persoonlijke verbeterpunten. De jongeren en diens systeem geven aan gesprekken te hebben gevoerd over de invulling van het format raadkamer, het gezinsonderzoek werd hierbij niet expliciet opgemerkt.

Er zijn tijdens het verblijf veel partijen betrokken bij de jongeren. Hoewel door zowel de jongeren als het systeem het wordt gewaardeerd dat een grote hoeveelheid aan partijen zich voor hen inzet, ervaren zij hier daarnaast ook belemmeringen van. Het grote aantal partijen leidt tot een veelvoud aan afspraken waar ruimte en tijd voor ingeruimd dient te worden. Daarbij was het volgens de jongeren en hun systeem lastig om met alle partijen af te stemmen en werd daadkracht soms gemist. Deze belemmeringen werden met name door het systeem benadrukt.

Je hebt vier instanties op je dak: de jeugdreclassering, de raad van kinderscherming, stichting Palier en nog een extern bureau voor een psychologisch onderzoek. Ik vind het erg veel bij elkaar. De ouders worden hier ook mee belast. Dat is logisch bij een minderjarige ik bedoel, dat begrijpen we wel. Maar het is erg veel als je dagdelen worden weggerukt uit je dagelijkse routine.

Systeem

Ik mis daadkracht.

Systeem

Ondanks het feit dat er veel hulpverleners betrokken worden bij de jongeren, geven enkele jongeren aan dat zij voorafgaand aan de plaatsing begeleid werden door externe hulpverleners (wijkteam en systeemtherapeut) die niet altijd bij het traject in de proeftuin werden betrokken. Door zowel de

jongeren als het systeem wordt het als bevorderlijk gezien indien deze hulpverleners betrokken werden, en als betreurenswaardig indien zij niet meer betrokken waren bij het interne traject. Zij hopen dat in de toekomst reeds bestaande externe hulpverlening gecontinueerd kan worden tijdens het verblijf op de proeftuin.

Leefklimaat

Het feit dat de proeftuin een aparte afdeling is binnen de Hartelborgt en dat jongeren gescheiden worden gehouden van andere groepen, wordt over het algemeen door de jongeren en het systeem gewaardeerd. Het systeem geeft aan dat zij het fijn vinden dat de jongeren gescheiden zijn van de 'heftigere criminelen'. De jongeren merken op dat zij het idee hebben dat het op andere afdelingen onrustiger is en vinden het fijn dat dit op hun afdeling minder het geval is. Dit idee wordt door hen bevestigd doordat het alarm in het geval van incidenten op andere afdelingen ook op hun afdeling te horen is. Tegelijkertijd geven sommige jongeren aan dat zij zich door de scheiding geïsoleerd voelen. Bovendien geven de jongeren aan alsnog contact te hebben met jongeren van andere afdelingen als zij hen bijvoorbeeld passeren op de gang. De jongeren zien daarom het nut van de kunstmatige scheiding niet altijd in.

*Kijk, als je wil dat wij geen contact maken met dat soort mensen,
dan moet je deze afdeling niet in een gevangenis plaatsen.*

Jongere

Wat het dagprogramma betreft geven de jongeren aan de 'TOPs!' bijeenkomsten als positief en leerzaam te ervaren. Ondanks dat de jongeren het niet noodzakelijk 'leuk' vinden, zien zij wel in dat ze sociale vaardigheden leren en beter om leren gaan met emoties. In de eerste maanden gaven de jongeren aan dat het onderwijs te vaak uit viel, wat leidde tot frustratie onder de jongeren. In de laatste maanden van de dataverzameling is dit niet meer naar voren gekomen als knelpunt. De jongeren volgen geen onderwijs binnen het reguliere aanbod van de JJI, maar krijgen les op de afdeling waarbij zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van het lesmateriaal van de eigen school buiten. De jongeren geven aan dat het lastig is passend onderwijs te krijgen omdat ze onderling erg verschillen in opleidingsniveau (van MBO tot VWO). Zowel de jongeren als het systeem zouden graag, naast school en recreatie, activiteiten zien die de verveling tegen zouden gaan, en de sfeer zouden bevorderen. De jongeren geven aan dat zij met name in het weekend veel op hun kamer zitten, wat voor frustratie zorgt. Sport wordt als uitlaatklep gezien en de jongeren zouden dan ook graag vaker en langer willen sporten.

Ik denk qua activiteiten, dat daar wel iets meer accent op zou kunnen worden gelegd om ze iets bij te brengen. Dat kan natuurlijk ook in gezamenlijke sfeer en met interactie onder elkaar. Die muzikles vond ik daar wel een goed voorbeeld van. En ik heb begrepen, die andere jongens konden hun ei daar ook wel in kwijt. Juist voor dit soort jongens lijkt me dat ontzettend zinvol.

Systeem

De relatie met de medewerkers van proeftuin wordt door jongeren en hun systeem als positief ervaren. Ze ervaren dat het contact gebaseerd is op wederzijds vertrouwen. Door het systeem wordt het contrast met andere afdelingen in de JJI en de relatie tot de medewerkers daar, geduid als begeleiders in de proeftuin versus bewakers en beveiligers op de reguliere afdelingen. De jongeren hebben de indruk dat de pedagogisch medewerkers oprecht betrokken zijn en dat zij met problemen bij hen terecht kunnen. De jongeren hebben het idee hun hart te kunnen luchten bij de pedagogisch medewerkers en professioneel bejegend te worden door de gedragsdeskundige. Naast het feit dat de medewerkers betrokken zijn bij de jongeren, wordt hun interesse in de jongeren in combinatie met de behulpzaamheid en persoonlijke begeleiding als positieve punten genoemd. Het team zorgt ervoor dat jongeren het idee hebben zorgzaam te worden opgevangen. Daarnaast wordt het feit dat niet alleen op de negatieve zaken, maar ook op de positieve zaken wordt gefocust gewaardeerd.

Wij gaan ons niet alleen maar slecht tegenover de begeleiding gedragen. Wij denken 'hij heeft dit voor ons gedaan dus dan moeten wij ook wat voor hem doen.' Het is geven en nemen.

Jongere

Het is goed dat ze niet alleen maar op de negatieve dingen letten, maar ook gewoon op de positieve dingen.

Jongere

In de proeftuin in Rotterdam worden grotendeels dezelfde regels gehanteerd als op andere afdelingen van de Hartelborgt. Wel hebben de jongeren het idee dat ze op de proeftuin iets flexibeler worden toegepast dan in de JJI zolang 'gewoon normaal' wordt gedaan. De mate van flexibiliteit is volgens de jongeren wel afhankelijk van de pedagogisch medewerker. Uit interviews met de jongeren in de tweede fase van het onderzoek blijkt dat dit volgens hen tijdelijk heeft geleid tot te veel laksheid in het toepassen van deze regels. Na een incident zijn deze echter weer aangescherpt en strenger toegepast, wat de sfeer en het onderlinge contact ten goede is gekomen. Het gevaar hiervan is dat dit te ver doorgetrokken wordt en dat er tijdelijk geen gesprek over de eerlijkheid van en/of redenen achter regels mogelijk is.

Je wilt wel in discussie gaan. Ik ga dan wel de discussie aan, omdat ik het dan ergens niet mee eens ben. Dan wordt er bij het format meteen gezegd dat ik graag de discussies aan ga. In de negatieve zin dus. En dan het eerste wat ik naar m'n hoofd krijg geworpen is: 'je zit hier wel in detentie hè.' Dus ik ga ook gewoon niet meer in discussie, want dat ben ik zat.

Jongere

De regels worden door het systeem aangedragen als methode voor het creëren van structuur en het inkaderen van verwachtingen. De regels worden over het algemeen als rechtvaardig en terecht gezien, door zowel de jongeren als het systeem. Tot slot geven jongeren aan dat de onderlinge relaties tussen jongeren afhankelijk zijn van de samenstelling van de groep op de afdeling. Hierdoor varieert de evaluatie van deze relaties van zeer prettig en gemoedelijk tot onprettig en grimmig. Dit wordt ook door het systeem herkend. Negatieve onderlinge relaties worden als schadelijk voor het gevoel van veiligheid en de motivatie gezien.

Er heeft zich wat voorgevallen. Ja, ik vind dat een bijzondere ervaring als je hier zit. Nu zijn die jongens aangepakt en ze hebben het hier heel goed opgelost. Ze hebben het gelijk gewoon heel goed opgepakt vind ik zelf. Maar het was een hele nare ervaring natuurlijk.

Systeem

Betrokkenheid jongeren en systeem

Hoewel uit de interviews blijkt dat de jongeren en het systeem goed betrokken worden bij het traject, hebben zowel het systeem als de jongeren niet het idee dat hun stem gehoord wordt binnen het opstellen van het format raadkamer. Doordat veel ketenpartners input leverden hadden de jongeren zelf het idee weinig bij te kunnen dragen, en hadden enkelen het idee dat er te veel over hen werd besloten, in plaats van met hen. Daarbij geven de jongeren aan dat zij tussentijds niet op de hoogte werden gebracht van aanpassingen in het format raadkamer, waardoor zij soms voor verrassingen kwamen te staan tijdens de zitting. Tegelijkertijd geven de jongeren en het systeem aan vertrouwen te hebben in de inbreng van de medewerkers van de proeftuin vanwege de betrokkenheid en expertise van de medewerkers.

Uit de interviews met de jongeren blijkt dat zij het bezoek van het systeem als positief ervaren. Meerdere jongeren geven aan dat door het bezoek de kwaliteit van het contact met het systeem is toegenomen sinds plaatsing in de proeftuin omdat zij het contact simpelweg niet uit de weg kunnen gaan en het bezoek op de afdeling zelf plaatsvindt.

Normaal zit ik altijd op mijn Playstation boven en kom ik alleen beneden om te roken.

Ik ben zo lui dat ik een pak drinken mee naar boven neem, dan hoef ik ook niet naar beneden als ik dorst heb. Ja, je praat echt wel meer tijdens het bezoek.

Jongere

Het feit dat het bezoek op de afdeling zelf wordt ontvangen (in tegenstelling tot in de rest van de JJI, waar een aparte bezoekeruimte gebruikt wordt), werd door zowel de jongeren als het systeem gewaardeerd. Het karakter van de afdeling werd als meer uitnodigend ervaren dan de bezoekeruimte in de JJI. De jongeren en het systeem geven aan over het algemeen tevreden te zijn met het bezoek in de gemeenschappelijke ruimte en de sfeer op deze afdeling tijdens het bezoek. Door het systeem wordt wel het moment van bezoek als knelpunt genoemd. Hoewel door het systeem de mogelijkheid frequent op bezoek te komen zeer wordt gewaardeerd, ziet men hier in toch een knelpunt. Doordat het bezoekeruimte doordeweeks tijdens etenstijd plaatsvindt en de reistijd samenvalt met het spitsuur is het voor het systeem lastig het bezoek te combineren met werktijden: ze moeten of eerder weg van werk of komen te laat voor het bezoekeruimte. De lengte van het bezoek werd door de jongeren als knelpunt aangemerkt. De lengte is beperkt tot een uur en dit gaat volgens hen ten koste van de kwaliteit van het bezoek. Zij geven aan liever langer en minder vaak het systeem te ontvangen, dan frequenter en korter. Bovendien mogen in principe alleen directe familieleden op bezoek komen; al is bij meerdere jongeren het systeem uitgebreid met een tweedegraads familielid (bijvoorbeeld tante of oma). Deze beperking werd als negatief ervaren; omdat de (directe) familie niet altijd beschikbaar was tijdens de bezoektijden en de jongeren dan dus geen bezoek ontvangen.

De vorige keer kon mijn vader niet komen, dus dan heb ik geen bezoek.

Ik vind wel dat je andere familie ook gewoon mag komen, in plaats van alleen mijn ouders.

Jongere

2.2.5 S&D bij een bredere doelgroep

De betrokken ketenpartners bij S&D Rotterdam zijn van mening dat iedere jongere baat zou kunnen hebben bij het doorlopen van een proces van S&D. Om het proces van S&D voor een bredere doelgroep beschikbaar te maken, is een tweede afdeling binnen de Hartelborgt geopend. Op deze afdeling gelden dezelfde uitgangspunten als op de eerste afdeling, maar door de aard van de doelgroep verschilt de S&D zowel in proces als inhoud. Op deze afdeling stromen alle jongeren in die een vrijheidsbenemende maatregel opgelegd hebben gekregen, maar op basis van de (contra-)indicatiecriteria niet in aanmerking komen voor de eerste proeftuin S&D. Dit betreffen relatief oudere jongeren, die vaker een vrijheidsbenemende maatregel hebben gehad en vaak ook een civielrechtelijke maatregel hebben lopen. Hierdoor is er in vrijwel alle gevallen al sprake van een substantiële dossieropbouw, en moet er gericht worden gekeken welke diagnostische vragen er nog liggen, bijvoorbeeld op indicatie voor de GGZ. Verschillen met de eerste afdeling zijn dat 1) het ketenoverleg door de uiteenlopende plaatsingstitels niet op een vast moment in de week plaatsvindt, 2) de reclassering een actievere rol aanneemt omdat zij vaak al langere tijd betrokken zijn, 3) jongeren en systeem al vanaf het eerste ketenoverleg aansluiten en 4) de uitkomsten van het overleg in het reguliere perspectiefplan van de JJI worden uitgewerkt. Ketenpartners zien duidelijke meerwaarde om vastgelopen in gezamenlijkheid te bespreken en het verblijf in de JJI met buiten te verbinden. Tot slot is ook deze afdeling als een gescheiden afdeling van de rest van de JJI opgezet. Ondanks dat jongeren vaak al meerdere keren binnen hebben gezeten en bekend zijn met het reilen en zeilen binnen een JJI, zorgt scheiding van de rest ook op deze afdeling voor rust en is de focus van de jongeren meer naar buiten gericht.

De proeftuin S&D Rotterdam richtte zich op een doelgroep die aansluit bij de doelgroep van de KV. Tegelijkertijd zijn alle betrokken partijen van mening dat in principe iedere jongere er baat bij zou kunnen hebben een dergelijk proces van S&D te doorlopen.

Het feit dat we met elkaar een moment nemen om in kaart te brengen wat we al weten en wat we denken dat nodig is, dat is echt een meerwaarde van de proeftuin en van belang voor iedere jongere die in bewaring wordt gesteld.

JB

Om het proces van S&D voor een bredere doelgroep beschikbaar te maken werd op 30 oktober 2017 een tweede afdeling binnen de Hartelborgt geopend, Diagnostiek en Screening (DISC). Op DISC stromen in principe alle jongeren tussen 12 en 23 jaar in die niet in aanmerking komen voor de proeftuin, maar wel in bewaring worden gesteld in de Hartelborgt. Dit betekent dat jongeren ook vanuit een andere fase binnen het strafproces kunnen instromen bijvoorbeeld instroom in het kader van een tenuitvoerlegging van een voorwaardelijke jeugddetentie (TUL). Tevens kunnen niet alleen jongeren uit arrondissement Rotterdam, maar ook jongeren uit andere regio's op de afdeling geplaatst worden. De instroom op de DISC is relatief hoog: vanaf de start op 30 oktober 2017 tot 22 december 2017, circa twee maanden, stroomden 29 jongeren in. Bijlage 6 toont een overzicht van de kenmerken van deze jongeren.

De doelstellingen omtrent S&D van de DISC komen overeen met de doelstellingen van de proeftuin S&D. Toch verschilt de S&D van de DISC, zowel op proces als qua inhoud, van de proeftuin S&D door de verschillen in de doelgroep. In tegenstelling tot de proeftuin S&D bestaat de doelgroep uit jongeren die al meerdere keren in detentie hebben gezeten en naast de juridische maatregel vaak ook een civielrechtelijke maatregel hebben lopen. Ook loopt er vaak een Pro Justitia onderzoek of hebben er in het verleden al onderzoeken plaatsgevonden. Tot slot stromen er op de DISC relatief meer ASR jongeren in, wat resulteert in een oudere doelgroep. Hierdoor is er in vrijwel alle gevallen sprake van substantiële dossieropbouw en is er dus bij instroom al veel meer bekend over de jongeren. Dit betekent dat er gericht moet worden gekeken welke diagnostische vragen er nog liggen. Bij binnenkomst worden dezelfde vragenlijsten afgenomen als in de proeftuin S&D en de pedagogisch medewerkers voeren vanaf de start observaties uit. Omdat er vaak al veel informatie bekend is, ook over het systeem, wordt de GGZ alleen op indicatie ingeschakeld. In de eerste week voor de raadkamer wordt, net als in de proeftuin, een ketenoverleg gepland. Voor dit overleg is echter geen vast moment in de week gepland, omdat het juridisch verloop van de jongeren op de DISC per traject kan verschillen. Het lukt tot nu goed om alle partijen bij elkaar te krijgen en er wordt een duidelijke meerwaarde gezien om op deze manier bij elkaar te komen, maar het plannen van deze overleggen is voor de gedragswetenschapper wel zeer tijdsintensief. Tijdens dit overleg wordt de eerste informatie vanuit de JJI gedeeld, het perspectief besproken en worden afspraken gemaakt over zaken die opgepakt dienen te worden. De reclassering neemt hierin een actievere rol aan dan bij de proeftuin S&D; op de DISC is de reclassering (of JB) vaak al langer betrokken, terwijl op de proeftuin S&D de reclasseringsmedewerker vaak pas net is toegewezen. De RvdK neemt daarentegen een minder actieve rol aan dan op de proeftuin omdat zij minder vaak of minder intensief bij een traject betrokken zijn. Er is wel afgesproken dat, indien betrokken, de RvdK altijd aansluit. Het lukt tot nu toe goed om ook ketenpartners uit andere regio's te betrekken en volgens de Hartelborgt zijn zij positief over de manier van werken op de DISC. Vanuit de JJI wordt beoogd dat naast de gedragswetenschapper ook de interne trajectbegeleider aanschuift zodat praktische zaken direct uitgezet kunnen worden. De jongeren en diens systeem sluiten, in tegenstelling tot op de proeftuin S&D, ook aan bij dit eerste ketenoverleg. Doordat er al meer bekend is over deze jongeren ligt het accent van dit overleg al meer op concrete planvorming, waardoor het passend is dat zij aansluiten. De Hartelborgt geeft aan dat jongeren het spannend vinden, maar uiteindelijk opgelucht zijn dat ze hun zegje hebben kunnen doen. Het is volgens de ketenpartners belangrijk dat de jongere weet wat

er besproken wordt, inspraak heeft en vragen kan stellen; dit draagt bij aan een complete en concrete planvorming. Tegelijkertijd zie je dat er bij deze groep meer wantrouwen tegenover de hulpverlening bestaat en dat het vaak een uitdaging is om jongeren te motiveren, bijvoorbeeld als ze in eerste instantie geen toestemming geven voor het opvragen van informatie bij derden.

*De jongens vinden het uiteindelijk fijn om zaken in alle openheid te horen.
Het is belangrijk dat het gesprek naar de jongere en ouders toe gericht is.*

Hartelborgt

Ketenpartners zien duidelijke meerwaarde in het feit dat de informatie van de JJI met buiten wordt verbonden. Ketenpartners zien vaak dat jongeren zich binnen relatief goed gedragen, terwijl de ketenpartners buiten niet goed weten wat ze met de jongeren aan moeten. Ketenpartners zien duidelijke meerwaarde om deze trajecten waarin ketenpartners vastlopen in gezamenlijkheid te bespreken en omdat dit direct met de jongeren wordt besproken geeft dit helderheid in de afstemming. De uitkomsten van het overleg worden niet verwerkt in een aangepast format raadkamer, maar in het reguliere perspectiefplan van de JJI. Het perspectiefplan wordt door de RvdK of reclassering meegestuurd als bijlage bij hun advisering naar het OM en ZM. Alle elementen van raadkamerformat hebben ook een plek in perspectiefplan waarbij extra nadruk wordt gelegd op de observaties. Volgens de Hartelborgt krijgt het perspectiefplan meer body doordat je veel meer gericht met alle betrokken partijen een integraal traject uitzet.

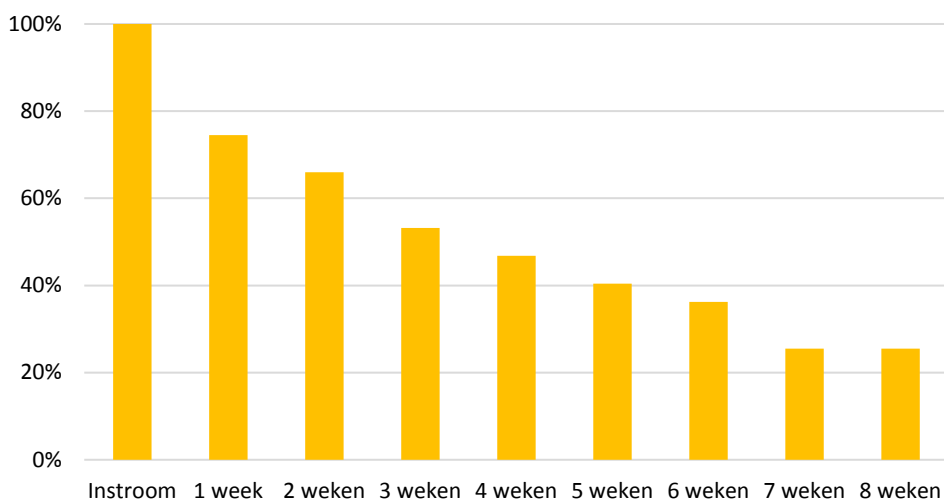
Tot slot is de DISC ook als een gescheiden afdeling binnen de Hartelborgt opgezet. Ondanks dat jongeren vaak al meerdere keren binnen hebben gezeten en bekend zijn met het reilen en zeilen binnen een instelling, wordt dit, volgens de Hartelborgt, geaccepteerd door de jongeren. Het brengt volgens de Hartelborgt rust op de groep en de jongeren zijn meer op het traject naar buiten gericht. Het leefklimaat op de DISC is volledig gericht op de ontwikkeling van de jongeren, er wordt direct met alle betrokken partijen een plan gemaakt. Het traject van de jongeren staat centraal en het is de norm dat iedereen leerdoelen heeft en dat daar continu aan gewerkt wordt. De Hartelborgt geeft aan dat sommige jongeren eerst wel enige weerstand hebben dat zij continu geacht worden te werken aan hun leerdoelen, maar dat deze aanpak door de pedagogisch medewerker en gedragswetenschapper genormaliseerd wordt en jongeren hierdoor uiteindelijk wel meewerken.

2.3 Uitstroom

Meer dan de helft van de jongeren in S&D Rotterdam verbleef korter dan vier weken. In totaal zijn drie jongeren tijdens het traject uitgeplaatst naar een reguliere afdeling binnen de JJI wegens een incident. De meerderheid stroomde uit met een schorsing (58%) of door naar een afdeling voor nachtdetentie (24%). De betrokkenheid van de reclasseringsmedewerker tijdens het verblijf in de proeftuin en het opnemen van eventuele adviezen voor verdere S&D of behandeling in het schorsingsplan zijn essentieel voor het traject na uitstroom. Indien de GGZ tijdens het verblijf hulpverlening geïndiceerd had, werd het als meerwaarde gezien wanneer zij de aansluiting naar externe hulpverlening zo soepel mogelijk lieten verlopen. Dit werd echter soms belemmerd door inkoopcontracten of wachtlijsten wat leidde tot frustratie van zowel ketenpartners als jongeren. Dit is een bekend knelpunt, maar werd door de inspanningen van de proeftuin nog meer evident omdat er een specifiek plan lag.

De proeftuin S&D Rotterdam was gericht op jongeren in preventieve hechtenis die relatief kort in detentie verblijven. Figuur 7 geeft een overzicht van de verblijfsduur. Na één week was 26% van de jongeren in Rotterdam uitgestroomd, na vier weken was meer dan de helft (53%) van de jongeren uitgestroomd en na acht weken was drie kwart (74%) van de jongeren uitgestroomd. Na 17 weken waren alle jongeren uitgestroomd. Deze gegevens zijn vergelijkbaar met de gegevens van de jongeren in de KV's en preventief gehechte jongeren in een JJI (Rovers, 2014).

Figuur 7
Verblijfsduur jongeren S&D Rotterdam

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017 (n=54).

2.3.1 Uitstroomproces

Tabel 12 toont de route van uitstroom en woonsituatie na uitstroom. Het grootste deel van de jongeren (58%) stroomt uit in het kader van schorsing van de preventieve hechtenis. Daarnaast werd een kwart (24%) doorgeplaatst naar een afdeling voor nachtdetentie. De proeftuin geeft aan dat zij door het traject van S&D jongeren sneller dan voorheen konden indiceren voor nachtdetentie waardoor jongeren sneller aan deze resocialisatie fase konden beginnen. De Hartelborgt benadrukt de samenwerking met School2Care hierbij als werkzaam element. Tegelijkertijd gaf één van de reclasseringsmedewerkers in de vragenlijst van de follow-up (zie §2.3.2) aan dat het mooi zou zijn als jongeren vanuit een de proeftuin S&D ook naar school zouden kunnen gaan. Nu stromen jongeren wel vaak door naar nachtdetentie, dan kan hun dagbesteding wel doorlopen, maar is het volgens de reclasseringsmedewerker zonde dat ze alsnog met meer verharde jongeren in een groep terecht komen.

Ik ben zeer voor de proeftuin. Ik denk dat dit een goede plek is voor first offenders die nog niet verhard zijn. Als toevoeging zou ik het prettig vinden als zij vanuit de proeftuin ook naar school kunnen. Nu wanneer zij in nachtdetentie komen, komen zij ineens wel in een groep terecht met verharde jongeren. Dit vind ik jammer.

Reclassering

In totaal zijn drie jongeren (6%) tijdens het traject uitgeplaatst naar een reguliere afdeling binnen de JJI wegens een incident: twee jongeren naar aanleiding van verbale en fysieke agressie en één jongeren naar aanleiding van recidive tijdens verlof. Iets meer dan een kwart van de jongere (26%) ging na uitstroom weer thuis of bij familie wonen. Een derde (32%) verbleef na uitstroom in een JJI, wat verklaard wordt door het relatief hoge aantal jongeren (24%) dat doorgeplaatst werd naar de afdeling voor nachtdetentie.

Tabel 12
Uitstroom

	Rotterdam (n=50)
	n (%)
Uitstroom Route	
Geschorst	29 (58%)
Doorgeplaatst afdeling nachtdetentie	12 (24%)
Doorgeplaatst afdeling LVB Intermetzo	1 (2%)
Uitplaatsing JJl	3 (6%)
Onmiddellijke invrijheidsstelling	5 (10%)
Woonsituatie na uitstroom	
Tweeoudergezin	9 (18%)
Eenoudergezins	3 (6%)
Bij familie	1 (2%)
Behandelgroep	2 (4%)
JJl	16 (32%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 201 van het totaal aantal uitgestroomde jongeren.

De verbinding met de reclassering en de aansluiting op het schorsingsplan is essentieel in het kader van het traject na uitstroom. Het is belangrijk dat bij uitstroom eventuele indicaties voor verdere S&D of behandeling in de schorsingsvoorwaarden worden opgenomen. Enerzijds omdat hiermee de financiering vanuit de gemeente makkelijker tot stand komt, anderzijds omdat dit in het kader van het traject een stok achter de deur biedt. Door de intensieve samenwerking en afstemming binnen de proeftuin kon door de keten concreet geadviseerd worden over de inhoudelijke invulling van de schorsingsvoorwaarden. Het OM nam dit advies in principe altijd over. Tabel 13 geeft een overzicht van de schorsingsvoorwaarde die bij een schorsing van de preventieve hechtenis werden opgelegd.

Als de gedragsdeskundigen van mening zijn dat een specifieke interventie geïndiceerd is, dan wordt dat advies door ons vrijwel altijd overgenomen.

OM

Het is vervolgens belangrijk dat de reclassering de regie pakt om deze onderdelen vorm te gaan geven. Hierbij wordt het als meerwaarde gezien dat de reclassering al tijdens het verblijf in de proeftuin op casusniveau betrokken is; de aansluiting op het reclasseringstraject verloopt hierdoor soepeler. Omdat er meer zicht is op de behoefte van de jongere en diens systeem kan de begeleiding door de reclassering beter worden vormgegeven. Bovendien is het plan vanuit de proeftuin, dat ten grondslag ligt aan het schorsingsplan, vanuit de proeftuin door meerdere disciplines opgesteld in plaats van alleen door de reclassering. Hierdoor kan volgens de reclassering een veel completer beeld van de jongeren gevormd worden, wat het verder uitwerken van reclasseringstraject makkelijker maakt. Door de intensieve samenwerking en uitwisseling van informatie heeft de reclassering een goede startpositie op het moment dat zij de begeleiding moet starten. Hierbij merkte de reclassering wel op dat reclasseringswerkers over het algemeen heel praktisch zijn ingesteld. Het zou daarom van toegevoegde waarde kunnen zijn als de informatie vanuit de proeftuin, met de ketenpartners, ook vertaald zou worden naar praktische handvaten voor de bejegening, die de reclasseringswerker kan gebruiken in het aangaan van het begeleidingscontact met de jongere.

Ik moet heel veel investeren aan de voorkant, maar krijg er uiteindelijk ook heel veel voor terug.

JB

De ketenpartners gaven aan dat zij binnen de proeftuin S&D, meer dan voorheen, tijdens het verblijf bezig waren met de aansluiting naar buiten. De GGZ benoemde dat zij het als belangrijke meerwaarde zagen om al tijdens het traject betrokken te zijn zodat de aansluiting met hun

hulpaanbod zo soepel mogelijk kon verlopen. Ook indien andere zorgaanbieders geïndiceerd zijn, zoals specialistische behandeling op het gebied van zeden bij de Waag, biedt dit de mogelijkheid al in een vroeg stadium de wachtlijst af te stemmen en kan de GGZ instelling die al tijdens het verblijf betrokken is indien nodig een overbruggingsperiode bieden.

De doorstroom naar behandeling verloopt heel soepel. De jongere kent je, het systeem kent je, de jeugdbeschermer kent je. Het contact is al gelegd en dat is heel belangrijk.

GGZ

Hierbij blijft het wel een knelpunt dat de uitvoering van een traject soms belemmerd werd door inkoopcontracten of wachtlijsten. De aansluiting op voorzieningen werd hierdoor gemist. Dit is volgens de ketenpartners al langer een probleem maar wordt door de proeftuin nog meer evident omdat er nu echt een gedegen plan ligt. Ketenpartners geven aan dat het erg frustrerend kan zijn als je met z'n allen een plan optuigt en dit vervolgens niet kan uitvoeren omdat de jeugdhulp niet is ingekocht of er lange wachtlijsten zijn.

Je schept ook verwachtingen als je als keten zegt: 'we vinden dit een goed plan voor jou, en je neemt jongere en ouders daarin mee.' Als je dan op het einde moet zeggen 'leuk plan, maar we krijgen het niet voor elkaar', is dat voor alle partijen frustrerend.

JB

Tabel 13

Opgelegde schorsingsvoorwaarden bij uitstroom

	Rotterdam (n=26)
	n (%)
<i>Onbekend</i>	2 (8%)
Contactverbod	19 (79%)
Locatieverbod	1 (4%)
School opstarten/behouden	14 (58%)
Werk opstarten/behouden	6 (25%)
Controleerbare vrijetijdsbesteding	3 (13%)
Verbod middelengebruik	-
Houden aan regels ouders/verzorgers	-
Elektronische controle	1 (4%)
Avondklok	11 (46%)
Diagnostiek	10 (42%)
Hulpverlening	
Verslavingszorg	1 (4%)
Wijkteam	1 (4%)
Fivoor	5 (21%)
Systeemtherapie	1 (4%)
Intensieve Traject Begeleiding (ITB)	1 (4%)
Jongerencoach	1 (4%)
Bureau Frontlijn	1 (4%)
Jeugdzorg/GGZ*	7 (29%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017 van alle jongeren die via een schorsing preventieve hechtenis zijn uitgestroomd. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal.

*Hulpverleningsinstantie (nog) niet bekend.

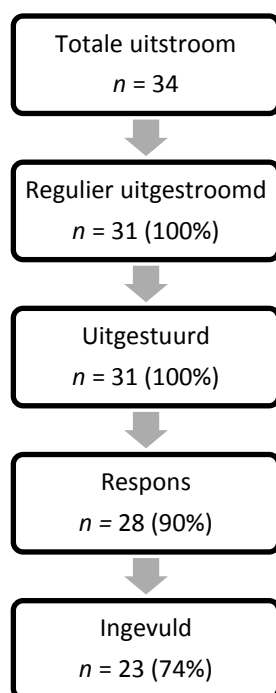
2.3.2 Follow-up

Van drie kwart van de tot 1 oktober 2017 regulier uitgestroomde jongeren werd drie tot 11,5 maanden na uitstroom van de proeftuin informatie over de actuele situatie van de jongeren van de reclasseringsmedewerker ontvangen. De meeste jongeren woonden ten tijde van de follow-up thuis of bij andere familieleden (78%). De overige vijf jongeren verbleven in een behandelsetting (begeleid wonen, behandelgroep, JeugdzorgPlus). Geen enkele jongere verbleef ten tijde van de follow-up in een JJI. De meerderheid van de jongeren had ten tijde van de follow-up dagbesteding (91%; meestal school) en hulpverlening of begeleiding (95%; inclusief succesvol afgerond en op wachtlijst). Daarnaast had 41% een vorm van positieve, structurele vrijetijdsbesteding. Bijna drie kwart (71%) van de jongeren die geschorst werden, hadden zich volgens de reclasseringsmedewerker aan alle schorsingsvoorwaarden gehouden. De meest geschonden schorsingsvoorwaarde was het behouden van de schoolgang. Het merendeel van de jongeren (83%) had na uitstroom tot aan de meting van de follow-up geen delicten gepleegd, voor zover dit bij de reclasseringsmedewerker bekend was. De betrokkenheid van het systeem werd bij de meerderheid van de jongeren (86%) beoordeeld als voldoende of zeer betrokken, evenals de betrokkenheid van de professionele organisaties die bij 95% van de jongeren door de reclasseringswerker als voldoende of zeer betrokken werden beoordeeld. Tot slot vond de meerderheid van de reclasseringswerkers (62%) de plaatsing in de proeftuin S&D Rotterdam van toegevoegde waarde.

Verloop dataverzameling

Figuur 8

Stroomschema dataverzameling follow-up S&D

Figuur 8 geeft het verloop van de dataverzameling in S&D Rotterdam weer. In totaal waren 34 jongeren voor 1 oktober 2017 uitgestroomd uit proeftuin S&D Rotterdam. De jongeren die zijn meegenomen in de follow-up meting zijn jongeren die voor 1 oktober 2017 regulier zijn uitgestroomd. Zij waren bijvoorbeeld geschorst, onmiddellijk in vrijheid gesteld of doorgeplaatst naar de afdeling nachtdetentie in de Hartelborgt. Eén jongere uit de follow-up meting van S&D Rotterdam was LVB en werd doorgeplaatst naar een andere JJI die gespecialiseerd is in deze groep jongeren. Indien het S&D traject voortijdig was beëindigd vanwege gedragsproblemen en/of incidenten van de jongere in de proeftuin, werden de jongeren niet meegenomen. Van de 31 regulier uitgestroomde jongeren is het in alle gevallen gelukt om de reclasseringsorganisatie te achterhalen en door middel van een tussenpersoon de juiste reclasseringsmedewerker te bereiken om de vragenlijsten uit te sturen. Uiteindelijk zijn er 28 reacties (90% van het totale aantal regulier uitgestroomde jongeren) op de vragenlijsten vanuit de reclasseringsorganisaties teruggekomen. Tussen deze reacties zaten de ingevulde vragenlijsten, maar ook vijf

gevallen waarbij het niet mogelijk was voor de reclasseringsmedewerker om de informatie aan te leveren: bij twee jongeren was de reclasseringsmedewerker voor lange tijd op vakantie, bij één jongere had de reclasseringsorganisatie geen toestemming om informatie te verstrekken, bij één jongere was de begeleiding afgesloten vanwege vrijspraak en bij één jongere vanwege een sepot. Uiteindelijk zijn er 23 (74% van het totaal aantal regulier uitgestroomde jongeren) vragenlijsten ingevuld en teruggestuurd, en is de informatie verwerkt in de follow-up gegevens van de proeftuin S&D Rotterdam. De informatie die in de follow-up is verkregen is allemaal afkomstig van de reclasseringsmedewerkers die het reclasseringstoezicht van de jongeren uitvoerden. In onderstaande

tekst zijn opmerkingen die reclasseringsmedewerkers bij de vragenlijsten geschreven hebben schuingedrukt toegevoegd.

Tijd na uitstroom

Jongeren moesten minimaal drie maanden uitgestroomd zijn voordat de vragenlijsten uitgestuurd werden. De tijd waarin iemand uitgestroomd was en de vragenlijst door de reclasseringsmedewerker werd ingevuld, varieerde tussen de (bijna) drie en 11,5 maanden. De mediaan was 5,5 maanden.

Woonsituatie

Tabel 14 geeft de woonsituatie van de jongeren weer. De meeste jongeren (74%) woonden ten tijde van de follow-up thuis bij de ouders of verzorgers of bij andere familieleden (4%). Het andere deel van de jongeren woonde in een behandelgroep of begeleid wonen (17%) en één jongere (4%) verbleef in de gesloten jeugdzorg. Hij had geen schorsingsvoorwaarden overtreden of delictgedrag vertoond die aanleiding waren voor die plaatsing. Zes jongeren zijn eerst naar de nachtdetentie afdeling binnen de Hartelborgt gegaan en zijn daarna thuis of bij familie gaan wonen. Geen enkele jongere verbleef ten tijde van de follow-up in een JJI of een andere justitiële instelling.

Tabel 14

Woonsituatie jongeren follow-up S&D

	Rotterdam (n=23)
	n (%)
Bij ouders/verzorgers	17 (74%)
Bij familie	1 (4%)
Justitiële jeugdinrichting/penitentiaire inrichting	-
Gesloten jeugdzorg	1 (4%)
Behandelgroep/begeleid wonen	4 (17%)

Beschermende factoren: dagbesteding, hulpverlening, vrijetijdsbesteding

Dagbesteding

Tabel 15 geeft weer hoe het ten tijde van de follow-up met de dagbesteding van de jongeren stond. Het overgrote deel van de jongeren (86%) had dagbesteding. Hiervan ging 68% naar school, drie jongeren (14%) liepen stage, twee jongeren (9%) werkten en één jongere (5%) had een vorm van dagbesteding bij De Nieuwe Kans in Rotterdam. Van één jongere (5%) gaf de reclasseringsmedewerker aan dat deze wel naar school en stage ging, maar dat er sprake was van veel verzuim en niet op komen dagen op het stageadres. Eén jongere (5%) zat in gesloten jeugdzorg. Twee jongeren (9%) hadden geen dagbesteding op het moment van de meting. Eén van deze jongeren had bij uitstroom een werk- en leertraject maar was enige tijd in bewaring gesteld wegens verdenking van een nieuw strafbaar feit, waardoor dit traject gestopt was. Deze jongere zou 1 februari weer aan een opleiding beginnen. De andere jongere was op zoek naar werk ten tijde van de follow-up meting.

Tabel 15

Dagbesteding jongeren follow-up S&D

	Rotterdam (n=23)
	n (%)
Onbekend	1 (4%)
Geen dagbesteding	2 (9%)
Dagbesteding in gesloten jeugdzorg	1 (5%)
Dagbesteding	19 (86%)
School	15 (68%)
School/stage, maar veel verzuim	1 (5%)
Stage	3 (14%)
Werk	2 (9%)
Dagbesteding (de nieuwe kans)	1 (5%)

Notitie. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Alle percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal. De percentages bij de verschillende vormen van dagbesteding tellen niet op tot het totale aantal jongeren met dagbesteding, aangezien jongeren meerdere vormen van dagbesteding konden hebben.

Hulpverlening

Zoals te zien is in Tabel 16 ontving ruim drie kwart van de jongeren (78%) ten tijde van de follow-up meting hulpverlening. Eén jongere (4%) had geen hulpverlening meer omdat deze eerder in het jaar succesvol was afgerond. Bij drie jongeren (13%) was de hulpverlening wel in gang gezet, maar zij stonden nog op een wachtlijst om te starten. Het overgrote deel (78%) van het totale aantal jongeren ontving ten tijde van de follow-up een vorm van ambulante hulpverlening of begeleiding: twee jongeren (9%) ontvingen samen met ouders hulp, zoals Multi Systeem Therapie (MST) of een andere vorm van systeemtherapie. In de andere jeugdzorg- en GGZ programma's die jongeren volgden (35%) worden ook regelmatig de ouders betrokken, maar daarbij ligt de focus meer bij de jongere zelf. De overige negen (39%) jongeren ontvingen andersoortige hulp, zoals een (jongeren)coach, budgetbeheer, een So Cool leerstraf training of nazorg van School2Care. Van het totale aantal jongeren ontving 17% ten tijde van de follow-up een vorm van residentiële hulpverlening: drie jongeren hadden een vorm van woonbegeleiding en één jongere verbleef in de gesloten jeugdzorg. Jongeren hadden regelmatig meerdere vormen van hulpverlening tegelijkertijd. Eén jongere (4%) had geen hulpverlening; hij weigerde alle hulp.

Tabel 16

Hulpverlening jongeren follow-up S&D

	Rotterdam (n=23)
	n (%)
Geen hulpverlening	1 (4%)
Hulpverlening succesvol afgerond	1 (4%)
Hulpverlening in gang gezet, nog op wachtlijst	3 (13%)
Hulpverlening	18 (78%)
Jeugdzorg/GGZ	8 (35%)
Hulp voor ouders/systeemtherapie	2 (9%)
Overige ambulante hulpverlening/begeleiding	9 (39%)
Begeleiding bij wonen	3 (13%)
Gesloten jeugdzorg	1 (4%)

Notitie. Alle percentages zijn berekend ten opzichte van het totale aantal. De aantallen bij de verschillende vormen van hulpverlening tellen niet op tot het totale aantal jongeren met hulpverlening, aangezien jongeren vaak meerdere vormen van hulpverlening hadden. Alle jongeren die geïnccludeerd zijn in de follow-up meting staan of stonden onder reclasseringstoezicht. Dit toezicht is niet in deze tabel opgenomen.

Vrijtijdsbesteding

Tabel 17 geeft een overzicht van de vrijtijdsbesteding ten tijde van de follow-up meting weer. Bij 41% van de jongeren was er sprake van een positieve, structurele vrijtijdsbesteding. Deze jongeren deden allemaal aan sport: meestal voetbal of fitness. 55% van de jongeren had geen positieve, structurele vrijtijdsbesteding. Bij uitstroom uit de S&D Rotterdam hadden velen echter ook geen vrijtijdsbesteding, omdat de focus van het traject in de in de proeftuin in eerste instantie lag op de dagbesteding en hulpverlening.

Tabel 17

Vrijtijdsbesteding jongeren follow-up S&D

	Rotterdam (n=23)
	n (%)
<i>Onbekend</i>	1 (4%)
Geen vrijtijdsbesteding	12 (55%)
Vrijtijdsbesteding in JJI/PI/gesloten jeugdzorg/nachtdetentie	1 (5%)
Vrijtijdsbesteding	9 (41%)
Sport	9 (41%)

Notitie. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Alle percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal.

Overtreden schorsingsvoorwaarden en delictgedrag

Het is belangrijk dat de lezer bij dit stuk in acht neemt dat het om meldingen en beoordelingen van reclasseringsmedewerkers gaat en dat onderstaande gegevens geen officiële terugmeldingen, voorgeleidingen, aangiften of politie-/justitiegegevens betreft.

In totaal waren er van de jongeren in de follow-up 21 jongeren (91%) bij uitstroom uit de Hartelborgt geschorst; de overige twee jongeren (9%) werden onmiddellijk in vrijheid gesteld. Het merendeel (71%) van de jongeren die geschorst werden, hadden zich volgens de reclasseringsmedewerker aan alle schorsingsvoorwaarden gehouden. Zes jongeren (29%) hadden er één of meer geschonden, zoals in Tabel 18 waar te nemen is.

*Wel aan de schorsingsvoorwaarden gehouden behalve contactverbod,
maar dat kon ook niet echt doordat medeverdachte bij hem in de klas zat.*

Reclassering

Tabel 18

Schorsingsvoorwaarden jongeren follow-up S&D

	Rotterdam (n=23)
	n (%)
<i>N.v.t.*</i>	2 (9%)
Gehouden aan alle schorsingsvoorwaarden	15 (71%)
Schorsingsvoorwaarde(n) geschonden (1 of meer)	6 (29%)

Notitie. Percentage gegevens die niet van toepassing zijn berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentage bekende gegevens berekend ten opzichte van het van toepassing zijnde aantal. *Alleen van toepassing als jongeren bij uitstroom uit de Hartelborgt geschorst waren.

Er is verder in kaart gebracht welke schorsingsvoorwaarden het meest overtreden werden door de jongeren. Schorsingsvoorwaarden die ten minste vijf keer bij uitstroom waren opgelegd en waar genoeg informatie over beschikbaar was, zijn weergegeven. In sommige gevallen werd alleen aangegeven dat er schorsingsvoorwaarden waren overtreden, maar niet welke. In Tabel 19 is het aandeel jongeren weergegeven dat zich aan deze schorsingsvoorwaarden heeft gehouden. Hieruit blijkt dat voor de meeste schorsingsvoorwaarden geldt dat het overgrote deel van de jongeren zich

aan deze voorwaarden heeft gehouden. De schorsingsvoorwaarde school, wat dagelijks of volgens het lesrooster naar school gaan inhoudt, is het meest geschonden: namelijk in 25% van de bekende gevallen. Ook hier gaat het om het oordeel van de reclasseringsmedewerker en dit kan zowel betekenen dat er in het kader van de schoolgang sprake was van veel verzuim, maar ook van enkele keren spijbelen. Een avondklok en een contactverbod werden volgens de reclasseringsmedewerkers in respectievelijk 17% en 12% van de bekende gevallen geschonden. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat deze percentages gebaseerd zijn op relatief kleine aantallen.

Tabel 19

Gehouden aan schorsingsvoorwaarden, per voorwaarde in percentages follow-up S&D

	Aantal keer opgelegd*	Rotterdam (n ≥ 5)
	n	n (%)
Diagnostisch onderzoek	5	5 (100%)
Hulpverlening	7	7 (100%)
Contactverbod	8	7 (88%)
Avondklok	6	5 (83%)
School (dagelijks/volgens lesrooster)	8	6 (75%)

Notitie. *Voor zover bekend. Van de jongeren die uitgestroomd waren naar de nachtdetentie afdeling en hierna waren geschorst, was niet precies bekend welke voorwaarden waren opgelegd.

Het merendeel van de jongeren (83%) heeft na uitstroom tot aan de meting van de follow-up geen delict gepleegd, voor zover dit bij de reclasseringsmedewerker bekend was en in de vragenlijst werd aangegeven (zie Tabel 20). Vier jongeren (17%) hebben wel een delict gepleegd, volgens de reclasseringsmedewerker. De reclasseringsmedewerkers vermeldden drie vermogensdelicten en een geweldsdelict.

Tabel 20

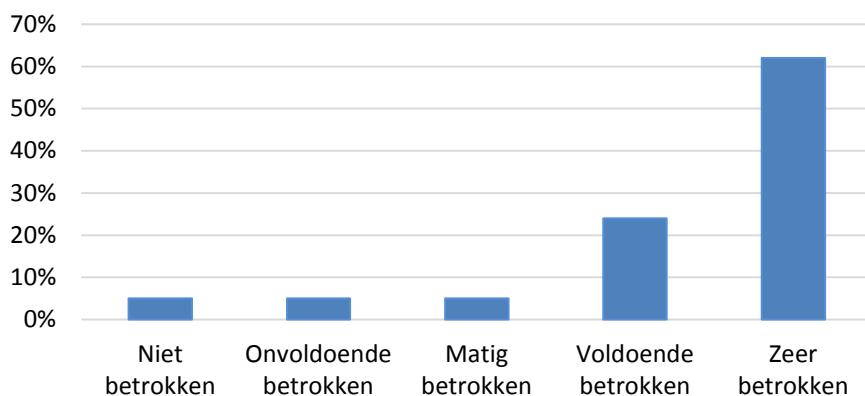
Door reclasseringsmedewerker gerapporteerd delictgedrag

	Rotterdam (n=23)
	n (%)
Geen meldingen van delictgedrag	19 (83%)
Wel meldingen van delictgedrag	4 (17%)

Betrokkenheid systeem

Aan de reclasseringsmedewerkers werd de vraag gesteld in hoeverre zij het systeem van de jongere betrokken vonden bij de jongere ten tijde van de follow-up meting (zie Figuur 9). Onder systeem werd zowel familie als goede vrienden verstaan. In de praktijk bleken dit vooral ouders/verzorgers te zijn. Met betrokkenheid werd bedoeld in hoeverre het systeem op de hoogte was van de situatie van de jongere en de mate van inzet door het systeem voor de jongere. Twee reclasseringsmedewerkers hadden geen antwoord ingevuld, of het was ze onbekend. Bij de 21 bekende trajecten scoorden het grootste deel van de reclasseringsmedewerkers het systeem als voldoende betrokken (5 trajecten, 24%) of zeer betrokken (13 trajecten, 62%). Slechts drie reclasseringsmedewerkers (15%) scoorden het systeem als niet tot matig betrokken.

Figuur 9
Betrokkenheid systeem follow-up S&D

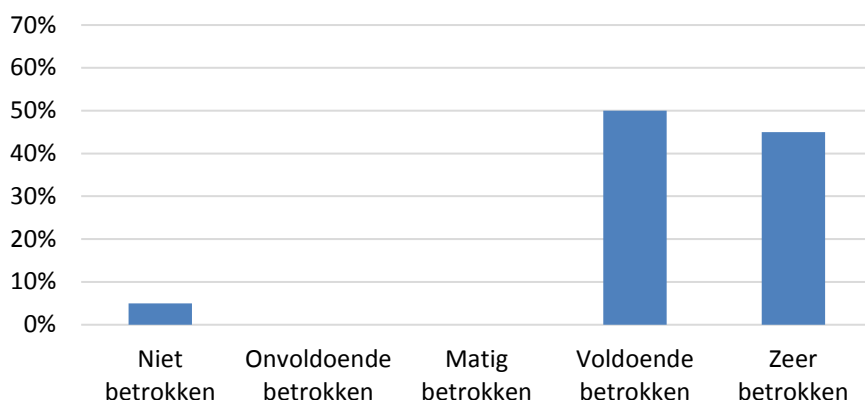
Notitie. De percentages zijn berekend op basis van 21 antwoorden. Missende antwoorden of antwoorden met 'onbekend' zijn niet in de cijfers meegenomen. Wanneer reclasseringsmedewerkers meerdere opties hadden ingevuld als antwoord, is de 'hoogste' antwoordcategorie (het meest betrokken) gekozen.

Betrokkenheid ketenpartners

In Figuur 10 is te zien hoe de reclasseringsmedewerkers de betrokkenheid van alle professionele organisaties om de jongere heen beoordeelden. Betrokkenheid werd hierin gezien als in hoeverre de organisaties doen wat ze moeten doen, ze op de hoogte zijn van de situatie van de jongere en de mate van inzet voor de jongere. Drie reclasseringsmedewerkers hadden niks ingevuld, of het was niet van toepassing aangezien er geen andere organisaties dan de reclassering bij de jongere betrokken waren. Van de overige 20 antwoorden beoordeelden op één traject (5%) na, alle reclasseringsmedewerkers dit als positief: bij tien trajecten (50%) voldoende betrokken en bij negen trajecten (45%) zeer betrokken.

*De jongere heeft geleerd van zijn fouten. Momenteel doet hij het heel goed.
Met dank aan de betrokken instellingen.
Reclassering*

Figuur 10
Betrokkenheid professionele organisaties follow-up S&D

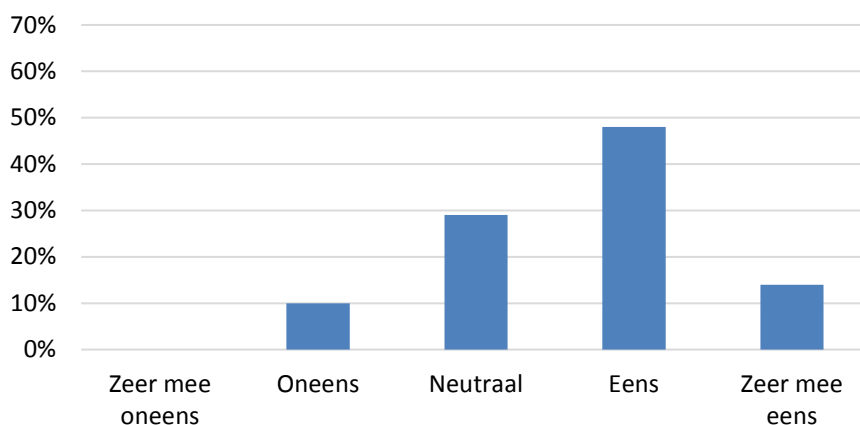
Notitie. De percentages zijn berekend op basis van 20 antwoorden. Missende antwoorden of antwoorden met 'niet van toepassing' zijn niet in de cijfers meegenomen. Wanneer reclasseringsmedewerkers meerdere opties hadden ingevuld als antwoord, is de 'hoogste' antwoordcategorie (het meest betrokken) gekozen.

Algemene ervaringen reclasseringsmedewerkers

Aan de reclasseringsmedewerkers is tot slot de volgende stelling voorgelegd: *De plaatsing in de S&D proeftuin was van toegevoegde waarde.* De meerderheid van de reclasseringsmedewerkers was positief (zie Figuur 11): tien (48%) gaven eens als antwoord en drie (14%) zeer eens. Zes reclasseringsmedewerkers (29%) scoorden neutraal. Slechts twee reclasseringsmedewerkers (10%) waren het oneens met de toegevoegde waarde van de proeftuin. Twee reclasseringsmedewerkers hadden niks of 'weet niet' ingevuld.

Figuur 11

De plaatsing in de S&D was van toegevoegde waarde follow-up S&D

Notitie. De percentages zijn berekend op basis van 21 antwoorden. Missende antwoorden of antwoorden met 'weet niet' zijn niet in de cijfers meegenomen.

De samenwerking met de Hartelborgt heb ik als prettig ervaren. Het project werkt wat mij betreft bevorderlijk voor jongeren die hierbij terecht komen.
Reclassering

Ik ben zeer voor de proeftuin. Ik denk dat dit een goede plek is voor first offenders die nog niet verhard zijn. Als toevoeging zou ik het prettig vinden dat zij vanuit de proeftuin ook naar school kunnen.
Reclassering

Casusanalyse: Rotterdam

R is een 16-jarige jongen met een gemiddeld intelligentieniveau. R is van Nederlandse afkomst en woont met zijn ouders en broertje (12) in een dorp in de omgeving van Rotterdam. De combinatie van R zijn agressieve, impulsieve gedrag en het niet kunnen accepteren van gezag heeft gezorgd voor gevaarlijke onhoudbare situaties binnen het gezin. Vanaf januari 2015 zijn er diverse soorten hulpverlening ingezet. Deze hebben weinig tot geen effect gehad waardoor R in november 2015 onder toezicht is gesteld. Een jaar later verzoekt Jeugdbescherming Rotterdam Rijnmond (JBRR) tot een verlenging en een machtiging uithuisplaatsing, welke niet wordt gehonoreerd. In mei 2016 is het thuis dermate geëscaleerd dat R door middel van een crisisplaatsing naar de gesloten jeugdzorg is verplaatst. Na een verblijf van zes weken mag R weer naar huis. Twee weken na thuiskomst wordt R verdacht van een strafrechtelijk feit waarop hij op advies van de RvdK preventief in JJI de Hartelborgt wordt geplaatst. Tijdens de eerste raadkamer wordt de zaak met voorwaarden geschorst en gaat R weer bij zijn ouders wonen.

Instroom

Twee weken later komt R voor een tweede keer strafrechtelijk in aanraking met Justitie vanwege verdenking van vernieling van goederen en kort daarop wordt R verdacht van bedreiging en zware mishandeling. R wordt voorgeleid voor deze verdenkingen. Op advies van de RvdK wordt R op de Screening en Diagnostiek afdeling van de Hartelborgt (de proeftuin) geplaatst om meer zicht te krijgen op de dynamiek binnen het gezin. R kwam naar eigen zeggen in aanmerking voor de S&D omdat hij een duidelijk toekomstplan heeft. Daarnaast biedt het de mogelijkheid om de situatie binnen het gezin in kaart te brengen.

Verblijf

R geeft aan dat hij bij binnenkomst veel verschillende mensen heeft gesproken en gezien, waaronder medewerkers van GGZ instelling Fivoor. Uit het gezinsonderzoek dat zij in de eerste week uitvoeren, komt naar voren dat de ouders betrokken zijn en open staan voor ouderondersteuning en –begeleiding. R vindt vooral de sfeer op de groep erg fijn. Vergeleken met de andere groep binnen de JJI ervaart hij meer rust, is er meer respect voor elkaar en heeft hij het idee dat zijn groepsgenoten “gemotiveerder zijn om hun leven te beteren”. Ook kunnen zijn ouders en broertje hier geregeld op bezoek komen, wat R als prettig ervaart. Met de pedagogisch medewerkers is er ruimte voor gesprek en overleg waardoor je volgens R een goede band met hen opbouwt. R werkt tijdens zijn verblijf vanuit de boeken van zijn eigen school. R is blij dat hij de mogelijkheid heeft dit lesmateriaal te gebruiken. Zijn uiteindelijke doel is om naar de Hotelschool te gaan. R vindt het dan ook erg leuk dat gezamenlijk koken onder leiding van een kookdocent onderdeel is van het dagprogramma op de afdeling. Tijdens het verblijf op de proeftuin wordt er aanvullende diagnostiek in de vorm van een persoonlijkheidsonderzoek gedaan. Op de groep werkt R met ontwikkelprofielen waarin de ontwikkeltaken in specifieke doelen staan uitgewerkt. Gedurende het verblijf vindt er voor elke raadkamer een bespreking plaats, waar naast de jongere en de ouders ook de RvdK, JB, de GGZ, en iemand van het onderwijs vanuit de Hartelborgt aanwezig zijn. R vindt het goed dat zijn ouders betrokken worden bij het uitstippelen van zijn traject aangezien zij het beste weten waar hij behoefte aan heeft. Ook geeft hij aan dat hij de nauwe betrokkenheid en samenwerking tussen de ketenpartners als prettig ervaart. Iedereen is op deze manier op de hoogte. Voor de eerste raadkamer wordt door JBRR een verzoek tot schorsing ingediend. De rechters ter raadkamer besluiten dit verzoek af te wijzen en de preventieve hechtenis te verlengen. Wel wordt besloten dat R met een bevel nachtdetentie naar School2Care kan en wordt daar voorbereid op een terugkeer naar zijn oude school om daar vervolgens zijn examens af te kunnen leggen.

Uitstroom

R wordt na de derde raadkamer onder voorwaarden geschorst. Op dat moment heeft R ruim drie maanden in de proeftuin verbleven, waarvan het laatste deel via nachtdetentie. Op basis van de uitkomsten van de S&D worden R en zijn ouders aangemeld bij de GGZ voor MultiDimensionele FamilieTherapie (MDFT); deze behandeling wordt in de schorsingsvoorwaarden opgenomen.

3. S&D Groningen

In Groningen werd de S&D geïntegreerd in de werkwijze van de KV. De S&D was volgens een gefaseerd programma ingericht, gericht op de totstandkoming van het integraal trajectplan zorg en de uitvoering daarvan na uitstroom. Een kernonderdeel van S&D in Groningen was dat jongeren en hun systeem nadrukkelijk werden geactiveerd tot meedoen en meedenken in het traject en hierin een actieve rol hadden.

De beschrijvingen in dit hoofdstuk beperken zich tot de specifieke elementen van S&D die gedurende het traject in de KV werden uitgevoerd. Voor verdere verder uitwerking van de resultaten van de proeftuin KV/S&D Groningen wordt de lezer verwezen naar de resultaten die beschreven staan in Hoofdstuk 3 KV.

3.1 Proces S&D

In Groningen richtte de S&D zich op procesdiagnostiek dat volgens een gefaseerd programma werd ingericht. De eerste 24 uur na plaatsing waren gericht op risicotaxatie en verkenning van de problematiek. Daarvoor werd gebruik gemaakt van dossierinformatie, vragenlijsten en gesprekken met de jongeren en hun systeem. Er is behoefte aan een instrument om risico's in te schatten. In de eerste week ging men verder met de probleemanalyse. Hierbij werd gebruik gemaakt van een werkboek waarmee de jongeren opdrachten uitwerkten. De pedagogisch medewerkers leverden observatieverslagen aan op basis van observaties op de groep en interactie met de jongeren. Alle informatie werd verwerkt in het integraal trajectplan zorg dat gericht was op de resocialisatie van de jongeren en de rode draad voor het traject vormde. De eerste week van verblijf werd afgesloten met een netwerkbijeenkomst waarin de jongere zijn verworven inzichten aan de ouders/verzorgers, betrokken ketenpartners en andere belangrijke personen uit zijn leven presenteerde. De uitkomsten hiervan leverden input voor de eerste raadkamer. Op indicatie konden aanvullende netwerkbijeenkomsten georganiseerd worden. Voor de totstandkoming van het integraal trajectplan zorg en de uitvoering daarvan is het van belang kritisch te zijn in de selectie van pedagogisch medewerkers.

In Groningen kenmerkte de S&D zich door handelingsgerichte procesdiagnostiek dat volgens een gefaseerd programma werd ingericht. Bij handelingsgerichte procesdiagnostiek is de aandacht vooral gericht op de oorsprong en de gelaagdheid van de (psychische) problemen. Het contact met de jongere staat centraal en er is sprake van een cyclische manier van werken waarbij het diagnostisch proces wordt bijgestuurd door de praktijk. Het uitgangspunt is dat iedereen, zowel jongere als professional, een aandeel heeft in een proces van voortschrijdend inzicht. Afhankelijk van de duur van de plaatsing, de mogelijkheden van de jongere en het systeem en de wensen van de plaatsende instantie, kwamen enkele of alle fasen en onderdelen van het inhoudelijke programma aan de orde. Tabel 21 geeft een overzicht van deze fasen zoals weergegeven in het plan van aanpak van de proeftuin.

Tabel 21
Fasering S&D Groningen

Instroom	0	Screening voor plaatsing In de vroeghulp en adviestaak kan de RvdK of reclassering gebruikmaken van de consultfunctie van de KV om aan (contra-)indicaties het juiste gewicht toe te kennen.
	1	Screening en planning van het verblijf Introductie en kennismaking; risico inschatting en risicomanagement vaststellen; dag- en weekprogramma opstellen; uitleg werkwijze huisregels en afsprakenformulier; netwerkanalyse; afname vragenlijsten; planning bijeenkomsten
Doorstroom	2	Zelfreflectie en probleembesef Werkboek; ondersteunde begeleidende contacten; uitleg resultaten; vragenlijsten; systeemparticipatie; opstellen presentatieplan als input voor het integraal trajectplan zorg
	3	Probleemanalyse en motivatie POP werkboek; motiverende gespreksvoering door pedagogisch medewerkers; netwerkbijeenkomsten; observatieverslag ten behoeve van de raadkamer
	4	Totstandkoming integraal trajectplan zorg Regie van en verbinding met toezichthouder; ondersteunend contact vanuit de pedagogisch medewerkers
Uitstroom	5	Presentatie integraal trajectplan zorg Netwerkbijeenkomst, trajectberaad
	6	Eerste uitvoering integraal trajectplan zorg Bij langer verblijf, bijvoorbeeld tot aan de strafzitting
	7	Nazorg Trajectberaden en netwerkbijeenkomsten; ondersteunend contact vanuit de pedagogisch medewerkers of volgen van behandelmodules

De eerste 24 uur na plaatsing waren gericht op risicotaxatie en verkenning van de problematiek. Daarvoor werd gebruik gemaakt van dossierinformatie, de vragenlijsten (MAYSI, SDQ, V-LIG¹³) en gesprekken met de jongeren en hun systeem. De risicotaxatie werd uitgevoerd aan de hand van een document ontwikkeld in de Wilster¹⁴, waarin op de verschillende leefgebieden de risicofactoren werden genoteerd. Ketenpartners geven aan dat er behoefte is aan een instrument om de risico's in te schatten en dat het belangrijk is dat er concreet invulling wordt gegeven aan begrippen als 'laag' en 'hoog' risico. Bij een verdere uitrol van S&D zal bekeken moeten worden wat voor (bestaand) instrument ingezet kan worden.

Deze eerste bevindingen vormden de aanzet van het integraal trajectplan zorg dat gedurende het verblijf verder werd uitgewerkt. Het integraal trajectplan zorg, gericht op de resocialisatie van de jongere, vormde de rode draad door het traject. Het is volgens de proeftuin belang dat er gewerkt wordt met zo min mogelijk losse documenten en alle informatie in één document gebundeld wordt. In de eerste week ging men verder met de probleemanalyse. Middels het werkboek (zie §3.2) en gesprekken werd samen met de jongere uitgewerkt welke criminogene factoren ten grondslagen lagen aan het delictgedrag. Hierbij werd gebruik gemaakt van een bolletjes schema: een visuele weergave van de delictanalyse aan de hand van bolletjes. Het bolletjesschema bood volgens proeftuin een overzichtelijke manier om samen met de jongere de criminogene factoren in kaart te brengen. De pedagogisch medewerkers leverden tevens een observatieverslag aan. De observaties op de groep waren hiervoor de basis, maar ook de interactie met de jongere (o.a. bij het werken in het werkboek) kwam hier aan de orde.

¹³ De V-LIG (Verkorte Lijst Irrationale Gedachten) is een lijst waarmee 'irrationele' gedachtenpatronen bij jongeren in kaart kunnen worden gebracht.

¹⁴ De Wilster is een JeugdzorgPlus instelling voor intensieve residentiele jeugdzorg. De proeftuin bevindt zich op het terrein van deze instelling.

Alle informatie werd, aan de hand van het integraal trajectplan zorg, in een voor de proeftuin aangepaste vorm van netwerkbijeenkomsten en trajectberaden met alle betrokken partijen gedeeld. Deze bijeenkomsten vervingen hiermee de bestaande netwerk- en trajectberaden. De eerste week van verblijf werd afgesloten met een netwerkbijeenkomst waarin de jongere zijn of haar verworven inzichten middels een presentatie vanuit het werkboek deelde. De ouders/verzorgers, ketenpartners en andere belangrijke personen uit het leven van de jongere werden hiervoor uitgenodigd. Volgens de proeftuin levert deze bijeenkomst erg veel informatie op, niet alleen over de jongere, maar ook over interactie tussen de jongere en het systeem. Deze eerste netwerkbijeenkomst vormde tevens het eerste trajectberaad, waarmee input geleverd werd voor het eerste raadkamer advies van de RvdK of reclassering. Op basis van de verzamelde informatie en inzichten werd in samenspraak met alle betrokken partijen bepaald of, en zo ja van welke aard, aanvullende S&D nodig was. Tevens werden op indicatie aanvullende netwerkbijeenkomsten en trajectberaden georganiseerd.

De S&D was dus gericht op de totstandkoming van het integraal trajectplan zorg en de uitvoering daarvan. In de uitwerking van het integraal trajectplan zorg is het volgens de proeftuin van belang dat dit niet beperkt blijft tot een beschrijving van het probleem, maar dat er ook een vertaling plaatsvindt naar concrete doelen en afspraken die continu geëvalueerd en bijgewerkt worden. Hier lag volgens de proeftuin een uitdaging voor de pedagogisch medewerkers, die dit vanuit de JJ minder gewend waren. Het is daarom, volgens de proeftuin, in het kader van S&D van belang kritisch te zijn in de selectie van pedagogisch medewerkers. De pedagogisch medewerker dient in staat te zijn methodisch en systematisch te kunnen werken. Het is van belang dat de pedagogisch medewerker de materie abstract en overstijgend kan benaderen en een heldere clustering van informatie kan maken, met een duidelijk onderscheid tussen middel en doel. Deze eisen sluiten volgens de proeftuin het meest aan bij een HBO denkniveau. Om de pedagogisch medewerkers gedurende de proeftuin periode hierbij te ondersteunen is een methodiecoach ingezet.

3.1.1. Afspraken en kaders S&D

Gedurende het gehele traject werd er nauw samengewerkt met de RvdK en reclassering. De reclassering behield nadrukkelijk de rol van casusregisseur en was hiermee verantwoordelijk voor het vormgeven van de onderdelen uit het integraal trajectplan zorg. De RvdK had als procesregisseur wel de regie over organiseren en voorzitten van de netwerkbijeenkomsten en trajectberaden. De werkprocessen moeten organisatie breed geïmplementeerd en gedragen worden. De kaders omtrent de gegevensuitwisseling en intergemeentelijke financiering dienen concreet uitgewerkt te worden.

Gedurende het gehele traject werd er nauw samenwerkt met de RvdK en reclassering die elk hun bestaande (wettelijke) rol en verantwoordelijkheden behielden. De reclassering behield nadrukkelijk de rol van casusregisseur en was hiermee verantwoordelijk voor het vormgeven van de onderdelen uit het integraal trajectplan zorg. Dit sluit aan bij het uitgangspunt van de proeftuin om de regie van het traject bij een partij te beleggen die voor het verblijf de regie reeds had of na het verblijf zal hebben. De aansluiting van het integraal trajectplan zorg op het schorsingsplan is hierbij essentieel, wat soms een uitdaging vormde voor de proeftuin. Het is volgens de proeftuin belangrijk dat er continu afstemming wordt gezocht met de reclassering, waarbij de proeftuin een adviserende rol heeft, maar de reclassering uiteindelijk de kaders bepaalt. De RvdK werd gedurende het traject inhoudelijk niet intensief betrokken, maar had als procesregisseur wel de regie over organiseren en voorzitten van de netwerkbijeenkomsten en trajectberaden. Het is volgens de proeftuin van belang dat iedereen binnen de keten goed op de hoogte is van ieders rol, werkwijze en verantwoordelijkheden. Het is belangrijk dat de onderlinge communicatie helder en efficiënt verloopt en dat afspraken helder geformuleerd zijn en organisatie breed geïmplementeerd worden. Hierbij werd specifiek genoemd dat de afspraken omtrent de gegevensuitwisseling en intergemeentelijke financiering in de toekomst concreter uitgewerkt dienen te worden. Tot slot is

het om de processen van S&D goed uit te kunnen voeren het creëren en behouden van draagvlak en commitment volgens de ketenpartners essentieel.

3.2 Betrokkenheid jongeren en systeem

Jongeren en systeem werden nadrukkelijk geactiveerd tot meedoen en meedenken in het traject. De jongere ging iedere dag met een werkboek aan de slag, met ondersteuning van de pedagogisch medewerkers. Het systeem werd actief betrokken bij de netwerkbijeenkomsten waarin de opdrachten uit het werkboek in gezamenlijkheid verder werden uitgewerkt. Op deze manier werd door de jongere, het systeem en de ketenpartners overeenstemming bereikt over waar de kern van het probleem lag, hoe dit aangepakt moest worden en door wie de jongere hierbij het beste ondersteund kon worden.

Jongeren en systeem werden nadrukkelijk geactiveerd tot meedoen en meedenken in het traject. De jongere ging in een werkboek, met ondersteuning van de pedagogisch medewerkers, iedere dag met opdrachten aan de slag. Dit werkboek was gebaseerd op elementen van YOUTURN¹⁵ en de Pas Op de Plaats (POP)¹⁶ methodiek ontwikkeld door Juvaid. Het eerste deel van het werkboek is gericht op kennismaking en bewustwording en de probleemanalyse. Het tweede deel is gericht op het bedenken van oplossingen om te voorkomen dat de jongere opnieuw of verder in de problemen komt. Naast de algemene opdrachten in het werkboek kon de jongere specifiek geselecteerde opdrachten aangeboden krijgen. Het systeem werd actief betrokken bij de netwerkbijeenkomsten waarin deze opdrachten in gezamenlijkheid verder werden uitgewerkt. Op deze manier werd door de jongere en diens systeem overeenstemming bereikt met de ketenpartners over waar de kern van het probleem lag, hoe dit aangepakt moest worden en door wie de jongere hierbij het beste ondersteund kon worden. Volgens de KV werd er gedurende de gehele dag aandacht besteed aan S&D en het versterken van het inzicht in het eigen gedrag bij de jongeren. Als er bijvoorbeeld tijdens het avond eten een verhitte discussie ontstond, werd de gebeurtenis met de jongeren direct uitgediept aan de hand van opdrachten uit het werkboek.

Eén van de jongeren vertelde mij dat hij hier in vier dagen meer had geleerd dan in vier jaar therapie.

Dit ligt volgens mij aan het feit dat wij gebeurtenissen op de groep direct binnen de context van de problematiek van de jongeren plaatsen, aan de hand van opdrachten uit het werkboek.

Jongeren hebben hierdoor het gevoel serieus genomen te worden.

KV/S&D

3.2.1 Betrokkenheid: jongeren en systeem

Jongeren en systeem vinden dat zij goed en voldoende betrokken worden bij het integraal trajectplan zorg. Volgens de jongeren geeft de S&D in de proeftuin hen inzicht in hun gedrag. Het werkboek wordt als een werkzaam bestandsdeel gezien, mits de opdrachten aansluiten bij de persoonlijke leerdoelen en afwisseling bieden. De jongeren zien het grote aantal betrokken partijen bij het opstellen van het integraal trajectplan zorg als een positieve factor, zij voelen zich hierdoor serieus genomen. Tegelijkertijd noemen de jongeren dat ze veel tijd kwijt zijn aan het werkboek en aan de dubbele gesprekken met de verschillende hulpverleners.

Uit de interviews met de jongeren blijkt dat de jongeren vinden dat de S&D tijdens het traject op de proeftuin inzicht geeft in het eigen gedrag. De jongeren hebben het gevoel dat zij betrokken worden bij het integraal traject plan zorg. De jongeren geven aan het begin van de looptijd van de proeftuin aan dat zij met name betrokken zijn bij het opstellen van de doelen en afspraken voor op de korte

¹⁵ YOUTURN is de basismethodiek van de JJI's en is gericht op het aanleren van eigen verantwoordelijkheid.

¹⁶ Pas Op de Plaats (POP) is een module ontwikkeld door Juvaid en ketenpartners om verdere afglijden in de criminele carrière te voorkomen.

termijn en hierin een relatief grote inspraak hebben. Aan het einde van de looptijd van de looptijd van de proeftuin lijkt deze betrokkenheid ook te zijn verschoven naar de langer termijn doelen.

Ik werk aan mezelf, want er zijn heel veel dingen van voor ik vast zat waar ik ook veel foute keuzes heb gemaakt, uiteraard. Hier leer ik zeg maar mijn manier van denken, mijn handelingen, waarom ik zo doe, zoals ik ze doe en hoe ik daar verandering in kan brengen. En dat zijn bijvoorbeeld pasopdrachten. Daarmee leer ik dat soort dingen en daarmee kom ik ook zulk soort dingen te weten.

Jongere

Ik heb er nooit echt bij stil gestaan, maar uiteindelijk werk je gewoon naar je toekomst toe. Het is dus hard werken en uiteindelijk kom je terecht waar je wil terechtkomen. Dat gaat niet één, twee, drie. Vroeger handelde ik altijd van ik wil nu, nu, nu. Er is bij mij wel een knopje omgedraaid. Het maakt me niet uit hoelang ik hieraan moet werken, zolang ik weet waar ik naartoe werk.

Jongere

De opdrachten uit het werkboek worden als aanvulling op het traject gezien, mits ze leerzaam zijn. De opdrachten zijn volgens de jongeren leerzaam als zij aansluiten op de persoonlijke leerdoelen en afwisseling bieden. De jongeren die in de beginfase zijn geïnterviewd geven aan dat de opdrachten uit het werkboek te algemeen waren. De jongeren hebben dit aangegeven bij de medewerkers waarop het werkboek is aangepast. In de interviews die daarna zijn uitgevoerd komt dit knelpunt niet meer naar voren. Wel vinden jongeren dat ze te veel tijd kwijt zijn aan de opdrachten en dat niet alle opdrachten voldoende afwisseling bieden.

Ik snap wel dat we opdrachten moeten maken. Maar nu lijkt het soms alsof je een boek leest waarbij hoofdstuk 1 hetzelfde is als hoofdstuk 2, hoofdstuk 3 en hoofdstuk 4.

Jongere

Het systeem geeft aan goed op de hoogte te worden gehouden tijdens het opstellen en actualiseren van het integraal trajectplan zorg. Tegelijkertijd geeft het systeem aan dat zij slechts beperkt invloed hebben op de inhoud van het integraal zorgplan, maar hier hebben zij vrede mee, omdat zij het idee hebben dat er goed naar de jongere wordt geluisterd. De jongeren zien het grote aantal betrokken partijen bij het opstellen van het integraal trajectplan als een positieve factor. Doordat zij zien dat er andere mensen zijn die de moeite nemen om tijd te steken in een adequaat plan voor hen, neemt hun motivatie toe en nemen zij zelf ook serieus de tijd hierover na te denken. Tegelijkertijd noemen de jongeren als knelpunt dat ze het gevoel hebben veel tijd kwijt te zijn aan verschillende hulpverleners, en vooral veel dubbele gesprekken te moeten voeren over hetzelfde onderwerp. Bovendien geven jongeren en systeem aan dat zij vaak geen inzicht hebben in de rapportages van andere betrokken ketenpartners buiten de proeftuin, wat ze als knelpunt beschouwen.

4. Algemene resultaten proeftuinen S&D

Ondanks de verschillen in zowel proces als inhoud, zijn in de resultaten voor de proeftuinen S&D een aantal algemene thema's te onderscheiden. De proeftuinen richten zich, in lijn met de opdracht vanuit VIV JJ, allemaal op een integraal proces van S&D, waarbij individueel maatwerk centraal staat, dat verder reikt dan alleen het justitiële kader en waarbij de jongere, diens systeem en alle andere relevante partijen zijn aangesloten. In de onderstaande paragrafen worden de algemene resultaten omtrent de doelgroep, randvoorwaarden en meerwaarde uiteengezet met betrekking tot de inrichting van een dergelijk proces van S&D in het toekomstig stelsel.

4.1 Doelgroep

4.1.1 De jongere centraal

Bij het vormgeven, implementeren en uitvoeren van S&D is het van belang dat de jongere staat en dat men echt vanuit de doelgroep te werk gaat. Hierbij is het van belang de focus niet te beperken tot jongeren die reeds in bewaring zijn gesteld: de werkzame elementen van S&D zouden zowel bij een ontwikkeling richting een criminele carrière (risicojeugd) als na de periode van vrijheidsbeneming ingezet moeten worden.

Bij het vormgeven van S&D, implementeren en uitvoeren is het van belang dat de jongere staat en dat men echt vanuit de doelgroep te werk gaat. Niet het zorgaanbod of het kader, maar de beveiligingsnoodzaak en zorgbehoefte van de jongere dienen centraal te staan. Bovendien is het volgens de proeftuinen van belang de werkzame elementen van S&D bij de gehele forensische doelgroep te benutten. Wat de doelgroep betreft richtten de proeftuinen zich, in lijn met de doelstellingen van VIV JJ, in essentie op jongeren die reeds in aanraking zijn gekomen met het strafrecht en in bewaring werden gesteld. Gedurende de looptijd van de proeftuinen Breda en Groningen bleek deze scope echter te beperkt en kwam de focus ook steeds meer op de randforensische doelgroep te liggen: jongeren die nog niet in bewaring zijn gesteld, maar wel risicogedrag vertonen. Voor deze groep risicjongeren kan nog onvoldoende maatwerk en continuïteit worden geboden en de bestaande forensische kennis en expertise worden nog onvoldoende benut. Volgens de ketenpartners in Breda en Groningen zie je echter vaak al eerder dat er bepaalde risicofactoren aanwezig zijn. Je weet natuurlijk nooit of het dan ook echt misgaat, dat weet je pas als het misgaat, maar dan ben je te laat, aldus de ketenpartners.

Natuurlijk moet je ook goed nadenken over de impact wanneer je ingrijpt in iemands leven. Maar op het moment dat het misgaat, dan halen we hem zonder pardon thuis weg en komt hij achter slot en grendel. En achteraf vragen we onszelf dan vaak af of het niet anders had gekund?

DJI

Tevens bleek steeds meer het belang om de forensische kennis en expertise ook na het verblijf in te zetten. Voor jongeren die vanuit een forensische instelling komen, kan het moeilijk zijn het traject na uitstroom vorm te geven. Reguliere voorzieningen kunnen terughoudend zijn om forensische jongeren aan te nemen, omdat ze het idee hebben niet de kennis en middelen in huis te hebben om de forensische jongeren op te vangen.

De essentie blijft dat S&D busje, onze oorspronkelijk opdracht. Maar we willen dat busje eigenlijk laten rijden voor alle jongeren als dat nodig is. Voor, tijdens en na verblijf.

RJJ

4.1.2 Transforensische zorg

Het belang van het bieden van 'transforensische zorg' waarbij men uitgaat van de levensloopbenadering, werd steeds meer evident. Het gaat om het bieden van doorlopende zorgtrajecten met een duidelijke regievoering, waarbij de forensische expertise gemakkelijk, zowel aan het begin van de forensische levensloop als na de periode van vrijheidsbeneming, ingezet kan worden. Het uitgangspunt is dat zorgaanbieders elkaar aanvullen, in plaats van elkaar enkel opvolgen, over de grenzen van de eigen instelling en schotten heen. Het kader is niet leidend, maar de zorgbehoefte en beveiligingsnoodzaak.

Met de verschuiving van de scope van de doelgroep naar de gehele groep forensische jongeren werd het belang van het bieden van 'transforensische zorg' steeds meer evident. In het kader van transforensische zorg gaat men uit van de levensloopbenadering. Transforensische zorg gaat om het bieden van doorlopende zorgtrajecten, los van de kaders, met een duidelijke regievoering. De forensische expertise kan hierdoor gemakkelijk worden ingezet als een jongere dreigt af te glijden richting crimineel gedrag: vroegtijdig interveniëren om (verder) verval in een forensische carrière te voorkomen. Maar ook na de periode van vrijheidsbeneming kan de forensische expertise benut worden. Reguliere zorgaanbieders kunnen ondersteund worden door een forensische partner. De forensische expertise kan worden ingezet in het kader van consultatie, maar de forensische partners kunnen ook directe zorg bieden aan de jongere. Het uitgangspunt is dat zorgaanbieders elkaar aanvullen, in plaats van elkaar alleen opvolgen, om zo een passend zorgaanbod te creëren, afgestemd op de individuele jongeren. Het kader is niet leidend, maar de zorgbehoefte en beveiligingsnoodzaak van de jongere. Het kader zou nooit mogen voorkomen dat de jongere de juiste begeleiding en zorg krijgt. Het forensische samenwerkingsverband zou hierin, volgens de proeftuin S&D Breda, een rol kunnen spelen.

*De wijkagent zou een uitvraag kunnen doen bij het samenwerkingsverband om mee te denken bij een jongere die nog geen politiecontact heeft, maar wel die kant op dreigt te gaan. Zijn broers hebben al wel politiecontacten en het lukt de ouders niet om het tij te keren.
'Hey samenwerkingsverband! Denk eens mee wat de regio te bieden heeft!'*

RJI

Transforensische zorg kan op deze manier mogelijk ook een uitkomst bieden voor kleinere regio's, waar niet genoeg schaal grootte voor een eigenstandige KV is, zodat voor forensische jongeren toch lokale zorg, maatwerk en continuïteit gerealiseerd kan worden. Er zouden bijvoorbeeld bedden ingekocht kunnen worden bij bestaande zorgaanbieders voor deze jongeren waarbij de forensische partners zoals de JI ondersteuning bieden.

4.2 Proces en inhoud S&D

De S&D begint aan de voorkant als de RvdK ten behoeve van de voorgeleiding de eerste screening uitvoert. Hierbij worden risico- en beschermende factoren tegen elkaar afgewogen voor de eerste indicatie van de beveiligingsnoodzaak, wat de plek van de vrijheidsbeneming bepaald. Gedurende het verblijf richt de S&D zich op de eerste beeldvorming aan de hand van de verschillende leefgebieden. Voor eventuele verdiepende diagnostiek, tijdens en na verblijf, kan het NIFP of de GGZ worden ingeschakeld. Jongeren en ouders worden expliciet betrokken.

Ondanks dat de S&D in de proeftuinen zowel op proces als inhoud van elkaar verschilden, was er een aantal grote lijnen te onderscheiden. Deze zijn met name afkomstig uit de focusgroepen waar de drie proeftuinen S&D tezamen het proces en de inhoud van S&D evalueerden, aangevuld met informatie uit de interviews. S&D begint aan de voorkant op het moment dat de jongere in verzekering wordt gesteld. De RvdK (en in sommige gevallen de reclassering) voert, in overleg met de andere ketenpartners (KV, JI, reclassering), tijdens de vroeghulp de eerste screening uit ten behoeve van de

voorgeleiding. Hierbij wordt een eerste afweging gemaakt tussen de risico- en beschermende factoren om de zorgbehoefte en beveiligingsnoodzaak te bepalen. In eerste instantie wordt hierbij de vraag beantwoord of een jongere geschorst kan worden. Vervolgens, indien er sprake is van een IBS, volgt een indicatie voor het beveiligingsniveau wat de plek van vrijheidsbeneming bepaalt (KV of LSV). Ondanks dat men hierbij altijd uitgaat van maatwerk, is het van belang dat deze indicatiestelling op een gestructureerde en transparante manier plaatsvindt. De in de proeftuin ontwikkelde screeningslijsten (zie Bijlage 10 tot Bijlage 13) zouden hiervoor een middel kunnen zijn. Gedurende de vrijheidsbeneming wordt er in de eerste week na plaatsing diagnostiek uitgevoerd die zich richt op de eerste beeldvorming middels screeningsvragenlijsten, delictanalyse, opdrachten gericht op het zelf inzicht krijgen, gesprekken met de jongere en het systeem en observaties door de pedagogisch medewerkers. Tevens wordt alle reeds beschikbare informatie met de betrokken partijen uitgewisseld tijdens een ketenoverleg of trajectberaad om zo tot een complete beeldvorming over de risico- en beschermende factoren en de kern van de problematiek te komen. Op basis hiervan wordt een inschatting gemaakt van het risicomanagement gedurende het verblijf en de manier waarop het traject, tijdens en na verblijf, dient te worden vormgegeven. Indien verdiepende diagnostiek gewenst is, kan hiervoor het NIFP of een GGZ instelling worden ingeschakeld. Alle informatie wordt gebundeld in een integraal individueel plan. Gedurende het gehele proces van S&D is het essentieel jongeren en diens systeem expliciet te betrekken en écht het gesprek met hen aan te gaan. Het begint volgens de ketenpartners bij de inzichten, het perspectief en de dromen van de jongeren; aansluiting bij de belevingswereld van de jongeren is essentieel. De S&D gedurende het verblijf kenmerkt zich door handelingsgerichte procesdiagnostiek. Bij handelingsgerichte procesdiagnostiek, wat zijn oorsprong vind in het onderwijs, is de aandacht vooral gericht op de oorsprong en de gelaagdheid van de (psychische) problemen. Het contact met de jongere staat centraal. Er is sprake van een cyclische manier van werken waarbij het diagnostisch proces wordt bijgestuurd door de praktijk. Het uitgangspunt is dat iedereen, zowel jongere als professional, een aandeel heeft in het proces van voortschrijdend inzicht. Gezien de relatief korte verblijfsduur van jongere is het van belang dat de S&D losstaat van het strafrechtelijk proces; dit betekent dat er onafhankelijk van de verwachte duur van detentie in kaart moeten worden gebracht wat nodig is. Indien nodig moet de S&D ook na de intramurale fase kunnen doorlopen.

4.3 Randvoorwaarden S&D

In het kader van implementatie is het creëren en behouden van draagvlak essentieel. De nieuwe werkwijze dient organisatie breed geïmplementeerd te worden. Men dient kennis te nemen van elkaars rol, werkwijze en bestaande werkprocessen. Communicatie tussen ketenpartners dient helder en efficiënt te verlopen en dubbel werk moet ten alle tijden worden voorkomen. De kaders gegevens uitwisselen en dossiervorming moeten hiervoor verder uitgewerkt worden. Er dient tevens een helder overzicht te zijn van het zorgaanbod in de regio. De uitvoering van S&D vraagt flexibiliteit van ketenpartners en een interne organisatie structuur die waarborgt dat men kan leveren wat is afgesproken. Tot slot zouden wachtlijsten of inkoopcontracten geen belemmering mogen vormen in de uitvoering van een traject.

In het kader van implementatie is het creëren en behouden van draagvlak en commitment binnen organisaties volgens de ketenpartners essentieel. De afspraken en nieuwe werkwijze moeten organisatie breed geïmplementeerd en gedragen worden zodat de processen niet slechts afhankelijk zijn van individuen. De ketenpartners zien hiertoe meerwaarde om ook op stuurgroep niveau met alle partners bij elkaar te blijven komen.

*Om een gezamenlijke visie te kunnen blijven uitdragen, is het van belang ook op stuurgroep niveau met alle partners bij elkaar te blijven komen.
Alleen op uitvoerdersniveau bij elkaar komen is niet genoeg.*

Reclassering

Om het proces van S&D te kunnen vormgeven is het van belang dat men goed op de hoogte is van ieders rol en werkwijze en er een helder overzicht is van de bestaande werkprocessen en overlegstructuren. Met betrekking tot de samenwerking komt in zowel Rotterdam als Groningen nadrukkelijk naar voren dat het belangrijk is dat de onderlinge communicatie helder en efficiënt verloopt. Het is essentieel dat er tussen de ketenpartners onderling afstemming wordt gezocht zodat dubbel werk kan worden voorkomen. Hiervoor dienen de afspraken rondom gegevensuitwisseling en de manier waarop de informatie geïntegreerd en geaccordeerd wordt concreet geformuleerd te zijn. Voorts dient er een helder overzicht te zijn van het zorgaanbod in de regio. De manier waarop de processen van S&D in de proeftuinen lopen, vraagt om flexibiliteit van de ketenpartners. Dit komt met name in Rotterdam en Breda naar voren, waarbij de vraag wordt gesteld of je altijd fysiek bij elkaar moet komen. Het is volgens de ketenpartners voor de houdbaarheid van het systeem wenselijk om ook andere media zoals Skype in te zetten. In Breda vraagt men zich tevens af of je ook buiten de werktijden van 9 tot 5 moet denken en de mogelijkheid moet hebben om ook 's avonds bij elkaar te komen. Het is belangrijk dat de betrokken partners de interne organisatiestructuur op orde hebben, zodat zij kunnen leveren wat van hen verwacht wordt. Dit komt met name in het interview met de reclassering in Rotterdam naar voren die door gebrek aan personeel niet de productie kunnen draaien die het aanbod van hen vraagt, met wachtlijsten tot gevolg. Maar dit geldt ook voor de externe zorgaanbieders, aangezien het niet zo zou moeten zijn dat wachtlijsten, ingewikkelde aanmeldprocedures of inkoopcontracten de uitvoering van het traject belemmeren. In het verlengde hiervan komt tot slot een intensieve betrokkenheid van de gemeente als belangrijke voorwaarde naar voren. Zowel op casusniveau als meer overstijgend in het kader van zorginkoop en signalering van hiaten in het zorgaanbod is het van belang dat de gemeente intensief en zo vroeg mogelijk in het proces betrokken wordt.

Je moet snel kunnen schakelen: precies weten wat beschikbaar is aan zorgaanbod en geen ingewikkelde aanmeldprocedures bij de zorgaanbieder.

Reclassering

4.4 Meerwaarde S&D

De proeftuinen genereren veel energie binnen de keten. Er wordt grote meerwaarde gezien in de intensieve en integrale samenwerking. De verbindingen die ontstaan worden als nuttig, prettig en noodzakelijk ervaren. Observaties tijdens het verblijf worden als zeer waardevol gezien, evenals het feit dat de ketenpartners, zoals de reclassering of GGZ al gedurende het verblijf betrokken worden. Ook wordt het belang benadrukt van het centraal stellen en expliciet betrekken van de jongere en diens systeem. Een orthopedagogisch leefklimaat binnen de residentiële setting draagt bij aan de kwaliteit van de rapportages en bevordert de samenwerking met de jongeren. Jongeren kleinschalig en gescheiden van andere groepen plaatsen verkleint het risico op onderlinge negatieve beïnvloeding en groepsdruk en zorgt dat de focus van de jongere meer op de eigen ontwikkeling en het traject na detentie ligt.

Het algemene beeld dat in zowel Groningen, Rotterdam als Breda naar voren komt, is dat met de komst van proeftuin veel energie vrijkomt in de keten. Ketenpartners zien grote meerwaarde in de intensieve samenwerking die ontstaat en om niet naast elkaar, maar met elkaar een traject uit te zetten. De verbindingen die onderling ontstaan worden als nuttig en prettig ervaren. Door de S&D op elkaar af te stemmen kan dubbel werk worden voorkomen en het schept voor alle partijen, met name jongeren en systeem, duidelijkheid als alle ketenpartners een eenduidige boodschap uitdragen. De ketenpartners in Rotterdam vinden de observaties van de JJI zeer waardevol, deze brengen informatie naar boven die andere ketenpartners op basis van gesprekken niet kunnen verkrijgen. Ondanks dat in korte tijd veel werk verricht moet worden, verlopen de processen over het algemeen soepel en geeft met name de reclassering aan dat ze er veel voor terug krijgt. De JB in

Rotterdam geeft aan dat de S&D hen veel handvatten en inzichten biedt om het traject na uitstroom vorm te geven. Het wordt als grote meerwaarde gezien dat de S&D zich richt op gehele zorgtraject. Daarbij zien de ketenpartners het als grote meerwaarde dat de jongere en diens systeem in de S&D worden betrokken en dat er maatwerk wordt geleverd. Jongeren en systeem geven aan dat ze de betrokkenheid van de ketenpartners en de tijd en aandacht die aan het traject worden besteed positief waarderen. Met name in Groningen komt naar voren dat jongeren en systeem zich erg betrokken voelen bij S&D en dat dit zowel motiverend als activerend werkt. Het werkboek dat in de proeftuin in Groningen wordt gebruikt, wordt door zowel ketenpartners als jongeren als werkzaam bestandsdeel aangemerkt. Het is goed is dat er een beweging gaande is binnen de keten waarbij de nadruk steeds meer ligt op 'praten met' in plaats van 'praten over'. Tot slot draagt een orthopedagogisch leefklimaat, een belangrijk speerpunt de proeftuin S&D Rotterdam, binnen de instelling bij aan de kwaliteit van de rapportages en bevordert het de samenwerking met de jongeren. Jongeren kleinschalig en gescheiden van andere groepen plaatsen verkleint het risico op onderlinge negatieve beïnvloeding en groepsdruk en zorgt dat de focus van de jongere meer op de eigen ontwikkeling en het traject na detentie ligt.

3. KLEINSCHALIGE VOORZIENINGEN

In dit deel worden de resultaten van de proeftuinen KV in Amsterdam, Groningen en Nijmegen besproken. De resultaten zijn gebaseerd op kwantitatieve gegevens over instroom, verblijf en uitstroom, en kwalitatieve gegevens uit participerende observaties (in de proeftuin en tijdens begeleidingscommissies), focusgroepen, en interviews met ketenpartners, jongeren en systeem. Het doel van de proeftuinen KV was een zo lokaal mogelijk en kleinschalige opvang met differentiatie beveiligingsniveau, waarbij de gezonde elementen uit leefsysteem van de jongere gecontinueerd konden worden. Het uitgangpunt was dat een integraal traject werd uitgezet, waarbinnen maatwerk werd geleverd, en de jongeren en ouders/verzorgers actief werden betrokken. De drie proeftuinen KV hebben op verschillende wijze invulling gegeven aan deze opdracht, zowel op proces als qua inhoud. De resultaten van de procesevaluatie zijn algemeen beschreven voor zover zij gelden voor alle drie de KV's. Bij resultaten die KV specifiek zijn, staat de KV waarover het gaat erbij vermeld.

1. Instroom

In totaal zijn er gedurende de gehele proeftuinperiode 113 jongeren in een KV ingestroomd. De instroom en verloop van de bezettingsgraad verschilt sterk per KV. Dit lijkt samen te hangen met het implementatieproces, de context van de proeftuin (§1.1) en de grootte van de potentiële doelgroep (§1.2.1). Op alle locaties is een fluctuatie in de bezetting zichtbaar, wat passend is bij de doelgroep preventief gehechte jongeren. Hiertoe zou, net als in de JeugdzorgPlus, mogelijk gewerkt kunnen worden met een flexibele schil in het personeelsbestand.

In totaal zijn er vanaf de start tot het einde van de proeftuin periode (1 februari 2018) 113 jongeren in een KV ingestroomd¹⁷. Figuur 12 geeft een overzicht van de instroom per maand en Figuur 13 toont het verloop in de bezettingsgraad. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de KV's op verschillende momenten in 2016 zijn gestart. De KV in Amsterdam is 20 september gestart, de KV in Nijmegen is op 15 november gestart en de KV/S&D in Groningen op 1 december 2017. Het is tevens van belang te vermelden dat de KV in Groningen in januari 2018 op halve bezetting (vier plekken) opereerde. Tot slot moet genoemd worden dat de proeftuin Amsterdam in 2018 open blijft en de proeftuin in Nijmegen in ieder geval open blijft tot de aanwezige jongeren uitgestroomd zijn. De locatie van de proeftuin KV/S&D in Groningen is als enige daadwerkelijk gesloten op 31 januari 2018. De instroom en verloop van de bezettingsgraad verschilt sterk per KV. Tot 1 februari 2018 bedraagt de instroom 64 in Amsterdam, 29 in Groningen¹⁸ en 20 in Nijmegen¹⁹. De grootte en het verloop van de instroom lijken samen te hangen met het implementatieproces, de context van de proeftuinen (§1.1) en de grootte van de potentiële doelgroep (§1.2.1).

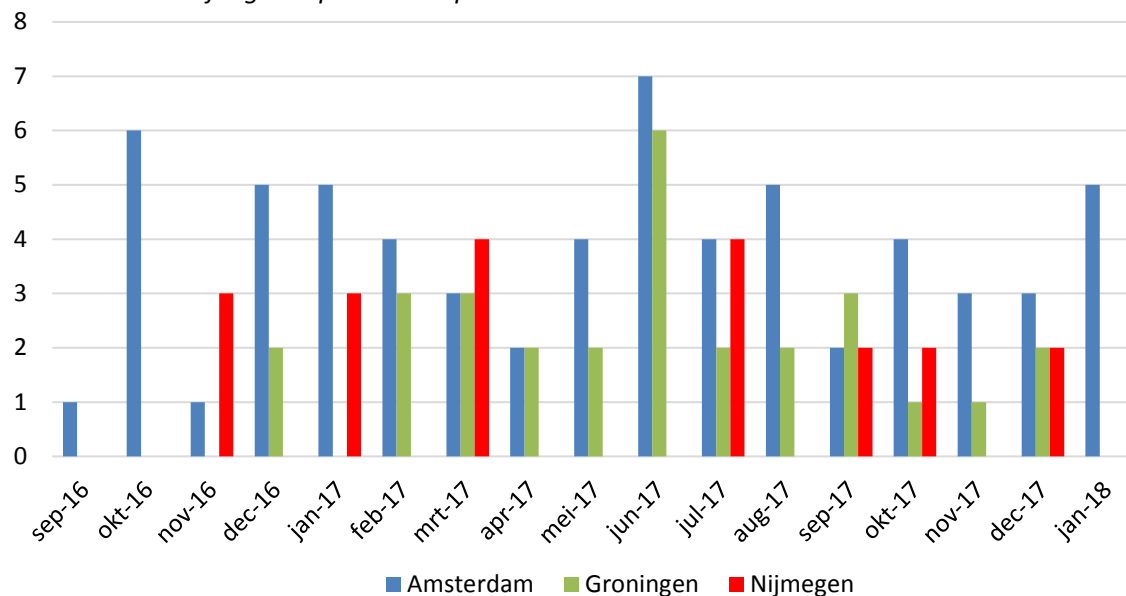
Op alle locaties is een fluctuatie in de bezetting zichtbaar. Deze fluctuatie is passend bij de doelgroep: preventief gehechte jongeren die slechts kort in hechtenis verblijven en waarvan het precieze moment van uitstroom relatief onvoorspelbaar is. Bovendien varieert het aantal IVS, voorgeleidingen en IBS, en daarmee de potentiële instroom sterk per maand (zie §1.2.1). De vraag is hoe een KV zou moeten omgaan met deze wisselende bezetting. De KV's geven aan dat de fluctuatie deels zal verminderen naarmate de KV een vast en bekend onderdeel van de keten wordt. In Amsterdam is dit effect zichtbaar. Daarnaast hebben de KV's nagedacht over oplossingen voor fluctuatie in de bezetting. Zo wordt bijvoorbeeld in JeugdzorgPlus gewerkt met een flexibele schil in het personeelsbestand en zou dit mogelijk voor de KV's ook kunnen werken. Daarnaast werd geopperd dat de KV met een bredere functie als forensische eenheid wellicht een meer diverse doelgroep zou kunnen bedienen, waardoor flexibeler met instroom zou kunnen worden omgegaan en de fluctuatie zou verminderen.

¹⁷ Als het over de instroom gaat wordt hiermee het aantal trajecten aangeduid. Er zijn zeven jongeren tweemaal ingestroomd in Amsterdam, deze tweede instroom is als een nieuw traject meegeteld.

¹⁸ In Groningen is sprake geweest van één ambulante traject, dat in de instroom en bezetting is meegenomen.

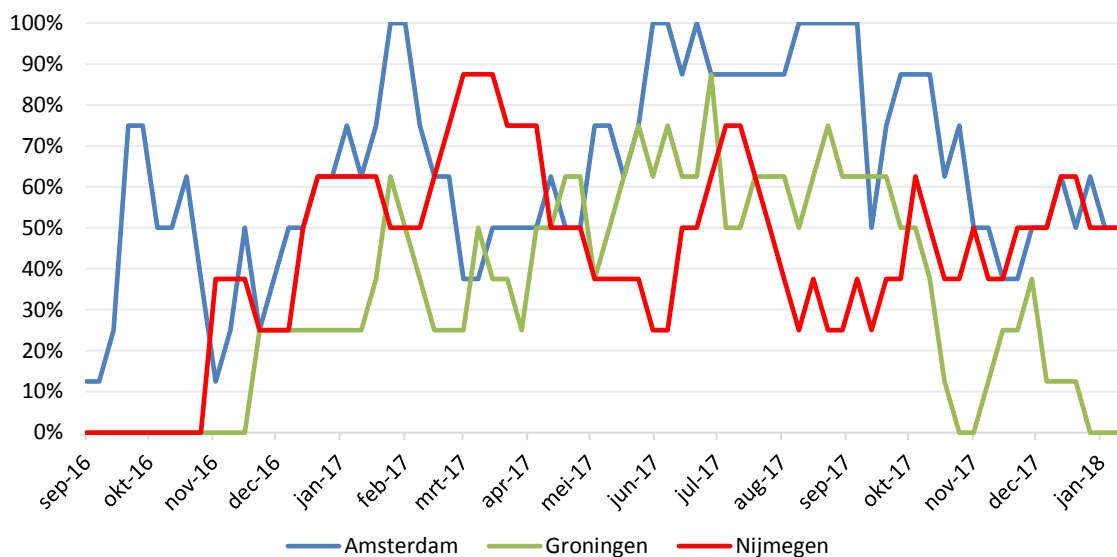
¹⁹ In Nijmegen konden ook jongeren met een PIJ-maatregel geplaatst worden die na uitstroom, in het kader van een STP traject, in sommige gevallen tijdelijk teruggeplaatst werden in de KV. Deze tijdelijke terugplaatsing zijn niet meegeteld in de totale instroom als zijnde her-instroom en worden niet vermeld in Figuur 12. De tijd dat zij tijdelijk op de KV verbleven is wel meegenomen in de bezettingsgraad zoals weergegeven in Figuur 13.

Figuur 12

Instream aantal jongeren per maand per KV

Notitie. Gegevens tot 1 februari 2018 (n=113).

Figuur 13

Bezettingsgraad op basis van acht plekken per locatie

Notitie. Gegevens tot 1 februari 2018. Tussen 16 november en 30 november 2017 verbleven er op de proeftuin Groningen geen jongeren en op 11 januari 2018 stroomt de laatste jongeren uit.

1.1 Implementatie en context proeftuinen

Het implementeren van nieuwe werkprocessen kost tijd; het is belangrijk om die tijd ook te nemen. De proeftuinen vragen niet alleen om een omslag in de manier van werken, in een toch al ingewikkelde omgeving, maar ook een omslag in de manier van denken. Jongeren konden voorheen alleen geschorst of in een JJI geplaatst worden, terwijl de KV een nieuwe tussenvorm biedt. Om de implementatie te bevorderen is het van belang dat de doelgroep en de werkprocessen helder zijn omschreven en door alle ketenpartners organisatie breed worden gedragen. Het werkt bevorderend als de gehele keten vanaf het begin betrokken is bij de gedachtenvorming en ontwikkeling (gedeeld eigenaarschap). De implementatie moet als een voortschrijdend proces worden beschouwd en vraagt veel en continue investeringen in het vergroten van de bekendheid en het draagvlak. Hierbij is een kwartiermaker, met voldoende mandaat, essentieel. Tot slot heeft de context van het veld invloed op de implementatie: als de doelgroep voldoende groot is met een relatief kleine regionale spreiding, zoals in een grote stad als Amsterdam, maakt dat implementatie gemakkelijker.

Alle KV's hebben te maken gehad met een opstartperiode, waarbij het even duurde voordat de instroom op gang kwam. De ketenpartners geven aan dat het veel tijd kostte voordat iedereen goed op de hoogte was van het bestaan van de proeftuin en de nieuwe werkprocessen in de bestaande routines waren ingebed (in §2.1 worden deze werkprocessen en aandachtspunten verder uitgewerkt). Werken met jongeren in justitieel kader met complexe problematiek vraagt veel afstemming van ketenpartners. De proeftuin vroeg om aanpassingen in een toch al ingewikkelde omgeving. Een integrale samenwerking vraagt van organisaties een omslag in de manier waarop organisaties te werk gaan. Daar waar organisaties in het verleden veel meer op hun eigen eilandje opereerden, is de KV een netwerkorganisatie. Dit kostte tijd, iets wat aan het begin van de proeftuinen is onderschat.

Wij zijn eigenlijk allemaal niet gewend met een copiloot te vliegen.
Gemeente

De context van het veld heeft invloed op de implementatie. De proeftuinen in Nijmegen en Groningen opereerden op regionale basis waardoor men te maken had met veel verschillende partijen en personen. Tevens vormde voor sommige ketenpartners de doelgroep van de KV slechts een kleine groep, naast alle andere werkzaamheden, waardoor plaatsing in de KV een uitzondering was en het des te langer duurde voordat de nieuwe werkwijze geïmplementeerd raakte. Bovendien is de potentiële doelgroep kleiner in Nijmegen en Groningen (zie §1.2.1). Dit gebrek aan volume vormde een uitdaging voor de KV's. Iets wat weinig voorkomt moet je goed op het netvlies houden als je wilt dat het optimaal wordt benut. Je loopt het gevaar dat, als professionals niet de kans krijgen ervaring op te doen met de nieuwe werkprocessen, de KV naar de achtergrond verdwijnt. Daarbij is het voor de motivatie belangrijk dat ketenpartners succes ervaringen opdoen.

Om de implementatie van de werkprocessen te bevorderen is het volgens de ketenpartners belangrijk dat de werkprocessen helder zijn omschreven en iedereen goed bekend is met de werkwijze van de KV. Het moet helder zijn op welke manier mensen hun werk anders moeten inrichten, zodat het uiteindelijk onder de streep niet meer werk, maar in het meest ideale geval zelfs minder werk, oplevert.

*De uren die bijvoorbeeld een reclasseringswerker meer kwijt is in het voortraject,
betalen zich bij de uitstroom terug. Onder de streep kost het niet meer uren,
maar hiervoor moet wel het werk anders georganiseerd worden.*

KV

De doelgroep die de KV bedient dient tevens voor alle partijen helder te zijn. De KV gaf aan dat er onder alle ketenpartners consensus moet zijn welke jongeren in aanmerking komen voor een plaatsing in de KV. Alle ketenpartners dienen dezelfde taal te spreken en op dezelfde manier invulling te geven aan de indicatie- en contra-indicatiecriteria. In het verlengde hiervan gaven ketenpartners, met name in Groningen en Nijmegen, aan dat sommige mensen nog te veel bleven hangen in het 'oude denken' wat betrekking heeft op het feit dat jongeren voorheen geschorst of in een JJI geplaatst konden worden, terwijl de KV een tussenvorm biedt. Dit werkte twee kanten op. Enerzijds biedt de KV een tussenvorm voor jongeren die voorheen geschorst werden, omdat een plaatsing in de JJI te zwaar werd geacht, maar waarvoor een schorsing eigenlijk te licht is. In het 'nieuwe denken' dient de KV voor deze groep dus als optie naast een schorsing en plaatsing in de JJI overwogen te worden. Anderzijds is er een groep die voorheen in de JJI geplaatst werd, maar die mogelijk in lager beveiligde setting zoals de KV geplaatst kan worden. Het 'oude denken' heeft in die zin betrekking op het vermijden van risico's door alle jongeren die in bewaring worden gesteld binnen de hekken van een JJI te plaatsen. Wanneer mensen niet goed bekend waren met de KV, waren zij hierdoor meer terughoudend met plaatsen en gaven ze relatief meer gewicht aan mogelijke contra-indicaties. Het is volgens de ketenpartners van belang dat men, uiteraard zonder onverantwoorde risico's te nemen, niet te voorzichtig is. De KV vraagt naast een andere manier van werken dus ook een omslag in de manier van denken. Deze cultuuromslag kon echter niet van de ene op de andere dag worden gemaakt. Mensen zijn gewend in hun vaste patroon te werken en het heeft tijd nodig voordat mensen uit hun comfortzone stappen, aldus de ketenpartners.

We moeten niet te huiverig zijn: vaker denken 'waarom niet'.

Advocatuur

Dit betekende dat er vanuit de KV en andere nauw betrokken ketenpartners veel geïnvesteerd moest worden om de bekendheid van de KV te vergroten en de nieuwe werkprocessen ingebed te krijgen. DJI gaf aan dat de proeftuinen wellicht meer tijd hadden moeten krijgen tussen het moment van goedkeuring en de start, om draagvlak en bekendheid te creëren. De proeftuinen in hebben ongeveer een half jaar gekregen om de KV daadwerkelijk op te zetten, inclusief zomervakantie, dat is wellicht te kort geweest. Amsterdam had hier wel enige een voorsprong op, omdat de keten al sinds de sluiting van JJI Amsterbaken in 2015 bezig was met vernieuwing in het werken met justitiële jeugd, zoals verderop beschreven.

In Amsterdam en Groningen is een stijgende lijn te zien in de bezetting: gedurende de looptijd slaagden deze proeftuinen er met de keten steeds beter in om jongeren die aanmerking kwamen voor de KV daar ook daadwerkelijk te plaatsen. In Nijmegen gaf men aan dat het dit opzicht ontbrak aan duidelijke projectleider. De proeftuin werd opgezet als een platte organisatie in het kader van gedeelde verantwoordelijkheid en eigenaarschap binnen de keten. Dit zijn uitgangspunten die vanuit de proeftuin aan het einde van de looptijd nog steeds onderschreven werden, maar de proeftuin constateerde dat het wel van belang is dat er uiteindelijk iemand is die mandaat heeft om knopen door te hakken en het voortouw neemt in het informeren en motiveren van ketenpartners.

Wat de laatste maanden van de looptijd betreft, gaven de ketenpartners dat de onzekerheid rondom de einddatum van de proeftuinen ertoe heeft geleid dat de instroom terugliep. Na een verlenging van de looptijd in juli 2017 tot 22 december 2017, werd in november 2017 besloten de proeftuinen te verlengen tot 1 februari 2018. Toen was er echter al een bericht naar de ketenpartners uitgegaan over de sluiting van de KV's, wat voor verwarring zorgde. De ketenpartners geven aan dat zij tegen het einde van de looptijd van de proeftuin minder jongeren indiceerden voor de KV om te voorkomen dat ze gedurende het traject alsnog overgeplaatst zouden moeten worden naar de JJI. Dit alles heeft volgens de ketenpartners geleid tot de daling van de instroom in de laatste drie maanden van de looptijd van de proeftuin.

Het is frustrerend dat op het moment dat we net goed op weg waren, het tijd werd om af te bouwen.
KV

*Een tijdje geleden kon ik niet goed slapen. Stel je voor dat de KV sluit. Wat gebeurt er dan met mij?
Moet ik dan weer terug naar binnen? Hoe gaat het dan met mijn school?*
Jongere

Wat de context van de proeftuinen en de implementatie betreft verschilt Amsterdam wezenlijk van Groningen en Nijmegen, wat samenhangt met de voorgeschiedenis voor start van de KV in Amsterdam. In Amsterdam kwam de sluiting van Amsterbaken in 2015 volgens de gemeente als een 'donderslag bij heldere hemel' en de ketenpartners zijn toentertijd vrijwel direct bij elkaar gaan zitten om de gevolgen van de sluiting op te vangen. Het draagvlak om samen met de keten na te denken over alternatieven was gezien de noodzaak direct groot. Hieruit is het idee van een KV in Amsterdam ontstaan, wat goed aansloot bij de recente ontwikkelingen rondom VIV JJ. De KV in Amsterdam is hierdoor eerder gestart en heeft een langere aanloop periode gehad waarin intensief met de hele keten, de gemeente en het ministerie is opgetrokken. Volgens de gemeente is het van essentieel belang geweest dat de gehele keten vanaf het begin betrokken is geweest bij de gedachtenvorming en ontwikkeling, dit leidde tot gedeeld eigenaarschap. De gemeente heeft veel geïnvesteerd in het ingebed krijgen van de werkprocessen. De gemeente Amsterdam was mede opdrachtgever van de KV en zeer nauw betrokken. De gemeente en de wethouder jeugd trokken vanaf het begin samen op. Toen het onzeker was of de KV open zou blijven heeft wijk burgemeester van der Laan, mede namens de wethouder Jeugd en de Amsterdamse driehoek²⁰, een brief aan de staatssecretaris gestuurd om het belang van de KV te benadrukken. In november 2017 werd in de Tweede Kamer besloten dat de KV Amsterdam in 2018 open blijft. Tot slot bestrijkt de proeftuin alleen de gemeente Amsterdam, die overeenkomt met arrondissement Amsterdam en jeugdzorgregio Amsterdam-Amstelland, dit maakt de regio die de KV bedient overzichtelijk.

1.2 Doelgroep

1.2.1 Potentiële doelgroep preventief gehechte jongeren

Ondanks verschillen in de beoogde doelgroep richtte de KV's zich in essentie op preventief gehechte jongeren. Het aantal plaatsingen was daarmee afhankelijk van het aantal IVS, voorgeleidingen en IBS in de regio van de proeftuin. De potentiële doelgroep en het aandeel dat geplaatst werd bleek het grootst in Amsterdam en kleiner in Groningen en Nijmegen. Dit gebrek aan volume zorgde voor een uitdaging in de implementatie van de werkprocessen. In Groningen is wel een stijging te zien van het aantal plaatsingen ten opzichte van de voorgeleidingen en werd in het laatste halfjaar vaker direct uit de voorgeleiding geplaatst. Men leek dus wel steeds beter in staat jongeren die geschikt zijn ook daadwerkelijk te plaatsen. Uiteindelijk werd de helft van de IBS en een kwart van de voorgeleidingen bij jeugd in de proeftuin geplaatst. Landelijk gezien lijkt de grootste potentiële doelgroep preventief gehechte jongeren (jeugd) zich in de grootstedelijke regio's, Rotterdam, Den Haag en Amsterdam te bevinden. De potentiële doelgroep preventief gehechte jongeren (jeugd) in arrondissementen Midden-Nederland, Zeeland-West-Brabant en Gelderland lijkt in totaal net groot genoeg te zijn, maar omdat de spreiding van de regio groter is kan in de praktijk de afstand tussen de KV en het leefsysteem van de jongere alsnog te groot zijn. Als men zich enkel zou richten op de doelgroep preventief gehechte jongeren onder de 18, zouden er niet in alle regio's genoeg jongeren zijn om een zelfstandige KV in te richten. De werkwijze van de KV lijkt echter ook passend voor andere (forensische) doelgroepen, zoals de ASR doelgroep, jongeren met een PIJ-maatregel of in het kader van een ambulante traject. Daarnaast is het zaak oog te houden van andere manieren om lokaal maatwerk en continuïteit te bieden (bijvoorbeeld door het inkopen van bedden bij bestaande voorzieningen).

²⁰ Het overleg orgaan tussen vertegenwoordigers van politie, OM en de lokale overheid

De potentiële doelgroep van de proeftuinen bestond in essentie uit preventief gehechte jongeren. Aanvankelijk was de proeftuin KV Amsterdam alleen gericht op de jongeren met een pleegleeftijd onder de 18 jaar die binnen het jeugdstrafrecht vallen, maar gedurende de looptijd van de proeftuin werd de doelgroep uitgebreid met ASR jongeren, wat in KV Groningen en Nijmegen al vanaf de start mogelijk was. Het aantal plaatsingen was daarmee afhankelijk van het aantal IVS, voorgeleidingen en IBS, in de regio van de proeftuin. Deze aantallen zijn in kaart gebracht en gescheiden weergegeven voor de periode van de start van de proeftuin tot 1 mei 2017 (periode dataverzameling tussenrapport) en van 1 mei 2017 tot 1 november 2017 (periode dataverzameling eindrapport), omdat de manier van dataverzameling voor beiden periode verschilt. Bovendien was de dataverzameling voor de periode tot 1 mei 2017 alleen gericht op jongeren een pleegleeftijd tot 18 jaar (jeugd) terwijl voor de periode tussen 1 mei 2017 en 1 november 2017 de dataverzameling gericht was op zowel jeugd als jongvolwassenen tussen 18 en 23 jaar, die in aanmerking kunnen komen voor toepassing van het ASR.

Start van de proeftuinen tot 1 mei 2017

In deze periode zijn de aantallen weergegeven op basis van het aantal IVS dat bij de RvdK is aangemeld voor vroeghulp in de regio van de proeftuin. Tabel 22 geeft de verhouding weer van het aantal plaatsingen in de proeftuin ten opzichte van het aantal IVS, voorgeleidingen en IBS. Er zijn verschillen te zien zijn tussen de locaties. Ten eerste valt op dat het aantal IVS het kleinst is in Nijmegen en het grootst in Amsterdam. In Nijmegen werd de potentiële doelgroep IVS in de praktijk nog kleiner, doordat een deel van de IVS (n=12, 14%) zaken betrof waarbij het delict in een andere regio was gepleegd dan de regio van de proeftuin. Ondanks dat deze jongeren wel in de regio van de proeftuin woonachtig waren werd de zaak hierdoor in een andere regio afgehandeld. Wat de voorgeleidingen betreft is het opvallend dat er in Amsterdam relatief vaak werd voorgeleid. In Amsterdam was ook het aandeel IBS het grootst. Het aandeel van de IBS dat in de proeftuin werd geplaatst was de helft (50%) in Groningen, een derde in Amsterdam (34%) en een vijfde (22%) in Nijmegen. Het aandeel voorgeleidingen dat met een IBS (uiteindelijk) in de proeftuin werd geplaatst was in Amsterdam en Groningen een vijfde (19%) en een twintigste in Nijmegen (6%).

Tabel 22

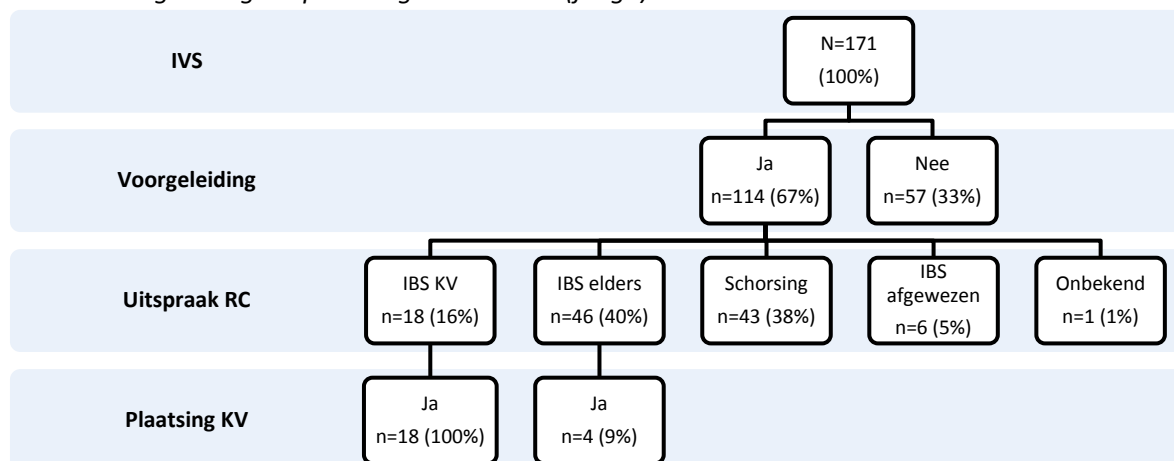
IVS, voorgeleiding, IBS en plaatsing, jeugd

	Amsterdam n (%)	Groningen n (%)	Nijmegen n (%)
IVS	171 (150%)	119 (372%)	86 (269%)
Voorgeleiding (ref.)	114 (100%)	32 (100%)	32 (100%)
IBS	64 (56%)	12 (38%)	9 (28%)
Plaatsing KV	22 (19%)*	6 (19%)	2 (6%)*

Notitie. Gegevens vanaf start tot 1 mei 2017. Conform de doelgroep van de proeftuinen betreffen de aantallen van Amsterdam en Nijmegen uitsluitend jongens en in Groningen jongens en meisjes. *In Amsterdam konden vijf plaatsingen, en in Nijmegen kon één plaatsing tussen de start van de proeftuin en 1 mei 2017 niet terug worden gevonden. Zie stroomschema's.

Om het toeleidingsproces per locatie nader te beschrijven is in Figuur 14, Figuur 15 en Figuur 16 het verloop van de IVS tot aan de plaatsing uitgewerkt in een stroomschema per KV. In Figuur 14 is te zien dat in Amsterdam van het totale aantal voorgeleidingen in 16% van de gevallen een IBS in de KV en in 40% van de gevallen een IBS elders (deze categorie omvat zowel IBS in een JJI als huisarrest) werd uitgesproken. Van de gevallen waarbij een IBS in de KV werd uitgesproken, werden alle jongeren ook daadwerkelijk geplaatst. In vier gevallen (4%) van het totale aantal voorgeleidingen geldt dat de jongere eerst met een IBS elders is geplaatst, maar dat de jongere op een later moment, meestal na de eerste raadkamer, alsnog op de KV is geplaatst. Hiermee is in deze periode 82% direct uit de voorgeleiding geplaatst.

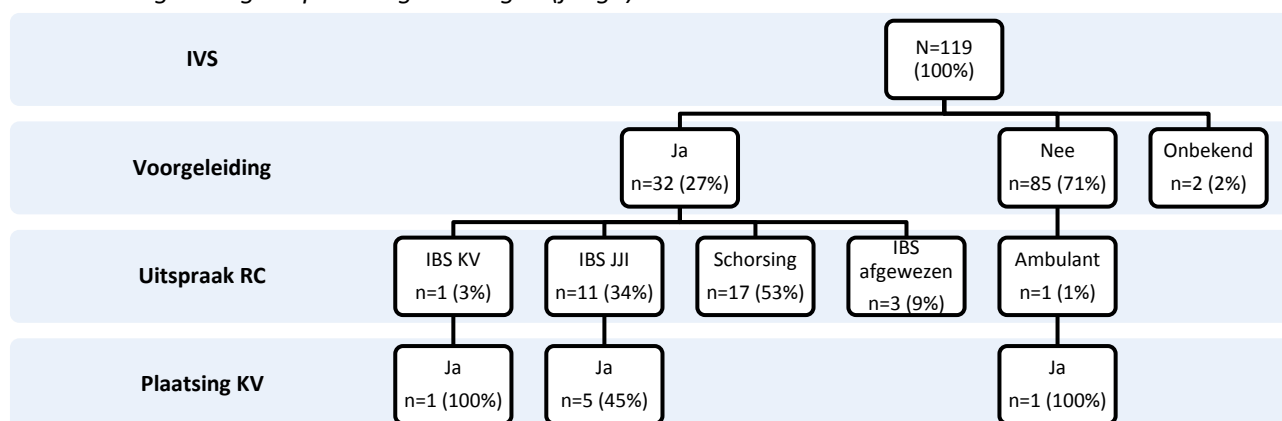
Figuur 14
Inverzekeringstelling tot plaatsing Amsterdam (jeugd)

Notitie. Gegevens 20 sep 2016 tot 1 mei 2017. Plaatsing KV: van de 27 plaatsingen in het kader van preventieve hechtenis met een pleegleeftijd tot 18 jaar tot 1 mei 2017, konden 22 voorgeleidingen terug worden gevonden (81%). Van de vijf die niet terug konden worden gevonden waren twee her-instromers, ging het in twee gevallen om een opheffing schorsing waarbij er geen nieuwe aanmelding voor vroeghulp bij de RvdK wordt gedaan. Eén jongere is doorgeplaatst vanuit een JJI, op basis van een voorgeleiding die voor de meetperiode plaatsvond.

Van de 119 jongeren in verzekering gestelde jongeren was 45% woonachtig in provincie Groningen, 32% in Friesland en 23% in Drenthe. In Groningen was de enige KV gevestigd waar ook meisjes geplaatst konden worden, van alle in verzekering gestelde jongeren betrof het in 5% van de gevallen een meisje. In Figuur 15 is te zien dat in Groningen van het totale aantal voorgeleidingen bij één jongere (3%) een IBS in de KV en bij 11 jongeren (34%) een IBS in een JJI werd uitgesproken. De ene jongere waarbij een IBS KV werd uitgesproken, is daadwerkelijk op de KV geplaatst. Van de 11 jongeren waarbij de RC een IBS JJI uitsprak, zijn er vijf (45%) alsnog via een raadkamer in de KV geplaatst. Omdat slechts één van de zes jongeren direct uit de voorgeleiding is geplaatst, valt op te maken dat er in deze periode nog ruimte voor het optimaliseren van het werkproces rondom het direct, vanuit een voorgeleiding, plaatsen van een jongere was. Eén jongere, die weliswaar in verzekering werd gesteld, maar niet werd voorgeleid, werd later in het kader van een ambulante vrijwillig traject op de KV proeftuin geplaatst. Wat betreft de regio binnen arrondissement Noord-Nederland waar vandaan de plaatsingen afkomstig waren, bleek dat vier plaatsingen uit Groningen, en één plaatsing uit zowel Drenthe als Friesland plaats heeft gevonden.

Figuur 15
Inverzekeringstelling tot plaatsing Groningen (jeugd)

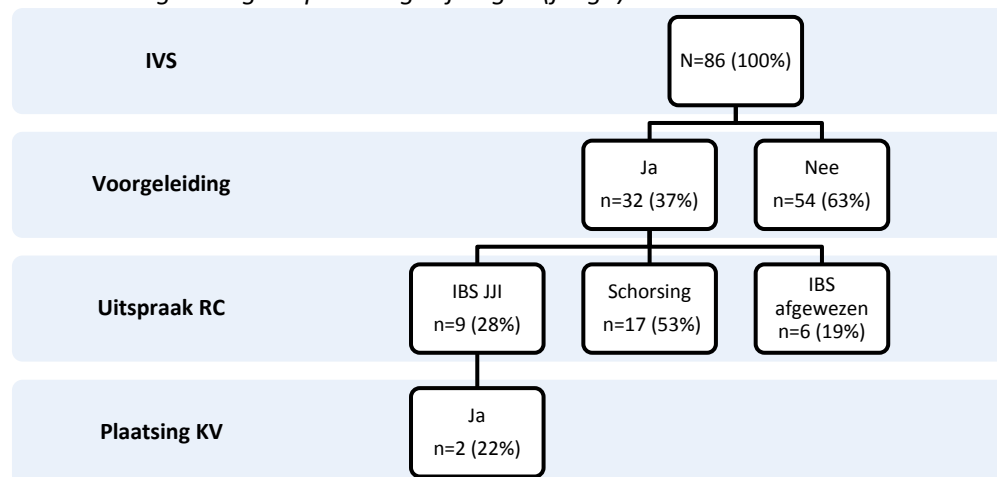

Notitie. Gegevens van 1 dec 2016 tot 1 mei 2017. Plaatsing KV: van de tien plaatsingen tot 1 mei 2017, waren er zes plaatsingen in het kader van een preventieve hechtenis onder 18 jaar die allen terug konden worden gevonden (100%).

In Nijmegen bestond de regio van de proeftuin aanvankelijk uit de Gelderse regio G7 (Gelderland Zuid, Midden en Noord). Gedurende het eerste halfjaar van de looptijd is besloten de regio te verkleinen naar Gelderland Zuid en Midden, waaronder de jeugdzorgregio's Nijmegen en Rivierenland (Zuid) Arnhem en FoodValley (Midden) vallen. Van de 86 jongeren in verzekering gestelde jongeren in deze verkleinde regio kwam 47% uit regio Arnhem, 22% uit regio Nijmegen, 19% uit FoodValley, en 13% uit Rivierenland. In Nijmegen gaat de RvdK over alle IVS van Gelderland en probeerde men in dat stadium al te screenen welke jongeren mogelijk in aanmerking kwamen voor de KV. Een deel van de jongeren komt echter wat betreft woonplaats in aanmerking voor de KV en slechts een klein deel van de IVS wordt voorgeleid. Screenen op basis van de voorgeleidingen lijkt minder foutgevoelig en arbeidsintensief te zijn. In Figuur 16 is te zien dat in Nijmegen van het totale aantal voorgeleidingen géén IBS in de KV werd uitgesproken. Van de negen jongeren (28%) waar een IBS in de JJI werd uitgesproken zijn uiteindelijk twee jongeren doorgeplaatst vanuit de JJI naar de KV. Gezien het feit dat er géén jongeren direct uit de voorgeleiding zijn geplaatst, leek er in deze periode nog ruimte te zijn voor het optimaliseren van het werkproces rondom het direct, vanuit een voorgeleiding, plaatsen van een jongere. Hierbij moet worden opgemerkt dat de potentiële doelgroep relatief klein is.

Figuur 16

Inverzekeringstelling tot plaatsing Nijmegen (jeugd)

Notitie. Gegevens van 15 nov 2016 tot 1 mei 2017. Plaatsing KV: van de tien plaatsingen tot 1 mei 2017, waren er drie plaatsingen in het kader van een preventieve hechtenis onder 18 jaar, waarvan er twee terug konden worden gevonden (67%). De voorgeleiding van de jongere die niet terug kon worden gevonden, ging waarschijnlijk om een opheffing schorsing, waarbij er geen nieuwe aanmelding bij de RvdK wordt gedaan.

1 mei 2017 tot 1 november 2017

In deze periode zijn de aantallen weergegeven op basis van het aantal voorgeleidingen binnen arrondissement Amsterdam en Noord-Nederland. Tabel 23 geeft de verhouding weer van het aantal plaatsingen in de proeftuin ten opzichte van het aantal voorgeleidingen en IBS voor de proeftuinen KV Amsterdam en Groningen. Er zijn verschillen te zien zijn tussen beide locaties. Ten eerste valt op dat het aantal voorgeleidingen voor zowel jeugd als voor 18 tot 23-jarigen twee keer zo groot is in Amsterdam vergeleken met Groningen. In beide arrondissementen werd ongeveer de helft van de voorgeleide jongeren in bewaring gesteld. Voor de jongvolwassenen tussen 18 en 23 jaar in Amsterdam was dat aandeel iets groter. Het aandeel van de jeugd met een IBS dat in de proeftuin werd geplaatst was iets minder dan de helft in Amsterdam (45%) en iets meer dan de helft in Groningen (53%), en was daarmee ten opzichte van het eerste halfjaar van de looptijd verhoogd in Amsterdam toen het een derde (34%) was en gelijk gebleven in Groningen (50%). Het aandeel voorgeleidingen dat in de proeftuin werd geplaatst was zowel in proeftuin Amsterdam als Groningen ongeveer een kwart (respectievelijk 26% en 29%), en was daarmee voor beide regio's verhoogd ten

opzichte van het eerste halfjaar van de looptijd toen het een vijfde (19%) was. Van de 18 tot 23-jarigen zijn er in Amsterdam één en in Groningen vier in de proeftuin geplaatst. De interpretatie hiervan is ingewikkeld, omdat het voor deze groep onbekend was of het ASR bij de voorgeleiding daadwerkelijk is toegepast en bij Groningen was tevens onbekend hoeveel jongeren in bewaring zijn gesteld. Uit de voorlopige resultaten van een onderzoek naar ASR is bekend dat 5% van de 18 tot 23-jarigen volgens het ASR werd berecht (Dekker, 2017).

Tabel 23

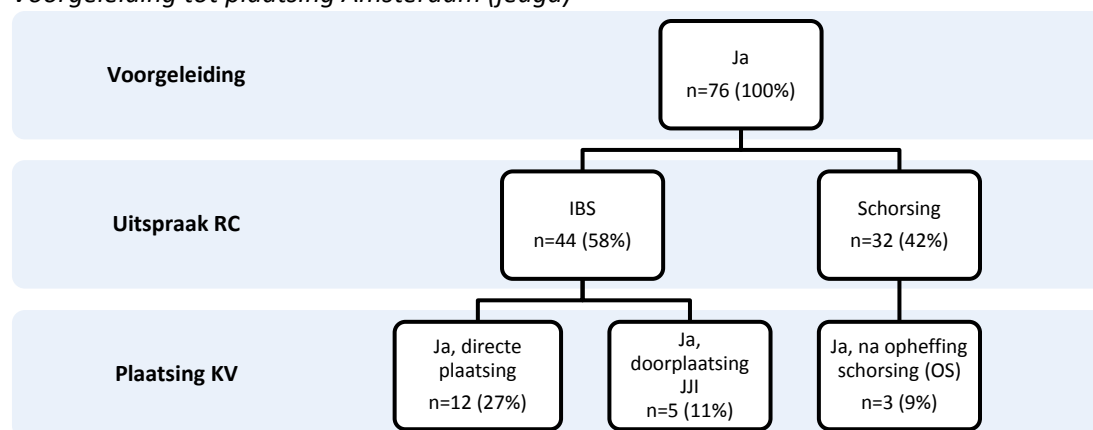
Voorgeleiding, IBS en plaatsing Amsterdam en Groningen, jeugd en 18 tot 23 jaar

	Amsterdam		Groningen	
	Jeugd n (%)	18 tot 23 jaar n (%)	Jeugd n (%)	18 tot 23 jaar n (%)
Voorgeleiding	76 (100%)	187 (100%)	34 (100%)	94 (100%)
IBS	44 (58%)	126 (67%)	19 (56%)	Onbekend
Plaatsing KV*	20 (26%)	1 (1%)	10 (29%)	4 (4%)

Notitie. Gegevens van 1 mei tot 1 november 2017. Conform de doelgroep van de proeftuinen betreffen de aantallen van Amsterdam uitsluitend jongens en in Groningen jongens en meisjes. *In Amsterdam konden drie plaatsingen, en in Groningen twee plaatsingen tussen 1 mei en 1 november 2017 niet terug worden gevonden. De plaatsingen die niet terug konden worden gevonden gingen meestal om doorplaatsingen vanuit de JJI van een voorgeleiding voor de meetperiode.

Om het toeleidingsproces van de locaties voor jeugd nader te beschrijven is in Figuur 17 en Figuur 18 het verloop van de IVS tot aan de plaatsing uitgewerkt in een stroomschema per KV. In Figuur 17 is het beloop te zien in Amsterdam. Te zien is dat 60% (12 van de 20) van de plaatsingen direct uit de voorgeleiding werd geplaatst, 25% na een aanvankelijke plaatsing in een JJI, en 15% direct uit de voorgeleiding na een terugmelding in het kader van een opheffing schorsing. Hiermee is 75% (15 van de 20) direct uit de voorgeleiding geplaatst. De meerderheid van doorplaatsingen werd gedaan na de eerste raadkamer. De enige plaatsing in de proeftuin binnen ASR, werd doorgeplaatst vanuit de JJI bij raadkamer 1.

Figuur 17

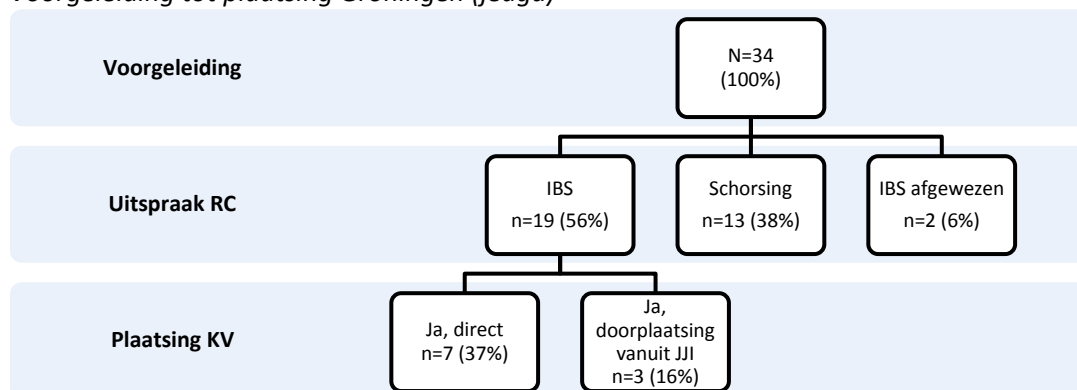
Voorgeleiding tot plaatsing Amsterdam (jeugd)

Notitie. Gegevens van 1 mei tot 1 november 2017.

Van de 34 jongeren voorgeleide jongeren was 53% afkomstig uit provincie Groningen, 32% uit Friesland en 15% uit Drenthe. In Figuur 18 is het beloop te zien in Groningen voor jeugd. Zeven van de tien plaatsingen zijn direct uit de voorgeleiding geplaatst (70%). Drie van de tien werden na een aanvankelijke plaatsing in een JJI geplaatst (30%). Het aandeel dat direct vanuit de voorgeleiding geplaatst werd is hiermee gestegen ten opzichte van het eerste halfjaar van de looptijd van de proeftuin. Dit duidt er op dat men er steeds beter in slaagde jongeren die geschikt zijn voor de proeftuin ook daadwerkelijk (direct) te plaatsen. Wat betreft de regio binnen arrondissement Noord-

Nederland waar vandaan de plaatsingen afkomstig waren, bleek dat één van de vijf voorgeleidingen uit Drenthe (20%), zes van de 18 voorgeleidingen uit Groningen (33%), en drie van de 11 voorgeleidingen uit Friesland (27%) geplaatst is. Het alsof hiermee ook jongeren in de provincies Friesland en Drenthe bereikt en geplaatst kunnen worden. Van de vier plaatsingen in de proeftuin binnen ASR, werden er twee direct uit de voorgeleiding geplaatst (50%). De twee anderen werden bij raadkamer 1 vanuit de JJI doorgeplaatst (50%).

Figuur 18
Voorgeleiding tot plaatsing Groningen (jeugd)

Notitie. Gegevens van 1 mei 2017 tot 1 november 2017.

Gehele proeftuin periode per maand

In Bijlage 7 zijn de verhoudingen tussen het aantal plaatsingen in de proeftuin ten opzichte van de aantal IVS, voorgeleidingen en IBS weergegeven per maand per proeftuin KV, voor beide periodes en in de tweede periode voor beide leeftijdsgroepen. In de figuren is te zien dat het aantal voorgeleidingen per maand erg wisselend is, zeker in de zomermaanden hebben er bijvoorbeeld relatief minder voorgeleidingen plaatsgevonden. Het aantal voorgeleidingen dat in bewaring wordt gesteld varieerde in Amsterdam bij jeugd tussen 0% en 86% (gehele periode gemiddeld 57%) en bij 18 tot 23-jarigen tussen 58% en 74% (mei tot november gemiddeld 67%). De 0% is behaald omdat in november bij jeugd er vanuit de voorgeleidingen geen enkele IBS uitgesproken, waardoor instroom vanuit de voorgeleiding praktisch gezien niet mogelijk was. Het aantal voorgeleidingen dat leidt tot een IBS varieerde in Groningen bij jeugd tussen 20% en 75% (gehele periode gemiddeld 46%). In Nijmegen varieerde het aantal voorgeleidingen dat in bewaring werd gesteld tussen 0% en 100% in het eerste halfjaar van de looptijd (gemiddeld 28%). Met deze wisselende aantallen voorgeleidingen per maand, en zeer variërende aandelen daarvan die in bewaring worden gesteld, kan de instroom daarmee ook sterk wisselend zijn. Het aandeel IBS dat in de proeftuin werd geplaatst varieert bij jeugd in Amsterdam tussen 0% en 80% per maand (gehele periode gemiddeld 39%) en in Groningen tussen 25% en 100% (gehele periode gemiddeld 50%). Het aandeel voorgeleidingen dat in de proeftuin werd geplaatst varieert bij jeugd in Amsterdam tussen 0% en 44% per maand (gehele periode gemiddeld 22%) en in Groningen tussen 7% en 67% (gehele periode gemiddeld 22%). Deze variërende percentages zijn te verklaren door de kleine aantallen en het feit dat indicatie tot plaatsing berust op maatwerk, sterk afhankelijk is van de casus, en praktische aspecten zoals het niet samen plaatsen van mededaders. Er was wel een stijging te zien in het aandeel plaatsingen gedurende de looptijd, zodat kan worden gezegd dat uiteindelijk de helft van de IBS en een kwart van de voorgeleidingen bij jeugd gemiddeld in de proeftuin KV werd geplaatst (gebaseerd op cijfers uit Amsterdam en Groningen in het tweede halfjaar van de looptijd).

Landelijke potentiële doelgroep preventieve hechtenis (jeugd)

Voor de regio's waar een proeftuin gesitueerd was, is berekend welk aandeel van de potentiële doelgroep binnen het kader van preventieve hechtenis uiteindelijk in de proeftuin is geplaatst. Van de voorgeleide jongeren met een pleegleeftijd onder de 18 jaar kwam vanaf de start van de looptijd

van de proeftuinen tot 1 mei 2017 ongeveer een vijfde in de proeftuinen terecht. In het tweede halfjaar van de looptijd van de proeftuinen, tussen 1 mei en 1 november 2017, was dit aandeel gestegen naar een kwart van de voorgeleidingen. Op basis hiervan kon, door middel van het landelijke overzicht met aangemelde jongeren voor vroeghulp in het kader van een IVS bij de RvdK, met een redelijke marge van betrouwbaarheid worden berekend hoe groot de potentiële doelgroep van jongeren met preventieve hechtenis onder 18 jaar per regio is. Hierbij dient te worden opgemerkt dat deze cijfers een onderschatting zijn van de werkelijke potentiële doelgroep door 1) een aandeel voorgeleidingen dat niet is aangemeld bij de RvdK, 2) dat jongeren éénmaal worden aangemeld bij de RvdK maar door voorgeleidingen in het kader van een opheffing schorsing meerdere kansen hebben om geplaatst te worden en 3) een aandeel aangemelde jongeren waarvan de regio onbekend was (n=35, 4% van het totale aantal aanmeldingen vroeghulp). De werkelijke potentiële doelgroep preventief gehechte jongeren voor een KV is dus groter dan de onderstaande aantallen, zeker wanneer de ASR-doelgroep mee wordt genomen.

Voor elk arrondissement is uit het totale aantal IVS afgeleid welke jongeren waarschijnlijk zijn voorgeleid in het eerste halfjaar van 2017 (van 1 januari tot 1 juli 2017), aan de hand van de vermelding van een parketnummer en de kans op basis daarvan dat de jongere is voorgeleid²¹. Dit ging in totaal om 777 voorgeleidingen, waarvan 717 jongens (92%) en 60 meisjes (8%). In Tabel 24 is voor deze jongens berekend hoe groot de instroom preventief gehechte jongere onder de 18 gedurende een half jaar per arrondissement zou zijn en wat de gemiddelde instroom per maand zou zijn. Voor de meisjes is informatie hierover weergegeven in onderstaande tekst.

Tabel 24

Geschatte instroom KV per halfjaar per arrondissement, jongens

Arrondissement	Geschatte aantal voorgeleidingen	Geschatte instroom KV	Gemiddelde instroom per maand
Rotterdam	144	36	6
Den Haag	105	26	4
Amsterdam	95	24	4
Midden-Nederland	77	19	3
Zeeland-West-Brabant	76	19	3
Gelderland	70	18	3
Noord-Holland	48	12	2
Noord-Nederland	44	11	2
Overijssel	23	6	1
Oost-Brabant	19	5	1
Limburg	16	4	1
Nederland	717	180	30

Notitie. Het totale aantal IVS is afkomstig uit een overzicht aanmeldingen vroeghulp bij de RvdK van het eerste halfjaar van 2017. Het geschatte aantal voorgeleidingen is hieruit berekend op basis van analyses voor het toeleidingsproces vanaf de start van de proeftuinen tot 1 mei 2017. De geschatte instroom in een KV is berekend op basis van het aandeel van de voorgeleidingen dat in het tweede halfjaar van de looptijd van de proeftuinen geplaatst is (25%). De gemiddelde instroom per maand is berekend door de geschatte instroom KV te delen door zes maanden.

Uit Tabel 24 valt op te maken dat de grootste potentiële doelgroep preventieve hechtenis jongens onder 18 jaar in de arrondissementen Rotterdam, Den Haag en Amsterdam te vinden is, met een geschatte gemiddelde instroom van vier tot zes per maand. De arrondissementen en corresponderende regio's Midden-Nederland, Zeeland-West-Brabant en Gelderland zouden een iets

²¹ Uit de analyses in de regio's van de proeftuinen in het eerste halfjaar van de looptijd is gebleken dat de meerderheid van de jongeren waar een parketnummer bij de aanmelding vermeld staat in het overzicht van de RvdK (zo'n 80%), ook werd voorgeleid. Slechts een klein deel van de jongeren waar geen parketnummer bij vermeld staat, werd tóch voorgeleid (zo'n 5%). Hierdoor was met een redelijke marge van betrouwbaarheid voor de andere regio's af te leiden welke jongeren vanuit een IVS werden voorgeleid. De geschatte gemiddelde instroom per maand komt overeen met de instroom die er daadwerkelijk heeft plaatsgevonden in de arrondissementen waar een proeftuin gevestigd was. Dit is een indicatie van de betrouwbaarheid van deze gegevens voor de andere regio's.

lagere geschatte gemiddelde instroom van drie per maand hebben. Omdat de regio's die deze arrondissementen bestrijken groter zijn, is het echter mogelijk dat het in de praktijk lastig is om in te zetten op bevorderen van de beschermende factoren in verband met de reistijd van de jongere (naar dagbesteding, hulpverlening, vrijetijdsbesteding) of het systeem (voor betrokkenheid tijdens verblijf in KV). De overige arrondissementen hebben een geschatte instroom per maand van één á twee jongeren. De potentiële doelgroep meisjes voor preventieve hechtenis onder 18 jaar voor heel Nederland is klein (n=60). Indien ook 25% geschikt zou zijn voor plaatsing in een KV, zouden er in het eerste halfjaar van 2017 in totaal 15 meisjes hebben kunnen instromen. Dit aantal volgt qua regio de verhoudingen zoals hierboven weergegeven voor jongens, maar komt gezien het kleine aantal maximaal tot een gemiddelde instroom van één meisje per twee maanden, per arrondissement.

Op basis van deze schattingen zou je kunnen concluderen dat als men zich enkel zou richten op de doelgroep preventief gehechte jongeren onder de 18, er niet in alle regio's genoeg jongeren zijn om een zelfstandige KV in te richten. Echter zijn de ASR jongeren, jongeren die met een andere strafrechtelijk titel in de KV geplaatst zouden kunnen worden, of andere (forensische) doelgroepen niet meegenomen. Het is tevens zaak om oog te houden voor andere manieren om lokaal maatwerk en continuïteit te bieden: naast het inrichten van een eigenstandige KV zouden bijvoorbeeld bedden kunnen worden ingekocht bij bestaande voorzieningen.

Schorsen, tenzij

Het uitgangspunt 'schorsen, tenzij' blijft ook met de komst van de KV overeind staan. Tegelijkertijd scheidt de komst van de KV nieuwe situaties. Er lijkt een groep jongeren te zijn die voorheen geschorst werd, omdat de JJI het enige alternatief was, maar waarvoor schorsen eigenlijk te licht is. Voor deze groep kan de KV een geschikte tussenvorm bieden. De komst van de KV verandert de context waarbinnen de afweging voor het al niet schorsen van een jongere gemaakt wordt.

Het uitgangspunt van VIV JJ was dat de KV bedoeld was voor jongeren die voorheen in een JJI geplaatst zouden worden. In de aanloop naar de proeftuinen werd gesproken over de mogelijkheid dat de KV een aanzuigende werking zou kunnen hebben: een stijging van het aantal IBS door de komst van de KV. Binnen de monitor waren alleen aantallen over de proeftuinperiode voorhanden en kan hierover in cijfers niks worden gezegd. Het onderwerp is wel ter sprake gekomen in de interviews met de ketenpartners. Een stijging in het aantal IBS werd door ketenpartners niet geconstateerd. In Amsterdam gaf de gemeente wel aan dat sinds de komst van de KV het aantal zaken waar huisarrest wordt opgelegd, is gedaald. Na het sluiten van Amsterbaken was echter een forse stijging te zien van het aantal zaken huisarrest. De RC in Amsterdam gaf aan dat het na het sluiten van de Amsterbaken zeer onaantrekkelijk werd om jongeren te detineren, gezien de grote afstand naar de JJI²². Het is fijn dat met de komst van de KV een extra optie ontstond, aldus de RC. Zowel de RC als de RvdK gaven wel aan dat, indien er sprake is van een beschermend thuissysteem, huisarrest nog steeds een goede optie is. In Groningen gaven zowel het OM als de RC aan dat het uitgangspunt nog steeds was dat eerst moet worden gekeken of er een mogelijkheid tot schorsing bestaat (schorsen, tenzij). Indien een jongere in bewaring werd gesteld prefereerden zij een plaatsing in de KV wel boven plaatsing in de JJI. Tegelijkertijd gaf de KV aan dat er een groep jongeren is die voorheen geschorst werd, omdat een JJI plaatsing te zwaar werd bevonden, maar waarvoor een schorsing eigenlijk te licht is. Voor deze groep kan de KV een tussenvorm bieden. Vanuit de proeftuinen klonken soms geluiden dat jongeren in de KV langer in bewaring verbleven in het belang van het zorgtraject, terwijl ze voorheen wellicht al geschorst zouden zijn. Hierbij dient te worden vermeld dat hierover geen cijfers bekend zijn. De ketenpartners en advocatuur benadrukken dat het niet zo mag zijn dat jongeren in het belang van het behandelingstraject op strafrechtelijke grond vast gehouden worden, als dit niet langer van belang is voor de afhandeling van de strafzaak. In Nijmegen werd door de KV aangegeven

²² Voor Amsterdam zijn de dichtstbij gelegen JJI's respectievelijk JJI Teylingereind (Sassenheim) en JJI Intermetzo (Lelystad).

dat er in de regio een pilot loopt, ‘schorsen, tenzij’, waardoor er relatief veel jongeren bij de voorgeleiding geschorst worden. Ook in Groningen gaf de KV aan dat ketenpartners sterk geneigd zijn jongeren te schorsen. Hierdoor werd alleen een relatief zware doelgroep in bewaring gesteld, waarvan slechts een klein gedeelte in aanmerking kwam voor de proeftuin. Terwijl, volgens de ketenpartners, sommige jongeren die geschorst werden wel van KV hadden kunnen profiteren. Samenvattend kan worden gesteld dat het uitgangspunt ‘schorsen, tenzij’ ook met de komst van de KV overeind bleef staan. Tegelijkertijd scheidt de komst van de KV nieuwe situatie en lijkt er een groep jongeren te zijn die voorheen geschorst werd, omdat de JJI het enige alternatief was, waarvoor de KV een geschikte tussenvorm kan bieden.

1.2.2 Indicaties en overwegingen

Doelgroep KV: plaatsingstitel

De KV Amsterdam richtte zich op preventief gehechte jongens met een pleegleeftijd tot 23 jaar. In Groningen konden zowel jongens als meisjes geplaatst worden, wat als werkzaam element werd gezien. Tevens kon het aanbod van de KV, aansluitend bij het principe van *matched care*, in ambulante kader worden ingezet en liep een pilot om de IVS op een meer kindvriendelijke manier in de proeftuin uit te voeren. In Nijmegen konden naast preventief gehechte jongens met een pleegleeftijd tot 23 jaar ook jongens met een PIJ-maatregel of jeugddetentie in de laatste fase van hun traject geplaatst worden. De ketenpartners zien grote meerwaarde in de KV als resocialisatie bestemming na een langdurige periode van detentie. Hiermee kan de kans op detentieschade worden beperkt doordat de overstap minder groot is en jongeren geleidelijk kunnen integreren in de samenleving. De ervaringen met het samen plaatsen van deze doelgroepen zijn tevens positief. De werkzame elementen van de KV lijken inzetbaar voor een brede forensische doelgroep.

Je kunt veel verschillende smaken van een KV bedenken.

Gemeente

De proeftuinen KV ontwikkelden allemaal een eigen karakter wat tot verschillen in de doelgroep leidde (zie Tabel 25). Bovendien opereerden de proeftuinen op basis van verschillende juridische kaders. Amsterdam en Groningen vielen onder Artikel 493, lid 3 Wetboek van Strafvordering²³, waarbinnen het alleen mogelijk was jongeren in het kader van een preventieve hechtenis te plaatsen. De proeftuin in Nijmegen viel onder JJI de Hunnerberg waardoor de Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen (BJJ) van kracht was en ook jongeren met een andere juridische titel geplaatst konden worden. In onderstaande paragrafen worden de verschillen in doelgroep en de overwegingen per proeftuin KV verder toegelicht.

²³ Artikel 493, lid 3: tot het ondergaan van IVS of preventieve hechtenis kan elke daartoe geschikte plaats worden aangewezen. Bij het bevel tot preventieve hechtenis kan worden bepaald dat de verdachte gedurende de nacht in een inrichting als bedoeld in de Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichting, dan wel op een andere plaats als bedoeld in de eerste volzin verblijft, en gedurende de dag in de gelegenheid wordt gesteld de inrichting of die plaats te verlaten.

Tabel 25

Plaatsingstitel jongeren KV

	Amsterdam (n=57)	Groningen (n=28)	Nijmegen (n=20)	Totaal KV (n=105)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Preventieve hechtenis	56 (98%)	19 (68%)	6 (30%)	81 (77%)
Preventieve hechtenis ASR	1 (2%)	8 (29%)	2 (10%)	11 (10%)
Jeugddetentie	-	-	8 (40%)	8 (8%)
PIJ	n.v.t.	n.v.t.	4 (20%)	4 (4%)
Vrijwillig	n.v.t.	1 (4%)*	n.v.t.	1 (1%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. *Jongere werd via het wijkteam aangemeld en verbleef alleen overdag op de KV.

Amsterdam: preventieve hechtenis (jongens)

De proeftuin in Amsterdam richtte zich bij aanvang op preventief gehechte jongens met een pleegleeftijd tot 18 jaar. In Amsterdam is bewust gekozen voor een meer homogene doelgroep. De ketenpartners gaven aan het van belang te vinden dat een plaatsing in de KV als 'wake-up-call' gold. De jongere diende enigszins onder de indruk te zijn van de plaatsing en niet te verhard. Sinds 1 juli 2017 werd de doelgroep uitgebreid naar jongeren die volgens het ASR werden berecht (pleegleeftijd tot 23 jaar). Tevens werd gedurende de looptijd van de KV in Amsterdam en Groningen binnen het huidige kader (Artikel 493, lid 3) de mogelijkheid gecreëerd om, indien een jongere na het verblijf in de proeftuin een kortdurende jeugddetentie (max vier weken) opgelegd kreeg, deze ten uitvoer te leggen in de KV. Volgens ketenpartners schiet je het doel van de KV voorbij als een jongere voor die korte tijd alsnog naar een JJI zou moeten. Uiteindelijk is het in Amsterdam en Groningen niet voorgekomen dat jongeren een strafrestant in de KV hebben uitgezeten. In Nijmegen is het eenmaal voorgekomen dat een jongere na een preventieve hechtenis zijn strafrestant in de KV heeft uitgezeten; dit is de ketenpartners goed bevallen.

Groningen: preventieve hechtenis, ambulante en IVS (jongens en meisjes)

De proeftuin in Groningen wilde zich niet beperken tot jongeren die een vrijheidsbenemende maatregel opgelegd hadden gekregen, maar richtte zich ook op risicojongeren (secundaire preventie²⁴). De doelgroep van de proeftuin bestond uit zowel jongens als meisjes (pleegleeftijd tot 23 jaar), die preventief gehecht waren, maar het aanbod van de KV kon ook worden ingezet in ambulante kader. De proeftuin benadrukte het belang het forensische aanbod van de KV ook beschikbaar te stellen voor jongeren die het risico lopen om, vanwege hun overlast gevende- of randcrimineel gedrag, verder af te glijden. Gedurende de looptijd van de proeftuin werd er een jongere via het wijkteam aangemeld, die op vrijwillige basis alleen overdag in de KV verbleef. Op deze manier kon de jongere via een ambulante traject gebruik maken van het forensische aanbod van de KV. Dit traject is de KV goed bevallen. Dit sluit aan bij het principe van *matched care* in plaats van *stepped care*²⁵, aldus de proeftuin. De KV in Groningen gaf aan dat zij hinder ondervonden van het juridisch kader (Artikel 493, lid), waarbinnen ze alleen preventief gehechte jongeren en sinds 1 juli 2017 jongeren met een kort strafrestant jeugddetentie, konden opnemen. Zij hadden graag (nog) meer 'experimenteer ruimte' gekregen. Zo hadden de ketenpartners ook graag gezien dat het mogelijk was de ten uitvoerlegging van een voorwaardelijke jeugddetentie bij een taakstraf of alternatieve straf in de KV uit te zetten. Dit geluid klonk ook vanuit de ketenpartners op de andere KV's.

²⁴ Bij secundaire preventie gaat het om het voorkomen van verder afglijden in antisociaal gedrag

²⁵ Bij *stepped care* gaat men uit van getrapte zorg waarbij jongeren in eerst instantie de kortste en minst intensieve behandeling aangeboden krijgt. Indien dit niet het gewenste resultaat oplevert, volgt en meer intensieve behandeling. Bij *matched care* wordt de behandeling afgestemd op de ernst van de problematiek en wordt eventueel direct een intensievere vorm van zorg ingezet.

Aansluitend bij de focus van de proeftuin in Groningen om de KV ook meer aan de voorkant te benutten, werd in samenwerking met de politie een pilot gestart om jongeren die in verzekering zijn gesteld over te brengen naar de KV waar ze de IVS (van max drie nachten) konden uitzitten. Dit initiatief kwam voort uit een landelijke beweging van *Defence for Children* die pleit voor een kindvriendelijke IVS. Binnen deze pilot werden in één nacht drie jongeren in het kader van een IVS in de KV geplaatst (deze plaatsingen zijn niet meegeteld in het overzicht van de bezetting). Hieruit bleek dat het protocol, dat binnen de pilot was opgesteld, lastig te volgen was in de praktijk. Naar aanleiding van deze plaatsing werd een evaluatie moment gepland om de werkprocessen van de politie en KV verder uit te werken voordat er weer over zou worden gegaan tot een nieuwe plaatsing. Vraagstukken die naar voren kwamen, hadden betrekking op de logistieke en financiële uitdagingen omtrent de verplaatsingen van de jongere tussen politiebureau en KV. Ketenpartners gaven aan dat je eigenlijk het verhoor en de gesprekken met de advocaat in de KV zou moeten kunnen laten plaatsvinden. Gedurende de looptijd van de proeftuin zijn er verder geen jongeren meer binnen deze pilot in de KV geplaatst; de pilot loopt na het afronden van de proeftuin door. Naast deze pilot werd er in december nog één jongere in het kader van een IVS geplaatst. Door de feestdagen zou deze jongere, in afwachting van de voorgeleiding, langer dan drie dagen in een politiecel verblijven. Om dit te voorkomen werd door de OvJ besloten deze jongere gedurende deze dagen in de KV te plaatsen. De RC besloot vervolgens de IBS van deze jongere na deze dagen direct te schorsen. Deze jongere valt buiten de pilot en heeft het reguliere programma van de KV gevolgd, hij is hierdoor wel vermeld in het bezettingsoverzicht.

Het verblijf in een kille betonnen cel kan, met name op jonge leeftijd, als traumatisch worden ervaren. Bovendien komt het voor dat jongeren onterecht in verzekering worden gesteld.

Politie

Tot slot bood de KV Groningen als enige de mogelijkheid ook meisjes in de KV te plaatsen. Dit is gedurende de looptijd van de proeftuin eenmaal voorgekomen. De ketenpartners in Groningen waren positief over dit traject. Zowel het meisje als de jongens die op dat moment in de KV verbleven, reageerden goed op de plaatsing. Volgens de ketenpartners haalde het meisje de huishoudelijke kant in de jongens naar boven. De KV in Groningen bood de mogelijkheid de helft van de slaapkamers met een tussendeur van de andere kamers te scheiden. De ketenpartners op de andere KV's verschilden van mening wat betreft het samen plaatsen van meisjes en jongens. Enerzijds kunnen jongens en meiden een positieve invloed op elkaar hebben, anderzijds brengt het volgens de ketenpartners ook risico's met zich mee. Wel waren de ketenpartners het erover eens dat er voor justitiële meisjes ook dergelijke voorzieningen als een KV zouden moeten bestaan.

Je kunt meiden nu alleen in de Hunnerberg plaatsen, wat ik eigenlijk schandalig vindt. Het zou fijn zijn als er voor meiden meer voorzieningen zijn.

OM

Nijmegen: preventieve hechtenis, PIJ en jeugddetentie (jongens)

In Nijmegen richtte de proeftuin zich op een heterogene doelgroep. Naast jongens (pleegleeftijd tot 23 jaar) met een preventieve hechtenis konden ook jongens met een PIJ- of jeugddetentie maatregel aan het eind van hun traject geplaatst worden. In Nijmegen zijn de ervaringen positief met het samen plaatsen van jongeren met verschillende strafrechtelijke titels. De jongeren met een PIJ maatregel hadden volgens de ketenpartners een positieve invloed op de jongere doelgroep preventief gehechte jongeren. Medewerkers van de KV merkten op dat de PIJ jongeren vanuit hun eigen ervaringen de jongere jongens ondersteunden in hun traject en hen aanspraken op hun gedrag. Volgens de RvdK kenmerkte de groep met een PIJ-maatregel zich door motivatie om met hun eigen traject aan slag te gaan. De WSG, het OM, de gemeente en het NIFP waren ook positief over het samen plaatsen van deze doelgroepen. De ketenpartners in Nijmegen gaven bovendien aan dat de PIJ jongeren veel baat hadden bij de plaatsing in de KV. De directe overstap vanuit de JJI naar het

Scholing en Trainingsprogramma (STP) is voor veel jongeren enorm, aldus de KV en de RvdK. De ketenpartners zagen het als een meerwaarde om deze overstap vanuit de KV geleidelijk te begeleiden. Hiermee kan de kans op detentieschade enigszins worden beperkt doordat de overstap minder groot is en jongeren geleidelijk kunnen integreren in de samenleving. Daarbij zagen zij grote meerwaarde in het feit dat jongeren die tijdens hun STP tijdelijk teruggeplaatst moeten worden, naar de KV kunnen, waar beschermende factoren gecontinueerd kunnen worden, in plaats van dat ze in de geslotenheid van de JJI geplaatst worden.

*Ik verwacht eigenlijk niet zoveel probleeminfectie van jongeren met een PIJ maatregel.
Zij hebben aan het einde van hun traject behoorlijk veel te verliezen.*

NIFP

Je onderschat hoeveel er in zes jaar verandert in een samenleving.

RvdK

De ketenpartners in Amsterdam en Groningen gaven duidelijk aan dat er behoefte is aan een voorziening zoals een KV voor deze doelgroep en zien heil in de KV als resocialisatie bestemming. De meningen waren echter verdeeld of je de jongere met een PIJ-maatregel samen met preventief gehechte jongeren moet plaatsen. Terwijl sommige ketenpartners in Amsterdam en Groningen aangaven dat het niet om de titel maar om het traject gaat, waren er ook ketenpartners die twijfelden of het verstandig is deze doelgroep samen met preventief gehechte jongeren in een KV te plaatsen.

Iemand heeft in het verleden ernstige dingen gedaan, maar heeft behandeling ondergaan en is nu toe aan de resocialisatiefase. Een preventief gehechte jongere die net een delict heeft gepleegd en zijn leven weer op orde moet krijgen, zit eigenlijk in dezelfde fase.

RvdK

Ik weet niet of je deze doelgroepen in één KV moet plaatsen, maar het lijkt mij goed de resultaten van de proeftuin in Nijmegen af te wachten om te kijken in hoeverre ze tevreden zijn hierover.

OvJ

Ik zou het wel spannend vinden hoor. Het is toch wel een heftige doelgroep die je samen zou plaatsen met een jongen van 14 die voor de eerste keer in aanraking komt met justitie.

RvdK

Contra-indicaties en indicatiecriteria voor plaatsing

De essentie van een KV is dat er jongeren geplaatst worden die een lager beveiligingsniveau nodig hebben dan dat van een JJI. De inschatting met betrekking tot de beveiligingsnoodzaak werd op basis van de beschikbare informatie in combinatie met het klinisch oordeel gemaakt, aan de hand van de vooraf bepaalde indicatie- en contra-indicatie criteria. Een hoog risico op onttrekking, onderzoeksbelang, nabijheid van het slachtoffer, en potentieel maatschappelijke onrust waren harde contra-indicaties voor een proeftuin plaatsing. Voorts speelt de houding van de jongeren (begeleidbaarheid) een belangrijke rol en is het van belang dat er beschermende factoren (zoals dagbesteding) aanwezig zijn of enig perspectief hierop. Het besluit om al dan niet plaatsing in een KV te adviseren betrof, afgezien van deze (contra-)indicaties, altijd maatwerk. De doelgroep die uiteindelijk in de KV geplaatst werd, kenmerkte zich dan ook door diversiteit in leeftijd, ernst index delict, delict verleden en psychosociale factoren. In het kader van maatwerk is het van belang rekening te houden met de groepssamenstelling van de KV op dat moment.

De essentie van de proeftuinen KV was dat er jongeren geplaatst werden die een lager beveiligingsniveau nodig hebben dan dat van een JJI. De inschatting met betrekking tot de

beveiligingsnoodzaak werd op basis van de beschikbare informatie (o.a. het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ)) in combinatie met het klinisch oordeel gemaakt, aan de hand van de vooraf bepaalde indicatie- en contra-indicatie criteria voor plaatsing in de proeftuin KV. Hiervoor werden in de proeftuinen ontwikkelde screeningslijsten gebruikt, die een overzicht gaven van deze (contra-)indicatie criteria (zie Bijlage 11 tot Bijlage 13); over het gebruik van deze lijsten in het toeleidingsproces wordt in §1.3 nader toegelicht). Deze criteria vallen grotendeels in domeinen die ook onderdeel vormen van risicotaxatie instrumenten zoals de SAVRY²⁶. In de screening werden deze criteria tegen elkaar afgezet om zo een inschatting te maken van de beveiligingsnoodzaak en of een plaatsing in de KV geïndiceerd was. Ketenpartners benadrukten dat het van belang is dat er genoeg informatie beschikbaar is over de jongeren om de beslissing te onderbouwen met feitelijkheden. Hiernaast is het volgens de KV in Amsterdam belangrijk om niet alleen af te gaan op dossierinformatie, maar een open blik te houden en in gesprek te gaan met elkaar en de jongere.

Je moet oppassen dat je niet te snel jongeren in een bepaald hokje plaatst op basis van bijvoorbeeld een diagnose op papier. Sommige jongeren zien er op papier heel heftig uit, terwijl je in de dagelijkse gang van zaken heel goed met de jongere aan de slag kunt, en vice versa. Ik vraag bijvoorbeeld altijd hoe een jongere zich heeft gedragen in de politiecel.

KV

Een hoog risico op onttrekking, onderzoeksbelang²⁷, nabijheid van het slachtoffer, en potentieel maatschappelijke onrust werden door de ketenpartners op alle drie de locaties genoemd als harde contra-indicaties voor een proeftuin plaatsing. Tot slot speelde de houding van de jongere een belangrijke rol. Een totaal gebrek aan 'motivatie' werd door vrijwel alle ketenpartners aangemerkt als een contra-indicatie. Hierbij gaven de ketenpartners wel aan dat het van belang is in gezamenlijkheid te bepalen hoe invulling wordt gegeven aan dit begrip. Motivatie werd gedefinieerd als de bereidheid om te veranderen en de kansen die de KV kon bieden hierbij met beide handen aan te grijpen. Ketenpartners gaven tegelijkertijd aan dat motivatie een dynamisch begrip is en dat de motivatie ook gestimuleerd kan worden. Ketenpartners benadrukten dat het belangrijk is het gesprek met de jongere aan te gaan en te kijken of er een ingang kan worden gevonden. De KV/S&D in Groningen gaf expliciet aan dat het eigenlijk meer gaat om de mate van begeleidbaarheid dan om motivatie. Het is volgens de KV belangrijk dat je samen met de jongere het traject aan kunt gaan en dat een jongere zich hierin laat begeleiden. Jongeren moeten niet te verhard zijn; er moet nog enige ingang worden gezien om het gedrag en denkprocessen te beïnvloeden. Met andere woorden dient de jongere ontvankelijk te zijn voor een pedagogische insteek. In Nijmegen, waar ook jongeren met een PIJ en jeugd-detentie maatregel geplaatst konden worden, vormden vier vragen hiervoor de leidraad:

1. Kennen: zijn de criminogene factoren, persoons- en omgeving gebonden, bekend?
2. Erkennen: erkent de jongere deze factoren?
3. Herkennen: herkent de jongere deze factoren en de context?
4. Verantwoordelijkheid: neemt de jongere verantwoordelijkheid om hiermee aan de slag te gaan?

Het besluit om al dan niet plaatsing in een KV te adviseren betrof, afgezien van deze contra-indicaties, altijd maatwerk. Gedurende de looptijd van de proeftuinen bleek al snel dat jongeren geplaatst werden ondanks de aanwezigheid van bepaalde andere contra-indicaties, zoals

²⁶ De Structured Assessment of Violence Risk in Youth (SAVRY) is een risicotaxatie instrument ontwikkeld om het geweldsrisico bij adolescenten van 12 tot 18 jaar te bepalen via een gestructureerd klinisch oordeel.

²⁷ Het onderzoeksbelang heeft betrekking op het onderzoek binnen de strafzaak. Het zou bijvoorbeeld in het belang van het strafrechtelijke onderzoek onwenselijk kunnen zijn dat een jongere contact heeft met bepaalde personen. De RC kan in dit geval een jongere in beperking stellen waarbij hij geen contact heeft met de buitenwereld. In sommige gevallen kunnen de beperkingen relatief snel worden opgeheven, mogelijk kan een jongere dan alsnog in de KV geplaatst worden.

bijvoorbeeld verslavingsproblematiek. Individuele en situationele factoren werden tegen elkaar afgezet, waarbij de beveiligingsnoodzaak centraal stond. De doelgroep die uiteindelijk in de KV geplaatst werd, kenmerkte zich dan ook door diversiteit. In onderstaande alinea's wordt de doelgroep aan de hand van de domeinen van de plaatsingscriteria nader uiteengezet. In het kader van een screening op maat was het van belang de groepsamenstelling in acht te nemen. Kennis van de groepsdynamiek van de groep in de KV op dat moment werd door de ketenpartners belangrijk geacht. Wie plaats je bij elkaar als het gaat om leeftijd, capaciteiten, gedrag en kwetsbaarheid? Deze overwegingen moeten volgens de ketenpartners altijd worden meegenomen in het proces van screening.

Je kunt niet gewoon even een checklist nalopen waarin je vinkjes zet en dan is het klaar.

Je moet achtergrond informatie naar boven halen, in gesprek gaan met de jongere en met collegae het overleg zoeken hoe je factoren weegt.

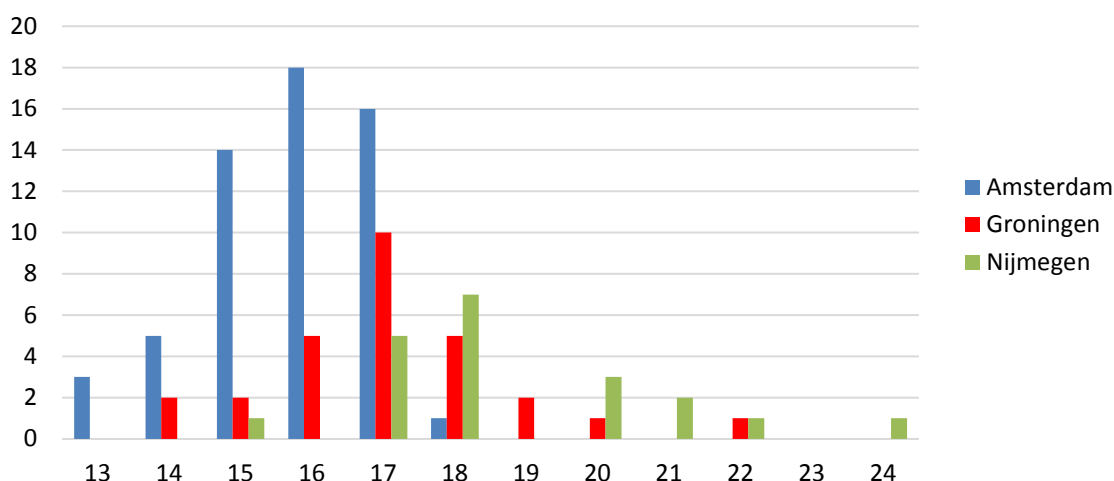
KV

ASR en leeftijd

In Nijmegen en Groningen was het direct mogelijk om de ASR doelgroep te plaatsen en vanaf juli 2017 werd deze doelgroep ook in Amsterdam geïncorporeerd. Ondanks dat er tot nu toe, met name in Amsterdam en Nijmegen, nog relatief weinig jongeren in het kader van ASR geplaatst werden, zien de ketenpartners veel potentieel in de ASR doelgroep bij een verdere ontwikkeling van de KV. Door de organisatiestructuur van 3RO, het grote aantal medewerkers dat mogelijk in aanraking kon komen met een potentiële KV plaatsing, en het feit dat de ASR doelgroep voor hen slechts een kleine groep vormde, lukte het niet goed om iedereen van het bestaan van de KV op de hoogte te stellen en de werkprocessen te implementeren. Bovendien liep de proeftuin er tegenaan dat bij de jongeren tussen de 18 en 23 jaar ASR niet altijd overwogen werd, waardoor een plaatsing in de KV dan ook niet ter sprake kwam. Sommige ketenpartners vroegen zich af of voor deze groep eigenlijk het uitgangspunt 'jeugdstrafrecht, tenzij' zou moeten gelden.

De ketenpartners gaven wel aan dat de range van 14 tot 23 jaar, in Nijmegen 12 tot 23 jaar, erg groot is. Tegelijkertijd was men van mening dat het maatwerk zou moeten betreffen en dat naar de groepsamenstelling gekeken moet worden of het passend is om jongeren uit een bepaalde leeftijdsgroep te plaatsen. Het is volgens ketenpartners belangrijk bewust te zijn van het feit dat een oudere doelgroep een andere aanpak vergt: de focus wat de dagbesteding betreft ligt meer op werk dan op scholing. Ook hebben de jongeren eigen gezag en beslissingsbevoegdheid en zijn ouders/verzorgers over het algemeen minder betrokken dan bij de jongere doelgroep. Figuur 19 toont de verdeling van de leeftijd op het moment van instroom. De verschillen tussen de proeftuinen worden verklaard door het feit dat in Groningen relatief meer ASR jongeren instroomden en in Nijmegen jongeren met een PIJ-maatregel of jeugddetentie aan het einde van hun traject geplaatst werden.

Figuur 19
Leeftijd op het moment van instroom

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017 (n=105)

Criminogene factoren: index delict en delictgeschiedenis

De ketenpartners in zowel Amsterdam, Groningen als Nijmegen geven aan dat het goed is om de ernst van het index delict in overweging te nemen, maar dat het geen discriminerende factor moet zijn. Het is volgens de ketenpartners onwenselijk om bepaalde delict categorieën van tevoren uit te sluiten. Men vindt het van belang om hierbij de individuele en situationele factoren mee te wegen. Hierbij wordt wel onderstreept dat er enige kennis moet zijn over de achtergrond van en aanleiding tot het delict zodat een gedegen inschatting kan worden gemaakt. Het OM en de RC leggen vanuit hun rol binnen het strafrechtproces wel meer nadruk op de ernst van het index delict.

*De persoon moet niet te bijzonder zijn, het feit moet niet te bijzonder zijn
en de omstandigheden moeten niet te bijzonder zijn.*

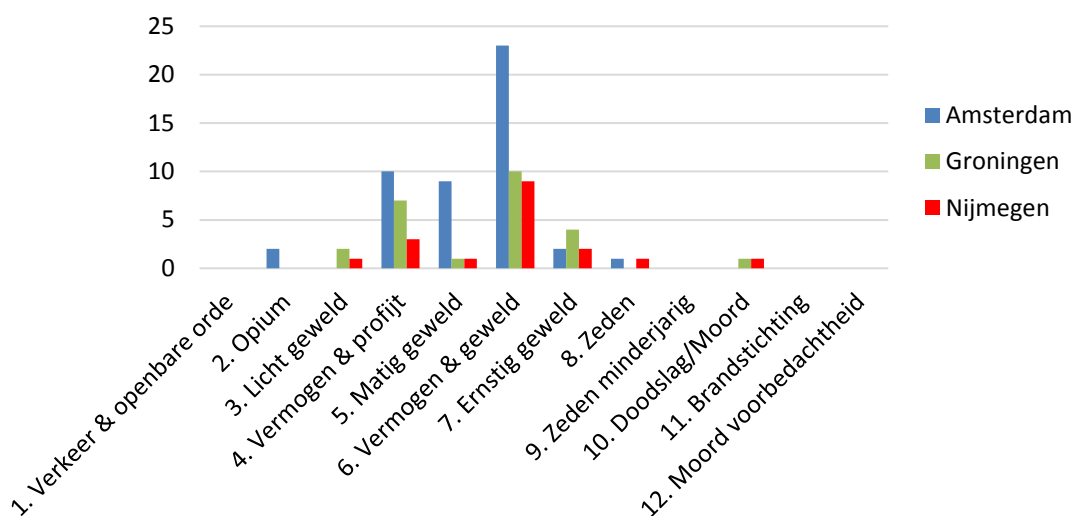
OM

De ernst van het delict waarvoor jongeren geplaatst werden loopt dan ook uiteen van overtredingen in het kader van de opium wet tot doodslag of moord. De meeste jongeren werden geplaatst in het kader van een vermogens- en/of geweldsdelict (zie Figuur 20). Hierbij dient te worden opgemerkt dat het in de meeste gevallen gaat om preventief gehechte jongeren, die dus nog niet veroordeeld zijn voor het delict en hun precieze aandeel in sommige gevallen nog onbekend was. Uit onderzoek blijkt dat van de jongeren die in preventieve hechtenis verblijven ruim één op de tien jongeren uiteindelijk niet veroordeeld wordt (van den Brink e.a., 2017). In Tabel 26 valt te zien dat de preventief gehechte jongeren in de helft van gevallen (50% van de bekende gevallen) het index delict bekenden. Ketenpartners en de advocatuur benadrukten dat het traject in de KV los zou moeten staan van het strafrechtelijk proces en of een verdachte bekend of niet. De KV is gericht op het vergroten van de beschermende factoren en het verkleinen van risicofactoren op verschillende leefgebieden, dit zou los moeten staan van de vraag of een jongere wel of niet schuldig is. De KV in Groningen benadrukte dat jongeren die ontkennen niet per definitie ongemotiveerd zijn problemen aan te pakken. Tegelijkertijd gaven de OvJ en RC geven aan dat de houding tijdens het strafproces voor hen een rol speelt in de afweging voor een plaatsing in de KV.

Stel, we hebben je op heterdaad betrapt en er zijn meerdere getuigen. Als je dan de stoere jongen blijft uithangen en nergens aan meewerkt, dan ga je wat mij betreft niet naar de KV.

OM

Figuur 20
Classificaties en ernst indexdelict

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. Aantal bekende trajecten weergegeven: Amsterdam 10 trajecten onbekend (18%), Groningen 2 onbekend (7%), Nijmegen 2 onbekend (10%).

Bij aanvang werd verondersteld dat de populatie van de KV voornamelijk uit *first* en *second offenders* zou bestaan. Gedurende de proeftuin periode bleek echter dat er ook jongeren met een uitgebreidere delictgeschiedenis in een KV geplaatst werden. Tabel 26 geeft het aantal eerdere veroordelingen van de geplaatste jongeren per KV weer. Wanneer gekeken werd naar het aantal officieel geregistreerde veroordelingen betrof in Amsterdam twee derde (69% van de bekende gevallen) van de plaatsingen een *first* of *second offender*. In Groningen en Nijmegen lag dit percentage iets lager, respectievelijk 40% en 42%. Het maximaal aantal eerdere officieel geregistreerde veroordelingen was zeven. Er bestonden verschillen tussen de KV's in de manier waarop de delictgeschiedenis in de beslissing om al dan niet te plaatsen werd meegewogen. Volgens de ketenpartners in Amsterdam moest de plaatsing in de KV als 'wake-up-call' gelden; de jongere diende enigszins onder de indruk te zijn van de plaatsing en niet te onverschillig of verhard te zijn. Hierdoor kwam met name de groep van *first offenders* in aanmerking voor een plaatsing in de KV, maar de aanwezigheid van een delictgeschiedenis werd niet per definitie een contra-indicatie gezien.

De plaatsing moet als een wake-up-call gelden. Dit moet echter niet verward worden met first offenders. Er zijn hier echt wel jongeren die meer op hun kerfstok hebben. Uiteindelijk kijken we naar de motivatie van de jongere en de mogelijkheden om het tij te keren.

KV

In Groningen lag de focus van de KV op secundaire preventie, vanuit het uitgangspunt dat je het van belang is zo vroeg mogelijk in het traject passend in te grijpen (*matched care* in plaats van *stepped care*). Dit maakte dat met name de groep *first offenders* in aanmerking kwam, maar de RvdK en KV geven aan dat de KV ook passend was voor de jongeren met een uitgebreidere delictgeschiedenis. In Nijmegen, waar ook jongeren met een PIJ-maatregel of jeugddetentie geplaatst konden worden, was de delictgeschiedenis niet bepalend voor een plaatsing in de KV. Het komt soms voor dat jongeren opgepakt worden voor een delict dat een jaar geleden is gepleegd. Als jongeren op dat moment hun leven goed op de rit hebben, moeten ze volgens de KV en de RvdK juist, ook als er sprake is van een uitgebreide voorgeschiedenis, in een KV geplaatst worden. Het OM en de RC wogen op alle drie de locaties de delictgeschiedenis wel zwaarder mee.

Tabel 26

Aantal eerdere veroordelingen en bekentenis index delict

	Amsterdam (n=57)	Groningen (n=28)	Nijmegen (n=20)	Totaal KV (n=105)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Aantal eerdere veroordelingen				
<i>Onbekend</i>	10 (18%)	1 (4%)	8 (40%)	19 (18%)
0	21 (45%)	9 (33%)	3 (25%)	33 (38%)
1	12 (26%)	2 (7%)	2 (17%)	16 (19%)
2	9 (19%)	9 (33%)	2 (17%)	20 (23%)
3	3 (6%)	2 (7%)	1 (8%)	6 (7%)
4	2 (4%)	1 (4%)	1 (8%)	4 (5%)
> 4	-	4 (15%)	3 (25%)	7 (8%)
Bekennende verdachte*	n=57	n=27	n=8	n=92
<i>Onbekend</i>	9 (16%)	-	1 (13%)	10 (11%)
Ja	19 (40%)	17 (63%)	5 (71%)	41 (50%)
Nee	29 (60%)	10 (37%)	2 (29%)	41 (50%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal.

*Alleen van toepassing bij preventief gehecht geplaatste jongeren.

Tot slot speelt delictgedrag van jongeren zich veelal in groepsverband af (Beke, Wijk, Ferwerda, 2000). Het is een aantal keer voorgekomen dat meerdere verdachten binnen een strafzaak geïndiceerd waren voor een plaatsing in de KV, maar deze niet allemaal tegelijk geplaatst konden worden. Dit werd door de KV, de Raad en het OM als knelpunt aangemerkt. Hierbij werd aangemerkt dat het in dit soort gevallen van belang is dat iemand regie voert en bij het uitplaatsen van een van de verdachten uit de KV gekeken wordt of de medeverdachte alsnog geplaatst kan worden. Tevens klonken geluiden vanuit de ketenpartners in Groningen dat het soms ook nuttig kan zijn medeverdachten samen te plaatsen omdat er dan meer zicht is op de interactie en dynamiek tussen deze personen.

Beschermende factoren: dagbesteding, hulpverlening, vrijetijdsbesteding en netwerk

De ketenpartners geven aan dat het belangrijk is dat er naast risicofactoren ook beschermende factoren aanwezig zijn zoals dagbesteding, hulpverlening, vrijetijdsbesteding en netwerk. Het volledig ontbreken van beschermende factoren maakt een plaatsing in de KV onwenselijk. Het is belangrijk dat het niet alleen maar slecht gaat met een jongere, aldus de RvdK. De jongere moet enig perspectief hebben.

Jongeren moeten enig belang hebben bij een plaatsing in de KV. Ze moeten iets te verliezen hebben indien ze niet geplaatst zouden worden.

RJJ

In Tabel 27 is de dagbesteding voor plaatsing weergegeven. Het grootste deel van de jongeren (76% van de bekende gevallen) had op het moment van plaatsing een vorm van dagbesteding, meestal school of een combinatie van school en werk. Bij een kwart van de jongeren (24% van de bekende gevallen) was er geen sprake van een dagbesteding op het moment van plaatsing in de KV, zij stonden ingeschreven op school maar verzuimden (7%) of hadden helemaal geen dagbesteding (17%). Voor de meeste jongeren (54% van de jongeren die ingeschreven stonden op school en waarvan het schoolniveau bekend was) was het schoolniveau VMBO niveau. Het ontbreken van een dagbesteding was dus niet per definitie een contra-indicatie, maar het werd wel belangrijk gevonden dat er enigszins perspectief was hierop. Bovendien was er bij het volledig ontbreken van enige dagbesteding het risico op verveling tijdens het verblijf in de KV wat tot ongewenst gedrag kon leiden.

Tabel 27

Dagbesteding op het moment van plaatsing KV

	Amsterdam (n=57)	Groningen (n=28)	Nijmegen (n=20)	Totaal KV (n=105)
	n (%)	n (%)	n (%)	
<i>Onbekend</i>	4 (7%)	-	1 (5%)	5 (5%)
Geen dagbesteding	6 (11%)	7 (25%)	4 (21%)	17 (17%)
Ingeschreven voor school, maar gaat niet	5 (9%)	2 (7%)	-	7 (7%)
School	30 (57%)	7 (25%)	3 (16%)	40 (40%)
Werk	1 (2%)	3 (11%)	4 (21%)	8 (8%)
Combi school/werk	8 (15%)	9 (32%)	8 (42%)	25 (25%)
Dagbestedingsprogramma (toeleiding school/werk)	3 (6%)	-	-	3 (3%)
Huidig schoolniveau*	n=43	n=18	n=11	n=72
<i>Schoolniveau onbekend</i>	1 (2%)	3 (17%)	-	4 (6%)
Praktijkonderwijs	3 (7%)	1 (7%)	2 (18%)	6 (9%)
School2Care	3 (7%)	-	-	3 (4%)
VMBO-B	13 (31%)	3 (20%)	1 (9%)	17 (25%)
VMBO-K	9 (21%)	3 (20%)	-	12 (18%)
VMBO-G	1 (2%)	-	-	1 (1%)
VMBO-T	5 (12%)	2 (13%)	-	7 (10%)
HAVO	2 (5%)	-	1 (9%)	3 (4%)
VWO	-	1 (7%)	-	1 (1%)
MBO	6 (14%)	5 (33%)	7 (64%)	18 (26%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal. Percentages uitgesplitste categorieën zijn berekend over het totale aantal in hoofdcategorie. *Weergegeven voor de jongeren die ingeschreven stonden op school.

Tabel 28 geeft de aanwezige hulpverlening op het moment van plaatsing weer. Bij het grootste deel van de jongeren (85% van de bekende gevallen) was er sprake van een vorm of meerdere vormen van begeleiding of behandeling. In de meeste van deze gevallen (71%) was er sprake van een toezicht in het kader van jeugdbescherming of (jeugd)reclassering, vaak in combinatie met een vorm van ambulante hulpverlening of begeleiding. Bij 15% van de jongeren (van de bekende gevallen) was er geen sprake van een vorm van hulpverlening of begeleiding op het moment van plaatsing in de KV.

Tabel 28

Hulpverlening op het moment van plaatsing KV

	Amsterdam (n=57)	Groningen (n=28)	Nijmegen (n=20)	Totaal KV (n=105)
	n (%)	n (%)	n (%)	
<i>Onbekend</i>	5 (9%)	2 (7%)	6 (30%)	13 (12%)
Geen hulpverlening	5 (10%)	7 (27%)	2 (14%)	14 (15%)
Hulpverlening aanwezig	47 (90%)	19 (73%)	12 (86%)	78 (85%)
Jeugdbescherming/Jeugdreclassering WSG	15 (25%)	5 (26%)	3 (20%)	23 (25%)
Jeugdbescherming/Jeugdreclassering JB	27 (46%)	6 (32%)	2 (13%)	35 (38%)
Reclassering 3RO	1 (2%)	-	6 (40%)	7 (8%)
ITB Harde Kern	-	-	1 (7%)	1 (1%)
Behandelgroep	-	2 (11%)	-	2 (2%)
Wijkteam	-	1 (5%)	-	1 (1%)
IFA/IPA*	6 (10%)	n.v.t.	n.v.t.	6 (7%)
Overige ambulante GGZ	4 (7%)	3 (16%)	1 (7%)	8 (9%)
Overige ambulante Jeugdzorg	3 (5%)	2 (11%)	2 (13%)	7 (8%)
Overige hulpverlening**	2 (3%)	-	-	2 (2%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal. Percentages uitgesplitste categorieën berekend over het totale aantal in hoofdcategorie. *Amsterdam specifiek. **Maatschappelijk werkster vanuit school en agressieregulatie training.

Hiernaast is voor Amsterdam in kaart gebracht in hoeverre jongeren bekend waren bij de Top600 en Top400 (Top1000; zie Tabel 29). De gemeente Amsterdam was zeer nauw betrokken bij de KV en stimuleert de verbinding vanuit de KV met de gemeentelijke aanpak binnen het sociaal domein en op het gebied van criminaliteit. De Top600 is een specifieke aanpak van 600 personen die relatief veel

high-impact delicten hebben gepleegd, zoals overvallen of zware geweldpleging. De Top400 bestaat uit een risicogroep van jongeren en jongvolwassenen.

Tabel 29

Amsterdam: Top1000

	Amsterdam (n=57)
	n (%)
Niet bekend bij Top1000	36
Wel bekend bij Top1000	21 (37%)
Top400	18 (32%)
Top600	3 (5%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017.

Tabel 30 geeft de vrijetijdsbesteding op het moment van plaatsing weer waaruit blijkt dat er bij ruim drie kwart van de jongeren (79% van de bekende gevallen) geen sprake was van een structurele vrijetijdsbesteding. Voor de jongeren waarbij er wel sprake was van een structurele vrijetijdsbesteding (21%) ging dit in de meeste gevallen (52%) om sport.

Tabel 30

Vrijetijdsbesteding op het moment van plaatsing KV

	Amsterdam (n=57)	Groningen (n=28)	Nijmegen (n=20)	Totaal KV (n=105)
	n (%)	n (%)	n (%)	
<i>Onbekend</i>	4 (7%)	-	1 (5%)	5 (5%)
Geen vrijetijdsbesteding	39 (74%)	25 (89%)	15 (79%)	79 (79%)
Vrijetijdsbesteding aanwezig	14 (26%)	3 (11%)	4 (21%)	21 (21%)
Sport	5 (36%)	3 (100%)	3 (75%)	11 (52%)
Muziek	6 (43%)	-	-	6 (29%)
Zowel muziek als sport	2 (14%)	-	-	2 (10%)
Kerk	1 (7%)	-	-	1 (5%)
Overig*	-	-	1 (25%)	1 (5%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal. Percentages uitgesplitste categorieën berekent over het totale aantal in hoofdcategorie. *Jongere helpt in zijn vrijetijd familie in werkplaats.

Tabel 31 geeft de woonsituatie voor het moment van plaatsing weer (voor de preventief gehechte jongeren die vanuit de JJI zijn doorgeplaatst is de woonsituatie voor de IBS weergegeven). Het grootste deel van de jongeren (80% van de bekende gevallen) woonde voor de plaatsing thuis (bij de ouders/verzorgers, andere familie of zelfstandig). Indien jongeren bij de ouders/verzorgers woonden (76% van het totale bekende aantal) ging dit 60% van deze gevallen om een eenoudergezin. De 12% die vooraf gaande aan de plaatsing in een JJI verbleef, betreft de jongeren met een PIJ-maatregel die in Nijmegen in de KV geplaatst werden.

Tabel 31

Woonsituatie voor het moment van plaatsing

	Amsterdam (n=57)	Groningen (n=28)	Nijmegen (n=20)	Totaal KV (n=105)
	n (%)	n (%)	n (%)	
<i>Onbekend</i>	4 (7%)	-	2 (10%)	6 (6%)
Tweeoudergezin	17 (32%)	11 (39%)	2 (11%)	30 (30%)
Eenoudergezin	30 (57%)	13 (46%)	2 (11%)	45 (45%)
Bij familie	3 (6%)	-	-	3 (3%)
Zelfstandig	-	1 (4%)	-	1 (1%)
Justitiële Jeugdinstelling	-	-	12 (67%)	12 (12%)
Behandelgroep	2 (4%)	3 (11%)	1 (6%)	6 (6%)
Dakloos	1 (2%)	-	1 (6%)	2 (2%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal.

In Amsterdam kwam specifiek aan de orde dat het voor kan komen dat een jongere en diens netwerk in dezelfde buurt of dichtbij de KV woonachtig zijn. Dit hoeft volgens de ketenpartners niet per definitie een contra-indicatie te zijn, maar het is wel belangrijk dat dit tijdens de voorgeleiding bekend is zodat de RC hier rekening mee kan houden. De RC zou dan een contactverbod in kunnen zetten om ongewenst bezoek in de KV te voorkomen. In Groningen werd met betrekking tot het netwerk door het OM en de politie genoemd dat zij de KV passend vinden voor jongeren waarbij de ouders of verzorgers welwillend maar onvoldoende machtig zijn hun kind bij te sturen. De KV biedt de mogelijkheid om het thuissysteem bij het traject te betrekken en handreiking te bieden zodat zij weer in hun opvoedkundige rol kunnen worden gezet.

Ouders tekenen ervoor.

Politie

Psychosociale factoren: psychiatrische problematiek, middelengebruik en schulden

De aanwezigheid van psychiatrische problematiek was volgens de ketenpartners niet per definitie een contra-indicatie voor plaatsing in een KV. Het gaat hierbij echt om maatwerk. Zolang er gepaste begeleiding en behandeling kunnen worden geboden, hoeft aanwezige psychiatrische problematiek geen contra-indicatie te zijn. Hetzelfde geldt voor verslavingsproblematiek. Tabel 32 laat zien dat iets minder dan de helft van de jongeren (43%) bekend is middelengebruik, meestal cannabis. Op basis van de dossiers bleek er geen gestandaardiseerde manier te zijn om de psychiatrische diagnostiek in kaart brengen; het was niet af te leiden wanneer een diagnose werd benoemd of dit een officieel gestelde diagnose of een werkdiagnose betrof. Wel is bekend dat ten minste 7% van het totale aantal jongeren ten tijde van het verblijf op de KV psychofarmaca voorgeschreven kreeg, meestal voor ADHD. Van 14% van het totale aantal jongeren (19% van het bekende aantal trajecten) was bekend dat zij schulden hadden; van een kwart (25%) van het totale aantal jongeren was onbekend of er sprake was van schulden problematiek.

*Het ligt eraan wat de risico's zijn. Is er een risico op onttrekking door de zucht naar drugs?
In hoeverre is de jongere aan het afkicken? Hoe groot is het risico dat er op de KV gebruikt wordt?
Dat zijn belangrijke zaken die je moet afwegen.*

RvdK

Tabel 32

Schulden, middelengebruik en medicatie

	Amsterdam (n=57)	Groningen (n=28)	Nijmegen (n=20)	Totaal KV (n=105)
	n (%)	n (%)	n (%)	
Schulden				
<i>Onbekend</i>	21 (37%)	2 (7%)	3 (15%)	26 (25%)
Ja	3 (8%)	3 (12%)	9 (53%)	15 (19%)
Nee	33 (92%)	23 (88%)	8 (47%)	64 (81%)
Middelengebruik				
<i>Onbekend</i>	6 (11%)	-	1 (5%)	7 (7%)
Ja	15 (29%)	14 (50%)	13 (68%)	42 (43%)
Nee	36 (71%)	14 (50%)	6 (32%)	56 (57%)
Medicatiegebruik				
<i>Onbekend</i>	2 (4%)	-	3 (15%)	5 (5%)
Ja, psychofarmaca	1 (2%)	3 (11%)	3 (18%)	7 (7%)
Ja, somatisch	-	2 (7%)	1 (6%)	3 (3%)
Ja, maar middel onbekend	-	2 (7%)	1 (6%)	3 (3%)
Nee	54 (98%)	21 (75%)	12 (71%)	87 (87%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal.

LVB jongeren

Het idee achter de KV past goed bij de LVB doelgroep, maar binnen de huidige werkwijze van de KV leken de LVB jongeren niet altijd in staat te voldoen aan wat de KV van de jongeren verlangde aan verantwoordelijkheid en zelfstandigheid. De LVB doelgroep heeft, volgens de ketenpartners, meer structuur en begeleiding.

Volgens de ketenpartners past het idee achter de KV ook goed voor jongeren met een lichtverstandelijke beperking (LVB). De structuur van een JJI is voor deze doelgroep prettig, maar het leefklimaat is vaak niet geschikt en zij worden makkelijk beïnvloed door meer verharde en antisociale jongeren. De WSG vindt het tevens een kracht van de KV dat er tijdens het verblijf al zaken, zoals scholing of werk, geregeld kunnen worden zodat het voor de jongere makkelijker te overzien is.

Als een jongere met een licht verstandelijke beperking uit een JJI stroomt en ineens alles moet regelen, raken ze vaak volledig overvraagd, met alle gevolgen van dien.

WSG

De WSG maakte in het interview wel een kanttekening dat de KV zoals in vorm van de proeftuin nog onvoldoende ingericht was op de LVB jongeren. De doelgroep vraagt aan de hand te worden meegenomen en daarvoor was de personeelsbezetting te krap. Bovendien zou het volgens de WSG goed zijn LVB jongeren, met name in het weekend en tijdens de vakanties, een meer gestructureerd dagprogramma aan te bieden. De opvattingen van andere ketenpartners komen overeen met die van de WSG. Tevens bleek uit de vragenlijsten van de follow-up (zie §3.3) dat enkele reclasseringsmedewerkers in Amsterdam, die de toegevoegde waarde van de KV als negatief beoordeelden, van mening waren dat de huidige werkwijze van de KV voor LVB en andere kwetsbare jongeren onvoldoende structuur bood. Tot slot bleek ook uit de casusanalyse van de jongeren die vanwege een incident werden uitgeplaatst dat een deel van deze jongeren uit een groep kwetsbare jongeren bestond die door hun (cognitieve) beperkingen op de KV overvraagd werden en meer begeleiding en structuur nodig hadden dan de KV in de huidige opzet kon bieden. Zij waren niet in staat te voldoen aan wat de KV van de jongeren verlangde aan verantwoordelijkheid en zelfstandigheid (zie §2.5.2 voor een uitgebreide beschrijving van de casusanalyse van de uitplaatsingen).

*Jeugdigen met LVB problematiek zijn gebaat bij structuur en duidelijkheid.
De KV is niet passend bij deze problematiek, omdat zij teveel ruimte ervaren.*

Reclassering

Voor de jongere was het verblijf binnen de KV te chaotisch en ongestructureerd. Hij raakte hier overprikkeld en agressief van. Er wordt te weinig structuur geboden binnen de KV en rustmomenten voor de jongens. Dit maakt het voor sommige jongens een moeilijk verblijf.

Reclassering

Her-instroom

Het is passend bij de forensische doelgroep dat sommige jongeren na uitstroom terugvallen in ongewenst gedrag. Het is, volgens de ketenpartners, daarom goed open te staan voor jongeren die mogelijk voor een tweede keer in de KV geplaatst worden. Dit staat niet gelijk aan standaard nieuwe kansen bieden. Er moet goed worden afgewogen of de KV op dat moment de meest passende plak is om recidive in de toekomst te voorkomen.

In eerste instantie waren ketenpartners niet geneigd de KV opnieuw te overwegen bij jongeren die reeds een plaatsing in de KV hadden gehad. Plaatsing in de KV zien de ketenpartners als een kans, die door de jongeren ook als dusdanig moet worden ervaren. Tegelijkertijd was bij deze doelgroep te

verwachten dat sommige jongeren na uitstroom zouden terugvallen in ongewenst gedrag. Met name als er sprake is van verslavingsproblematiek is de kans bij deze doelgroep aanzienlijk dat een jongere (een aantal keer) terugvalt in gebruik. Leren doe je met vallen en opstaan, aldus de ketenpartners. Ketenpartners geven daarom aan dat het toch goed was om open te staan voor het idee van een tweede kans. Dit staat echter niet gelijk aan standaard nieuwe kansen bieden. In Groningen werd bijvoorbeeld door de ketenpartners consensus bereikt dat indien een jongere zich onttrekt uit de KV en zich niet binnen afzienbare tijd meldt, maar door de politie wordt opgepakt, het niet mogelijk moet zijn om voor een tweede keer in de KV geplaatst te worden. Uiteindelijk is er in Groningen geen sprake geweest van her-instroom. In totaal zijn er zeven jongeren opnieuw ingestroomd, allen in Amsterdam. Deze jongeren zijn opnieuw ingestroomd in het kader van overtreden van schorsingsvoorwaarden (bijvoorbeeld middelengebruik terwijl onthouding in de schorsingsvoorwaarden was opgenomen) of voor een nieuw delict. Aanvankelijk waren de ketenpartners in Amsterdam van mening dat bij recidive een tweede plaatsing niet mogelijk zou moeten zijn, maar werd uiteindelijk wel besloten om bij uitzondering een enkele jongeren die een nieuw strafbaar feit hadden begaan voor een tweede keer te plaatsen. In de praktijk bleek namelijk dat bij sommige jongeren de inschatting was dat een nieuwe plaatsing helpend zou zijn in het traject van de jongere en voor het voorkomen van delictgedrag in de toekomst. Indien dit niet duidelijk de inschatting was, werd een tweede plaatsing niet toegelaten. De KV Amsterdam geeft aan dat iedere potentiële plaatsing weer als een nieuwe situatie werd gezien, waarbij er weer opnieuw een inschatting gemaakt werd of een jongere geschikt is voor een plaatsing in de KV. Hierbij is het volgens de KV wel van belang dat er goed gekeken wordt of de her-instroom 'betekenis heeft' in de zin dat de KV op dat moment de meest passende plek is om recidive in de toekomst te voorkomen.

1.2.3 Vergelijking met jongeren uit de JJI

De KV groep is vergeleken met een JJI groep (preventief gehechte jongeren die kort in de JJI verbleven, max 110 dagen, en daarmee vergelijkbaar waren met de KV doelgroep) aan de hand van de SAVRY (risicofactoren) en de SAPROF-YV (beschermende factoren). Hoewel er enkele verschillen waren, is er in zowel de JJI doelgroep als in de KV doelgroep sprake van risicofactoren op meerdere leefgebieden. Wat betreft beschermende factoren scoort de KV doelgroep op enkele factoren hoger dan de JJI doelgroep, maar scoort de JJI doelgroep hoger op ondersteunende relaties (anders dan ouders/verzorgers of vrienden) en positieve houding ten opzichte van voorwaarden (zoals opgelegd door de rechter).

De KV groep is vergeleken met een JJI groep aan de hand van de SAVRY (risicofactoren) en de SAPROF-YV (beschermende factoren). De instrumenten hebben betrekking op de situatie voor plaatsing in de KV of JJI om op basis hiervan het risico op geweldsrecidive in te schatten. Bij het interpreteren van de resultaten dient te worden opgemerkt dat de JJI groep bestaat uit jongeren die in een JJI geplaatst zijn voordat de proeftuin KV geopend was. Het zou dus zo kunnen zijn dat de JJI groep jongeren bevat die mogelijk in de KV geplaatst zouden worden.

Leeftijd

De gemiddelde leeftijd in beide groepen verschilde significant van elkaar. De leeftijd in de JJI groep varieerde van 15 tot en met 23 jaar, met een gemiddelde leeftijd van 18.36, en de leeftijd in de KV groep varieerde van 14 tot en met 19 jaar, met een gemiddelde van 15.88. Ook het aantal eerdere strafrechtelijke veroordelingen verschilde significant van elkaar. Het aantal eerdere veroordelingen in de JJI groep varieerde van 0 tot en met 16, met een gemiddelde van 3.66, en het aantal eerdere veroordelingen in de KV groep varieerde van 0 tot en met 4, met een gemiddelde van 1.00.

Risicofactoren

De totaalscores van beide instrumenten en het verschil daartussen leverden geen significante verschillen tussen de KV en JJI groep op. Op de SAVRY scoorde de JJI groep wel significant hoger op het historische domein (dat bestaat uit onder andere eerder gewelddadig gedrag, jonge leeftijd bij eerste delict, vroege versterking verzorgings situatie) ten opzichte van de KV groep.

De beide groepen KV en JJI verschilden tevens op meerdere itemscores van de SAVRY. De JJI groep scoorde hoger op de items die betrekking hadden op de risicofactoren eerder gewelddadig gedrag (mishandeling of geweld dat ernstig genoeg is om letsel te veroorzaken) en problemen met middelengebruik (alcohol of drugs). De KV groep scoorde hoger op de items die betrekking hadden op de risicofactoren onvoldoende medewerking aan interventies (o.a. niet houden aan afspraken en onvoldoende motivatie voor behandeling), afwijzing door leeftijdgenoten (buitengesloten, genegeerd of gepest worden) en wonen in een achterstands buurt (omgeving met veel criminaliteit, armoede en geweld). Dit betekent dat beide groepen verschillen in risicofactoren, maar dat de ene groep niet significant meer of minder risicofactoren vertoont ten opzichte van de andere groep.

Beschermende factoren

Er werden geen significante verschillen gevonden op de subdomeinen van de SAPROF-YV. Er werden wel verschillen gevonden op die items van de SAPROF-YV die betrekking hadden op de beschermende factoren. De KV groep scoorde hoger op de items effectieve coping (effectieve omgang met conflicten, tegenslagen en stress), de aanwezigheid van een juridisch kader (een verplicht kader voor (reclassering)toezicht of hulpverlening) en ondersteuning van prosociale leeftijdgenoten (omgang met vrienden die een positieve invloed hebben of als rolmodel kunnen fungeren). De JJI groep scoorde hoger op de items andere ondersteunde relaties (andere prosociale steunfiguren buiten ouders/verzorgers of vrienden) en een positieve houding tegenover afspraken en voorwaarden (zoals opgelegd door de rechter, behandelaars en maatschappelijke wetten en regels).

1.2.4 Jongeren en systeem: indicaties en overwegingen

Jongeren en hun systeem vinden het belangrijk dat jongeren gemotiveerd zijn te veranderen en voldoende participeren op de groep. De KV is volgens hen met name bedoeld voor *first of second offenders* die verdacht worden van een niet al te ernstig delict. De KV biedt volgens jongeren en systeem een kans voor jongeren die nog geen dagbesteding hebben om deze vanuit daar op te starten. Ook biedt de KV volgens het systeem een mooie resocialisatie bestemming voor jongeren die vanuit de JJI uitstromen.

Motivatie en leeftijd

Voor alle KV's geldt dat jongeren, net als ketenpartners, motivatie een belangrijke factor vinden. Motivatie wordt door de jongeren gekarakteriseerd als de drang tot verandering en participatie in het programma en op de groep. In Nijmegen wordt dit door alle geïnterviewde jongeren aangedragen als essentieel voor een zinvol verblijf in de proeftuin. In Groningen kwam ook in de interviews met het systeem motivatie ook als belangrijke factor naar voren. Volgens het systeem moet motivatie van de jongere gericht zijn op verandering.

Jongens die ondanks hun capaciteiten wel willen en echt gemotiveerd zijn.

Jongere

Kinderen die goed leren, die willen veranderen.

Systeem

Jongeren geven wat de leeftijd betreft, net als de ketenpartners, aan dat het noodzakelijk is om bij plaatsing rekening te houden met de leeftijd in het kader van de groepssamenstelling. Jongeren geven hierbij geen specifieke leeftijdsrange, maar benadrukken dat de geplaatste jongere, wat betreft zijn leeftijd, moet passen bij de rest van de jongeren in de KV. Hierin zou idealiter niet te veel in gedifferentieerd moeten worden omdat te grote leeftijdsverschillen, volgens de jongeren, zouden kunnen leiden tot onderlinge irritaties en frustraties. Tegelijkertijd geeft een oudere jongere aan dat het leeftijdsverschil ook tot positieve beïnvloeding kan leiden.

Er kan best wel een groot leeftijdsverschil tussen jongeren zitten. Eigenlijk denk ik dat dat juist ook wel goed is. Soms denk ik er wel over na: 'was ik ook zo toen ik zo jong was?' En dan bij bepaalde dingen denk ik van ja, doe dat nou juist niet, dat heb ik toen ook gedaan. Dus dan kan ik ook zelf vertellen wat mijn fouten zijn geweest. Zo kun je elkaar denk ik ook wel een beetje helpen.

Jongere

Index delict en delictverleden

In Amsterdam werden door zowel de jongeren als het systeem duidelijke beperkingen genoemd met betrekking tot het delict waarvan jongeren verdacht worden. Uit de interviews kwam naar voren dat zij vinden dat de KV idealiter bedoeld zou moeten zijn voor jongeren die vermogensdelicten hebben begaan, en wordt er een grens getrokken bij geweldsdelicten. Hoewel dit in Groningen ook bij enkele jongeren wordt genoemd, vinden zij het delictverleden belangrijker dan het delict waarvan men verdacht wordt. In zowel Amsterdam als Groningen gaf het merendeel van de jongeren aan dat plaatsing volgens hen bedoeld is voor jongeren zonder delictverleden of met maximaal één eerdere veroordeling. Tegelijkertijd werd in Groningen in een interviews met jongeren ook tegengesteld geluid gehoord. Zo zou de proeftuin juist geschikt kunnen zijn voor veelplegers, omdat de JJI's dan dus blijkbaar te kort schieten in het voorkomen van recidive.

Ik vind dat als je veelpleger bent, dat je dan gewoon lekker in een JJI geplaatst moet worden. Ik denk dat dit meer is voor jongeren die voor de eerste keer de fout in zijn gegaan.

Jongere

Jongeren die de hele tijd terugkomen in een JJI; dan zou je echt iets anders moeten proberen.

Jongere

Opvallend is dat het systeem in Groningen geen belemmeringen ziet met betrekking tot het delictverleden. Zij geven aan dat zij de KV echt als kans en mogelijkheid ervaren, en dat zij elke jongere ongeacht delict verleden een kans zouden gunnen in een KV geplaatst te worden. In Nijmegen, waar als enige locatie ook jongeren met een PIJ-maatregel worden geplaatst, worden door de jongeren en het systeem ook geen beperkingen met betrekking tot delict of delictverleden genoemd. Zij geven aan dat vooral per persoon gekeken moeten worden of plaatsing in de KV geïndiceerd is. Dit sluit aan bij de opvattingen van de ketenpartners met betrekking tot maatwerk.

Je moet niet delict gerelateerd kijken. Ik denk echt dat je naar de persoon zelf moet kijken.

Jongere

Dagbesteding

Volgens zowel de jongeren als het systeem zouden jongeren, waarbij geen dagbesteding aanwezig is, prima geplaatst kunnen worden in de KV. Zij geven aan dat door de begeleiding vanuit de KV, het contact met externe partijen en de mogelijkheid je ook buiten de KV te bewegen en begeven, een plaatsing juist goed zou kunnen helpen bij het opstarten van een dagbesteding; zeker als de jongere niet weet hoe hij een dagbesteding moet opstarten of begeleiding vanuit het systeem ontbreekt. In Nijmegen wordt daarnaast door het systeem aangedragen dat de proeftuin ideaal is voor jongeren die uitstromen uit de JJI. Deze jongeren zouden al wat zelfstandiger zijn en de proeftuin zou volgens

hen als tussenstap op weg naar buiten kunnen fungeren voor jongeren waarvan het systeem is weggevallen. Dit komt overeen met de opvattingen van de ketenpartners over de KV als resocialisatie bestemming.

Ik denk dat je hier, juist voor de groep die geen goed netwerk heeft of die niet thuis bij ouders gaat wonen, heel goed kan kijken wat ze hebben geleerd.

Ik zie de KV als een vervolgstap, een laatste stuk van het traject.

Systeem

1.3 Toeleidingsproces: screening en advies

Om het potentieel van de KV optimaal te benutten en alle jongeren die geïndiceerd zijn voor een KV ook daadwerkelijk te plaatsen zijn alle schakels in de keten, van politie tot RC, van belang. De RvdK (in sommige gevallen de reclassering) voerde in principe bij alle jongeren een screening uit voor al dan niet plaatsen in de KV. Hiervoor werden in de proeftuin ontwikkelde screeningslijsten gebruikt, die een overzicht van de contra- en indicatiecriteria bevatten. Deze lijsten werden echter niet meer ingevuld als raadsmedewerkers voldoende bekend waren met deze criteria. De afweging vond met name in het hoofd en in overleg met collegae plaats. De screeningslijsten bieden wel de benodigde kaders om de doelgroep te definiëren en om het wegingsproces transparant te maken. Alle ketenpartners onderstreepten het belang van het opzoeken van onderling overleg over het proces en casuïstiek. Het betreft altijd maatwerk en de ervaringen vanuit de proeftuin leert tevens dat hele strakke te volgen procedures het toeleidingsproces in de weg kunnen staan. Dit neemt niet weg dat er sprake moet zijn van een heldere regievoering en er afspraken uitgewerkt dienen te worden over welke partij in het proces mandaat heeft over wat. Volgens de KV's is het belangrijk te vertrouwen op de professionaliteit van mensen die direct met de doelgroep te maken hebben. In Nijmegen hadden bijvoorbeeld de pedagogisch medewerkers een actieve stem in het toeleidingsproces.

Om het potentieel van de KV optimaal te benutten en alle jongeren die geïndiceerd zijn voor een KV ook daadwerkelijk te plaatsen, is van het groot belang dat alle betrokken partijen in het toeleidingsproces alert zijn op een potentiële proeftuin plaatsing. De RvdK en reclassering²⁸, maar ook de politie, de advocaat, medewerkers van de ZSM tafel²⁹, het OM, en de RC dienen allemaal te allen tijde de KV op het netvlies te hebben. Alle schakels in de keten zijn van belang om jongeren op de juiste plek te krijgen.

De zaakofficier dient zich bewust te zijn van de proeftuin, maar het OM is niet gewend zich te bemoeien met de vorm van detentie. Het zou daarom goed zijn een automatische drempel in het proces te bouwen die de officier dwingt na te denken over de KV.

OM

De RvdK vervulde een belangrijke adviesfunctie voor de jongeren met een pleegleeftijd tot 18 jaar. De RvdK diende bij alle jongeren die werden aangemeld voor vroeghulp een screening uit te voeren voor al dan niet plaatsen in de KV. De uitkomst van deze screening werd opgenomen in het advies ten behoeve van de voorgeleiding. De jongere die in het kader van een opheffing schorsing worden voorgeleid, worden niet bij RvdK aangemeld voor vroeghulp. Voor deze jongeren dienden de GI William Schrikker Groep (WSG) of JB, de screening in gang te zetten. Bovendien is het volgens de ketenpartners sowieso belangrijk de GI bij de screening te betrekken omdat het regelmatig voorkomt dat jongeren die voorgeleid worden al begeleid worden door de GI. Hierdoor was er dus reeds sprake

²⁸ Indien in het rapport de term 'reclassering' wordt gebruikt wordt zowel de jeugd als de volwassenreclassering aangeduid.

²⁹ Zorgvuldig, Snel en Maatwerk (ZSM) is een werkwijze waarbij een versnelde, effectieve en kwalitatieve afhandeling van afhandeling van veel voorkomende criminaliteit plaatsvindt.

van een (lange) begeleidingsrelatie en was hierdoor bij de GI veel informatie voorhanden. Voor de jongeren met een pleegleeftijd tussen de 18 en 23 jaar, die volgens het ASR berecht werden, diende één van 3RO deze screenings- en adviesrol te vervullen.

Ik wil dat de Raad voor de Kinderbescherming altijd overweegt of de proeftuin een optie is. Ook als zij direct denken aan schorsen. Ik wil dat zij alle mogelijkheden meenemen in hun advies. Dan kan je het beste maatwerk leveren.

RC

In de opzet van de proeftuinen werd afgesproken dat deze ketenpartners, ten behoeve van de screening en advisering met betrekking tot plaatsing in de proeftuin, de door de proeftuinen ontwikkelde screeningslijsten zouden gebruiken. Deze screeningslijsten bevatten een overzicht van de indicatie- en contra-indicatiecriteria (zie Bijlage 11 tot Bijlage 13). In de praktijk bleek echter dat deze lijsten in veel gevallen niet of achteraf ingevuld werden. Medewerkers van de RvdK gaven aan dat op het moment dat zij goed op de hoogte waren van de criteria, de afweging met name in het hoofd en in overleg met collegae plaatsvond. Hierbij bood de screeningslijst wel houvast maar was het komen tot een advies om wel of niet te plaatsen uiteindelijk altijd maatwerk. Tevens gaven de RvdK en 3RO aan dat de screeningslijst voor de ASR doelgroep de lading niet dekte. 3RO gebruikte daarom het bestaande wegingskader ASR en zocht mondeling overleg met de RvdK, om tot een advisering omtrent de proeftuin te komen. De screeningslijsten bieden volgens de KV wel de benodigde kaders om de doelgroep van de KV te definiëren.

De ketenpartners gaven aan dat er onderling zeer korte lijntjes waren, met name tussen de RvdK en KV. Men wist elkaar goed te vinden en er vond in het toeleidingsproces standaard overleg op casusniveau plaats tussen de adviserende ketenpartner en de KV. Het werd als prettig ervaren dat de KV meedacht. Men gaf aan vaak snel op één lijn te zitten. Tevens werd het als prettig ervaren dat men ruimdenkend en flexibel was, zodat er echt maatwerk geleverd kon worden. Alle ketenpartners onderstreepten het belang van opzoeken van onderling overleg over het proces en casuïstiek. De samenwerking tussen de verschillende ketenpartners is hierdoor, ook los van de proeftuin, versterkt.

Het OM en ZM gaven aan dat zij over het algemeen tevreden waren over de kwaliteit van de informatie die RvdK ten behoeve van de zitting aanleverde met betrekking tot het advies voor al dan niet plaatsen in de KV. Het OM en ZM waren in staat op basis van die informatie een gedegen afweging te maken. In Amsterdam werd in de procedure van de toeleiding expliciet vermeld dat de adviserende ketenpartner bij een positieve indicatie voor de KV direct telefonisch contact opneemt met de OvJ zodat deze ter zitting altijd op de hoogte is van dit advies. Tijdens de begeleidingscommissie in Amsterdam kwam ter sprake dat het belangrijk is dat men tijdens de voorgeleiding en raadkamers bekend is met de actuele bezetting van de KV. Dit onderwerp kwam ter sprake omdat de KV gedurende een langere periode vol zat; hiervan is in Groningen en Nijmegen geen sprake geweest. In Amsterdam werd afgesproken dat de betrokken raadsmedewerker altijd ten minste één dag voor de zitting contact zou hebben met de KV over een potentiële aanmelding. Hierdoor was er ter zitting altijd actuele kennis over de bezetting.

In Nijmegen, waar ook jongeren met een PIJ-maatregel of jeugddetentie geplaatst konden worden, was dit proces net iets anders ingericht. Daar droegen de ketenpartners een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de screening en de bedoeling was dat alle partners in gezamenlijkheid op zoek zouden gaan naar de informatie die nodig is om een jongere te plaatsen. Plaatsing vanuit de JJI verliep via het bestaande overleg voor langverblijvers³⁰ en het idee was dat de plaatsing van preventief gehechte jongeren via het trajectberaad van de proeftuin (zie §2.1.3) zou verlopen.

³⁰ Binnen de JJI wordt onderscheid gemaakt in lang en kortverblijf afdelingen. Voor jongeren die op een langverblijfafdeling verblijven wordt er een periodiek overleg georganiseerd binnen de JJI.

Binnen de proeftuin in Nijmegen werd in een werkgroep uitgebreid aandacht besteed aan het uitwerken van de werkprocessen binnen de toeleiding op papier. De praktijk bleek zich echter niet in strakke werkprocessen te laten vatten. De RvdK en KV concludeerden dat het belangrijk is de werkprocessen in grote lijnen uit te werken, maar dat het uiteindelijk in de praktijk vaak loopt via de lijn die op dat moment het meest logisch is en personen die op dat moment bij de casus betrokken en bereikbaar zijn; een hele strakke te volgen procedure kan hiermee ook de toeleiding in de weg te staan. Op verschillende momenten in de keten van arrestatie tot voorgeleiding kon een ketenpartner een mogelijke proeftuin plaatsing ter sprake brengen. Hierbij gaven de RvdK en KV aan dat het wel van belang is dat zodra een jongere in beeld komt het duidelijk is wie de regie over de plaatsing pakt. Dit betekent echter niet dat deze partij ook de beslissingsbevoegdheid heeft over de plaatsing; dit dient volgens de proeftuin in Nijmegen in gezamenlijkheid te gebeuren, waarbij het wel essentieel is dat het duidelijk is waar verschillende partners (OM, DIZ, RvdK, reclassering en KV) zeggenschap over hebben als het gaat om de indicatie voor de KV. De KV gaf aan dat dit niet altijd duidelijk was, waardoor het proces te stroperig verliep of zodra één van de partijen twijfelde de plaatsing direct niet doorging. Het moet volgens de KV duidelijk zijn wie mandaat heeft voor wat; dit zou bij een verdere uitrol van de KV verder uitgewerkt moeten worden. Hierbij gaf de KV aan dat het belangrijk is te vertrouwen op elkaars professionaliteit en de beslissingsbevoegdheid zo laag mogelijk in de organisatie te beleggen bij de professionals die direct met de jongeren te maken hebben; in de KV in Nijmegen hadden de pedagogisch medewerkers een actieve stem het toeleidingsproces.

Het moet voor iedereen heel duidelijk zijn wie waar wel en wie waar niet van is.

KV

Tot slot kreeg in Nijmegen bij aanvang het NIFP een actieve rol in de toeleiding toebedeeld. Het NIFP zou in opdracht van het OM in principe bij iedere jongere een trajectconsult uitvoeren om een uitgebreidere screening op basis van de screeninglijst te doen. Volgens het NIFP is het met name bij jongeren waarover weinig bekend is of wanneer men twijfelt, wenselijk dat het NIFP een onafhankelijke screening doet. In de praktijk bleek echter dat het NIFP niet in staat was tijdig een trajectconsult te leveren omdat niet iedereen goed op de hoogte was van het bestaan van de KV. Bovendien gaven de KV en RvdK aan dat in veel gevallen de ketenpartners over genoeg informatie beschikten om zelf een gedegen inschatting te kunnen maken. Dit kwam ook zo in Groningen naar voren.

1.3.1 Van advies tot plaatsing

Bijlage 8 toont een overzicht van het aantal plaatsingen ten opzichte van de advisering van de RvdK voor het eerste halfjaar van de looptijd van de proeftuinen Amsterdam en Groningen. Informatie over het advies is verkregen uit individuele screeningslijsten. De screeningslijsten zijn maar voor een klein gedeelte van de jongeren ingevuld, in Amsterdam bij 31% en in Groningen bij 28%³¹. Om de informatie over het advies van de RvdK aan te vullen is in Amsterdam bij 8% van de jongeren het advies gedestilleerd uit de verslagen van de rechtbank van de voorgeleiding. Voorts hebben de RvdK van Amsterdam en Groningen zoveel mogelijk achteraf het advies doorgegeven. In Nijmegen, waar de werkprocessen omtrent de screening vanuit de RvdK onvoldoende ingebed bleken, zijn alleen enkele screeninglijsten verkregen over de potentiële doelgroep preventieve gehechte jongeren tussen 18 en 23 jaar (ASR) en is daarom niet verder uitgewerkt.

In Amsterdam (zie Bijlage 8; Figuur 1 tot en met Figuur 5) ontbrak het advies van RvdK bij 19% van de voorgeleidingen. Bij 14% van het totale aantal voorgeleidingen adviseerde de RvdK de KV, waarvan in twee derde van de gevallen (69%) de RC een IBS KV uitsprak en de jongere direct na de voorgeleiding

³¹ Voor Amsterdam en Groningen geldt dat er ook screeningslijsten zijn ingevuld voor jongeren die een pleegleeftijd boven de 18 hadden, woonachtig waren buiten de regio van de proeftuin, of die niet voorkwamen in het overzicht aanmeldingen vroeghulp bij de RvdK.

geplaatst werd. In een derde (31%) van de gevallen sprake de RC een IBS elders (JJI of huisarrest) uit, waarvan er uiteindelijk één jongere alsnog bij de eerste raadkamer in de KV geplaatst is. Het blijkt echter dat er ook plaatsing kan volgen na elk ander advies (schorsing, plaatsing JJI of huisarrest), of wanneer informatie over het advies ontbreekt. Het aantal geplaatste jongeren met deze andere adviezen is wel aanzienlijk kleiner. Redenen dat de RC het advies van de RvdK niet op heeft gevolgd zijn vooral praktisch van aard geweest. Zo was aan het begin van de looptijd overleg in het weekend over een plaatsing niet altijd mogelijk, is het voorgekomen dat de KV vol was, en kon er niet altijd geplaatst worden vanwege de aanwezigheid van een medeverdachte op de proeftuin. In Groningen (zie Bijlage 8; Figuur 6 tot en met Figuur 9) ontbrak het advies van de RvdK bij 22% van de voorgeleidingen. In vier gevallen (13%) van de in totaal 32 voorgeleidingen achtte de RvdK de jongeren geschikt voor de KV, waarvan er twee (50%) daadwerkelijk geplaatst werden na een aanvankelijke plaatsing in de JJI. Maar ook als de jongere ongeschikt werd geacht bij screening, of het advies ontbrak, werd alsnog een deel (respectievelijk 22% en 29%) geplaatst.

1.4 Plaatsing

Het is van belang dat de rolverdeling in het plaatsingsproces concreet is uitgewerkt en het proces snel en efficiënt verloopt. Het is wenselijk jongeren direct vanuit de politiecel na de voorgeleiding in de KV te plaatsen zodat de kans op detentieschade zoveel mogelijk beperkt wordt. Tegelijkertijd is het in bepaalde gevallen, als er bijvoorbeeld zeer weinig bekend is over een jongere, wellicht beter om te kiezen voor een tragere maar meer zorgvuldige weg. Hier ligt een breder vraagstuk aan ten grondslag, met betrekking tot de verhouding tussen straf en rehabilitatie, dat verder uitgewerkt dient te worden.

DIZ was in Groningen en Nijmegen, net als bij een JJI plaatsing, verantwoordelijk voor de plaatsing van de jongeren. In Amsterdam lag dit tijdens de proeftuin periode anders en werden jongeren direct door de RC geplaatst en werd DIZ daarna geïnformeerd. Bij de doorontwikkeling van de KV Amsterdam wordt gekeken hoe DIZ een rol een kan krijgen in het plaatsingsproces. Ketenpartners benadrukken dat het hierbij belangrijk is dat de rollen en verantwoordelijkheden helder geformuleerd worden en dat snelheid en efficiëntie in het toeleidingsproces door de tussenkomst van DIZ niet verloren gaat.

1.4.1 Moment van plaatsing

De ketenpartners achtten het wenselijk dat jongeren direct vanuit de politiecel na de voorgeleiding geplaatst zouden worden in de KV; ook als een jongere maar kort in een JJI verblijft kan er detentieschade optreden. Tabel 33 in toont een overzicht van het moment van plaatsing per KV. Hier valt te zien dat met name in Nijmegen weinig jongeren (10%) direct vanuit de voorgeleiding geplaatst werden. Dit kan deels verklaard worden uit het feit in de KV in Nijmegen ook jongeren in de laatste fase van hun PIJ of jeugd detentie maatregel geplaatst kunnen worden en deels omdat de werkprocessen om de preventief gehechte jongeren direct vanuit de voorgeleiding te plaatsen niet goed ingebed waren. In Amsterdam en Groningen werden respectievelijk 74% en 57% direct vanuit de voorgeleiding geplaatst. Dit hangt ook deels samen met de implementatie van de werkprocessen, in Groningen nam dit percentage bijvoorbeeld toe tijdens de looptijd van de proeftuin. Daarnaast gold voor sommige jongeren dat zij in beperkingen zaten³² en hierdoor eerst naar de JJI moesten om bij het opheffen van deze beperkingen alsnog in de KV geplaatst te worden.

³² In het belang van het strafrechtelijk onderzoek kan de RC de verdachte beperkingen opleggen. Wanneer een verdachte in beperkingen zit, betekent dit dat hij geen contact mag hebben met de buitenwereld. Alleen contact met de advocaat is toegestaan, maar ook de advocaat is gebonden aan de beperkingen.

Je doorbreekt op het moment dat een jongere eerst naar de JJI gaat toch alle trajecten en voordat de jongere in de KV zit ben je zo twee weken verder. Dit is zonde want ik denk dat het juist de kracht is van de KV om zo snel mogelijk te starten en een traject uit te zetten.

KV

Tegelijkertijd gaven ketenpartners aan dat het in bepaalde gevallen wellicht beter is te kiezen voor een tragere maar meer zorgvuldige weg. Op het moment dat er heel weinig bekend is over een jongere, is het lastiger een gedegen risico inschatting te maken. In dit soort gevallen is het wellicht wenselijk een jongere eerst in de JJI te plaatsen en eerst met alle ketenpartners om tafel te gaan voordat de jongere in de KV geplaatst wordt. De KV in Nijmegen gaf aan dat hieraan een bredere discussie ten grondslag ligt: hoe ga je om de verhouding tussen straffen van de jongere en zorgen voor een zo gunstig mogelijke ontwikkeling (in het belang van voorkomen van recidive) en wat is de plek van de KV hierin? Dit vraagstuk dient in het toekomst verder uitgewerkt te worden.

Tabel 33

Moment van plaatsing KV

	Amsterdam (n=57)	Groningen (n=28)	Nijmegen (n=20)	Totaal KV (n=105)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
<i>Onbekend</i>	4 (7%)	-	-	4 (4%)
Voorgeleiding	39 (74%)	16 (57%)	2 (10%)	57 (56%)
Doorplaatsing JJI	14 (26%)	11 (39%)	18 (90%)	43 (43%)
Vrijwillige plaatsing*	-	1 (4%)	-	1 (1%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal.

*Geplaatst via het wijkteam.

Casusanalyse: Amsterdam

A is een 17-jarige Antilliaans-Nederlandse adolescent met een gemiddeld intelligentieniveau. Zijn ouders zijn het afgelopen jaar gescheiden, maar zijn beiden betrokken bij A. A woont samen met zijn vader in Amsterdam. De jongere zusjes (12 en 5 jaar) van A wonen wisselend bij vader en moeder. Alle kinderen zijn betrokken geweest bij huiselijk geweld waardoor zij sinds december 2001 bekend zijn bij Jeugdbescherming Regio Amsterdam (JBRA). A volgt een MBO opleiding, maar gaat weinig naar school omdat hij de opleiding niet interessant genoeg vindt. A had een bijbaan, maar is ontslagen nadat hij is opgepakt.

Instream

Op 16-jarige leeftijd kwam A voor het eerst in aanraking met justitie. A werd toen veroordeeld wegens diefstal met geweld. Hij heeft hiervoor een taakstraf en een geldboete opgelegd gekregen. Een jaar later wordt A opnieuw in verzekering gesteld als verdachte van een aantal (gewelds)delicten die hij gepleegd zou hebben in mei, augustus en september 2016. Op dat moment wordt A aangemeld voor vroeghulp bij de RvdK. De RvdK schat het recidiverisico gezien het delictverleden, delinquente vrienden en aanraking met justitie binnen het gezin (door vader) in als hoog en adviseert hierop A in bewaring te stellen en te plaatsen in de KV te Amsterdam. De RC besluit dit advies, in het kader van preventieve hechtenis, op te volgen waarna A in de KV geplaatst wordt.

Verblijf

Tijdens de intake bij instroom in de KV lijkt er geen sprake te zijn van psychiatrische problematiek en gebruikt de jongere geen medicatie. Wel is sprake van middelengebruik dat voornamelijk bestaat uit het roken van cannabis. Bij binnenkomst heeft A een betrokken sociaal netwerk waar hij steun van ervaart. A geeft aan veel contact te hebben met beide ouders, maar dit verloopt niet altijd soepel omdat ouders veel ruzie maken. Ook zijn vriendin spreekt hij regelmatig. Omdat vanwege het schoolverzuim geen sprake is van een gestructureerde dagbesteding krijgt A een Intensieve Forensische Aanpak (IFA) coach vanuit Spirit toegewezen om hem op persoonsgerichte wijze te helpen bij het creëren van dagbesteding en structuur. Daarnaast wordt A aangemeld bij Resocialisatie en Begeleiding (RnB) waar hij deelneemt aan het 'Back on Track' programma, waarbij A wordt begeleid bij het vinden van een nieuwe, passende opleiding. Bovendien wordt er vanuit de KV contact opgenomen met de oude werkgever van A, die hem besluit terug te nemen gezien het toezicht en de begeleiding vanuit de KV. Op de KV heeft A meegedaan aan een cursus graffiti aangeboden door Young in Prison (YiP). In zijn vrije tijd op de KV sport A in de kelder van de KV en speelt hij op de Playstation. A geeft aan dat hij wel wat meer zou willen kunnen doen in de KV en vindt daarnaast dat iedereen een TV op zijn kamer zou moeten hebben. In de KV is voornamelijk de JB bij het traject van A betrokken, die ook al voor de plaatsing betrokken was. Zelf geeft A aan het meeste baat te hebben bij de gesprekken met, en hulp van de pedagogisch medewerkers van de KV. Dit komt voornamelijk doordat hij het gevoel heeft dat zij hem willen helpen en veelal beschikbaar zijn. A geeft aan dat er gedurende zijn verblijf een aantal incidenten heeft plaatsgevonden. Ondanks dat hij hier meermalen bij betrokken is geweest, geeft hij aan weinig tot geen sancties te hebben ondervonden. Hij heeft het idee dat de incidenten voornamelijk onderling en door middel van gesprekken worden opgelost. A geeft aan dat zowel hijzelf als de medewerkers van de KV geregeld contact hebben met zijn ouders. Hij vertelt eens per week op verlof te gaan waarbij hij op afspraak en in overeenstemming met zowel ouders als de KV door een van zijn ouders opgehaald wordt of zelf met openbaar vervoer naar hen toe reist.

Uitstroom

Tijdens de eerste Raadkamerzitting adviseren zowel JBRA als de RvdK A niet te schorsen daar er nog geen duidelijk plan ligt. De RC besluit dan ook de preventieve hechtenis in de KV te verlengen. Tijdens de tweede Raadkamerzitting komen de RvdK en JBRA met een schorsingsplan waarin onder andere staat dat A begeleid zal gaan wonen. Het duurt enkele weken voordat A kan instromen op een passende plek. Onder strenge voorwaarden gaat de OvJ akkoord met het plan en wordt A geschorst. In de tussentijd is er een hulpverleningstraject bij de Waag opgestart waar A wekelijks gesprekken heeft.

2. Verblijf

2.1 Traject

Door de proeftuinen werd op verschillende wijze invulling gegeven aan het traject KV. Het feit dat de proeftuinen hiervoor de ruimte kregen werd als belangrijk werkzaam element aangemerkt. Bij het uitrollen van de KV is het volgens de ketenpartners van belang dat er richtlijnen komen, dat deze gestandaardiseerd worden, maar dat hierbij wel ruimte blijft voor regionale verschillen. Wel konden er ondanks deze verschillen een aantal algemene werkzame elementen gedestilleerd worden. Het traject in de KV dient een onderdeel van een doorlopend zorgtraject te zijn en in gezamenlijkheid met alle betrokken ketenpartners, jongeren en systeem, te worden vormgegeven. Het is van belang dat er heldere afspraken over de rolverdeling en regievoering zijn. De regievoerder is bij voorkeur een partij die ook na het verblijf betrokken blijft, meestal de reclassering. In Amsterdam werd tevens, in plaats van met mentoren vanuit het team van pedagogisch medewerkers, gewerkt met een persoonlijke coach die de jongere ook na uitstroom zou kunnen begeleiden. De KV was zoveel mogelijk toegankelijk voor externe partijen en er werden werkplekken voor ketenpartners ingericht. Daarnaast vraagt integrale samenwerking om een heldere overleg structuur, waarbinnen alle partijen bij voorkeur standaard voor de eerste raadkamer bijeenkomen (snelheid en efficiëntie) en waarbinnen de mogelijkheid bestaat om op indicatie bijeen te komen (maatwerk). Het op de KV, met de direct betrokkenen, de jongere en het systeem, fysiek bij elkaar komen, zijn belangrijke werkzame elementen van het integraal overleg. Het traject dient geborgd te worden in een fysiek plan, individueel vormgegeven en gericht op het perspectief van de jongere met als doel het voorkomen van recidive en volwaardige deelname aan de maatschappij. Dit vraagt om gedegen dossiervorming en beheer, met de juiste ICT ondersteuning. In Nijmegen werd gebruik gemaakt van een ‘samenwerkingsruimte’. Dit is een centraal ICT systeem (in beheer bij de KV) waar de verschillende ketenpartners en zorgaanbieders konden inloggen en altijd bij de laatste versie van het plan konden. Dit vraagt zowel nog om enige technische uitwerking, als een uitwerking van de kaders omtrent gegevens uitwisseling, privacy en dossierbeheer.

De KV's verschillen in de manier waarop zij invulling geven aan het traject, zowel in het proces als qua inhoud. Het feit dat de proeftuinen hiervoor de ruimte kregen werd als belangrijk werkzaam element aangemerkt. Gezien de regionale verschillen is het volgens de ketenpartners van belang dat er bij het uitrollen van de KV geen verregaande standaardisering wordt doorgevoerd. In de onderstaande alinea's wordt per KV nader op het traject ingegaan. Hierbij wordt per proeftuin verschillende terminologie gebruikt die niet verward dient te worden met de bestaande structuur van netwerk- en trajectberaden³³.

2.1.1 Amsterdam

In Amsterdam werd gedurende het traject een ‘Individueel plan’ wordt opgesteld. Hierin kwam aan de orde hoe het verblijf van de jongere eruit zag, de verlofruimte, het perspectief van de jongeren na verblijf en de doelstellingen van het traject. De focus van het individueel plan lag op het perspectief van de jongere en, in tegenstelling tot op de andere KV's, werden in dit plan de verschillende leefdomeinen niet beschreven. Om de leefdomeinen in kaart te brengen werd gebruik gemaakt van

³³ Elke jongeren die instroomt in een JJI wordt besproken in een netwerkberaad wat daarna voortgezet wordt in de vorm van trajectberaden. Naast de RvdK, die fungeert als voorzitter, zijn de jeugd- of volwassenreclassering, de gemeente en de JJI betrokken. Vanuit deze organisaties nemen vaste afgevaardigden deel aan deze overleggen. Tijdens het trajectberaad wordt een trajectplan opgesteld wat bestaat uit het perspectiefplan van de JJI, het plan van aanpak van de reclassering en indien van toepassing het nazorgplan van de gemeente. De concrete invulling van het trajectplan, de werkwijze en methodische aanpak, vallen buiten het bestek van het trajectberaad. De jongeren en diens systeem zijn niet aanwezig bij deze overleggen.

de documentatie die reeds bij de reclassering en RvdK bekend was. De KV gaf aan het belangrijk te vinden na de plaatsing door te pakken op de motivatie van de jongere en zo snel met de jongere in gesprek te gaan over zijn perspectief en doelstellingen. Het individueel plan werd opgesteld aan de hand van de intake die in de eerste week van het verblijf plaatsvond en werd gedurende het verblijf bijgewerkt. Bij deze intake waren standaard de jongere, diens ouders/verzorgers, andere belangrijke leden van het systeem en de betrokken ketenpartners aanwezig. Naast dit intake overleg bestond er geen vaste overlegstructuur met de betrokken ketenpartners vanuit de KV, maar werd per casus bekeken hoe vaak in welke vorm overleg nodig was. De KV leverde voor iedere raadkamer informatie aan de reclassering aan in de vorm van een format raadkamer en in aanloop naar een raadkamer was er vaak telefonisch contact tussen de projectleider en de RvdK. Ook werd het overleg gezocht met ketenpartners als de KV vastliep met een jongere en probeerde de KV zoveel mogelijk aan te sluiten bij de bestaande netwerk- en trajectberaden, maar lukte dit in de praktijk niet altijd. De KV gaf aan dat zij het als meerwaarde zien om per casus te bekijken hoe vaak je als ketenpartners voor overleg bij elkaar komt, maar dat het op het moment nog te veel afhangt van de personen die bij de casus betrokken zijn en hierdoor wel belangrijk is dat er enig kader wordt geboden. De werkprocessen omtrent de planvorming en de samenwerking met ketenpartners zullen de komende tijd verder uitgewerkt worden. De insteek van de KV Amsterdam was om voor ketenpartners zoveel mogelijk toegankelijk te zijn en er werd een aparte ruimte ingericht waar overleg of gesprekken tussen de jongere en ketenpartner konden plaatsvinden. Het traject en planvorming van de KV werden zoveel mogelijk verweven in het traject en plan van aanpak van de reclassering. Voor jongeren in Amsterdam gold dat er sprake diende te zijn van een reclasseringstraject, als dit bij aanmelding ontbrak werd dit vanuit de KV zo snel mogelijk opgestart. De regie over de invulling en uitvoering van het traject werd zo mogelijk bij de reclassering, gelaten. De KV nam met name een coachende en activerende rol in. De KV werd echt gezien als een momentopname in een doorlopend zorgtraject; de uitvoer van het traject werd nadrukkelijk belegd bij de partner die ook na uitstroom bij het traject betrokken zou zijn. Dit is volgens de proeftuin een belangrijk werkzaam element. Hierbij kwam vanuit reclassering wel naar voren dat ook als de regievoering bij de reclassering belegd is, het wel belangrijk is dat de KV een proactieve houding aanneemt. In het verlengde hiervan werd in Amsterdam niet gewerkt met een mentor in de KV zelf, maar werd, in overleg met de jongere, een persoonlijke coach aangewezen die de jongere ook na het verblijf in de KV zou begeleiden. Dit kon bijvoorbeeld een hulpverlener van buiten de KV zijn met wie de jongere al een zekere vertrouwensband had. Wanneer die er niet was, werd vanuit Spirit een coach aangewezen. De verslaglegging en documentatie van de KV vonden niet plaats in de reguliere ICT systemen van Spirit, waar de KV onder valt, maar in een speciaal voor de KV opgezet digitaal dossier. Dit systeem werkte in de praktijk echter minder soepel dan verwacht, wat voor de pedagogisch medewerkers een groter hinder vormde in de dossiervorming. De dossiervorming zal de komende tijd nader uitgewerkt worden.

2.1.2 Groningen

In Groningen werd een 'Integraal trajectplan zorg' opgesteld, dat de basis van het traject vormde. Dit plan bevatte de delictanalyse, risicotaxatie, beveiligingsmaatregelen, bejegeningstijl, hulpverlening en doelstellingen. In de eerste week van het verblijf vond een 'Netwerkbijeenkomst' plaats waarbij de eerste lijnen voor het integraal trajectplan zorg werden geschetst, dat vervolgens gedurende het verblijf en in volgende netwerkbijeenkomsten verder werd uitgewerkt. Bij deze netwerkbijeenkomst waren de jongere en diens systeem en alle relevante direct betrokken ketenpartners aanwezig. De netwerkbijeenkomsten vervingen de bestaande netwerk- en trajectberaden. Net als in Amsterdam was de insteek in Groningen om de KV zo toegankelijk mogelijk te maken voor ketenpartners. De ketenpartners gaven aan dat zij het prettig vonden dat de KV voor hen makkelijk toegankelijk was en dat dit het contact met de jongere bevorderde. Naast een vergaderruimte was er ook een kantoor aanwezig waar ketenpartners de mogelijkheid hadden om te werken. In Groningen werd de RvdK niet intensief bij de inhoudelijke invulling van het traject en uitvoering betrokken, maar was meer op de achtergrond als procesregisseur betrokken. Net als in Amsterdam werd de regie over de invulling

en uitvoering van het traject zoveel mogelijk bij de reclassering belegd. De reclassering zette de lijnen en kaders uit en de KV nam meer een adviserende rol in. De KV gaf aan dat dit duidelijk afstemming tussen de KV en reclassering vraagt.

U vraagt, wij draaien
KV

In Groningen werd net als in Amsterdam geen gebruik gemaakt van een mentor in de KV. Het gehele team was verantwoordelijk voor en op de hoogte van alle casuïstiek. Wel werd per jongere op de KV een coördinator aangewezen die globaal zicht hield op het verloop van het traject. De dossiervorming van de KV vond plaats in het systeem van JJI Juvaïd. De KV gaf aan dat het hierbij van belang is dat er een overzichtelijke mappenstructuur wordt aangehouden. In Groningen is zowel een proeftuin KV als een proeftuin S&D opgezet voor de beschrijving van de elementen van S&D wordt de lezer verwezen naar (Hoofdstuk 2 S&D).

2.1.3 Nijmegen

In Nijmegen werd een 'Trajectplan zorg' opgesteld. Dit plan bevatte de verschillende risico- en beschermende factoren op verschillende leefdomeinen, bejegeningstijl, hulpverlening, beveiligingsmaatregelen, observaties, doelstellingen en actiepunten. Het trajectplan zorg werd vormgegeven in het 'Trajectberaad'. Dit trajectberaad dient niet verward te worden met de bestaande vorm van netwerk- en trajectberaden. Bij het trajectberaad in de KV zaten de direct betrokken partners aan tafel en het trajectberaad kon zowel tijdens het verblijf, als in de toeleiding of na uitstroom door de betrokkenen geïndiceerd worden. Na de plaatsing vond in ieder geval direct in de eerste week een trajectberaad plaats waarin de eerste lijnen van het trajectplan zorg werden uitgezet. De RvdK was voorzitter van het beraad en daarom standaard aanwezig. Verder zaten de jongere en diens systeem of andere belangrijke steunfiguren altijd aan tafel. In Nijmegen werd in de KV wel met een pedagogisch medewerker die als mentor was aangesteld gewerkt, die in principe altijd aanwezig was bij het trajectberaad. Volgens de RvdK en KV kon de mentor een belangrijke rol vervullen door jongere voor te bereiden en hem tijdens het beraad te ondersteunen. De pedagogisch medewerker vervulde, via deze mentor rol, ook de rol van de individueel trajectbegeleider, die in de JJI door een aparte professional wordt vervuld. Daarnaast zaten tijdens het trajectberaad de direct betrokken ketenpartners aan tafel waarvan de expertise op dat moment gevraagd was. De gemeente kwam bijvoorbeeld in beeld op het moment dat er gerichte vragen waren op het gebied van financiering of het gemeentelijk aanbod.

*Het feit dat je deze keer aan tafel zit, wil niet zeggen dat je de volgende keer ook uitgenodigd wordt.
Het kan best zijn dat er op basis van de inhoud een andere keuze gemaakt wordt.*

RvdK

Het trajectberaad werd opgezet als een 'platte organisatie', waar de aanwezige partners op basis van gelijkwaardigheid aan tafel zaten. Iedereen, ook de jongere en diens systeem, legde in principe hetzelfde gewicht in de schaal. Dit nam niet weg dat ieders unieke expertise erkend werd. De ketenpartners zagen meerwaarde in deze vorm van samenwerking, maar gaven wel aan dat het gevaar is dat hierdoor het mandaat soms ontbreekt en dat het erg lang duurt voordat er knopen worden doorgehakt. De KV en RvdK benadrukten dat het belangrijk is dat er principe afspraken worden gemaakt over wie waarover uiteindelijk de knoop doorhakt. Als het om de afhandeling van incidenten gaat zou bijvoorbeeld de KV partij met mandaat kunnen zijn, maar in het kader van een vervolgplek zou dit de reclassering kunnen zijn. De KV gaf wel nadrukkelijk aan dat het zou moeten gaan om principe afspraken en niet om strakke kaders, maar dan zijn de uitgangspunten in ieder geval voor alle partijen helder. Bovendien gaf de KV aan dat er bij een dergelijke manier van samenwerking vastgelegd zou moeten worden welke beslissingen met welke informatie kunnen worden genomen. Welke beslissingen kan het trajectberaad nemen in afwezigheid van bijvoorbeeld de gedragswetenschapper?

Het is belangrijk maatwerk te leveren, maar dat betekent niet dat je geen richtlijnen kunt opstellen.

KV

Net als op de andere KV's was de insteek om de KV in Nijmegen voor ketenpartners zoveel mogelijk toegankelijk te maken. In het gebouw tegenover de KV waren ruimtes beschikbaar waar ketenpartners een werkplek werd geboden en overleg kon plaatsvinden. De RvdK gaf aan dat deze laagdrempeligheid de kwaliteit van het contact tussen hen en de jongeren bevorderde. Tot slot werd het trajectplan zorg in de samenwerkingsruimte van de KV opgeslagen en bewerkt. Dit is een centraal ICT systeem waar de verschillende ketenpartners en zorgaanbieders konden inloggen en altijd bij de laatste versie van het bestand konden. Hierbij werd per partij afgestemd welke informatie beschikbaar was. Voor de gemeentelijke partner waren bijvoorbeeld veel meer onderdelen afgeschermd dan voor reclassering. De ketenpartners waren, afgezien van wat technische mankementen, positief over deze manier van werken. Hiervoor geldt overigens wel dat er nog concrete afspraken gemaakt dienen te worden over welke informatie precies met wie wordt gedeeld. Tot slot is het volgens de KV van belang dat het trajectplan zorg een op maat gemaakt instrument blijft waarbij kopjes kunnen worden toegevoegd of verwijderd en het plan alleen echt nuttige informatie bevat.

Als het gaat om verdere uitrol van de KV's, moet alles niet te veel gestandaardiseerd worden met verplichte kopjes en ingewikkelde systemen.

KV

Bij een verdere uitrolling van de KV's, waarbij de ketensamenwerking en een doorlopend traject centraal staan, is het belangrijk na te denken over de manier waarop het dossier van een jongeren gevormd en beheerd wordt. Als je wilt dat de gehele keten, zowel strafrechtelijke partners als zorgaanbieders, in gezamenlijkheid een traject uitzetten en uitvoeren heb je eigenlijk een centrale portal nodig. Dan dient wel heel goed te worden uitgewerkt hoe de toegang en mogelijkheden van strafrechtelijke antecedenten en zorgaanbieders wordt vormgegeven.

Binnen de GGZ is de huisarts een sleutelfiguur: die krijgt alle informatie en terugkoppelingen binnen, kan de vraagbaak zijn voor zijn patiënt en deze vraag vervolgens ook uitzetten, in een waardevrije setting. Zoiets zou je eigenlijk ook binnen het justitiële kader moeten hebben.

RJI

2.2 Betrokkenheid jongeren en systeem

Gedurende het traject werden jongeren en ouders/verzorgers actief gestimuleerd tot meedoen en meedenken in het traject. De jongeren en hun ouders/verzorgers waren in vrijwel alle gevallen aanwezig bij de overleg momenten en actief betrokken bij het opstellen van het plan. De pedagogisch medewerkers praatte niet over, maar met de jongere. Dit werd als belangrijk werkzaam element aangemerkt omdat hiermee de jongere regie krijgt en neemt over zijn traject. De ketenpartners benadrukken tevens het belang de ouder/verzorgers zoveel mogelijk in hun opvoedende rol te activeren. Ouders werden bijvoorbeeld ingeschakeld om actief mee te zoeken naar passend werk of voorzagen in vervoer naar de dagbesteding. In de JJI bestaan vaak strakke regels en richtlijnen als het gaat om bezoek of telefonisch contact, in de KV werd er per jongere bekeken wat hierover afgesproken diende te worden (maatwerk). Hiernaast werd er naar gestreefd ook andere personen die een belangrijke rol spelen in het leven van de jongeren bij het traject te betrekken. Met name bij relatief oudere jongeren speelt de partner vaak een belangrijkere rol dan de ouders/verzorgers. In Nijmegen kreeg een partner de rol van de procesregisseur toebedeeld.

Het betrekken van de jongere en hun systeem bij het traject was een belangrijke doelstelling van de KV. Het uitgangspunt was dat jongeren regie nemen over hun eigen traject waarbij de hulpverleners niet over, maar met de jongeren praten. Transparantie voerde de boventoon. De naam van de KV/S&D in Groningen, 'Het roer om', werd bewust gekozen vanuit de gedachte jongeren in hun kracht te zetten (c.q. aan het roer te zetten) en als KV te faciliteren bij het spreekwoordelijke roer omgooien. Ook de ouders/verzorgers dienden nadrukkelijk bij het traject te worden betrokken. Het is volgens de ketenpartners belangrijk ouders zoveel mogelijk in hun opvoedende rol te activeren. In de JJI bestaan vaak strakke regels en richtlijnen als het gaat om bezoek of telefonisch contact, in de KV werd er per jongere bekeken wat hierover afgesproken diende te worden. In Amsterdam en Groningen werden ouders bijvoorbeeld ingeschakeld om te voorzien in het vervoer van de jongere naar dagbesteding en in Nijmegen kregen de ouders van een jongere een actieve rol toebedeeld in het zoeken naar passend werk. Ook hierin werd het leveren van maatwerk benadrukt.

Als iemand het nodig heeft iedere dag met zijn moeder te bellen, dan moet dat mogelijk zijn. Maar als een jongere iedere dag uren met zijn vriendin aan de telefoon zit, is het een ander verhaal.

KV

Het systeem bestond overigens niet alleen uit de ouders/verzorgers. Alle personen die een belangrijke rol spelen in het leven van de jongere dienen bij het traject in de KV te worden betrokken, dit kan ook een oom of een voetbalcoach zijn. Door de jongere ook hierin regie te geven, kan je volgens de KV makkelijker het gesprek aangaan. Dit nam echter niet weg dat het wel van belang werd geacht om het systeem te screenen op mogelijke risico's. In de praktijk bleek het systeem uiteindelijk wel overwegend uit ouders/verzorgers te bestaan. In Nijmegen vervulde bijvoorbeeld wel de partner van een jongere de rol van procesregisseur, wat de KV goed is bevallen.

Zijn partner houdt iedereen bij les en wijst ons erop als zaken nog niet zijn geregeld. Dit doet zij goed.

RvdK

Binnen de monitor werd aan de hand van een aantal kwantitatieve uitkomstmaten gekeken in hoeverre de jongeren en systeem betrokken waren. Omdat de proeftuinen verschilden in opzet, is de uitkomstmaat op verschillende manieren geoperationaliseerd. Voor Groningen en Amsterdam is gekeken of de jongere en diens systeem actief betrokken waren bij het opstellen van het plan binnen de proeftuin (zoals beoordeeld door de pedagogisch medewerker). Tabel 34 geeft weer in hoeverre deze doelstellingen voor Amsterdam en Groningen gerealiseerd zijn. Hieruit blijkt dat in Amsterdam en Groningen de jongere altijd betrokken is en in de meeste gevallen ook het systeem (67% voor Amsterdam en 88% voor Groningen). In Nijmegen is gekeken in hoeverre jongeren en systeem aan tafel zaten wanneer er een trajectberaad plaatsvond (zie Figuur 21). In Nijmegen was de jongere altijd aanwezig bij het trajectberaad en in ongeveer de helft van de gevallen (46% tot 60%) het systeem. De KV in Nijmegen gaf aan dat er soms weerstand bestond bij de jongeren om het systeem te betrekken. Dit lag met name aan het feit dat een groot deel van deze jongeren meerderjarig was of in het kader van een PIJ-maatregel voor de plaatsing geruime tijd in een JJI had verbleven. De KV probeerde dit desondanks zoveel mogelijk te stimuleren.

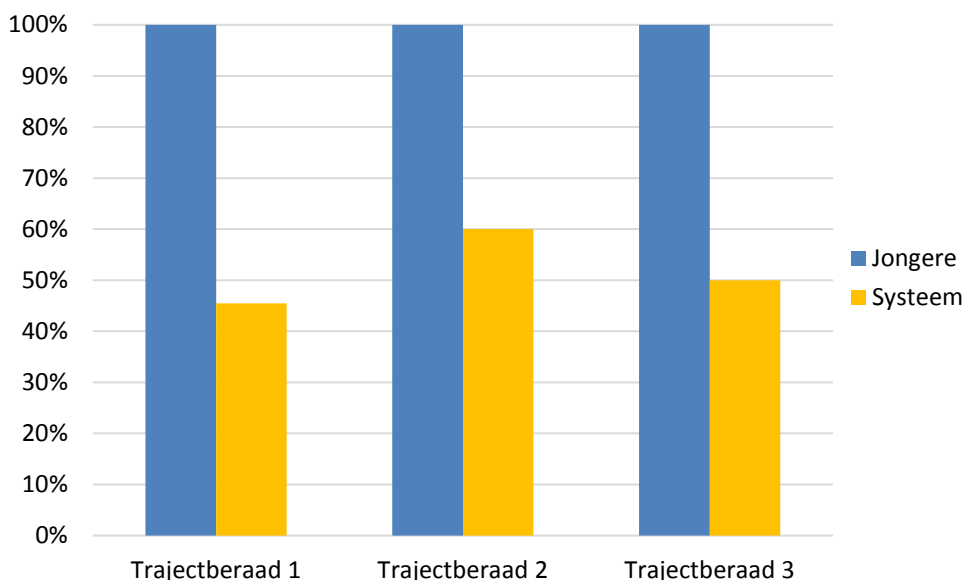
Tabel 34

Betrokkenheid jongere/systeem individueel plan Amsterdam en Groningen

	Amsterdam (n=57)	Groningen (n=28)
	n (%)	n (%)
Jongere betrokken bij plan KV		
Onbekend	25 (44%)*	-
Ja	32 (100%)	28 (100%)
Nee	-	-
Systeem betrokken bij plan KV		
Onbekend	30 (53%)*	4 (14%)
Ja	18 (67%)	21 (88%)
Nee	9 (33%)	1 (4%)
n.v.t.		2 (8%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal. *In Amsterdam was deze informatie alleen beschikbaar in de periode van de start van de proeftuin tot 1 juli 2017.

Figuur 21

Aanwezigheid jongere/systeem bij trajectberaad Nijmegen

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. Percentages berekend ten opzichte van het totale bekende aantal.

2.3 Beschermende factoren: dagbesteding, hulpverlening en vrijetijdsbesteding

In vrijwel alle trajecten lukte het om de reeds aanwezig dagbesteding en hulpverlening te continueren dan wel vanuit de KV op te starten. De KV richtte zich in eerste instantie hierop en daarna op het continueren of realiseren van een structurele vrijetijdsbesteding. Terwijl dit begrijpelijk is, bleek tegelijkertijd dat de jongeren zich vaak verveelden op de KV (zie §2.9) en kan sport bovendien een belangrijke uitlaatklep bieden. Het is belangrijk om vanuit de KV de samenwerking met lokale onderwijsinstanties, werkgevers, dagbestedingsprojecten, lokale zorgaanbieders en sportinstellingen aan te gaan. Tot slot is het, in lijn met de gedachten zo min mogelijk van de jongere over te nemen en wat goed gaat door te laten lopen, van belang dat ook medische zorg door kan lopen (door bijvoorbeeld zoals in Amsterdam en Groningen de eigen zorgverzekering door te laten lopen).

Het continueren dan wel opstarten van beschermende factoren: dagbesteding, hulpverlening en een structurele vrijetijdsbesteding, was een andere belangrijk speerpunt van de KV. Tabel 35, Tabel 36 en Tabel 37 geven het verloop van de trajecten van de reeds uitgestroomde jongeren met betrekking tot deze doelstelling weer. Bij het interpreteren van deze gegevens dient opgemerkt te worden dat in veel van de trajecten meerdere vormen van dagbesteding of hulpverlening zijn gecontinueerd dan wel opgestart en in een aantal trajecten werd er zowel dagbesteding of hulpverlening gecontinueerd als opgestart. Het verloop is gebaseerd op de situatie bij uitstroom zoals omschreven in het plan van de KV.

Tabel 35 geeft het verloop van de dagbesteding weer. In bijna alle trajecten werd de aanwezige dagbesteding voor plaatsing gecontinueerd (70% van de bekende gevallen) en/of werd er dagbesteding opgestart (37%) tijdens het verblijf in de KV. Bij slechts twee trajecten (2%) werd de aanwezig dagbesteding niet gecontinueerd en werd er geen dagbesteding opgestart. Bij vier trajecten (5%) was er geen sprake van dagbesteding op het moment van plaatsing en werd er tijdens de KV ook niks nieuws opgestart, waarvan het bij twee van deze trajecten ging om jongeren die voortijdig zijn uitgeplaatst.

Tabel 35
Verloop dagbesteding uitgestroomde jongeren KV

	Amsterdam (n=54)	Groningen (n=26)	Nijmegen (n=17)	Totaal KV (n=97)
	n (%)	n (%)	n (%)	
<i>Onbekend</i>	5 (9%)	2 (8%)	4 (24%)	11 (11%)
Geen dagbesteding bij plaatsing, onveranderd	1 (2%)	2 (8%)*	1 (8%)	4 (5%)
Aanwezig dagbesteding niet gecontinueerd, geen dagbesteding opgestart	-	2 (8%)	-	2 (2%)
Dagbesteding gecontinueerd	39 (80%)	12 (50%)	9 (69%)	60 (70%)
School	28 (72%)	7 (58%)	3 (33%)	38 (63%)
Werk	2 (5%)	1 (8%)	1 (11%)	4 (7%)
Combi school/werk	6 (15%)	4 (33%)	5 (56%)	15 (25%)
Dagbestedingsprogramma (toeleiding school/werk)	3 (8%)	-	-	3 (5%)
Dagbesteding opgestart	17 (35%)	12 (50%)	3 (23%)	32 (37%)
School	4 (24%)	4 (33%)	-	8 (25%)
Werk	11 (65%)	6 (50%)	2 (67%)	19 (59%)
Combi school/werk	-	2 (17%)	1 (33%)	3 (9%)
Dagbestedingsprogramma (toeleiding school/werk)	2 (12%)	-	-	2 (6%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal. Percentages subcategorieën berekend ten opzichte van het totale aantal in hoofdcategorie. In sommige trajecten werd zowel dagbesteding gecontinueerd als opgestart. *Traject(en) voortijdig afgebroken.

Tabel 36 geeft het verloop van de hulpverlening weer. Bij het interpreteren van deze resultaten dient te worden opgemerkt dat indien er geen hulpverlening werd opgestart dit ook kan betekenen dat er geen (verdere) hulpverlening geïndiceerd was. In bijna alle trajecten werd gedurende het verblijf in de KV de reeds aanwezige hulpverlening gecontinueerd (78% van de bekende gevallen) en/of werd er hulpverlening buiten de KV opgestart (53%). Bij vier trajecten (5%) werd de aanwezig hulpverlening niet gecontinueerd en werd er geen hulpverlening opgestart. Bij zes trajecten (7%) was er geen sprake van hulpverlening op het moment en werd er tijdens de KV ook geen hulpverlening opgestart.

Tabel 36

Verloop hulpverlening uitgestroomde jongeren KV

	Amsterdam (n=54)	Groningen (n=26)	Nijmegen (n=17)	Totaal KV (n=97)
	n (%)	n (%)	n (%)	
<i>Onbekend</i>	6 (11%)	4 (15%)	4 (24%)	14 (14%)
Geen hulpverlening bij plaatsing, onveranderd	3 (6%)	2 (9%)	1 (8%)	6 (7%)
Aanwezig hulpverlening niet gecontinueerd, geen hulpverlening opgestart	-	2 (9%)	2 (15%)	4 (5%)
Hulpverlening gecontinueerd	45 (94%)	12 (55%)	8 (62%)	65 (78%)
Jeugdbescherming/Jeugdreclassering WSG	15 (33%)	2 (17%)	2 (25%)	19 (29%)
Jeugdbescherming/Jeugdreclassering JB	23 (51%)	6 (50%)	2 (25%)	31 (48%)
Reclassering 3RO	1 (2%)	-	3 (38%)	4 (6%)
Wijkteam	-	1 (8%)	-	1 (2%)
IFA/IPA&*	6 (13%)	n.v.t.	n.v.t.	6 (9%)
Overige ambulante GGZ	4 (9%)	2 (17%)	-	6 (9%)
Overige ambulante Jeugdzorg	3 (7%)	1 (8%)	1 (13%)	5 (8%)
Overige hulpverlening**	2 (4%)	-	-	2 (3%)
Hulpverlening opgestart	27 (56%)	10 (45%)	7 (54%)	44 (53%)
Jeugdbescherming/Jeugdreclassering WSG	3 (11%)	-	-	3 (7%)
Jeugdbescherming/Jeugdreclassering JB	-	-	-	-
Reclassering 3RO	-	-	3 (43%)	3 (7%)
ITB Harde Kern	-	1 (10%)	1 (14%)	2 (5%)
Begeleiding bij wonen	3 (11%)	1 (10%)	1 (14%)	5 (11%)
Verslavingszorg	1 (4%)	4 (40%)	-	5 (11%)
IFA/IPA*	16 (59%)	n.v.t.	n.v.t.	16 (36%)
Young in Prison*	4 (15%)	n.v.t.	n.v.t.	4 (9%)
Overige ambulante GGZ	1 (4%)	4 (40%)	2 (29%)	7 (16%)
Overige ambulante Jeugdzorg	1 (4%)	1 (10%)	-	2 (5%)
Overige e hulpverlening***	3 (11%)	1 (10%)	1 (14%)	5 (11%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017.. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal. Percentages subcategorieën berekend ten opzichte van het totale aantal in hoofdcategorie. In veel trajecten werden meerdere vormen van hulpverlening gecontinueerd en/of opgestart. *Amsterdam specifiek. **Begeleiding vanuit de leerplicht en begeleiding vanuit Top400 ***Tools4You, Goal coach, Fernix, ouderbegeleider Juvaid, stottertherapie.

Tabel 37 geeft het verloop van de vrijetijdsbesteding weer. In de meeste gevallen (74% van de bekende gevallen) was er bij plaatsing geen sprake van een structurele vrijetijdsbesteding en werd er gedurende het verblijf in de KV ook geen vrijetijdsbesteding opgestart. In 16% van de trajecten werd de vrijetijdsbesteding gecontinueerd en in 9% van de trajecten werd er vrijetijdsbesteding opgestart, meestal sport. De KV's richtten zich in eerste instantie op het continueren dan wel opstarten van de dagbesteding en hulpverlening. Tegelijkertijd gaven de jongeren aan zich te vervelen op de KV (zie §2.9) en kan een positieve vrijetijdsbesteding, zoals sport, een belangrijke uitlaatklep bieden.

Tabel 37

Verloop vrijetijdsbesteding uitgestroomde jongeren KV

	Amsterdam (n=54)	Groningen (n=26)	Nijmegen (n=17)	Totaal KV (n=97)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
<i>Onbekend</i>	4 (7%)	3 (12%)	2 (12%)	9 (9%)
Geen vrijetijdsbesteding bij plaatsing, onveranderd	35 (70%)	20 (87%)	10 (67%)	65 (74%)
Aanwezige vrijetijdsbesteding niet gecontinueerd, geen vrijetijdsbesteding opgestart	2 (4%)	1 (4%)	-	3 (3%)
Vrijetijdsbesteding gecontinueerd	11 (22%)	1 (4%)	2 (13%)	14 (16%)
Sport	4 (36%)	1 (100%)	2 (100%)	7 (50%)
Muziek (studio)	4 (36%)	-	-	4 (29%)
Combi muziek/sport	2 (18%)	-	-	2 (14%)
Kerk	1 (9%)	-	-	1 (7%)
Vrijetijdsbesteding opgestart	4 (8%)	1 (4%)	3 (20%)	8 (9%)
Sport	4 (100%)	1 (100%)	3 (100%)	8 (100%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal. Percentages subcategorieën berekend ten opzichte van het totale aantal in hoofdcategorie.

Om deze doelstelling te realiseren werkten de KV's samen met verschillende onderwijsinstanties, bijvoorbeeld School2care in Amsterdam. Daarnaast is het volgens ketenpartners belangrijk de samenwerking met dagbestedingsprojecten, werkgevers en sportinstellingen aan te gaan. Vanuit de KV's werd tevens de samenwerking met lokale zorgaanbieders aangegaan om zo gemakkelijker hulpverleningstrajecten te kunnen continueren of op te starten. Bovendien werd in Amsterdam en Groningen, in lijn met de gedachte om zo min mogelijk van de jongeren over te nemen en wat goed loopt door te laten lopen, de medische zorg niet binnen de KV georganiseerd. In Nijmegen was dit niet mogelijk omdat bij plaatsing de eigen zorgverkering niet doorliep; de medische zorg werd daarom binnen de JJI de Hunnerberg gerealiseerd. Dit dient volgens de ketenpartners in Nijmegen bij verdere uitrol van de KV uitgewerkt te worden zodat de medische zorg ook buiten de KV/Hunnerberg kan worden geboden.

2.3.1 Structuur en aanbod dagprogramma KV

In het kader van maatwerk werd er in de proeftuinen geen vast dagprogramma of groepsactiviteiten aangeboden. Tevens achtte de KV het van belang dat jongere gestimuleerd worden zelf invulling te geven aan hun tijd. Jongeren hebben echter ook recht op recreatieactiviteiten gedurende de detentieperiode en voor de jongeren die nog geen dagbesteding hadden of gedurende de vakanties bleek er wel een duidelijke behoefte te zijn aan een vast aanbod aan activiteiten. In Amsterdam werd hiertoe de samenwerking opgezocht met Young in Prison. Bovendien zijn sommige jongeren, zoals de LVB doelgroep, vaak erg gebaat bij structuur. Het risico is dat bij het ontbreken van vaste dagelijkse structuur medewerkers te veel hun eigen ding gaan doen en het hierdoor lastig is een heldere structuur te bieden aan jongeren die dit nodig hebben.

Vanuit de gedachte individueel maatwerk te leveren is er in de opzet van de proeftuinen voor gekozen geen vast dagprogramma of activiteiten aan te bieden in de KV. Het uitgangspunt was dat de jongeren allen een individueel traject volgen. Tevens gaven ketenpartners aan dat het voor de jongeren ook een leerdoel kan zijn om zichzelf beter te leren vermaken. Veel van deze jongeren zijn helemaal niet gewend zichzelf te vermaken en vervelen zich thuis ook, wat vaak onderdeel is van de problematiek. Het is belangrijk dat jongeren gestimuleerd worden zelf invulling te geven aan hun tijd, de pedagogisch medewerker kan hierin ondersteuning bieden, maar het is niet de bedoeling dat zij continu voor de jongeren bedenken wat ze kunnen doen, aldus de KV.

We kregen terug van ouders dat de jongere ineens voorstelde om een spelletje te gaan spelen thuis, terwijl hij voorheen alleen maar op de bank hing.

KV

Echter voor jongeren die niet meteen een dagbesteding hadden of tijdens de vakanties was er wel duidelijk behoefte aan een vast aanbod aan activiteiten voor jongeren in de KV. De advocatuur benadrukt bovendien dat jongeren gedurende de detentieperiode recht hebben op recreatie activiteiten. In Amsterdam werd hiervoor bijvoorbeeld de samenwerking met Young in Prison opgezocht die gedurende de vakanties activiteiten op de KV organiseerde.

Gedurende de zomer zat de KV zo goed als vol. Het zomerprogramma is goed verlopen. Young in Prison heeft activiteiten op de KV georganiseerd. Er zijn geen incidenten geweest, terwijl veel jongens een groot deel van de dag in de KV waren. Dat is iets om trots op te zijn.

KV

Bovendien klonken er gedurende de looptijd van de proeftuinen vanuit de ketenpartners geluiden dat sommige jongeren deze structuur wel nodig kunnen hebben, bijvoorbeeld LVB jongeren (zoals beschreven in §1.2.2). Een pedagogisch medewerker gaf aan dat je door het gebrek aan een vaste structuur het gevaar loopt dat iedereen zijn eigen ding gaat doen en het hierdoor lastig is structuur

te bieden aan jongeren die dit nodig hebben. Dit komt ook in de interviews met de jongeren en hun systeem naar voren (zoals beschreven in §2.9).

2.4 Orthopedagogisch leefklimaat

Het leefklimaat op de KV kenmerkte zich door een orthopedagogisch klimaat, waarin dwang en straf zo min mogelijk en alleen vanuit pedagogisch oogpunt werden toegepast. De nadruk lag op de relationele beveiliging indien nodig ondersteund door harde beveiligingsmaatregelen. Typische JJI termen als ‘beveiliger’ en ‘luchten’ werden bewust vermeden. De autonomie van de jongere werd zoveel mogelijk bevorderd en zij werden actief bij het traject betrokken. Er was sprake van een individueel traject, dat gericht was naar buiten, en waarbinnen gezonde elementen uit het dagelijks leven van de jongere werden gecontinueerd. Jongeren waren hierdoor meer gefocust op hun eigen traject waardoor er minder sprake was van groepsdruk en onderlinge negatieve beïnvloeding dan in een JJI. Tot slot draagt de inrichting (huiselijke sfeer) en ligging van de KV (in of aangrenzend aan een woonwijk) hieraan bij.

De beschrijving van het leefklimaat door de ketenpartners komt op de locaties overeen. In de KV is er sprake van een orthopedagogisch klimaat, in tegenstelling tot een autoritair en beheersmatig klimaat. Men beoogde ver weg te blijven van een autoritaire bejegeningstijl, zo min mogelijk dwang toe te passen en straf werd alleen vanuit pedagogisch oogpunt toegepast. Naar aanleiding van een incident ging men het gesprek aan met de jongere en de focus lag op herstel in plaats van afstraffing (zie §2.5). De pedagogisch medewerkers werkten met relationele beveiliging, ondersteund met harde beveiligingsmaatregelen die ingezet werden indien nodig (zie §2.4.1). Typische termen als ‘beveiligers’ en ‘luchten’ werden nadrukkelijk vermeden. De beveiligers werden in Amsterdam ‘huismeester’ en in Groningen ‘gastheren en gastvrouwen’ genoemd en de jongeren gingen gewoon een sigaretje roken. Bovendien is in Amsterdam veel aandacht besteed aan de formulering van de huisregels; om deze zo min mogelijk autoritair te formuleren zijn deze naar aanleiding van bijkomsten met de ketenpartners en de advocatuur meermaals herschreven. Het leefklimaat in de KV kenmerkte zich, volgens de ketenpartners, door een hogere mate van autonomie bij de jongeren en meer ruimte voor overleg dan binnen een JJI. De jongeren werden actief bij het traject betrokken (zie §2.2), waarvoor een constructieve relatie tussen jongere en medewerker essentieel was. Het perspectief van de jongeren is naar buiten gericht en sluit zoveel mogelijk aan bij de normale dagelijkse gang van zaken. Beschermende factoren uit het dagelijks leven van de jongeren werden zoveel mogelijk gecontinueerd (zie §2.3). Tevens is er sprake van een op maat gesneden individuele aanpak. Hierdoor zijn de jongeren, volgens de ketenpartners, meer op hun traject gefocust en heb je minder last van groepsdruk en onderlinge negatieve beïnvloeding (ten opzichte van in een JJI). Bovendien kenmerkte de populatie in de KV zich door een voorselectie van jongeren die over het algemeen een positieve bijdrage konden leveren aan het leefklimaat. Tot slot dragen het gebouw en de inrichting hiervan bij aan het orthopedagogische leefklimaat. In Amsterdam is men zeer positief over het feit dat de KV niet op het terrein van een JJI gelegen is maar midden in een woonwijk en van buiten gezien weinig verschilt met de gebouwen in de buurt. In de aanloop naar de opening van de KV is hier door de gemeente expliciet op aangestuurd.

Als je jongeren insluit, afgesloten van de maatschappij, richt het perspectief zich naar binnen. Doordat het perspectief van de KV naar buiten gericht is, is er minder sprake van verelending.

RJI

2.4.1 Relationale beveiliging

Relationele beveiliging wordt vormgegeven door een constructieve samenwerkingsrelatie en aansluiting bij de leefwereld van de jongere. Pedagogisch medewerkers dienen op een machtsvrije manier met de jongeren te communiceren en een veilige omgeving te creëren waarin jongeren met vallen en opstaan nieuw gedrag kunnen aanleren. De pedagogisch medewerker neemt vooral een coachende rol. Dit vraagt een open, eerlijke en transparante manier van werken. Er dient bewust aandacht te zijn voor positief gedrag en het vertrouwen in de jongeren dient expliciet te worden uitgesproken. De jongere dient zich eigenaar en hiermee verantwoordelijk te voelen voor zijn traject. De behandellijn en afspraken omtrent de bejegening dienen helder uitgewerkt team breed gedragen te worden. Dit vraagt dat pedagogisch medewerkers in staat zijn het traject inhoudelijk te overzien en hierin verantwoordelijkheid te nemen. Medewerkers moeten voorts in staat zijn tot zelfreflectie en elkaar onderling kunnen en durven aanspreken op gedrag en houding. Het leefklimaat is de context waarbinnen de relationele beveiliging wordt vormgegeven en opvattingen hierover dienen door iedereen gedeeld en ondersteund te worden. Bovendien dienen de regels, consequenties en werkprocessen concreet en goed ingebed te zijn. Tot slot komt de relationele beveiliging tot stand door individueel risicomangement en anticipatie op mogelijk onveilige situaties, waar ondersteuning in harde beveiligingsmaatregelen kan worden gezocht. Dit vraagt ook dat pedagogisch medewerker in staat is om grenzen te stellen en kan en durft in te grijpen als dat nodig is. Ondanks dat het voor sommigen even wennen was, zijn de pedagogisch medewerkers over het algemeen tevreden over deze manier van werken. De pedagogisch medewerkers die voorheen in een JJI werkzaam waren gaven aan dat de kwaliteit van de werkrelatie met de jongeren in de KV beter was.

De relationele beveiliging is een essentieel onderdeel van de werkwijze van de KV. In een focusgroep zijn het concept van relationele beveiliging en de randvoorwaarden hiervoor samen met de pedagogisch medewerkers en gedragswetenschappers van de verschillende KV's uitgewerkt. Het idee achter relationele beveiliging is dat door het vinden van aansluiting bij de jongere en het opbouwen van een constructieve samenwerkingsrelatie, geen uitgebreide 'hardere' beveiligingsmaatregelen nodig zijn. Om een dergelijke band met de jongere aan te kunnen gaan is het van belang dat medewerkers een autoritaire houding vermijden en op machtsvrije manier met de jongere communiceren; de pedagogisch medewerker dient naast, in plaats van boven, de jongere te gaan staan en vooral een coachende rol aan te nemen. Dit vraagt een open, eerlijke en transparante manier van werken. Om onderling vertrouwen op te bouwen is het van belang dat de pedagogisch medewerker doet wat hij of zij belooft aan de jongeren. Medewerkers dienen echt in gesprek te gaan met jongeren en dienen zich zoveel mogelijk te bedwingen uit te gaan van impliciete aannames en vooronderstellingen: luisteren, doorvragen (open vragen) en samenvatten.

Je moet eerst in gesprek gaan en dan pas je conclusies trekken: 'vragen', niet 'stellen'.

Pedagogisch medewerker

Het vraagt tevens van de medewerkers dat zij een lange adem hebben en dat zij een veilige omgeving creëren waarin jongeren met vallen en opstaan nieuw gedrag kunnen aanleren (niemand is perfect). De pedagogisch medewerker kan hierbij als rolmodel fungeren. Bij een overtreding of een incident dient de pedagogisch medewerker nabijheid zoeken en in gesprek te gaan in plaats van alleen afstand te nemen van het gedrag door te straffen. Een pedagogisch medewerker gaf aan dat doordat er op de KV minder mogelijkheden zijn om in te grijpen, je automatisch sneller in gesprek gaat met een jongere, waar je voorheen een jongere wellicht direct in een time-out kamer had geplaatst (in §2.5 worden de incidenten en consequenties nader beschreven). De pedagogisch medewerkers zien er meerwaarde in dat je hierdoor veel bewuster vanuit een de-escalerende houding werkt.

In de JJI is het veel meer piepertje drukken, deur op slot. Hier is dat echt anders.

KV

Expliciet aandacht hebben voor positief gedrag is tevens essentieel. In Amsterdam werd bijvoorbeeld, naast gele en rode kaarten (zie §2.5), gewerkt met groene kaarten die jongeren konden verdienen voor pro sociaal gedrag. De KV gaf aan dat straffen pas zinvol is als je ook oog hebt voor positieve bekrachtiging. Hier moet je volgens de KV wel hard voor werken en elkaar continu bij ondersteunen. De justitiële doelgroep is een lastige en complexe doelgroep. Positiviteit kan juist in de kleine dingen zitten, aldus de KV. Jongeren konden bijvoorbeeld groene kaarten verdienen voor op tijd komen of koken voor de groep; per jongere werd bekeken wat binnen het traject passend was.

Ik vind dat wij casus specifiek altijd eerst moeten kijken waar het verstorende gedrag van een jongere vandaan komt. Niet meteen repressief handelen, maar echt oplossingsgericht te werk gaan.

KV

Het traject dient samen met de jongere te worden aangegaan waarbij zoveel mogelijk oprechte interesse in en aansluiting met de leefwereld van de jongere én diens netwerk moet worden gezocht. Het is van belang dat medewerkers goed op de hoogte zijn van de werkzame elementen in het contact met de jongeren en samen (kleine) positieve stappen formuleren. De jongere dient zich eigenaar van en hiermee verantwoordelijk te voelen voor zijn traject. De medewerkers dienen positiviteit uit te stralen en vertrouwen naar de jongere en diens systeem uit te spreken, om hiermee het zelfbeeld van de jongere te vergroten. Gesprekstechnieken zoals motiverende gespreksvoering kunnen hierbij worden ingezet.

Je moet uitgaan van de hulpvraag en wensen van de jongere; het is immers zijn traject.

Pedagogisch medewerker

In de huidige opzet van de proeftuinen was er vaak maar één pedagogisch medewerker aanwezig. De medewerkers benadrukken hierom dat het belangrijk is dat de pedagogisch medewerker binnen de relatie met de jongere ook in staat is om grenzen te stellen en kan en durft in te grijpen als dit nodig is. In het verlengde hiervan is belangrijk dat medewerkers op veel verschillende manieren kunnen handelen, ook als het niet van nature bij iemand past. Binnen het team dienen daarom heldere afspraken gemaakt te worden over het traject van de jongere: de bejegeningstijl en reactie op bepaald gedrag. De behandellijn dient hiervoor helder te zijn. De werkwijze van de KV van de pedagogisch medewerkers om meer inhoudelijk na te denken, omdat het gehele traject van een jongere overzien dient te worden. Om maatwerk te kunnen leveren is het van belang hoofd- en bijzaken te kunnen onderscheiden: waar liggen voor deze specifieke jongere de risico's? In een interview werd benoemd dat in de JJI de pedagogisch medewerker sneller geneigd is een hiërarchische positie aan te nemen, niet alleen naar de jongeren toe, maar ook in het bepalen van beleid. In de JJI is men over het algemeen sneller geneigd op te schalen naar het afdelingshoofd of de gedragswetenschapper. Met name in Nijmegen, waar het personeel uit de ernaast gelegen JJI kwam, kwam naar voren dat de gedragswetenschapper de pedagogisch medewerkers stimuleerde meer eigen verantwoordelijkheid te nemen. Medewerkers moeten zich bewust zijn van hun eigen gedrag en in staat zijn tot zelfreflectie; zich vrij en veilig voelen zaken bespreekbaar te maken en elkaar onderling aan spreken op gedrag en houding. Het is tevens essentieel dat men binnen het team op de hoogte is van elkaars sterke en zwakke punten en elkaar hierbij kan ondersteunen. Het team wordt tot slot versterkt door diversiteit in bijvoorbeeld etniciteit en religie.

Het is goed elkaar scherp te houden en je continu af te vragen waarom je op een bepaalde manier handelt, wat je hiermee wilt bereiken en of dit past binnen de opvattingen van de KV.

KV

Het leefklimaat is de context waarbinnen de relationele beveiliging wordt vormgegeven. Het is van belang dat er heldere opvattingen over het leefklimaat zijn en dat deze door iedereen gedeeld en ondersteund worden. Met betrekking tot de relationele beveiliging en het leefklimaat benoemen de pedagogisch medewerkers specifiek dat het belangrijk is dat je een warm welkom op de KV creëert, bijvoorbeeld door samen met de jongeren te koken. Bovendien dienen de werkprocessen helder en goed ingebed te zijn zodat alle energie in het traject van de jongere kan worden gestoken. In Amsterdam werd dit omschreven als *limited setting*, waarbij het erom gaat een positief leefklimaat te scheppen waarin volstreekte duidelijkheid bestaat over wat wel en wat niet mag en wat er wel of niet verwacht wordt van iemand. Normaliseren staat hierbij centraal: de jongere krijgt dezelfde vrijheid als 'normale mensen' en wanneer hij zich niet houdt aan de afspraken, zijn er duidelijke consequenties. Het verschil tussen straf en consequentie is hierbij essentieel. Binnen de KV's waren de afspraken en de consequenties van het zich onttrekken daaraan, concreet beschreven en in contractvorm met de jongere vastgelegd. Tot slot komt de relationele beveiliging tot stand door individueel risicomangement en anticipatie op mogelijk onveilige situaties. De relationele beveiliging kan hierbij worden ondersteund door een aantal 'harde' beveiligingsmaatregelen. De manier waarop de locaties verder invulling hebben geven aan deze beveiligingsmaatregelen verschilt per locatie en wordt in onderstaande paragraaf (§2.4.2) beschreven.

Het bieden van een orthopedagogisch behandelklimaat waarbinnen vanuit de relationele beveiliging gewerkt wordt, vraagt dus veel van de medewerkers. Bij de selectie van pedagogisch medewerkers heeft, met name in Amsterdam en Nijmegen, dan ook een intensieve selectieprocedure plaatsgevonden. Hierbij is vooral gekeken of de opvattingen van sollicitanten over het leefklimaat aansloten bij die van de KV. Daarbij is er veel aandacht besteed aan het inwerken van de medewerkers en werd er regelmatig op de werkvloer bijgestuurd door de gedragswetenschappers en projectleiders. Voor sommige medewerkers was het even wennen om de manier van werken van de JJI los te laten. Toch waren medewerkers over het algemeen tevreden en werd de manier van werken in de KV als prettig ervaren. In Groningen waren de pedagogisch medewerkers zowel in de JJI (Juvaid) als in de KV werkzaam, zij geven aan een duidelijk verschil te zien tussen de manier van werken en de sfeer in de KV ten opzichte van de JJI. Medewerkers in Nijmegen, die voorheen in een JJI werkzaam waren, geven aan dat de kwaliteit van de werkrelatie met de jongeren in de KV beter was.

2.4.2 Beveiligingsmaatregelen

Door de manier waarop de KV's waren opgezet bestonden er verschillen in de manier waarop zij invulling gaven aan de harde beveiligingsmaatregelen. In Amsterdam en Groningen was naast de pedagogisch medewerkers te allen tijde een beveiliging aanwezig, die meer dan in een JJI ook een pedagogische rol vervulde. Dit vraagt om enige kennis van de doelgroep en goede afstemming met de pedagogisch medewerkers. In Nijmegen waren er alleen pedagogisch medewerkers aanwezig omdat er indien nodig direct gebruik kon worden gemaakt van de beveiliging van de aangrenzende JJI. Voorts werd er in Amsterdam en Groningen voor gekozen de mobiele telefoons (en in Amsterdam ook de laptop) in te nemen, terwijl deze in Nijmegen aan de hand van individuele afspraken wel toegestaan waren. Hiermee heb je volgens de KV Nijmegen meer zicht op het gedrag van jongere met betrekking tot de mobiele telefoon. In alle KV's hadden overdag een sleutel waarmee zij hun eigen kamerdeur konden bedienen en in Nijmegen ook 's nachts. Het werd als meerwaarde gezien dat jongeren met een PIJ-maatregel, na jaren van geslotenheid in de JJI, met deze verantwoordelijkheid konden oefenen. In Amsterdam vonden de ketenpartners daarentegen een dichte deur tussen 22:00 en 7:00 een belangrijk element in het kader van vrijheidsbeneming. Tot slot gold voor alle drie de KV's dat het uitgangspunt was een time-out of separatie ruimte zo min mogelijk te gebruiken, dit is ook niet gebeurd. Volgens de KV is het niet nodig om een volledig uitgeruste separeer in de KV te hebben, wel gaf men aan dat het goed is om over een time-out kamer te beschikken waar jongeren indien nodig tot rust kunnen komen.

Amsterdam

In Amsterdam was er naast de pedagogisch medewerkers standaard één huismeester (c.q. beveiligger) aanwezig. De rol van de huismeester was in eerste instantie de beveiliging van de KV. Maar, in vergelijking tot in een JJI, bevonden zij zich meer op de groep en was er ook meer interactie met de jongeren, hiermee hadden zij ook een invloed op het leefklimaat. Het bleek voor sommige huismeesters een uitdaging te zijn om hierin de juiste balans te vinden. De KV benadrukte dat het bij de selectie van huismeesters belangrijk is hier rekening mee te houden; zij moeten begrijpen dat hun voornaamste rol die van beveiligger is, maar tegelijkertijd ook kennis hebben van de doelgroep en bejegening. De huismeester was zowel overdag als s' nachts aanwezig en had overzicht op het pand middels camera's. Bij binnenkomst werden de jongeren gefouilleerd en moesten ze hun mobiele telefoon en laptop inleveren. Het wel of niet toestaan van mobiele telefoons in de KV was gedurende de looptijd van de proeftuin onder de ketenpartners meermaals onderwerp van gesprek. Jongeren gaven aan het oneerlijk te vinden dat deze niet toegestaan werden en er ontstond een 'kat en muis spel' omdat jongeren manieren zochten om de telefoon toch mee naar binnen te smokkelen. Uiteindelijk is er een proef gestart in Amsterdam waarbij jongeren middels de groene kaarten het gebruik van de telefoon als beloning konden verdienen. Toen bleek echter dat jongeren kozen voor andere vormen van beloning (bijvoorbeeld een extra verlof mogelijkheid), met de onderbouwing dat zij overdag hun telefoon al hadden. Wel leek de strijd over de telefoons hiermee verminderd, al was dit volgens de KV ook sterk afhankelijk van de dynamiek in de groep. Ook scheermesjes en spuitbussen dienden bij de huismeester ingeleverd te worden. Kamer- en urinecontroles werden op indicatie of onaangekondigd uitgevoerd. In Amsterdam was een time-out ruimte aanwezig, maar deze ruimte is slechts eenmaal gebruikt, op eigen verzoek van de betreffende jongere. De KV Amsterdam, die als enige geen direct gebruik kon maken van de faciliteiten van een gesloten instelling in de directe omgeving (JeugdzorgPlus de Wilster in Groningen en JJI de Hunnerberg in Nijmegen), benadrukte daarnaast het belang om korte lijnen met de politie te hebben zodat zij, indien nodig, ondersteuning kunnen bieden. Jongeren waren in het bezit van een eigen sleutel waarmee zij overdag de deur van hun kamer konden bedienen. 's Nachts gingen de deuren tussen 22:00 en 7:00 op slot, wat de gemeente, maar ook andere ketenpartners, een belangrijk element in het kader vrijheidsbeneming vinden. De buitendeur is permanent gesloten.

Het is heel makkelijk om je achter je scherm van je mobiel te verschuilen. Het niet hebben van deze mogelijk dwingt jongeren om meer open te staan voor gesprekken. Veel jongeren zijn niet gewend om aan de keukentafel te gaan zitten van, 'hé, hoe was je dag?'

Advocatuur

Groningen

In Groningen was een gastheer of gastvrouw (c.q. beveiliging) aanwezig die de jongeren ontving en de mobiele telefoons bij binnenkomst innam. In Groningen kwamen hierover in de begeleidingscommissies en interviews met de ketenpartners of jongeren geen knelpunten naar voren. Jongeren mochten wel gebruik maken van een laptop die zij nodig hadden voor school; de afspraak was dat de camera van de laptop werd uitgezet. Ook hierover kwamen geen knelpunten naar voren. Jongeren konden daarnaast gebruik maken van twee vaste computers op de afdeling. Scheermesjes en spuitbussen werden ingenomen. De gastheer of gastvrouw vervulde een soortgelijke rol als de huismeester in Amsterdam. Ondanks dat dit ook enige afstemming vroeg met de pedagogisch medewerkers waren de ervaringen vanuit de KV positief over deze manier van werken. Volgens de KV is het waardevol als de beveiligers ter bevordering van een orthopedagogisch leefklimaat ook een pedagogische rol vervullen. Volgens de KV waren er, ten opzichte van de JJI, minder tegenstellingen tussen de beveiligers en de pedagogisch medewerkers. De KV in Groningen bevond zich op het terrein van de Wilster³⁴, waar meer uitgebreide beveiligingsmaatregelen,

³⁴ JeugdzorgPlus instelling van het Poortje.

bijvoorbeeld een urinecontrole, werden uitgevoerd. Kamer- en urinecontroles konden op indicatie of onaangekondigd worden uitgevoerd. In Groningen was een time-out kamer en separatie ruimte aanwezig. Het uitgangspunt was echter om deze niet te gebruiken, dit is gedurende de proeftuin periode ook niet gebeurd. Net als in Amsterdam konden jongeren zich overdag met een eigen sleutel vrij bewegen en ging 's nachts hun kamerdeur op slot. Hierbij kon gevarieerd worden in autorisaties voor alleen de kamer deur of alle binnen deuren. De buitendeur was permanent gesloten. In het werkplan werd per jongere een beveiligingsbeleid uiteengezet in de vorm van welke vrijheidsbeperkende maatregelen toegepast konden worden en werd er bijgehouden als dit gebeurde. De besluitvorming hierover vond met name plaats tussen de KV en reclassering, in afstemming met de jongere en diens systeem.

Nijmegen

In Nijmegen waren er naast de pedagogisch medewerkers geen beveiligers op de KV aanwezig en hingen er in het pand van de KV geen camera's. De KV bevond zich op het terrein van de JJI de Hunnerberg en indien nodig kon er een beroep gedaan worden op de beveiliging vanuit daar. In tegenstelling tot Amsterdam en Groningen werden mobiele telefoons aan de hand van individuele afspraken toegestaan en werden scheermesjes en spuitbussen niet ingenomen. Volgens de KV heb je door het toestaan van de mobiele telefoon meer zicht op het gedrag van de jongere en kun je in gesprek gaan over opvallende gedragingen. De KV heeft hiermee geen problemen ondervonden. Kamer- en urine controles werden regelmatig uitgevoerd, hierover werden per jongere afspraken gemaakt. In Nijmegen konden in principe alle vrijheidsbeperkende maatregelen zoals beschreven in de BJJ worden toegepast. Men was echter van mening dat dergelijke maatregelen, zoals het separeren van jongeren, alleen in uiterste situaties toegepast zouden moeten worden. In Nijmegen was op de KV zelf geen separeerruimte of time-out aanwezig, maar indien nodig kon er gebruik gemaakt worden van de faciliteiten van JJI de Hunnerberg. Dit is gedurende de proeftuin periode niet nodig geweest. Volgens de KV is het niet nodig om een volledig uitgeruste separeer in de KV te hebben, wel gaf men aan dat het goed zou zijn om in de KV over een time-out kamer te beschikken waar jongeren indien nodig tijdelijk tot rust kunnen komen. Jongeren hadden een sleutel waarmee zij zowel overdag als 's nachts hun eigen kamer deur konden bedienen. De buitendeur zat altijd op slot. De KV in Nijmegen bestond uit een relatief oudere doelgroep, waarvan het grootste deel werkte en sommige jongeren al een meerdaagse verlofstatus hadden. Sommige jongeren kwamen pas laat terug van hun werk of bezoek aan familie. De PIJ jongeren werkten naar hun STP toe, waarbij het door de KV als meerwaarde werd gezien dat zij, na jaren van geslotenheid in de JJI, 's nachts met de verantwoordelijkheid van een open deur konden oefenen. 's Nachts was één pedagogisch medewerker aanwezig. Dit was aanvankelijk wel wennen voor de pedagogisch medewerkers, die het regime van de JJI gewend waren, waar altijd minimaal twee medewerkers op een groep staan. Met de jongeren gold de afspraak dat alvorens zij naar beneden kwamen zij via de telefoon een bericht naar de pedagogisch medewerker stuurden. Deze afspraken werden goed nageleefd. Er zijn 's nachts geen incidenten geweest waarbij de veiligheid van medewerkers of de andere jongeren in het geding is geweest. Alle maatwerk afspraken met betrekking tot de beveiligingsmaatregelen (c.q. risicomangement) werden in het trajectberaad, in gezamenlijkheid met de ketenpartners en de jongeren en diens systeem gemaakt.

Soms zagen wij geen directe risico's in het toestaan van het gebruiken van de mobiele telefoon gedurende de nacht, maar gaven de ouders aan dat wij de telefoon 's nachts beter in konden nemen omdat de jongere anders de hele nacht wakker zou liggen.

KV

2.5 Incidenten en consequenties

Gedurende de proeftuin periode hebben er enkele geweldsincidenten plaatsgevonden (verbaal en fysiek geweld), maar er zijn geen situaties geweest die als onbeheersbaar moesten worden beschouwd. Het overgrote deel van de incidenten betrof een overtreding van gemaakte afspraken, zoals het gebruiken van een mobiele telefoon, afwijken van de verlot invulling, cannabisgebruik of het niet opvolgen van de instructies van medewerkers. De essentie van de KV is dat er niet met standaard sancties werd gewerkt, maar dat regels en het feit dat daar consequenties op volgen zeer duidelijk zijn. De jongere werd op zijn eigen verantwoordelijkheid gewezen en dat zijn houding bijdraagt aan de evaluatie van het incident en het bepalen van de uiteindelijke consequentie. De jongeren waren hierdoor minder geneigd 'tegen het systeem te schoppen'. Om goed te reageren op incidenten en te kunnen leren van de manier waarop incidenten opgelost worden, is tot slot van belang dat incidenten goed geregistreerd worden.

Binnen de monitor bleek naast de onttrekkingen (zie §2.5.1) en uitplaatsingen (zie §2.5.2) het lastig om de incidenten op een gestructureerde manier in kaart te brengen. Deze werden, met name in Amsterdam en Groningen, niet altijd officieel door de proeftuinen geregistreerd. Op basis van dossierinformatie en participerende observaties is wel bekend dat voor alle proeftuinen geldt dat er enkele geweldsincidenten hebben plaatsgevonden (verbaal en fysiek geweld jegens personeel en tussen jongeren onderling), maar er zijn geen situaties geweest die als onbeheersbaar moesten worden beschouwd. Er is ook geen gebruik gemaakt van de afzondering, behalve eenmaal op verzoek van een jongere zelf. Wel zijn jongeren uitgeplaatst als gevolg van incidenten waarbij zij betrokken waren. Het overgrote deel van bekende incidenten betrof een overtreding van de gemaakte afspraken, zoals bezit van contrabanden (telefoon of drugs), afwijken van de verlot invulling, positieve urine controles, het niet opvolgen van de instructies van medewerkers. Het feit dat dit soort incidenten voorkomen kan als passend voor de doelgroep worden gezien. Om te anticiperen op en het omgaan met incidenten door te kunnen ontwikkelen, is een goede incidenten registratie belangrijk.

Naar aanleiding van een incident was er de mogelijkheid de beveiligingsmaatregelen aan te scherpen. In eerste instantie werd gekeken of de situatie dusdanig nijpend was dat er direct maatregelen moesten worden getroffen in de vorm van een uitplaatsing. Anders werd er in overleg met de jongere en ketenpartners een passende consequentie bepaald. De essentie van de KV was dat er niet met standaard sancties werd gewerkt. Na een incident werd de jongere erop gewezen dat zijn houding bijdraagt aan de evaluatie van het incident en de bepaling van de uiteindelijke consequentie. Jongeren werden hiermee op hun eigen verantwoordelijkheid gewezen en gedwongen tot zelfreflectie. De jongeren waren hierdoor minder geneigd 'tegen het systeem te schoppen' en sneller geneigd de samenwerking aan te gaan, aldus de KV. Bij een overtreding probeert men zoveel mogelijk in gesprek te blijven waarbij ook de ouders kunnen worden betrokken. Tijdens het gesprek ligt de focus op hoe het gedrag in relatie staat tot de doelstellingen die aan het traject verbonden zijn. Ketenpartners benadrukken tevens het belang andere betrokken partijen als de RvdK en de reclassering in dit proces te betrekken. De KV in Nijmegen, waar de KV expliciet als een netwerkorganisatie opgezet was, gaf aan dat het wel van belang is dat je principe afspraken maakt: wie hakt uiteindelijk de knoop door als het gaat om het beleid volgend op een incident?

We laten bijvoorbeeld jongeren hun moeder bellen als ze stiekem geblowd hebben: 'ga het maar uitleggen.' We laten ze veel meer de consequenties ondervinden dan sec straffen.

KV

In het kader van consequenties werd aanvankelijk op alle drie de locaties gewerkt met gele en rode kaarten volgens het beleid 'twee keer geel is rood'. Bij een rode kaart werd iemand naar de JJI geplaatst. De manier waarop de proeftuinen invulling gaven aan dit beleid verschilde. In Amsterdam

volgde bij lichte overtredingen een waarschuwing, bij ernstige overtredingen kreeg men een gele of rode kaart. Aan een gele kaart werd een passende consequentie gekoppeld, waarbij de nadruk lag op herstel in plaats van straf. Jongeren werden na het uitdelen van een gele kaart bijvoorbeeld geacht een brief te schrijven of voor de groep te koken. Als hierin was voldaan verviel de gele kaart na een week tijd. In Groningen werd aanvankelijk met een soortgelijke opzet gewerkt, maar bleven de gele kaarten langer staan. Volgens de KV werkte de opzet van ‘twee keer geel is rood’ echter averechts. Bij een tweede gele kaarten zet je volgens de proeftuin jongeren ‘een mes op de keel’ waardoor zij op hun tenen gaan lopen, wat vaak juist tot escalatie leidde. Hierop werd besloten niet langer met het systeem van gele en rode kaarten te werken, maar met een feedback kaart. Het idee van deze feedback kaart is dat je iedere week met de jongere in gesprek gaat over het verloop van zijn of haar week. In dit gesprek werd samen met de jongere bekeken in welke fase hij of zij zich op dat moment bevond (groen, oranje, rood), wat in het kader van overtredingen een passende sancties zou zijn en hoe toekomstig regel overtredend gedrag voorkomen kan worden. Als een traject stagneerde werd een MDO georganiseerd. Deze aanpak is volgens de KV meer oplossingsgericht. In Nijmegen werd nog wel gewerkt met de opzet ‘twee keer geel is rood’, maar werd het metaforische ‘mes op de keel’ voorkomen door niet standaard gele of rode kaarten toe te kennen. In Nijmegen werd naar aanleiding van een incident, na een gesprek met de jongere, het trajectberaad bijeengeroepen en in gezamenlijkheid de uiteindelijke consequentie vastgesteld. Elke situatie werd weer als nieuw beschouwd, bij een gele kaart voor een positieve UC werd bijvoorbeeld niet standaard bij de volgende positieve UC weer een gele kaart toegekend. De jongere kreeg in Nijmegen na het trajectberaad op de KV een brief waarin de overwegingen en het besluit beschreven stonden. Bovendien werden er bij het toekennen van een kaart afspraken met de jongeren gemaakt: ‘als je de volgende keer blowt is er een kans dat je weer een gele kaart krijgt, maar je zou dit kunnen voorkomen door andere keuzes te maken en het de volgende keer direct aan de pedagogisch medewerkers te vertellen’. Dit werkproces was volgens de ketenpartners een belangrijk werkzaam bestandsdeel. Hierbij is het volgens de KV van belang dat je aan de hand van de risico- en beschermende factoren een afweging maakt en je beleid op die manier inkadert. De keuzes die je maakt moet je transparant maken en aan alle partijen goed uit kunnen leggen.

Wij zien dat dit proces minder weerstand oproept. In de JJI zie je dat jongeren vaak een standaard beschikking krijgen. Deze sturen ze ongelezen door naar hun advocaat die er meteen een beklagzaak van probeert te maken.

KV

2.5.1 Onttrekkingen

Gedurende de looptijd van de KV's zijn er in totaal tien jongeren geweest die zich hebben onttrokken. In zes gevallen ging het om een tijdelijke onttrekking die binnen een dag zelfstandig zijn teruggekeerd of vrijwel direct werden opgepakt. Al deze jongeren zijn naar de JJI uitgeplaatst. Ketenpartners zien deze incidenten niet als een aanleiding om het beveiligingsniveau van de KV te verhogen, maar benadrukken het belang van een zorgvuldige screening en een toeleidingproces waarin jongeren goed voorbereid worden op de plaatsing.

Gedurende de looptijd van de KV's (tot 22 december 2017) zijn er in totaal tien jongeren geweest die zich hebben onttrokken, waarvan zes tijdelijke onttrekkingen die binnen dag naar de KV zijn teruggekeerd. Deze aantallen zijn in Tabel 38 per KV weergegeven.

Tabel 38

Aantal jongeren dat zich (tijdelijk) hebben onttrokken

	Amsterdam (n=57)	Groningen (n=28)	Nijmegen (n=20)	Totaal (n=105)
Tijdelijke onttrekking	2	4	-	6
Onttrekking	-	3	1	4

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. Zie toelichting in tekst.

De twee tijdelijke onttrekkingen in Amsterdam betreffen één incident waarbij twee jongeren zich gezamenlijk hebben onttrokken. Beide jongeren zijn binnen één dag zelfstandig teruggekeerd naar de KV waarna ze zijn uitgeplaatst naar de JJI. In Groningen zijn er drie jongeren geweest die zich tijdens begeleid verlof aan het toezicht van de pedagogisch medewerkers hebben onttrokken, omdat zij geen toestemming kregen de lokale kermis te bezoeken. Zij zijn door de politie opgepakt vanuit de botsautootjes. Hiernaast is er één jongere geweest die in een overleg te horen kreeg dat hij zou worden overgeplaatst naar de JJI en zich hierna heeft onttrokken. Er was echter wel telefonisch contact met hem te krijgen en de pedagogisch medewerkers waren in staat hem te overtuigen terug te keren naar de KV. Daarnaast zijn er in Groningen drie onttrekkingen geweest waarbij de jongeren niet zijn teruggekeerd naar de KV. In één geval heeft het systeem van de jongere geprobeerd de jongere te stimuleren terug naar de KV te gaan, maar dit mocht niet baten. Alle drie deze jongeren zijn uiteindelijk opgepakt door de politie en in de JJI geplaatst. In Nijmegen betrof het een jongere zonder vaste woon- of verblijfplaats of dagbesteding die vanuit de JJI werd doorgeplaatst. Deze jongere had verwacht in de KV direct op verlof te kunnen en heeft zich onttrokken toen hij hoorde dat dit niet mogelijk was. Hij is door de politie opgepakt en naar de JJI geplaatst. Ketenpartners benadrukken naar aanleiding van deze onttrekkingen boven alles het belang van een zorgvuldige screening en een toeleidingproces waarin jongeren goed voorbereid worden op de plaatsing.

Dat iemand zich onttrekt zit hem in de inschatting, welke wij dan niet goed hebben gemaakt. Het is niet dat het hek dan hoger moet. Daar zie ik geen meerwaarde in.

GI

2.5.2 Uitplaatsing JJI: casusanalyse

De mogelijkheid om op te schalen indien nodig en jongeren naar aanleiding van een incident uit te plaatsen naar een JJI (of andere gesloten setting) werd door de KV als waardevol gezien. Het uitgangspunt was dat een uitplaatsing alleen als uiterste maatregel gebruikt werd en hieraan kwam altijd een toetsing van de RC (Amsterdam en Groningen) of het OM en DIZ (Nijmegen) aan te pas. In totaal zijn er 23 trajecten (22% van de totale instroom) uitgelopen op een uitplaatsing. Binnen deze groep zijn er op basis van de kenmerken van de jongeren grofweg vier type voorbeelden van trajecten te onderscheiden: 1) Kwetsbare LVB jongeren die niet in staat waren te voldoen aan de verantwoordelijkheid en zelfstandigheid die KV van hen verlangde en dus meer structuur en begeleiding nodig hebben. Een plaatsing in een JJI is volgens de KV echter ook onwenselijk gezien hun kwetsbaarheid en verhoogd risico op slachtofferschap 2) Jongeren met hechtingsproblematiek en beperkte emotieregulatie, die door emotionele en agressieve uitbarstingen een intensievere begeleiding en meer mogelijkheden tot vrijheidsbeperkende maatregelen vragen. Deze jongeren zou je, volgens de KV, in een meer gesloten setting willen stabiliseren om weer naar een minder beveiligde setting toe te kunnen werken. 3) Verharde antisociale jongeren die zich niet begeleidbaar opstelden en de vrijheden die de KV bood als vanzelfsprekend aannamen en niet bereid waren hier verantwoording voor af te dragen. Deze jongeren zijn volgens de KV meer gebaat bij een plaatsing in een JJI. 4) Jongeren met verslavingsproblematiek die een wisselende mate van motivatie en begeleidbaarheid laten zien, wat zich uit in een veelvoud van relatief kleine overtredingen. Volgens de KV kun je deze jongeren wel in een setting zoals de KV handhaven, maar vergt dit een langdurig traject en een lange adem.

De uiterste consequentie naar aanleiding van een incident was een terugmelding voor een uitplaatsing³⁵ naar een JJI (of andere gesloten setting). Het was van belang dat deze mogelijkheid in

³⁵ In het tussenrapport van de monitor en documentatie van de proeftuinen wordt gesproken van een 'terugplaatsing'. De term 'uitplaatsing' lijkt echter meer op zijn plek omdat niet alle jongeren voor de plaatsing in de KV in een JJI verbleven, waardoor er feitelijk geen sprake is van een terugplaatsing. De procedure betreft een terugmelding naar de RC/OM met een uitplaatsing naar de JJI tot gevolg.

de plaatsingsbeschikking werd opgenomen. Men was aanvankelijk bang dat dit in de advisering voor plaatsing drempelverhogend zou werken, maar ketenpartners geven aan dat deze mogelijkheid alleen als uiterste maatregel gebruikt werd. In Groningen werd de beslissing over het uitplaatsen van een jongeren als ‘kernbeslissing’ aangemerkt en diende altijd in een MDO te worden besproken. Het was tevens van belang dat de procedure die gevolgd diende worden goed werd uitgewerkt. In Groningen en Amsterdam kwam hier altijd een toetsing van een RC aan te pas. In Nijmegen diende hiervoor, in overleg met het OM, een officieel overplaatsingsverzoek bij DIZ ingediend te worden. De JJI als stok achter de deur, de mogelijkheid om op te schalen indien nodig, werd door de KV als waardevol gezien.

In totaal zijn er 23 trajecten (22% van de totale instroom) waarbij sprake is geweest van een definitieve uitplaatsing tijdens het verblijf in de KV naar een meer beveiligde instelling (JJI, PI, JeugdzorgPlus). In Tabel 38 is een overzicht te zien van het aantal uitplaatsingen per proeftuin KV, ten opzichte van de totale instroom. Om deze cijfers te duiden en de factoren die tot uitplaatsing leidden te destilleren, is een casusanalyse uitgevoerd naar individuele kenmerken van de jongeren, het toeleidingsproces en de context van de KV als proeftuin (in het kader van de looptijd en doelgroep). Op basis van deze kenmerken kwam er een aantal voorbeelden van trajecten die eindigden in een uitplaatsing naar voren, die elk voor meerdere jongeren golden. In Nijmegen is eenmaal sprake geweest van een tijdelijke uitplaatsing, deze jongere is op basis van een Tijdelijk Verblijf Elders (TVE) een aantal dagen in de JJI geplaatst naar aanleiding van het gebruik van harddrugs. Deze uitplaatsing is vanwege de tijdelijke aard niet meegenomen in de casusanalyse.

Individuele kenmerken jongeren

Binnen de 23 jongeren die zijn uitgeplaatst naar een meer beveiligde setting zijn er, gelet op de individuele kenmerken van de jongeren, grofweg vier type voorbeelden van trajecten te onderscheiden. Tabel 39 geeft de verdeling van deze trajecten per KV weer.

Tabel 39
Uitplaatsingen KV

	Amsterdam (n=57)	Groningen (n=28)	Nijmegen (n=20)	Totaal KV (n=105)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Uitplaatsingen	7 (12%)	13 (46%)	3 (15%)	23 (22%)
Voorbeeld 1: Kwetsbare jongeren met een licht verstandelijke beperking	1 (14%)	4 (31%)	-	5 (22%)
Voorbeeld 2: Jongeren met hechtingsproblematiek en beperkte emotieregulatie	3 (43%)	1 (8%)	-	4 (17%)
Voorbeeld 3: Verharde antisociale jongeren	1 (14%)	3 (23%)	-	4 (17%)
Voorbeeld 4: Besluiteloze jongeren met verslavingsproblematiek	-	3 (23%)	1 (33%)	4 (17%)
Impulsieve jongeren (groepsdruk)	1 (14%)	-	1 (33%)	2 (9%)
Onttrokken binnen enkele dagen	-	1 (8%)	1 (33%)	2 (9%)
Overige*	1 (14%)	1 (8%)	-	2 (9%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017. Percentages uitplaatsingen berekend ten opzichte van het totale aantal ingestroomde jongeren. Percentages type voorbeeldtraject berekend ten opzichte van het totale aantal uitplaatsingen. *Wegens juridische- of veiligheidsafwegingen (bedreigingen van buiten) uitgeplaatst.

Het eerste type voorbeeldtraject bevat kwetsbare jongeren (n=5, 22% van het totale aantal uitplaatsingen), die door hun (cognitieve) beperkingen op de KV overvraagd werden en meer begeleiding en structuur nodig hadden dan de KV in de huidige opzet kon bieden. Bij nagenoeg al deze jongeren (4 van de 5) was er sprake van LVB en een uitgebreide hulpverleningsgeschiedenis vanaf jonge leeftijd. De leerbaarheid van deze jongeren bleek zeer beperkt en zij waren niet in staat te voldoen aan de verantwoordelijk en zelfstandigheid die de KV van de jongeren verlangde. Bovendien werd in Groningen over deze jongeren aangegeven dat zij overvraagd werden door de S&D die op de proeftuin plaatsvond. S&D vraagt van een jongere een zekere mate van zelfreflectie en dat bleek voor deze jongeren teveel gevraagd. Het netwerk van deze jongeren was in vrijwel alle gevallen ook zeer beperkt. Er was in het toeleidingsproces binnen de keten al twijfel over de haalbaarheid van een traject in de KV. Deze jongeren zijn uiteindelijk toch in de KV geplaatst omdat een plaatsing in de

JJI, gezien hun kwetsbaarheid en verhoogd risico op slachtofferschap, zeer ongewenst werd geacht; de jongeren werden als detentie ongeschikt beschreven. Maar de zorgbehoefte van deze jongeren was hoger dan de KV in de huidige opzet kon bieden. Deze jongeren hadden een grote mate van structuur en veiligheid nodig en meer één op één begeleiding. Gezien deze zorgbehoefte werd een traject binnen de JeugdzorgPlus meer passend geacht; één van deze jongeren is uitgeplaatst naar een JeugdzorgPlus instelling. Deze jongeren zouden, volgens de KV, mogelijk wel in een KV geplaatst kunnen worden waar meer structuur en één op één begeleiding wordt geboden en minder eigen verantwoordelijkheid van hen wordt gevraagd. Dit zou onder andere betekenen dat er minder snel richting openheid wordt gewerkt en er meer begeleiders per jongere aanwezig zijn, die de jongeren meer bij de hand nemen tijdens hun traject. Bij begeleiding van jongeren met LVB in forensisch kader is in de JJI's al veel ervaring opgedaan die bij de ontwikkeling van de KV's van nut kan zijn: JJI Lelystad is landelijk specialist op het gebied van jongeren met LVB.

Voorbeeld 1: kwetsbare jongeren met een licht verstandelijke beperking³⁶

K is een 18-jarige jongen met een lichtverstandelijke beperking en ADHD. Al vanaf jongs af aan is K bekend bij de hulpverlening. Hij groeit op bij zijn moeder die ook een lichtverstandelijke beperking heeft en hierdoor onvoldoende structuur en begeleiding kan bieden. K werkt in een fabriek waar motoronderdelen worden gesorteerd. Hij is in het verleden al meerdere keren met justitie in aanraking gekomen, maar is nog niet eerder gedetineerd geweest. De RvdK acht een plaatsing in een JJI schadelijk voor K omdat het risico op negatieve beïnvloeding groot is. K wordt voorgelid op verdenking van een inbraak. Hij bekent het delict en geeft aan veel spijt te hebben. Hoewel er in de screening twijfels waren over de haalbaarheid van een traject binnen de KV werd toch besloten een positieve indicatie voor de proeftuin af te geven zodat zijn dagbesteding doorgang kon vinden en om plaatsing in een JJI te voorkomen. Tijdens het verblijf in de KV is K is over het algemeen rustig. Hij is echter niet in staat de zelfreflectieopdrachten, die deel uit maken van het programma S&D, te maken. Dit zorgt voor frustraties en verbale agressie bij K. De pedagogisch medewerkers vermoeden dat K tijdens het verblijf op de KV overvraagd wordt, maar door zijn beperkingen niet in staat is dit zelf aan te geven en middels grensoverschrijdend gedrag laat hij merken dat hij niet aan de afspraken en voorwaarden kan voldoen. Ook heeft K moeite om zich te houden aan zijn verlofplan omdat hij regelmatig de aansluiting van het openbaar vervoer mist of verdwaaft. Aanwijzingen bekijken niet. K heeft een vorm van intensieve begeleiding nodig bij praktische zaken en het nakomen van afspraken, die de KV niet kan bieden. Nadat K tijdens zijn dagbesteding zich een aantal uur aan het toezicht van de KV onttrekt, wordt samen met de jeugdreclassering en moeder besloten een verzoek tot uitplaatsing in te dienen bij het OM.

Het tweede type voorbeeldtraject (n=4, 17% van het totale aantal uitplaatsingen) bestaat uit jongeren die relatief ernstige gedragsproblematiek laten zien en zich kenmerken door hechtingsproblematiek en een (zeer) beperkte emotieregulatie. Deze problematiek vertaalde zich in emotionele uitbarstingen en agressie, die om een intensieve begeleiding vroegen, te intensief voor de KV's in de huidige opzet. Daarnaast was er bij deze jongeren over het algemeen sprake van betrokken ouders, maar ook van een complexe gezinssituatie. Het systeem was enerzijds steunend, anderzijds zorgden conflicten en problemen binnen het systeem voor stress bij de jongeren. Bij deze jongeren bestond in sommige gevallen in de toeleiding al enige twijfel over de plaatsing, maar over het algemeen werden deze jongeren wel geschikt geacht voor een plaatsing in de KV. Gedurende het verblijf bleek echter dat, net als bij het eerste type traject, dat de KV in de huidige opzet niet aan de zorgbehoefte van deze jongeren kon voldoen. Bovendien gaf de KV aan dat je voor deze jongeren meer vrijheid beperkende middelen nodig hebt om de veiligheid van iedereen te kunnen garanderen. Dit werd met name aangegeven in Amsterdam waar er, in tegenstelling tot Groningen en Nijmegen, geen directe ondersteuningsmogelijkheden vanuit een gesloten voorziening waren (zoals in Groningen de Wilster of in Nijmegen JJI de Hunnerberg). Tegelijkertijd gaven de KV's aan dat je deze jongeren eigenlijk niet (langdurig) in een JJI wilt plaatsen omdat verwacht werd dat deze jongeren in

³⁶ De casusbeschrijvingen in dit hoofdstuk dienen ter illustratie van het type voorbeeldtraject. Het betreft een fictieve casus opgebouwd met dossierinformatie over de jongeren voor wie aanleiding tot uitplaatsing vergelijkbaar was, aangevuld met informatie op basis van theoretische kennis over dergelijke doelgroepen.

geslotenheid verder zouden decompenseren; je wilt deze jongeren eigenlijk stabiliseren en dan snel weer een traject in een minder beveiligde setting uitzetten, aldus de KV's. Deze jongeren zouden mogelijk wel in een KV geplaatst kunnen worden met meer mogelijkheden tot intensievere begeleiding en waar indien nodig meer vrijheidsbeperkende maatregelen kunnen worden ingezet. Bovendien vragen deze jongeren volgens de KV een stevig en goed op elkaar afgestemd team. Tot slot geldt zowel voor het tweede als het eerste type voorbeeldtraject dat de kans op het afronden van een traject volgens plan ook afhangt van de groepssamenstelling en personeelsbezetting in de KV op dat moment. In Groningen zaten er op een gegeven moment drie jongeren met een hoge zorgbehoefte, die elkaar onderling negatief beïnvloedden, wat een te grote uitdaging vormde voor de pedagogisch medewerkers in de huidige personeelsbezetting. De KV in Groningen gaf aan dat indien er slechts één jongere met een dergelijke zorgbehoefte had gezeten, het traject mogelijk meer kans van slagen had gehad.

Voorbeeld 2: jongeren met hechtingsproblematiek en beperkte emotieregulatie

H is een 16- jarige jongen met een disharmonisch intelligentie profiel gediagnosticeerd met PDD-NOS. H groeit op bij zijn moeder en stiefvader. De JB die sinds 2014 bij het gezin betrokken is merkt op dat het lastig is een helder beeld te krijgen van het gezin. De gezinsleden stellen zich meewerkend op, maar er lijken ook geheimen te zijn en er zijn vermoedens van huiselijk geweld. De emotieregulatie van H is zeer beperkt. Hij is erg prikkelgevoelig en reageert daarop met onrustig gedrag. In zijn wantrouwen naar zijn omgeving interpreteert hij het gedrag van anderen over het algemeen negatief en reageert dan met agressie. H wordt voorgelid in het kader van een mishandeling van een buschauffeur die hem naar eigen zeggen onjuist zou hebben bejegend. H wordt door de RvdK in overleg met de KV gescreend. Er bestaat enig twijfel door het ontbreken van een dagbesteding, maar verder wordt komt H als geschikte kandidaat uit de screening. De verwachting is dat H na plaatsing snel kan starten met begeleiding gericht op arbeidstoeleiding. Als H rustig is, stelt hij zich begeleidbaar op, maar door zijn geragsproblematiek ontstaat er snel een geladen sfeer rondom hem, wat intensieve betrokkenheid en een sterk de-escalerende houding vraagt van de pedagogisch medewerkers. H is gedurende zijn verblijf tweemaal betrokken bij een agressie incident waarbij hij de tweede keer een groepsgeenoot een blauw oog slaat. Ook uit H meermaals bedreigingen naar een pedagogisch medewerker die volgens hem de pik op hem heeft. Na overleg met de RvdK en de reclassering wordt besloten H uit te plaatsen omdat zijn agressieve uitlatingen vragen om (vrijheid)inperkende maatregelen die in de KV niet uitgevoerd kunnen worden. H geeft aan het heel erg te vinden dat hij wordt overgeplaatst. De KV geeft aan in de toekomst mogelijk herplaatsing te overwegen als zijn gedrag gestabiliseerd is en er een gedegen signaleringsplan is dat door H zijn en zijn omgeving gehanteerd kan worden.

Het derde type voorbeeldtraject (n=4, 17% van het totale aantal uitplaatsingen) bestaat uit verharde antisociale jongeren met een uitgebreide hulpverleningsgeschiedenis, die al meerdere keren in een JJI geplaatst zijn. Deze jongeren kenmerkten zich door opstandig en antisociaal gedrag en weinig motivatie. Ze bleken niet bereid de samenwerking met de medewerkers aan te gaan en toonden zich onvoldoende begeleidbaar. Dit uitte zich in een antisociale of vijandige houding, waarbij ze ook een negatieve invloed op de andere jongeren hadden. Deze jongeren werden allemaal vanuit de JJI doorgeplaatst waarbij in drie van de vier trajecten de KV door de plaatsing enigszins overvallen werd. Hierdoor waren deze jongeren volgens de KV niet goed voorbereid op wat er in de KV van hen verwacht werd. Deze jongeren maakten misbruik van de vrijheden die de KV bood; zij namen deze aan als vanzelfsprekend en waren doorgaans niet bereid zich aan afspraken te houden. Eén van deze jongeren is uiteindelijk op eigenverzoek naar de JJI geplaatst omdat hij vond dat er teveel van hem gevraagd werd op de KV. Hij wilde meer vrijheid, maar was niet bereid hier verantwoording voor af te dragen. Deze jongeren zou je, volgens de KV, niet (direct) in een KV willen plaatsen, maar zijn waarschijnlijk meer gebaat bij een plaatsing in een JJI.

Voorbeeld 3: verharde antisociale jongeren

A is een 17- jarige jongen met een gemiddeld intelligentie niveau er is sprake van ODD en ADHD. Hij groeit op bij zijn moeder en twee oudere broers die meermaals met justitie in aanraking zijn gekomen. A heeft ook een uitgebreide delictgeschiedenis met meerdere detentieplaatsingen. Ondanks dat er zorgen zijn op meerdere levensgebieden is er sprake van een stabiele dagbesteding; A zit in het laatste jaar van zijn MBO-4 opleiding. Hij wordt momenteel verdacht van drugshandel en illegaal wapenbezit, maar ontkent iedere betrokkenheid en beroept zich gedurende het strafproces op zijn zwijgrecht. A wordt vanuit de JJI geplaatst als tijdens een raadkamer de advocaat een overplaatsingsverzoek indient. De RvdK wordt hierdoor overvallen. Na telefonisch overleg met de KV wordt besloten A het voordeel van de twijfel te geven omdat hij aangeeft zeer gemotiveerd te zijn om zijn opleiding af te maken. Na de plaatsing blijkt echter dat A niet bereid is zich aan te passen aan de dagroutine op de KV ook is hij ontstemd over het feit dat hij alleen naar school mag en de verlofgang vanuit daar stapsgewijs uitgebreid wordt. Zijn advocaat zou hem hebben voorgehouden dat in de KV alle vrijheid zou hebben. Hij is vijandig tegenover de pedagogisch medewerkers en weigert leerdoelen te formuleren. Bovendien zijn er vermoedens dat A de andere jongens van softdrugs voorziet. Het traject in de KV is hiermee onhoudbaar en door de KV wordt besloten A weer terug naar de JJI te plaatsen.

Het vierde type voorbeeldtraject (n=4, 17% van het totale aantal uitplaatsingen) bestaat uit jongeren die een wisselende mate van motivatie en begeleidbaarheid laten zien. Deze jongeren werden door de KV Groningen ook wel omschreven als de 'besluiteloze' jongeren. Hun traject kenmerkte zich door een veelvoud aan relatief kleine overtredingen, zoals te laat komen, roken onder de 18 of een positieve UC. Bij vrijwel al deze jongeren (3 van de 4) was er sprake van verslavingsproblematiek (cannabis). Het leren gaat voor deze jongeren met continu vallen en opstaan. Bovendien waren deze jongeren over het algemeen wantrouwend waardoor de contactopbouw moeizaam, maar wel met langzame vooruitgang, verliep. Dergelijke trajecten vergen geduld en een lange adem van zowel medewerkers als ketenpartners. Tegelijkertijd is, ook gezien het feit dat deze jongeren in strafrechtelijk kader geplaatst werden, de maat een keer vol. Op een gegeven moment moest er een grens worden gesteld, wat een uitplaatsing onvermijdelijk maakte. De KV gaf aan ambivalent te zijn over deze uitplaatsingen omdat hiermee het negatieve zelfbeeld van de jongeren en de negatieve kijk op het perspectief, door voorgaande faalervaringen, bevestigd werd; terwijl deze jongeren allemaal wel dagbesteding en enig perspectief hadden. Je zou het patroon van faalervaringen en negatieve interacties eigenlijk juist willen doorbreken. Deze jongeren zou je volgens de KV, op zich wel in een KV kunnen handhaven, mits je de mogelijkheden, tijd en het geduld hebt een langdurig traject uit te zetten. In Groningen gaf de KV aan dat ondersteuning in de vorm van een Nymi bandje (of een andere vorm van elektronische controle) tijdens verlof wellicht de kans op een uitplaatsing had kunnen verkleinen.

Voorbeeld 4: besluiteloze jongeren met verslavingsproblematiek

B is een 18- jarige jongen met een beneden gemiddeld intelligentie niveau. Er is sprake van verslavingsproblematiek en er zijn vermoedens van PTSS. Zijn gedrag kenmerkt zich door impulsiviteit. Hij is wantrouwend en ziet weinig perspectief voor de toekomst. B wordt als hij drie jaar oud is uit huis geplaatst en groeit op in een pleeggezin. Ten tijde van de plaatsing verblijft hij in een voorziening voor begeleid wonen. Zijn pleegouders zijn intensief bij het traject betrokken. B krijgt al jaren ambulante hulpverlening voor zijn verslavingsproblematiek, maar het lukt hem niet volledig abtinent te blijven van cannabis omdat dit het enige is wat hem, naar eigen zeggen, rustig maakt. Door zijn verslavingsproblematiek en impulsiviteit wordt hij van school gestuurd en heeft op het moment van de voorgeleiding geen dagbesteding. B wordt voorgeleid in het kader van het overtreden van zijn schorsingsvoorwaarden. Hij wordt verdacht van diefstal en heling, hij bekent het delict maar bagatelliseert zijn aandeel. Hij wordt positief gescreend door de reclassering, dagbesteding ontbreekt, maar na overleg met de KV blijkt dat B aangemeld kan worden bij School2care. B laat gedurende het verblijf een wisselende mate van motivatie en begeleidbaarheid zien. B zegt zich steeds te committeren aan de gemaakte afspraken, maar uit zijn gedrag blijkt telkens weer dat hij zich niet kan of wil houden aan deze afspraken. Zijn UC is meermaals positief en hij komt vaak te laat terug van verlof zonder dat hij hier een duidelijke verklaring voor heeft. Hierop wordt een ketenoverleg georganiseerd, waar B wordt medegedeeld dat de KV en reclassering overwegen hem naar de JJI te plaatsen. De reclassering wilde B eigenlijk al direct uitplaatsen, maar de KV geeft aan hem

nog een laatste kans te willen geven. B schrikt hiervan en zegt zich beter te gaan inzetten en er wordt een contract met hem opgesteld. Een paar dagen later blijkt echt dat B zonder overleg na school naar de bioscoop gaat. De reclassering geeft aan dat de maat nu echt vol is en hierop wordt besloten B uit te plaatsen.

Hiernaast zijn er zes jongeren (26% van het totale aantal uitplaatsingen) die niet direct in één van deze voorbeeldtrajecten ingedeeld konden worden. Twee van deze jongeren (9% van het totale aantal jongeren) werden gekenmerkt door impulsiviteit en lieten zich gemakkelijk door andere beïnvloeden omdat ze er graag bij wilden horen. Over beide jongeren gaf de KV aan dat zij eigenlijk wel geschikt waren voor een traject in de KV, maar uiteindelijk door hun eigen impulsiviteit en de invloed van de andere jongeren tot een situatie heeft geleid, met een onvermijdelijke uitplaatsing tot gevolg. Eén van deze uitgeplaatste jongeren is uiteindelijk in een gevecht geraakt met een andere groepsgenoot, waarna niet ingeschat kon worden in hoeverre het risico op agressie was geweest. Uitplaatsing naar de JJI volgde, waar hij een crisisinterventie agressieregulatie aangeboden kreeg. Hierna werd opnieuw de inschatting gemaakt dat deze jongere weer in de KV geplaatst zou kunnen worden, maar toen werd deze jongere al geschorst. De andere jongere liet zich gedurende het traject goed begeleiden, maar is op een gegeven moment door een groepsgenoot (een verharde jongere) aangespoord om zich samen te onttrekken. Beide jongeren zijn die zelfde dag zelfstandig teruggekeerd. De beïnvloedde jongere toonde veel berouw, maar gezien de ernst van het gedrag (onttrekking) had de KV geen andere keus dan de jongere uit te plaatsen. Hij is uiteindelijk twee maanden later (in het kader van dezelfde IBS) weer her-ingestroomd, waarna hij op raadkamer geschorst is en volgens plan naar huis is gegaan. Voor twee jongeren (9% van het totale aantal uitplaatsingen) geldt dat de uitplaatsing afhankelijk was van situationele factoren. Bij één van deze jongeren kwamen er na een aantal dagen vier nieuwe strafzaken aan het licht waarna het OM een uitplaatsing vorderde. De andere jongere werd na twee weken, in het kader van zijn eigen veiligheid, uitgeplaatst naar de PI (het betrof een ASR jongere). Deze jongeren werd ernstig bedreigd door mensen van buiten de KV en zijn veiligheid kon tijdens de verlofgang niet langer gegarandeerd worden. De dagbesteding kon daarom niet buiten de KV worden vormgegeven, wat een KV traject onmogelijk maakte. Tot slot zijn er twee jongeren die na plaatsing in de KV vanuit de JJI zich binnen enkele dagen hebben onttrokken. Een jongere heeft zich onttrokken nadat bleek dat de afspraken omtrent het verlof in de KV, die voor plaatsing met de jongere gemaakt waren, toch veranderd werden. In het leefsysteem van deze jongeren waren er weinig beschermende factoren aanwezig: hij had geen vaste woon- of verblijfplaats en geen dagbesteding. De andere jongere leek vanuit de JJI een zeer geschikte kandidaat, maar heeft zich, vermoedelijk onder druk van het systeem, binnen een week onttrokken.

Het toeleidingsproces

In totaal werden van de uiteindelijk uitgeplaatste jongeren 12 jongeren (52%) direct vanuit de voorgeleiding geplaatst en 11 jongeren (48%) werden doorgeplaatst vanuit de JJI. Alle jongeren die in het derde voorbeeld (de verharde jongeren) vallen werden vanuit de JJI doorgeplaatst. Bij drie van deze vier jongeren is de toeleiding niet via reguliere wegen verlopen: bij één jongere werden de ketenpartners op een raadkamer verrast door de advocaat die verzocht de jongere over te plaatsen naar de KV, één jongere is zonder overleg met de KV geplaatst, en de andere jongere werd via een hoger beroep in de KV geplaatst. Volgens de KV konden deze jongeren hierdoor niet goed voorbereid worden op de plaatsing en hadden ze hierdoor een andere voorstelling van de vrijheden in de KV; zij hadden verwacht direct alle vrijheid te hebben. Voor de andere jongere die in het derde voorbeeld (verharde antisociale jongeren) paste, verliep de toeleiding wel in overleg met de KV en is de jongere volgens de KV goed voorbereid op de overplaatsing naar de KV. Desondanks had ook deze jongere een andere voorstelling van het verblijf op de KV en toonde zich niet bereid zich hieraan aan te passen. Ook de twee jongeren die zich binnen enkele dagen hebben onttrokken werden vanuit de JJI geplaatst. Waarbij voor één van deze jongeren geldt dat de afspraken die omtrent het verblijf gemaakt werden in het toeleidingsproces niet goed waren afgestemd. De KV in Nijmegen benadrukte

dat eigenlijk voor alle jongeren geldt dat een doorplaatsing van JJI naar de KV jongeren een best grote overgang is, van volledig gesloten naar een open setting. De KV geeft aan dat het belangrijk is hier rekening mee te houden. Jongeren moeten goed weten wat er van hen verwacht wordt en voor de doorplaatsing moeten er al concrete afspraken worden gemaakt met de jongere en betrokken partijen over het traject in de KV. Tevens werd het belang van overleg met de KV tijdens het toeleidingsproces benadrukt. Van het totale aantal uitgeplaatste jongeren is dit bij vier jongeren (17%) is dit niet gebeurd, waardoor de KV van tevoren niet wist van de plaatsing. Bij vijf jongeren (22%) bestond tijdens de screening door de RvdK en KV al twijfel over de haalbaarheid van het traject; vier van deze jongeren vallen in het eerste type voorbeeldtraject (kwetsbare jongeren) en één jongere valt onder het tweede type voorbeeldtraject (jongeren met hechtingsproblematiek en een beperkte emotieregulatie). Deze jongeren zijn uiteindelijk toch geplaatst omdat een plaatsing in de JJI, gezien de zorgbehoefte van deze jongeren, onwenselijk werd geacht en ketenpartners het belangrijk vonden dat jongeren hun dagbesteding buiten konden voorzetten dan wel opstarten.

Context proeftuin KV

De meerderheid van de uitplaatsingen vond plaats in grofweg het eerste halfjaar van de looptijd van de proeftuinen: vanaf de start van de proeftuinen tot 1 juli 2017 werden er 15 jongeren (65% van het totale aantal uitplaatsingen) uitgeplaatst en vanaf juni 2017 tot 22 december 2017 werden er acht jongeren (de overige 35%) uitgeplaatst. Bij zes van de 13 uitplaatsingen in het eerste halfjaar (26% van het totale aantal uitplaatsingen) werd expliciet vermeld dat de uitplaatsing mede samenhangt met het feit dat de KV zich in een proces van ontwikkeling bevond. In het begin ontbrak het aan een referentiekader van ervaringen in de praktijk met de doelgroep en het team van pedagogisch medewerkers had enige tijd nodig om in de praktijk gewend te raken aan de werkwijze van de KV en aan elkaar. Bovendien kunnen deze uitplaatsingen deels worden gezien als onderdeel van een 'proeftuin' periode. Er werd gewerkt met een nieuw aanbod waarbij enkel in theorie was uitgedacht voor welke jongeren de KV al dan niet passend zou zijn. Gedurende de proeftuin periode werd dit in de praktijk gebracht en getoetst. Dit leidde ertoe dat er zowel jongeren in de JJI geplaatst werden waarvoor bleek dat de KV meer passend was, als dat er jongeren in de KV geplaatst werden waarvoor bleek dat er toch een hogere mate van zorg en beveiliging nodig was, met uitplaatsing als gevolg. De JJI als stok achter de deur, de mogelijkheid om op te schalen indien nodig, werd door de KV als waardevol gezien. Tot slot valt in Tabel 39 te zien dat in Groningen 46% van het totaal aantal ingestroomde jongeren uitgeplaatst werd (ten opzichte van 12% in Amsterdam en 15% in Nijmegen). Dit hangt volgens de KV samen met het feit dat de selectiecriteria voor de KV ruim werden genomen. Mits er geen onaanvaardbare risico's waren, werd er vaak vanuit de KV en de ketenpartners gedacht 'waarom niet'. Daarbij lag in de regio van de KV de nadruk sterk op jongeren bij de voorgeleiding te schorsen. Alleen als het echt niet anders kon werd een IBS uitgesproken, waarna vervolgens werd bekeken of de jongeren in de KV geplaatst kon worden. Dit maakt dat je uit een vijver met jongeren met relatief ernstige problematiek vist, aldus de KV. Volgens de KV bestaat er echter een groep jongeren die voorheen geschorst werden, waarvoor de KV een tussenvorm biedt. Zodat je eerder kunt ingrijpen voordat het echt uit de hand loopt, aldus de KV. Dit punt werd ook in Nijmegen aangestipt. Bovendien werd door de KV/S&D Groningen benadrukt dat ondanks dat trajecten niet volgens plan verliepen en jongeren uitgeplaatst werden, een aantal van deze trajecten wel van meerwaarde zijn geweest voor de jongere vanwege het doorlopen van S&D. Op basis van de informatie die in de proeftuin KV/S&D Groningen werd verkregen konden de jongeren goed worden overgedragen, waardoor de vervolginstelling snel met de jongere aan de slag kon gaan. Er kon volgens de KV binnen het traject nauwkeurig gevolgd worden welke verantwoordelijkheid de jongeren aankonden waarop het schorsingsplan indien nodig kon worden bijgesteld. Deze constatering kwam ook vanuit de reclasseringsmedewerkers naar voren. Tot slot zijn er naast deze uitplaatsingen natuurlijk ook trajecten die zeer positief zijn verlopen. Op basis van de methode van de casusanalyse van de uitplaatsingen heeft de proeftuin KV/S&D in Groningen een eigen analyse van deze trajecten gemaakt (zie Bijlage 9).

2.5.3 Klachtenprocedure

De klachtenprocedure op de KV dient efficiënt te werken, helder uitgewerkt te zijn en de jongeren dienen hier goed van op de hoogte te zijn. De commissie van toezicht dient voldoende kennis van de forensische doelgroep en diens rechtspositie te hebben.

De advocatuur in Amsterdam benadrukte dat het, in het kader de toepassing van beveiligingsmaatregelen en consequenties, van belang is dat de klachtenprocedure op de KV helder uitgewerkt is, efficiënt werkt en dat jongeren hiervan op de hoogte zijn. In Amsterdam was Artikel 493, lid 3 Wetboek van Strafvordering van toepassing. Hierdoor was er, in tegenstelling tot in Nijmegen waar de BJJ van kracht was, geen commissie van toezicht of maandcommissaris³⁷ voor de KV. De KV in Groningen viel ook onder Artikel 493, lid 3 Wetboek van Strafvordering, maar sloot zich aan bij de commissie van toezicht en maandcommissaris van JJI Juvaïd (waar de BJJ van kracht is). In Amsterdam was deze mogelijkheid er niet en sloot men zich voor de vormgeving van toezicht en klachtrecht aan bij de regelgeving die de Koppeling (JeugdzorgPlus) in Amsterdam heeft vastgesteld. De advocatuur gaf echter aan dat hiermee de positie van jongeren nog niet voldoende werd beschermd. De regelgeving van de Koppeling is toegespitst op jongeren die in het kader van een civielrechtelijke maatregel in een instelling verblijven, terwijl de jongeren in de KV binnen het strafrecht geplaatst worden. De positie van jongeren binnen het civiele en strafrechtelijke kader verschilt wezenlijk. Bovendien maakt de advocatuur zich zorgen over de frequentie waarmee de commissie van toezicht van de Koppeling bijeen komt, wat onvoldoende dekking biedt voor de relatief kortdurende trajecten in de KV (de trajecten binnen de JeugdzorgPlus duren gemiddeld langer). Dit dient bij een verdere uitrol van de KV verder uitgewerkt te worden.

2.6 Bewegingsruimte buiten de KV

Het is van belang dat de bewegingsruimte buiten de KV gedurende het verblijf kan worden verruimd en beperkt (maatwerk). Het is volgens de ketenpartners van belang dat de regie hierover bij de direct betrokken partijen wordt belegd, zodat snel en efficiënt gewerkt kan worden. In Nijmegen bevond de KV zich aangrenzend aan een JJI waardoor in vrijwel alle niveaus van beveiliging kon worden voorzien. Dit werd, met name bij jongeren die in een STP traject zaten, als duidelijke meerwaarde gezien. De kaders voor de verschillende niveaus van beveiliging dienen nader uitgewerkt te worden en er dient concreet invulling te worden gegeven aan begrippen als 'laag', 'midden' en 'hoog' risico. Tevens is er behoefte aan een gevalideerd instrument om deze risico's in te schatten.

Wat de bewegingsruimte buiten de KV betreft zijn alle ketenpartners van mening dat het ook hier maatwerk betreft. De bewegingsruimte buiten de KV kan gedurende het verblijf worden verruimd, maar ook beperkt. In Nijmegen zijn ze specifiek bezig geweest concreet invulling te geven aan de verschillende niveaus van beveiliging die een KV kan bieden (zie Tabel 40 voor een uitwerking hiervan). Tot nu toe ontbreekt het namelijk aan bestaande kaders hiervoor. In Nijmegen werd met het OM afgesproken dat met een plaatsing in de KV, via DIZ, het OM toestemming gaf voor een KV-traject dat onder verantwoordelijkheid van het trajectberaad verder kon worden ingevuld. Dit betekende dat in het trajectberaad de bewegingsruimte buiten de KV kon worden vormgeven op een manier die het trajectberaad wenselijk én verantwoord achtte. Hierbij werd geen onderscheid gemaakt op basis van strafrechtelijke titel. Het feit dat hiermee de regie over het verlot bij de direct betrokken partijen werd belegd, werd door de KV als duidelijke meerwaarde gezien omdat hierdoor snel en efficiënt gewerkt kon worden.

³⁷ Een commissie van toezicht is een separate onafhankelijke commissie die toezicht houdt op de wijze van tenuitvoerlegging van vrijheidsbeneming in de JJI en klachtschriften behandeld. De commissie legt hierover jaarlijks verslag af aan de minister van J&V. Vanuit de commissie van toezicht bezoekt een maandcommissaris ten minste eenmaal per maand de inrichting.

Het is van belang dat er vertrouwen is in de professionaliteit van de mensen die direct met deze jongeren werken.

KV

Het trajectberaad ging hierbij uit van drie categorieën van 6 beveiligingsniveaus (zie Tabel 40) die de KV kon bedienen en waarbinnen beveiligingsmaatwerk kon worden geleverd. Op basis van deze categorieën werd bekeken hoe men in het trajectberaad om diende te gaan met onbekende risico's en hoeveel bewegingsruimte iemand kreeg. De meeste jongeren in categorie 7 en 8 konden zich uitsluitend naar een exact vastgestelde bestemming, zoals school of werk, bewegen. Jongeren die in categorie 3 en 4 vallen, liet de KV doorgaans ook zelfstandig boodschappen doen. Indien de beveiligingsnoodzaak (tijdelijk) opgeschaald diende te worden naar categorie 9 en 10 werd een jongere uitgeplaatst naar JJI de Hunnerberg. Met de KV en de aangrenzende JJI gezamenlijk kon eigenlijk in alle niveaus van beveiliging worden voorzien en snel op- en afgeschaald worden. Dit werd duidelijk als meerwaarde gezien, met name bij de jongeren die in een STP traject zaten.

Wij kunnen een volledig doorlopend traject aanbieden. Indien een jongere tijdens zijn STP tijdelijk naar de JJI wordt geplaatst, wordt hij door de KV meerdere keren in de week bezocht.

Zodra het kan wordt er weer afgeschaald naar de KV en vervolgens weer naar buiten.

KV

De KV Nijmegen benadrukte dat het uitwerken van deze categorieën niet genoeg is, maar dat hiernaast concrete kaders nodig zijn om een onderscheid te kunnen maken tussen laag, midden en hoog risico verlopen. Zo kunnen verlopen gedurende het traject worden af- en opgeschaald. Als een verloop afgeschaald wordt hoeft er minder controle te worden uitgeoefend en komt er minder papierwerk bij kijken. Dit kwam ook in Groningen naar voren waar de KV aangaf dat er concreet invulling dient te worden gegeven aan begrippen als 'laag', 'midden' en 'hoog' risico. Zowel in Nijmegen als in Groningen gaf de KV aan dat er een gevalideerd instrument moet komen om deze risico's in te schatten.

Tabel 40

Categorieën beveiligingsnoodzaak

Beveiligingsniveau	Omschrijving
1 en 2	Deze jongere wordt niet in de KV of in een JJI geplaatst omdat er geen beveiligingsnoodzaak of meerwaarde is. Deze jongere wordt vanuit de politiecel geschorst.
3 en 4*	Bij deze jongere is waarschijnlijk getwijfeld over een schorsing of de jongere heeft zich niet aan de schorsingsvoorwaarden gehouden. Deze jongere heeft, zonder begeleiding, een laag-matig risico op recidive en/of onttrekking op korte termijn.
5 en 6*	Deze jongere verblijft waarschijnlijk al (langer) binnen een JJI en heeft een overstap gemaakt naar de KV omdat hij zijn risico's beter heeft leren, kennen, erkennen en herkennen. De KV is een volgende stap in het oefenproces met een duidelijke behandelinstek ten aanzien hiervan. Deze jongere heeft, zonder begeleiding, een matig risico op recidive en/of kans op onttrekking op korte termijn.
7 en 8*	Het was eigenlijk de bedoeling deze jongeren in een JJI te plaatsen maar er zijn zwaarwegende (beschermende) factoren waardoor plaatsing in de KV toch de voorkeur heeft. Bijvoorbeeld het belang van school in het examenjaar of omdat er groot belang is de overgang van JJI naar de maatschappij te verkleinen. Deze jongere heeft, zonder begeleiding, een matig-hoog recidiverisico en/of kans op onttrekking op korte termijn.
9 en 10	Deze jongere wordt niet in de KV geplaatst maar in een JJI. Deze jongere heeft een hoog recidive risico en een hoge kans op onttrekking op korte termijn.

Notitie. *Categorieën van beveiliging die door de KV bediend kunnen worden

2.6.1 Controle maatregelen

Tijdens het verlof moesten jongeren te allen tijde telefonisch bereikbaar zijn en werd er bij de plek van bestemming nagegaan of jongeren daadwerkelijk op de afgesproken tijden aanwezig waren. Naderhand werd het verlof geëvalueerd. In Nijmegen bestond de mogelijkheid om jongeren middels Global Positioning System (GPS) tracking, met een Nymi bandje, gedurende het verlof te monitoren. De KV gaf aan dat het belangrijk is dat hier geen standaard regels voor bestaan, maar dat er gekeken wordt bij wie het nodig is. Het feit dat het Nymi bandje, in tegenstelling tot een enkelband, na dragen af kan, vergroot de mogelijkheid om beveiliging op maat te leveren.

Voor alle drie de locaties gold dat jongeren tijdens het verlof te allen tijde telefonisch bereikbaar moesten zijn. Ook werd er contact onderhouden met de school, de werkgever en het systeem, om na te gaan of de jongere daadwerkelijk op de afgesproken tijden aanwezig was. De KV's benadrukken allen het belang om de jongeren, tijdens de verlofgang, op deze manier te controleren. In Groningen en Nijmegen werden jongeren geacht na het verlof een verlofevaluatie te schrijven. Als jongeren tijdens het verlof bij ouders/verzorger waren geweest werd in Groningen gewerkt met een *'feedback at home'* kaart waar mee het verlof geëvalueerd werd. De pedagogisch medewerkers namen vervolgens contact op met de ouders/verzorgers om na te gaan hoe zij het hadden ervaren en of dit overeen kwam met wat de jongere hierover vertelde.

In Nijmegen bestond de mogelijkheid om tijdens het verlof het Nymi-bandje³⁸ in te zetten. Door middel van GPS-tracking met een speciale smartphone wordt via het Nymi bandje aan de pedagogisch medewerkers doorgegeven waar een jongeren zich bevindt. Het Nymi-bandje wordt om de pols gedragen en kan bij binnenkomst afgedaan worden, dit werd als duidelijke meerwaarde gezien ten opzichte van het gebruik van de enkelband. Tijdens het trajectberaad werd besloten welke jongeren met dit systeem werden uitgerust en in het kader van welk verlof. De KV gaf aan dat het belangrijk is dat hier geen standaard regels voor bestaan, maar dat er gekeken wordt bij wie het nodig is. Bij aanvang van de proeftuin werd besloten dat alle jongeren met een PIJ-maatregel een Nymi-bandje zouden krijgen. Dit bleek echter niet passend: het kwam voor dat jongeren die vanuit de JJJ al meerdaags onbegeleid op verlof mochten, na overgang naar de KV hierbij opeens een Nymi-bandje moesten dragen. Dit voelde voor de jongeren als een stap terug en er werden daarom passende afspraken gemaakt. Hierna werd het Nymi-bandje meer op maat ingezet. Over het algemeen, afgezien van enige technische mankementen, gaf de KV aan meerwaarde te zien in het gebruik van het Nymi-bandje. Het Nymi-bandje vergrootte de mogelijkheden om beveiliging op maat te leveren. In Groningen kwam het gebruik van een Nymi-bandje of een andere vorm van elektronische controle ook een aantal keer ter sprake tijdens de begeleidingscommissies. Het bandje is gedurende de proeftuin periode echter niet ingezet. Wel gaf de KV aan dat het Nymi-bandje bij een aantal jongeren, die zich tijdens het verlof niet aan de afspraken hielden en mede hierdoor uitgeplaatst zijn, mogelijk uitkomst had kunnen bieden.

2.7 Bescherming maatschappij en slachtoffer

De essentie is dat de KV er op ingericht is de beveiliging te bieden die nodig is om de maatschappij te beschermen. Voordat een jongere geplaatst wordt vindt er een proces van screening plaats waarbij het maatschappelijk belang en het belang van het slachtoffer worden meegewogen. Gedurende het verblijf wordt vervolgens ook continu risicomanagement toegepast. Het bieden van een lager beveiligingsniveau staat in dienst van de resocialisatie doelstelling van het jeugdstrafrecht, maar is geen doelstelling op zich. In de KV wordt de balans tussen straf en rehabilitatie continu opgemaakt. Ondanks de relatieve vrijheden buiten de KV wordt de vrijheid van jongeren wel degelijk beperkt en ervaren jongeren dit ook zo. Bovendien kan de schade die een jongere heeft aangericht ook op andere manieren dan pure vergelding hersteld worden,

³⁸ www.nymi.com

bijvoorbeeld door herstelgerichte detentie. Hiertoe kunnen instellingen die gespecialiseerd zijn in herstelbemiddeling tussen het slachtoffer en de dader bij het traject worden betrokken.

De KV's hebben in hun werkwijze veel aandacht voor de jongere en zijn individuele behoeftes en belangen. Hierbij verdwijnt volgens de ketenpartners het maatschappelijk belang echter niet naar de achtergrond. Dat de maatschappij, hoe dan ook, beschermd moet worden staat voor iedereen voorop. Echter, niet alle jongeren hebben, volgens de ketenpartners, een beveiligingsnoodzaak die de hoge muren van een JJI vereist. De KV is er op ingericht om de beveiliging te bieden die nodig is. Voordat een jongere geplaatst wordt, vindt er een proces van screening plaats. Het risico op onttrekking, onderzoeksbelang, nabijheid van het slachtoffer, potentieel maatschappelijke onrust en gebrek aan motivatie zijn voor de ketenpartners harde contra-indicaties die een plaatsing in de KV onmogelijk maken. Vervolgens wordt, volgens de geïnterviewden, ook tijdens het verblijf continu een inschatting van de risico's gemaakt. Op basis hiervan wordt beveiliging op maat geleverd. Natuurlijk bestaat er altijd een risico dat het misgaat. Dit laten ook bovenstaande incidenten en uitplaatsingen zien. Gedurende de looptijd van de proeftuinen werd hier lering uitgetrokken en de processen en afspraken rondom de screening en de risicotaxaties werden steeds verder verfijnd. Een dergelijke proeftuin periode vereist dat het veld, net als de jongeren, ruimte krijgt om, met vallen en opstaan, te mogen leren. Tot slot zitten jongeren, ten opzichte van volwassenen, een relatief korte detentieperiode uit en zullen vrijwel allemaal weer toetreden tot de maatschappij. De maatschappij is, om deze reden, zeer gebaat bij een succesvolle re-integratie. Ketenpartners delen de overtuiging dat met de manier waarop de KV's zijn ingericht de kans hierop aanzienlijk wordt vergroot. Het bieden van een lager beveiligingsniveau staat in dienst van de resocialisatie doelstelling van het jeugdstrafrecht, maar is geen doelstelling op zich.

Naast het belang van de maatschappij is het belangrijk het perspectief van het slachtoffer niet uit het oog te verliezen. Ondanks dat de grootste doelgroep, preventief gehechte jongeren, nog niet veroordeeld is, vinden de geïnterviewden het belangrijk om tijdens het verblijf in de KV ook deze kant van de medaille te belichten. De delicten waarvoor de jongeren geplaatst zijn hebben een grote impact op de slachtoffers en maatschappij. Men zou zich hierbij kunnen afvragen of er zonder de hoge muren nog wel sprake is van vergelding.

Binnen het jeugdstrafrecht hebben wij met elkaar afgesproken dat het vergeldingsaspect ondergeschikt is aan de pedagogische notie.

OM

De ketenpartners bepleiten dat het altijd gaat om een balans tussen straf en rehabilitatie, waarbij voorop dient te worden gesteld dat dit niet betekent dat er geen oog is voor de slachtoffers. Ten eerste is er volgens de ketenpartners wel degelijk sprake van een strafaspect en moet dit ook behouden blijven. Jongeren zijn niet vrij en ervaren dit ook zo, zo komt ook uit de interviews met hen naar voren. Er zijn regels en afspraken waaraan zij zich moeten houden en er volgen duidelijke consequenties als dit niet gebeurt. Het is niet zo dat jongeren binnen of buiten kunnen doen en laten wat ze willen. Er bestaat voorts nog steeds de mogelijkheid om beperkingen op te leggen om slachtoffers te beschermen, zoals bijvoorbeeld een contact- of gebiedsverbod. Daarnaast komt uit de interviews naar voren dat er niet alleen door straffen binnen hoge muren genoegdoening voor het slachtoffer bewerkstelligd kan worden. Meerdere ketenpartners stippen aan dat de JJI's eigenlijk pas de laatste jaren steeds meer equivalenten van het gevangeniswezen zijn geworden. Voor de jaren '90 zag je vrijwel geen hoge hekken en prikkeldraad en liep je bij veel instellingen gemakkelijk naar binnen. De schade die een dader heeft aangericht kan ook op andere manieren hersteld worden. In de interviews komen de mogelijkheden van herstelgerichte detentie ter sprake. Hierbij richt men zich in eerste instantie op de bewustwording van de gevolgen van het delict, waarop vervolgens concrete stappen van herstel richting het slachtoffer worden ondernomen. In Groningen is, in samenwerking

met een instelling die gespecialiseerd is in herstelbemiddeling, een eerste verkenning uitgevoerd hoe hier in het traject binnen de KV concreet invulling aangegeven kan worden.

Het is belangrijk dat slachtoffers onderdeel uitmaken van het strafproces. Op het moment dat een kind een gezicht, een verhaal krijgt, zijn er heel veel slachtoffers die zeggen: je kunt hem beter helpen dan straffen. Zolang je niets van iemand afweet, is slechts het feit bepalend.

OM

2.8 Draagvlak in de buurt

Het is belangrijk dat er draagvlak is in de buurt waar de KV gevestigd is. Dit kan worden vergroot door de buurt actief te informeren en te betrekken (bijvoorbeeld door het organiseren van buurtavonden). In Amsterdam, waar de KV midden in een woonwijk gelegen is, werd aanvankelijk terughoudend gereageerd op de komst van de KV, maar door investeringen vanuit de gemeente zijn de reacties van de buurtgenoten uiteindelijk (zeer) positief. Er bestaat een directe lijn tussen de gemeente en de buurt in het geval van vragen of klachten.

Het is belangrijk dat er draagvlak is in de buurt waar de KV gevestigd is. In Amsterdam ligt de KV midden in een woonwijk. In de aanloop is, door de buurtbewoners in Amsterdam, een handtekeningenactie gestart tegen de komst van de KV. Hierop is een buurtcommissie ingesteld en een open huis georganiseerd voor de bewoners van de buurt. Volgens de gemeente Amsterdam is het essentieel de buurt goed te informeren en te betrekken. Via de buurtcommissie bestaat een directe lijn tussen de buurt en gemeente mocht de buurt vragen of klachten hebben. Bij een incident wordt, als dat van belang is, direct met de buurt in gesprek gegaan. De gemeente heeft daarnaast extra straatcoaches ingezet die de relatie met de buurt bewaken. Tijdens een bijeenkomst van de buurtcommissie geven burens aan, door de inzet van deze straatcoaches, een hoger gevoel van veiligheid te hebben. De spanningen die er in het begin waren zijn hierdoor wegnomen; er is zelfs een buurman die vrijwilligerswerk doet in de KV. Dit blijkt ook uit het interview met leden van de buurtcommissie.

Wij ervaren geen overlast. Je hebt, bij wijze van spreken, meer last van je kakelende buurvrouw. Mochten er toch klachten zijn, dan weten we bij wie ze terecht kunnen.

Buurt

In Groningen en Nijmegen zijn ook buurtavonden georganiseerd om de buurt te informeren over de KV. Deze zijn positief verlopen. Vanuit de buurt werd enthousiast gereageerd en gedurende de proeftuin periode is vrijwel geen overlast gemeld. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat de KV Groningen gelegen was op het terrein de gesloten jeugdinstelling het Poortje en de KV in Nijmegen zich op het terrein van JJI de Hunnerberg bevond. Door het bestaan van de Hunnerberg en Juvaïd waren de buurtbewoners in Nijmegen en Groningen al gewend aan een dergelijke instelling in hun buurt. Tegelijkertijd is het volgens de ketenpartners essentieel dit draagvlak hoog te houden door hier continu aandacht aan te besteden. Je moet hier voorzichtig mee omgaan en in blijven investeren.

Vertrouwen komt te voet en gaat te paard.

Gemeente

2.9 Verblijf: jongeren en systeem

Ik zou de KV nooit onder 'hulpverlening' willen plaatsen. Dan zou ik de KV echt te kort doen.

Jongere

2.9.1 Traject: jongeren en systeem

Jongeren en systeem zijn zeer te spreken over de individuele aard van het plan en het traject, waarbij het van belang is dat het plan bestaat uit zowel lange als korte termijn doelen en dat deze expliciet onder de aandacht worden gebracht bij de jongeren. Het is van essentieel belang dat de jongeren en hun systeem het gevoel hebben dat zij inspraak hebben. Het plan bespreken met de jongeren en hun systeem maakt dat zij op de hoogte zijn en het er wellicht ook mee eens zijn, maar ze voelen zich hierdoor niet automatisch eigenaar van het plan. Jongeren en systeem moeten actief betrokken worden in de planvorming, zoals in Groningen waar dit gebeurde middels een werkboek en waar de jongeren aangaven een zekere mate van autonomie te ervaren en het gevoel te hebben daadwerkelijk inspraak in het plan te hebben. De jongeren en systeem ervaren het als positief als er meerdere ketenpartners vanuit hun deskundigheid betrokken zijn. Het werd echter wel als duidelijk knelpunt gezien wanneer er geen afstemming was tussen de ketenpartners onderling. Het is voor jongeren en systeem belangrijk dat het helder is wie waarvoor is en dat zij niet voortdurende dezelfde gesprekken moeten voeren. Hierbij vinden de jongeren en systeem het werkzaam als zij één direct aanspreekpunt hebben, zoals in Nijmegen bijvoorbeeld de mentor of de gedragswetenschapper. Jongeren en systeem vinden het van belang dat zij inzage hebben in alle rapportages. Tot slot gaven de jongeren en hun systeem aan het verplichte kader van de KV als positief te ervaren.

In de interviews met de jongeren en hun systeem is uitgevraagd hoe zij aankijken tegen het traject en het plan dat in de KV opgesteld wordt. Hierbij zijn de jongeren ook bevraagd over de ervaren mate van autonomie tijdens het verblijf. In Amsterdam blijkt uit de interviews uit de eerste maanden dat het plan, volgens de jongeren en diens systeem, voornamelijk uit een toekomstplan en uitstroomdoelen bestond. De respondenten uit de laatste maanden noemden juist dat het plan vooral was gericht op de dagbesteding en de te nemen stappen tijdens het verblijf. De jongeren en systeem waren te spreken over de individuele aard van het plan en het traject, wat als een krachtig punt van de KV Amsterdam werd genoemd. De medewerkers in de KV deden volgens hen duidelijk hun best het traject en de begeleiding zo passend mogelijk te maken bij de individuele hulpbehoefte. Onder jongeren en systeem bestond tijdens de interviews echter een beperkte kennis over het bestaan van een tastbaar individueel plan met concrete afspraken. De afspraken die waren gemaakt bestaan volgens hen vooral uit mondelinge afspraken. Tevens gaven de jongeren en het systeem aan dat er een groot aantal partijen bij het traject betrokken was, waarbij het vaak onduidelijk was welke instantie waar verantwoordelijk voor was. De grote hoeveelheid aan en diversiteit binnen de hulpverlening werd tijdens het verblijf als knelpunt ervaren. De jongeren gaven aan dat zij zich lastige gevallen voelden door het grote aantal gesprekken dat zij aan moesten gaan met verschillende instanties, zonder specifiek te weten waar welke instantie voor staat. De onderlinge communicatie tussen alle betrokken partijen werd door zowel de jongeren als het systeem als knelpunt beschouwd. Tijdens de interviews kwam naar voren dat hulpverleners van verschillende instanties vaak niet op de hoogte waren van de betrokkenheid van andere instanties, of van afspraken over de jongere. Volgens de jongeren en het systeem was er sprake van een gebrekkige onderlinge afstemming. De jongeren en het systeem gaven aan dat zij vaak niet weten wat er gaande is of wat de afspraken zijn met betrekking tot de hulpverlening.

Ik denk dat de overdracht op de KV niet goed verloopt. Als ik bel weet de begeleiding niet wat er is afgesproken: tijden dat hij binnen moet zijn, wanneer afspraken zijn, wat hij wel of niet mag met mij. Ik moet dat steeds herhalen. Ze moeten beter met elkaar overleggen, beter met elkaar communiceren.

Systeem

Bovendien gaven de jongeren en het systeem aan het gevoel te hebben alsof er over hen besloten werd, in plaats van met hen, wat afdoet aan de motivatie voor het traject. In Amsterdam gaven de jongeren aan dat er een soort schijnautonomie bestaat. Volgens de jongeren werd hen zelfbeschikking en de vrijheid tot keuze voorgehouden, terwijl dit gepaard gaat met vooropgestelde dagbesteding en een beperkte keuze wat betreft het zelf inrichten van de overige ruimte in het dagprogramma. Doordat hen wel een keuze werd voorgehouden, maar de opties beperkt zijn, werd dit ervaren als een soort schijnconstructie van zelfbeschikking. Tot slot, gaven de jongeren en hun systeem aan het verplichte kader van de KV als positief te ervaren.

Nu je hier zit ben je verplicht om bepaalde gesprekken te voeren. Terwijl je buiten, wanneer je boos of het er niet mee eens bent, sneller geneigd bent te denken: 'weet je wat fuck jullie, zoek het uit.' Hier niet. Dat is altijd positief, want uiteindelijk ga je het zelf wel merken als je niet gaat.

Jongere

In Groningen werd volgens jongeren en systeem een plan opgesteld waarin de verschillende leerdoelen vermeld staan en de stappen welke gezet dienen te worden om deze te bereiken. Dit plan werd volgens de jongeren regelmatig met hen besproken tijdens de netwerkbesprekingen. De jongeren gaven aan dat zij persoonlijk betrokken werden bij het traject. Hierbij werd in de eerste maanden van de looptijd van de proeftuin wel onderscheid gemaakt tussen de korte en langere termijn doelen. Waar de jongeren in de eerste maanden aangaven met name betrokken te zijn bij het opstellen van de doelen en afspraken voor op de korte termijn, is in de latere interviews gebleken dat zij ook in steeds grotere mate betrokken werden bij afspraken op de lange termijn. Het feit dat zij bij beide een, naar eigen ervaring, relatief grote inspraak hebben, zien zij als een positief punt waardoor zij het over het algemeen eens zijn met de opgestelde plannen. Uit de interviews in Groningen bleek dan ook dat de jongeren enige mate van autonomie ervaren. Dit was volgens hen vooral terug te vinden in het feit dat dagbesteding hen niet opgelegd werd, maar dat zij aan konden geven wat de wensen zijn, waar vervolgens een passende invulling bij gezocht werd. Doordat de jongeren zelf hun wensen en afspraken door moesten geven, hadden zij het idee de controle over hun eigen leven te behouden. Tegelijkertijd zagen zij ook dat de hulpverleners een aanzienlijk aandeel hadden in het opstellen en uitvoeren van het integrale zorgplan. Uit de interviews blijkt dat zij de expertise en deskundigheid van een aantal medewerkers van de proeftuin hierin op prijs stellen en als bevorderend voor het proces hebben ervaren. De jongeren merkten het aantal betrokken partijen bij het traject als positief aan. Doordat zij zagen dat er andere mensen waren, die de moeite namen om tijd te steken in een adequaat plan voor hen, namen zij zelf ook serieus de tijd om hierover na te denken en motiveerde dit hen eraan te werken. Tegelijkertijd gaven de jongeren aan veel tijd kwijt te zijn aan de gesprekken, en vooral veel dubbele gesprekken te moeten voeren, over hetzelfde onderwerp met verschillende hulpverleners. Bovendien gaven jongeren en systeem aan dat zij naast de rapportages van de KV vaak geen inzicht hadden in de rapportages van andere betrokken ketenpartners, wat als knelpunt werd beschouwd.

Ik probeerde voor mijn plaatsing zoveel mogelijk dingen hulpverlening uit de weg te gaan. Ik weet niet, ik zag die gesprekken als iets heel groots en moeilijks, iets wat ik niet wou. Terwijl ik nu inzie dat ik van die die mensen ook heel goed gebruik kan maken. Ze zijn helemaal niet zo vervelend.

Jongere

Het geïnterviewde systeem in Groningen gaf tevens aan goed op de hoogte te worden gehouden over het traject en het integrale zorgplan. Zowel jongeren als systeem gaven aan dat het feit dat het zorgplan regelmatig werd besproken, ervoor zorgde dat het actueel bleef. Jongeren werkten ook tussentijds aan hun leerdoelen en kregen hier direct feedback op; dit leidde volgens hen tot het sneller bereiken van de leerdoelen. Tot slot benadrukte een jongere in een interview het belang van goede aansluiting van het traject op de individuele hulpbehoefte.

Ik wil wel veranderen en ik heb ook mogelijkheden gekregen, maar niet de juiste hulp van alle mensen die ik nodig had. Heel veel jongeren worden gezien als een probleemkind of een crimineel, maar niet iedereen is zo. Er zijn echt genoeg jongeren die willen veranderen, maar het lukt niet omdat ze niet de juiste hulp krijgen.

Jongere

Het traject werd in Nijmegen gezien als een kans om te bouwen aan de toekomst door het opstellen van een realistisch plan. De bespreking van dit trajectplan tijdens het trajectberaad werd gezien als een goed evaluatiemoment voor het bespreken van het individueel opgestelde plan en het evalueren van de voortgang tot dan toe. De jongeren gaven aan bij de trajectbesprekingen te zijn geweest, waardoor zij op de hoogte waren van de inhoud van het trajectplan. Daartegenover staat wel dat zij niet de indruk hadden dat hun mening er toe doet. Hoewel enkelen wel de kans aangrepen om over het plan in gesprek te gaan, hielden in hun beleving de hulpverleners voet bij stuk, en stonden niet open voor mogelijke aanpassingen of veranderingen. Volgens de jongeren en systeem was in het opstellen van het trajectplan vooral de rol en aanbevelingen van de ketenpartners doorslaggevend. Sommigen geven echter ook aan dat dit wat hen betreft geen probleem was, omdat ze het eens waren met het plan. In Nijmegen blijkt dat de jongeren de autonomie als werkzaam bestandsdeel ervaren. Door de gelimiteerde controle tijdens de dagbesteding (in het geval er geen Nimy bandje werd gedragen) en de (keuze)vrijheid die hen toebedeeld werd, ervoeren de jongeren hun eigen aandeel in het resocialisatieproces als groter, en hadden zij het idee meer invloed uit te kunnen oefenen op het gehele proces.

Ik ben bij alle trajectberaden aanwezig geweest, maar ik heb niet gediscussieerd met mensen. Ik zat redelijk met iedereen op een lijn. Ik was gewoon tevreden met alles wat er gezegd werd. Het was gewoon vooral een realistisch plan.

Jongere

De jongeren en systeem in Nijmegen gaven aan dat veel verschillende partijen betrokken waren bij het opstellen van het trajectplan. Dit gaf hen enerzijds een goed gevoel, doordat zij het idee hadden dat een aantal van deze partijen ook echt betrokken was bij de jongeren, en het beste met hen voor had. Anderzijds, waren er volgens de jongeren en het systeem partijen die niet of zeer beperkt bij de jongere betrokken waren, die wel inspraak in het trajectplan hadden, zoals de RvdK. Dit werd door hen als onrechtvaardig ervaren en de inbreng van deze partijen werd in twijfel getrokken. De jongeren en het systeem gaven aan intensief contact te hebben met de gedragswetenschapper van de KV. Zij vinden het daarom belangrijk dat die aanwezig is bij het trajectberaad, zodat er door de aanwezige partijen een evenwichtig en eerlijk beeld van de jongeren gevormd kan worden.

Voor mijn gevoel zijn er mensen die ik niet echt goed ken, maar die wel veel dingen over mij bepalen. Dat vind ik af en toe wel lastig. Het is best wel vervelend als mensen die jou niet kennen wel dingen over je zeggen.

Jongere

Bovendien gaven een aantal jongeren en hun systeem aan dat er in de opstartfase onduidelijkheid was over de verdeling in verantwoordelijkheden onder de betrokken partijen. Doordat dit niet goed ingekaderd was, heeft dit geleid tot verwarring over bij wie men moest of kon aankloppen en zorgde

dit voor een gebrek aan slagvaardigheid met betrekking tot het nemen van essentiële beslissingen. Aangezien dit alleen in de eerste interviews naar voren is gekomen, lijkt dit vooral een probleem te zijn geweest in de beginfase. Het systeem gaf aan dat dit uiteindelijk goed is opgepakt door de proeftuin, waardoor er meer duidelijkheid ontstond over de verdeling van verantwoordelijkheden onder de ketenpartners. Dit werd ook door de jongeren als positief aangemerkt. De jongeren gaven aan dat zij goed en veelvuldig contact hebben met de pedagogisch medewerkers van de proeftuin. Die fungeerden als het eerste aanspreekpunt; in principe kwamen de jongeren met elk probleem in eerste instantie bij hen te rade. Indien dit niet afgehandeld kon worden door de pedagogisch medewerker, konden de jongeren terecht bij de gedragswetenschapper. Als er vervolgens andere ketenpartners betrokken dienden te worden, werden deze benaderd. Het feit dat voor de jongeren op elk moment inzichtelijk was bij wie zij terecht konden en wat de vervolgstappen waren in het geval dit nodig was, zorgde bij hen voor rust en duidelijkheid.

2.9.2 Beschermende factoren: jongeren en systeem

Dagbesteding

Jongeren en systeem zijn zeer positief over het feit dat de dagbesteding buiten de KV gedurende het verblijf gecontinueerd dan wel opgestart kon worden, hiermee wordt de kans op detentieschade aanzienlijk beperkt. Het zorgt ervoor dat de jongeren de binding met de maatschappij niet verliezen, het stimuleert de ontwikkeling en het biedt ritme en regelmaat. De jongeren geven aan dat zij dagbesteding als een kans zagen om zichzelf te bewijzen en waren gemotiveerd om op zoek te gaan naar een serieuze invulling hiervan. In Groningen werd in dit kader met de voedselbank samengewerkt, volgens de jongeren die daar vrijwilligerswerk verrichten gaf dit hen de kans om een 'goede burger' te zijn. De jongeren en hun systeem gaven wel aan dat het ontbreken aan zinvolle dagbesteding en activiteiten op de KV wat tot verveling en irritatie kon leiden.

In Amsterdam was het hebben van een dagbesteding een belangrijke indicerende factor voor een plaatsing in de KV. De jongeren gaven dan ook aan dat zij een groot deel van de dag buiten de KV doorbrengen. Het hebben van dagbesteding werd als positief ervaren. De jongeren en hun systeem gaven aan dat dit de mogelijke schade van een vrijheidsbenemende straf beperkte.

*De dingen die ik hier kan doen zijn sowieso beter dan in een jeugdgevangenis.
Hier krijg ik de mogelijkheid om naar school te gaan.*

Jongere

In de gevallen waarin er dagbesteding was opgestart of uitgebreid, gaven de jongeren aan dat zij dit als een kans zagen om zichzelf te bewijzen. Daarnaast werden het ritme en de regelmaat die de dagbesteding bood als positief ervaren. De tijd die overbleef werden de jongeren geacht op de proeftuin door te brengen. De jongeren en hun systeem gaven aan de mogelijkheden op het gebied van dagbesteding en activiteiten op de proeftuin zeer beperkt te vinden, bij gebrek aan een dag- of week vullende dagbesteding leidde dit gebrek aan mogelijkheden bij enkele jongeren tot irritatie en verveling.

In Groningen bracht, net als in Amsterdam, de meerderheid van de jongeren de dag door op werk, stage of school. In tegenstelling tot Amsterdam, was voor plaatsing in de KV in Groningen, aanwezigheid van een dagbesteding geen vereiste. Bij plaatsing in de proeftuin werd, in samenspraak met de jongere, door de KV een passende dagbesteding gezocht. De begeleiding die werd geboden bij het zoeken en vinden van een passende dagbesteding werd door zowel de jongeren als het systeem als zeer behulpzaam ervaren. Doordat de importantie van een adequate dagbesteding, zowel tijdens als na het verblijf in de KV, door de medewerkers en hulpverleners werd benadrukt, leidde dit bij de jongeren tot het uitzetten van een serieuze zoektocht naar een passende vorm en

invulling van hun dagbesteding. Tijdens het zoeken naar een passende dagbesteding verrichtten meerdere jongeren tijdelijk vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld bij de lokale voedselbank. Dit werd door de jongeren gezien als een extra kans om hun gedrag te verbeteren, en de werkzaamheden gaven hen het gevoel een 'goede burger' te zijn. Daarnaast kwamen de jongeren dagelijks buiten voor het gezamenlijk met de pedagogisch medewerkers doen van boodschappen en tijdens rookpauzes. De mogelijkheid om samen boodschappen te doen met de pedagogisch medewerkers werd door de jongeren ook als positief ervaren. De structuur van de dagbesteding buiten de proeftuin werd door jongeren en systeem als positief ervaren. Volgens hen hielp het de jongeren een ritme op te doen, waar zij na uitstroom uit de KV profijt van hadden. Eén van de jongeren gaf aan dat hij hoopte dat de bij hem ingezette dagbesteding na uitstroom gecontinueerd kon worden. Daarentegen gaven de jongeren, net als in Amsterdam, aan dat er op de KV zelf weinig te doen was waardoor zij zich regelmatig verveelden.

Hij was gestopt met school en vanuit vervelling is eigenlijk het probleem ontstaan. Het is goed dat hij op de KV dagbesteding heeft, dat hij inziet van 'joh ik moet'. Zeker ook in de structuur, voor hemzelf.

Systeem

In Nijmegen bestond de dagbesteding eveneens hoofdzakelijk uit school, werk en stage. Daarnaast werden de jongeren actief aangemoedigd te sporten en was dit zowel binnen (in de Hunnerberg) als buiten de proeftuin mogelijk. De jongeren en systeem gaven aan dat de mogelijkheid tot het continueren, dan wel opstarten van een dagbesteding de jongeren ontwikkelingsmogelijkheden bood.

Het is heel fijn dat ik hier gewoon kan werken; dan kan je echt aan jezelf werken. Ik heb een uitdagende baan. Het is goed voor mijn ontwikkeling.

Jongere

Over de dagbesteding die was ingezet gaven de jongeren aan dat deze goed aansloot bij de persoonlijke behoeften. Door de jongeren werd dit gewaardeerd en gezien als kans om aan zichzelf te werken, wat ook door het systeem als meerwaarde werd beschouwd. De dagbesteding werd tevens als een goede manier voor de uitstromende PIJ'ers gezien om de overgang van een gesloten naar een open setting te vergemakkelijken.

Ik ben van mening dat het verblijf op de KV mij beter helpt om naar buiten te werken, dan dat in de JJI mogelijk zou zijn. Op de KV kan ik zaken makkelijker regelen, qua papierzaken en zoeken naar werk.

Jongere

In de beginfase van de proeftuin in Nijmegen was er, volgens de jongeren en het systeem, onduidelijkheid voor de jongeren die geen dagbesteding hadden op het moment van plaatsing. Het was onduidelijk welke stappen ondernomen dienden te worden om een vorm van dagbesteding te realiseren en welke medewerker hiervoor verantwoordelijk was. Deze problemen leken later tijdens de proeftuin periode grotendeels opgelost te zijn; de jongeren gaven aan dat de KV nu de juiste mogelijkheden bood om een adequate en passende dagbesteding te vinden. Tot slot, kwam ook in Nijmegen naar voren dat op de KV verveling een veel voorkomend fenomeen was.

Contact tussen jongeren en ouders/verzorgers

De manier waarop het contact tussen de jongeren hun systeem georganiseerd was zorgde ervoor dat de jongeren het contact met hun ouders/verzorgers niet hebben verloren en heeft in enkele gevallen zelfs geleid tot een verbetering van dit contact. Het bezoek vond laagdrempelig en frequent plaats, wat als groot voordeel ten opzichte van de JJI werd gezien. Ouders/verzorgers werden uitgenodigd om op de KV te koken, wat door hen als een werkzame manier bestempeld werd om betrokken te blijven en een indruk te krijgen van de KV. Verder waren de jongeren positief over de mogelijkheid om ook tijdens het verlof hun ouders/verzorgers te zien. Hierdoor blijven ze goed betrokken bij hun familie, wat de overgang bij terugkeer volgens de jongeren kleiner maakt.

In de interviews met de jongeren en het systeem is tevens uitgevraagd hoe het contact tussen hen verliep sinds de plaatsing in de KV. Het contact met het systeem werd, door de jongeren, op elke locatie als positief ervaren; de manier waarop het was georganiseerd heeft ervoor gezorgd dat jongeren het contact met hun ouders niet hebben verloren en dat ze goed op de hoogte bleven van de situatie thuis. Dit heeft in een enkel geval zelfs geleid tot een verbetering van het contact tussen de jongere en diens ouders/verzorgers ten opzichte van voor de plaatsing.

Wij, als ouders, zijn de afgelopen jaren een heleboel dingen gaan doen als het gaat om controleren en begeleiden. Eigenlijk kwamen wij een beetje steeds meer in een begeleiders- of hulpverlenersrol terecht. En niet meer als ouder maar meer als hulpverlener. En nu het feit dat dat nu overgenomen wordt, is wel heel fijn. Wij kunnen gewoon weer vader en moeder en zoon zijn zeg maar. Dus dat is heel goed.

Systeem

Het contact tussen de jongeren en hun systeem verliep tijdens bezoek of verlof, of telefonisch. Het bezoek werd op elke locatie als een duidelijk werkzaam bestandsdeel van de proeftuin ervaren. Op alle drie de locaties gaven de jongeren en hun systeem aan dat er meerdere keren per week de gelegenheid was voor bezoek van het systeem aan de jongeren. In Amsterdam gaven de jongeren aan tot maximaal drie keer per week bezoek te mogen ontvangen van directe familie. In Groningen en Nijmegen waren, volgens de jongeren, aan het bezoek geen restricties verbonden. In Groningen dienden de afspraken omtrent het bezoek wel duidelijk ingepland en gecommuniceerd te worden met de medewerkers. In Nijmegen zijn de medewerkers hierin, volgens de jongeren, vrij soepel. Het bezoek vond op elke locatie plaats in de gemeenschappelijke ruimte van de proeftuin, wat als positief werd ervaren door het systeem. In de KV was er volgens het systeem voldoende ruimte voor privacy, zonder dat men zich afgeschermd, afgesloten en/of bekeken voelde. In Amsterdam gaf het systeem aan dat zij het fijn vonden dat zij een aantal keer uitgenodigd waren om te komen koken. Dit werd door hen als een positieve manier ervaren om betrokken te blijven bij de jongeren en een indruk te krijgen van de proeftuin. Opvallend was wel dat in Amsterdam uit de systeeminterviews bleek dat de hygiëne een aandachtspunt was. Meerdere respondenten hebben aangegeven dat zij zich hieraan stoorden bij het bezoek aan de proeftuin. Naast de hygiëne in de gemeenschappelijke ruimten werd het hebben van de wc in het midden van de eigen kamer als onvoldoende hygiënisch ervaren. In Groningen waren de jongeren en het systeem ook positief over de bezoek mogelijkheden, maar werd wel als knelpunt aangemerkt dat de KV slecht bereikbaar was met het openbaar vervoer. In Nijmegen gaf het systeem aan dat zij het bezoek als prettiger ervoeren dan in een JJI, doordat zij tijdens het bezoek door minder gesloten deuren en niet door metaaldetectoren hoefden. Verder was bezoek niet beperkt tot directe familie, maar kon ook de partner op bezoek komen. Deze flexibiliteit werd door de jongeren en het systeem als positief ervaren.

Op bezoek gaan in de JJI vond ik echt verschrikkelijk. Het leek wel alsof ik zelf in beperking was gezet. Het was voor ons echt een opluchting dat hij naar de KV ging en er voor ons ook meer vrijheid was om hem te kunnen ondersteunen.

Systeem

Wat het telefonisch contact betreft mochten jongeren in Amsterdam maximaal drie keer per week telefoneren met het systeem. Het systeem was vrij de jongeren te bellen wanneer zij wilden. Dit telefonisch contact werd als belangrijk ervaren. In de proeftuinen in Groningen en Nijmegen waren er geen beperkingen in het telefonisch contact met het systeem. In principe mochten zij elke dag bellen en gebeld worden. Tot slot bestond de mogelijkheid tot verlof om het systeem te bezoeken. Op alle locaties waren de jongeren positief over de mogelijkheid om het systeem te zien en te spreken buiten de gesloten setting van de KV. Dit zou volgens hen leiden tot het betrokken blijven bij het systeem en de familie, waardoor de overgang bij terugkeer kleiner wordt. Volgens jongeren en systeem werd op individueel niveau bepaald of, hoe lang en hoe frequent verlof toegezegd werd en of jongeren tijdens het verlof begeleid werden. Door het feit dat verlof verdiend kon worden, en dus ook ontnomen kon worden, leidde dit volgens de jongeren tot het duidelijk maken en naleven van afspraken, zowel tijdens als buiten het verlof.

Ligging KV: jongeren en systeem

De lokale ligging van de KV in of bij een woonwijk werd door de jongeren en systeem als een belangrijk werkzaam element aangemerkt. Deze ligging zorgde ervoor dat de jongeren deel uit bleven maken van de maatschappij en de binding hiermee niet verloren. De ouders vinden het verder werkzaam dat de jongeren hierdoor rekening leren houden met hun omgeving. De jongeren gaven aan dat zij het belangrijk vinden rekening met de buurt te houden; als er wel klachten zijn vinden zij het fijn om direct te worden aangesproken.

In de interviews met de jongeren en systeem is bevraagd hoe zij tegen de ligging van de KV aankeken. Hoewel de KV in Groningen en Nijmegen op het terrein van de JJI of jeugdzorg plus gelegen was, bevonden ook deze KV's zich relatief dichtbij een woonwijk. Het feit dat de KV gelokaliseerd was in of bij een woonwijk werd op alle locaties benoemd als positief; dit zou ervoor zorgen dat de jongeren dichter bij de samenleving (bleven) staan en er daardoor meer deel van bleven uitmaken. Op alle locaties gaven de jongeren aan het contact met de buurt als positief te ervaren; zij hadden niet het idee dat zij op weerstand stuitten vanuit de buurtbewoners. De jongeren gaven aan dat zij door de plaatsing van de KV middenin een woonwijk beter rekening leerden houden met hun omgeving.

Zo leren ze ook om te gaan met de buurtbewoners. Denk aan overlast, aan andere dingen.

Systeem

In de eerste maanden bleek er in Groningen één klacht te zijn geweest vanuit de buurt omdat de jongeren op een bepaalde plek stonden te roken. De jongeren gaven aan de klacht serieus te nemen wat tot aanpassing van het gedrag heeft geleid. De jongeren hadden echter liever gezien dat zij direct waren aangesproken, in plaats van dat het contact via de KV verliep. De jongeren gaven aan dat doordat de klacht direct bij de KV werd ingediend, zij het idee hebben dat er vanuit de buurtbewoners een terughoudendheid bestond om contact te leggen met de jongeren en hen aan te spreken. In de latere interviews bleek dat de jongeren buiten op hun hoede waren uit angst overlast te veroorzaken en omdat ze de woonwijk niet tot last wilden zijn.

2.9.3 Leefklimaat: jongeren en systeem

Sfeer en onderlinge relaties

Het feit dat de jongeren de sfeer op de KV als prettig ervaren verlaagt de drang om zich te willen onttrekken. Jongeren en systeem waren over het algemeen te spreken over de begeleiding vanuit de medewerkers op de KV. In Amsterdam vonden de jongeren het prettig om te merken dat de pedagogisch medewerkers echt geïnteresseerd in hen waren en dat ze hun best deden de begeleiding zo mogelijk te laten aansluiten op de specifieke hulpbehoefte van de jongeren. Jongeren en systeem ervoeren in Groningen een hoge mate van deskundigheid vanuit de medewerkers wat hen rust gaf. In Nijmegen werd het prettig ervaren dat medewerkers vooral dachten in mogelijkheden in plaats van onmogelijkheden. Tegelijkertijd leek er op alle locaties soms nog enig wantrouwen te bestaan. De kwaliteit van de relatie tussen de jongeren onderling was sterk afhankelijk van de groepssamenstelling, maar werd over het algemeen als positief bestempeld. Jongeren voelden zich vrij om elkaar aan te spreken en dit leidde vaak ook tot aanpassing van het gedrag. Ondanks dat sommige ouders/verzorgers zich zorgen maakten over onderlinge negatieve beïnvloeding, werd er ook door hen over het algemeen gesproken over een goede omgang tussen de jongeren.

Bij alle locaties werd door de jongeren en het systeem een goede sfeer omschreven. Hoewel opgemerkt werd dat dit erg onderhevig was aan de samenstelling van de groep jongeren, gaf de meerderheid van de geïnterviewden aan de sfeer als positief te ervaren. Opstootjes of ruzies werden vaak onderling uitgesproken en opgelost, zonder dat dit tot escalaties leidde. Deze sfeer droeg er volgens de jongeren en het systeem aan bij dat jongeren minder snel het idee hadden zich te willen onttrekken: door een goede sfeer is de drang om te ontsnappen kleiner.

In Amsterdam spraken zowel de jongeren als het systeem over een goede relatie tussen de jongeren en medewerkers, wat als positief punt werd aangekaart. Zij waren positief over de begeleiding van de pedagogisch medewerkers die op de KV geboden werd. De KV doet volgens hen duidelijk haar best de hulpverlening zo veel mogelijk te laten aansluiten op de hulpbehoefte van de jongere. Volgens de jongeren waren de pedagogisch medewerkers goed op de hoogte van en bovenal geïnteresseerd in hen. Ondanks dat de relatie tussen de pedagogisch medewerkers en de jongeren over het algemeen als goed werd omschreven, gaven sommige jongeren aan dat deze alsnog enigszins gekenmerkt werd door wantrouwen.

Ik vertel niks aan hun. Nee hoor, nee. Waarom wel? Is niet nodig.

Jongere

De relatie tussen de jongeren onderling werd tevens als goed omschreven; conflicten bleken zonder tussenkomst van de pedagogisch medewerkers of medewerkers uitgesproken te worden. Deze goede relatie was bevorderlijk voor de sfeer. Hoewel de sfeer in de KV over het algemeen als goed werd beschouwd, vond het systeem het in Amsterdam lastig hun kind in de KV te zien. Doordat de jongeren continu in aanraking kwamen met andere jongeren kon dit volgens een enkel systeemlid niet alleen leiden tot kruisbestuiving van positieve ervaringen en gedachten, maar ook van negatieve ideeën en criminele handelingen. Hier moest volgens het systeem goed op gelet worden, waarbij één systeemlid in twijfel trok hoeveel medewerkers daadwerkelijk mee krijgen van de gesprekken tussen de jongeren op de proeftuin. Desondanks sprak het systeem van een goede omgang tussen de jongeren welke over het algemeen bevorderend werkte voor de resocialisatie.

Ik denk dat er wel toezicht is, maar ze praten tegenwoordig veel straattaal, dus wat begrijp je daarvan? Ik begrijp er zelf niks van.

Systeem

In Groningen werd, door zowel de jongeren als systeem, de relatie tussen de jongeren en de medewerkers en de begeleiding in de proeftuin als goed omschreven. De deskundigheid van zowel de werknemers van de proeftuin als van andere betrokkenen, werd tijdens de interviews veelvuldig benadrukt en dit bracht zowel de jongeren als het systeem een gevoel van rust. Doordat de jongeren persoonlijk bij de hulpverlening werden betrokken, hadden zij ook vertrouwen in de hulpverleners.

Het liefst wil ik gewoon mijn straf uitzitten en klaar zijn met al die hulpverlening. Ik heb in mijn verleden heel veel hulpverlening gehad, te veel, wat niet heeft geholpen. Ik vertrouw niemand meer en daardoor heb ik het gewoon moeilijk. De begeleiding op de KV is wel anders. Het is ook wel beter vind ik, omdat ze hier echt met je aan het werk gaan. Ze zijn hier meer persoonlijk bij je betrokken.

Jongere

De relatie tussen de jongeren onderling werd tevens als goed omschreven. De jongeren merkten op dat de onderlinge relaties sterk afhankelijk zijn van de groepssamenstelling, maar dat in geval van een niet passende jongere hier snel op werd geanticipeerd door middel van het aanspreken van de jongere (zowel door andere jongeren als door de pedagogisch medewerkers) en, indien nodig, uitplaatsing naar de JJI. Tot slot werd in Groningen door de jongeren opgemerkt dat zij de periodes van lage bezetting als negatief ervoeren; zij hadden hierdoor weinig aanspraak met andere jongeren en zij hadden het idee te intensief gevolgd te worden door de pedagogisch medewerkers. Indien er wel sprake was van deze aanspraak tussen jongeren kon dit volgens hen leiden tot positieve effecten, omdat jongeren elkaar ook onderling konden aanspreken op ongewenst gedrag, zonder dat daar noodzakelijk medewerkers bij betrokken waren.

De jongeren in Nijmegen gaven aan dat zij het fijn vonden dat de medewerkers met de jongeren mee dachten. Hierin werd vooral gewaardeerd dat de medewerkers keken naar wat er mogelijk was binnen het gegeven kader, in tegenstelling tot wat hen hier mogelijk in zou beperken: denken in mogelijkheden in plaats van onmogelijkheden. Tegelijkertijd gaf een aantal jongeren aan dat zij het contact met de pedagogisch medewerkers als moeizaam ervoeren. Sommige jongeren gaven aan gefrustreerd te zijn over de werkwijze van sommige medewerkers die als stug en inflexibel werd ervaren. Daarnaast gaven jongeren aan wantrouwend tegenover de medewerkers te staan omdat zij het idee hadden dat ze continu geobserveerd werden. De jongeren gaven aan ervan uit te gaan dat 'alles wat je zegt tegen je gebruikt kan worden'. Het systeem gaf daarentegen aan het contact met de medewerkers als goed en prettig te ervaren. Het systeem was verder positief over de vele mogelijkheden voor overleg. Wat de onderlinge relaties tussen de jongeren betreft, gaven de jongeren aan dat er relatief weinig contact was tussen de jongeren, doordat veel jongeren door dagbesteding of meerdaags verlof vaak buiten de deur waren. De onderlinge relaties tussen de jongeren werden wel als goed en positief bestempeld. Bij gedrag dat als negatief ervaren werd, voelde eenieder zich vrij hiervan wat te zeggen, wat in de regel ook tot aanpassingen van het gedrag leidde.

Beveiligingsmaatregelen en incidenten

Doordat de KV, ten opzichte van een JJI, een lager niveau van beveiliging bood, hadden de jongeren het gevoel dat hen de zelfbeschikking niet werd afgenomen. Doordat hen op deze manier vertrouwen werd gegeven namen zij ook meer eigen verantwoordelijkheid en waren minder snel geneigd zich te onttrekken. De regels en consequenties van het overtreden van deze regels werden als logisch en normaal gezien. Wel werd het door de jongeren als groot knelpunt aangemerkt als regels onduidelijk waren en inconsistent, afhankelijk van medewerkers, werden toegepast. Voorts werd het gaven jongeren aan dat ze het nuttig vonden als aan een overtreding een duidelijke consequentie gekoppeld werd; volgens de jongeren werkte dit voldoende afschrikkend ter voorkoming van toekomstig regel overtredend gedrag. Het is tevens van belang dat pedagogisch medewerkers waakzaam zijn dat zij, wanneer de werkdruk toeneemt, niet vervallen in rigiditeit. Tot slot werd de discrepantie tussen de relatieve vrijheden gedurende het verlof, ten opzichte van de beveiligingsmaatregelen in de KV (zoals inname van de mobiele telefoon of begeleiding tijdens een rookmoment), als verwarrend ervaren.

De jongeren en hun systeem zijn bevraagd over hun ervaringen met de beveiligingsmaatregelen, incidenten en sancties. Op de alle drie de KV's werd het lage niveau van beveiliging gewaardeerd. Dit gaf de jongeren het gevoel dat men vertrouwen had in hen; ondanks dat ze wisten dat ze iets fout hadden gedaan, werd hen de zelfbeschikking niet afgenomen. Doordat hen het vertrouwen werd gegeven, konden ze meer eigen verantwoordelijkheid nemen. Dit werd geïllustreerd doordat de jongeren aangaven dat er mogelijkheden waren om je te onttrekken, maar dat ze dit bewust niet deden omdat zij het als een echte kans ervoeren en wisten wat er op het spel stond.

Ze hebben denk ik ook wel gezien dat ik best wel serieus ben en ik dit echt als een kans zie. Als je het niet als een kans ziet, als je toch niks wilt doen en toch niks wilt veranderen en naar buiten wilt komen naar de maatschappij, dan vind ik persoonlijk dat je hier niet zoveel hebt te zoeken.

Jongere

Als je wilt weglopen, kan je weglopen. Maar ja, wat heb je daar aan?

Jongere

In alle KV's was het duidelijk dat er regels waren, wat als 'logisch' en 'normaal' werd gezien. De kennis over deze regels varieerde echter per locatie en de looptijd van de proeftuin.

Amsterdam

Gedurende de eerste maanden waren de regels in de KV in Amsterdam duidelijk onder de jongeren. Hoewel de regels duidelijk waren, gaven de jongeren aan dat de huisregels niet duidelijk nageleefd en inconsequent toegepast werden, afhankelijk van de medewerker. Dit leidde onder de jongeren tot frustratie doordat zij niet altijd wisten waar zij aan toe waren. In de laatste maanden bleken de regels niet expliciet meer duidelijk te zijn bij de jongeren. Volgens hen moest men zich aan de 'normale omgangsvormen' houden, maar expliciete regels waren bij hen onbekend. Deze omgangsregels zijn volgens hen niet meer dan normaal en gepast binnen de setting van de KV. De regels die bij de jongeren bekend waren, behelsden vooral een aantal verboden (bijvoorbeeld het verbod op het hebben van een telefoon in de KV en op het eten op de kamer). De discrepantie tussen overdag buiten, en 's avonds binnen werd hierdoor volgens hen groot en vreemd. Wanneer zij naar de dagbesteding gingen, beschikten zij namelijk wel over hun mobiele telefoon, maar bij terugkomst mochten deze niet mee op de kamer. Hoewel de regels niet altijd volledig expliciet waren, waren de gevolgen van overtreding wel duidelijk en bekend. Bij lichte overtredingen van regels volgde een waarschuwing, bij ernstige overtredingen en bij incidenten werd een opzet van 'twee keer geel is rood' gehanteerd. Deze gele kaarten vervielen na een week tijd. Deze opzet werd, door zowel de jongeren als het systeem, tegelijkertijd als eerlijk, maar ook als te soepel ervaren. Aan de ene kant

werd het recht op het maken van een fout gewaardeerd, maar aan de andere kant twijfelden de jongeren aan dit systeem door het te snel vervallen van gele kaarten. Daarnaast werd het uitdelen van een gele kaart als weinig nuttig ervaren doordat dit niet per definitie gepaard ging met een passende straf. De jongeren gaven aan dat er aan een kaart ook een gepaste straf vast diende te zitten, die verband hield met de overtreding, zodat dit een afschrikkende werking had ten opzichte van het opnieuw plegen van een overtreding.

Als ik een gele kaart krijg, dan wacht ik gewoon een week. Daarna kan je weer doen wat je wilt.
Jongere

Groningen

In Groningen gaven de jongeren aan dat de regels duidelijk waren, er een duidelijke gemeenschappelijke lijn getrokken werd door de verschillende medewerkers en de regels consequent gehandhaafd werden. Bij het introduceren van nieuwe regels of het aanpassen van bestaande regels gingen medewerkers in gesprek met de jongeren. Ongeacht of er met de reactie van de jongeren op deze aanpassingen rekening werd gehouden, gaven de jongeren aan het te waarderen dat zij überhaupt in de gespreksvoering betrokken werden. Net als in Amsterdam was het voor de jongeren niet toegestaan de mobiele telefoon mee te nemen op de eigen kamer, deze werden bij binnenkomst in een kluis gelegd. Het feit dat de mobiele telefoon niet was toegestaan wordt door de jongeren in de interviews benoemd, maar hierover worden geen expliciete bezwaren aangemerkt. Door de jongeren werd de urine controle als regelmatig terugkerend onderdeel van het verblijf in de proeftuin genoemd. Hoewel zij aangaven deze controle irritant te vinden, gaven zij dat dit wel rechtvaardig en terecht is.

Vergelijkbaar met Amsterdam werd op de proeftuin in Groningen in de eerste periode van de proeftuin ook met gele en rode kaarten gewerkt. De gele kaarten bleven hier echter zes weken staan. Maar er was wel enige flexibiliteit; in uiterste gevallen werd een derde gele kaart uitgedeeld. Tegen het einde van de proeftuin periode werd niet meer met deze constructie met kaarten gewerkt, maar met groene, gele en rode zones (zie §2.5). In interviews met de jongeren en systeem kwam deze wijziging niet naar voren. Gele kaarten werden volgens de jongeren in het geval van relatief ernstige overtredingen, zoals middelengebruik of bezit van contrabande, gegeven. Bij relatief lichte overtredingen, zoals het te laat terugkomen van de dagbesteding, werden waarschuwingen gegeven. De jongeren gaven aan dat bij het uitdelen van de gele kaarten wel beter rekening gehouden mocht worden met de (persoonlijke) omstandigheden. Aan waarschuwingen en gele kaarten waren gesprekken met de pedagogisch medewerkers verbonden. Dit systeem van waarschuwingen, gele kaarten en gesprekken werd door de jongeren als rechtvaardig ervaren. Volgens hen was een fout mogelijk, maar was er ook een grens. Door het vervallen van gele kaarten na zes weken werd dit volgens hen goed ondervangen. Hoewel de gevolgen van het overtreden van afspraken en incidenten bekend waren onder de jongeren, waren deze bij het systeem niet volledig duidelijk. Zij gaven meermaals te kennen dat zij niet op de hoogte waren van mogelijke gevolgen van overtredingen en niet wisten wat er zou gebeuren in het geval van norm overschrijdend gedrag.

Tot slot gaven de jongeren, net als in Amsterdam, aan dat er een sterke discrepantie was tussen de regels en beperkingen op de KV en de bewegingsruimte en de relatieve vrijheden tijdens de dagbesteding buiten de KV. De jongeren gaven aan dit vreemd te vinden. Voorzorgsmaatregelen, welke onttrekking zouden moeten voorkomen (variërend van meelopen tijdens een rookmoment tot gesloten binnen- of buitendeuren), werden door de jongeren als overbodig bevonden; als een jongere zich zou willen onttrekken, had hij daar, volgens de jongeren, namelijk gedurende de dag voldoende gelegenheid en mogelijkheid toe.

Als we naar dagbesteding gaan, gaan we zelf weg met de fiets. Op de KV blijft vervolgens iemand de hele tijd bij je ook als je even buiten een sigaretje wilt roken. Dan hebben ze niet het vertrouwen in je dat je alleen kunt gaan. Terwijl als we weg zouden willen gaan, hadden we dat allang gedaan. Teveel vrijheid en dan opeens weer teveel regels.

Jongere

Nijmegen

Na het overtreden van regels wordt in Nijmegen net als op de andere KV's de opzet 'twee keer geel is rood' gehanteerd. Deze gele kaarten gingen altijd gepaard met een gesprek, en vervielen na zes weken. Dit werd als duidelijk werkzaam bestandsdeel gezien door de jongeren en het systeem omdat dit zorgde voor het duidelijk naleven van de regels, maar daarnaast ook voor enige coulance. Onder de jongeren in de proeftuin in Nijmegen bestond echter onduidelijkheid over de regels; geen van de geïnterviewde jongeren kon duidelijk regels opnoemen. Zij gaven echter wel te kennen dat van hen werd verwacht dat zij zich 'normaal' gedragen en dat opstootjes en ruzies uit den boze zijn. De jongeren gaven aan dat de regels afhankelijk van de medewerker werden toegepast en dat afspraken tussen verschillende jongeren en medewerkers niet goed werden doorgegeven aan andere medewerkers. De jongeren gaven aan dat er hierdoor onduidelijkheid was over de regels wat tot frustratie leidde. De jongeren gaven aan dat deze frustratie werd versterkt doordat zij zich niet gehoord voelden; de jongeren gaven aan dat wanneer zij dit aanklaagden er naar hun mening weinig mee werd gedaan. In de eerste maanden werd door de jongeren opgemerkt dat de medewerkers langzaam vervielen in de gebruiken en de regels van de reguliere JJI. Als gevolg van een hogere instroom werden regels volgens hen meer rigide en werd teruggegrepen naar bekende handvatten uit de JJI. In de laatste maanden bleek dit verval naar oude regels en gebruiken niet meer aan de orde te zijn geweest.

2.9.4 Bewegingsruimte buiten de KV: jongeren en systeem

De vrijheden die gepaard gaan met de bewegingsruimte buiten de KV bevorderen het verantwoordelijkheidsgevoel en de zelfstandigheid van de jongeren. Het verlov werd door de jongeren gezien als een kans om zichzelf te bewijzen en te werken aan de resocialisatie na uitstroom. Tegelijkertijd kwamen er ook enkele geluiden vanuit het systeem naar voren dat je hiermee het risico loopt dat jongeren een beperkt schuldbesef hebben. Het is in dit kader van belang dat de verloven gekoppeld zijn aan de leerdoelen van de jongeren binnen het traject. Voorts is het van belang dat het verlov van te voren goed wordt ingepland en achteraf geëvalueerd wordt. Volgens jongeren en systeem is dit bevorderend voor de planningsvaardigheden. Hierbij is het wel van belang dat het de verloven niet met te veel papierwerk gepaard gaan en dat aanpassingen in het verlovplan snel kunnen worden doorgevoerd. Tot slot werd in Nijmegen het Nymi-bandje, een vorm van elektronische controle dat tijdens het verlov kon worden ingezet, (zie §2.6.1) door de jongeren als negatief ervaren. De toewijzing van Nymi-bandje werd in twijfel getrokken omdat er geen tussenkomst van een rechter was, zoals bij de enkelband het geval is. Het is voor de jongeren van belang dat het doel van de toewijzing helder is.

De vrijheden die gepaard gaan met de bewegingsruimte zorgden volgens de jongeren en hun systeem voor verantwoordelijkheidsgevoel en zelfstandigheid bij de jongeren. Door het feit dat de jongeren dagbesteding onder begeleiding van de KV uitvoerden, kregen ze de kans om de benodigde eigenschappen te ontwikkelen. Dit werd door deze respondenten als duidelijk voordeel gezien van een plaatsing in de proeftuin, ten opzichte van een plaatsing in een reguliere JJI. Tegelijkertijd kwam in enkele interviews naar voren dat dit ook een keerzijde zou kunnen hebben doordat de jongeren door deze vrijheden een beperkt schuldbesef zouden kennen. Doordat zij overdag zich redelijk ongecontroleerd buiten konden begeven zou de proeftuin mogelijk niet leiden tot aanpassingen in het gedrag.

In Groningen gaven zowel de jongeren als hun systeem aan dat er duidelijke doelen verbonden moesten zijn aan een verlof: of dit nu het opstarten van een dagbesteding is of bezoek aan de ouders in het kader van re-integratie, er moest volgens de jongeren en hun systeem meer achter zitten dan puur weg zijn van de KV. Indien er geen sprake was van een duidelijk doel, zou dit mogelijk kunnen leiden tot een beperkt verantwoordelijkheidsgevoel en een grotere kans tot onttrekking. Het systeem gaf aan dat het verlof verdiend moest worden en dat dit tijdens het verblijf in de proeftuin toegekend zou moeten worden op individueel niveau en op basis van verdienste. De jongeren gaven aan dat verlof slechts toegekend moest worden als het aansloot bij de leerdoelen of persoonlijke omstandigheden. Tegelijkertijd gaven ze aan dat een verlof hierdoor ook beladen kon zijn. Door zowel de jongeren als het systeem werden de verloven als kans gezien om zichzelf te bewijzen en te werken aan de resocialisatie na uitstroom. Het plannen van verloven en het schrijven van verlofplannen werkte volgens de jongeren goed om te voorkomen dat men in ongewenste situaties terecht kwam en ging volgens hen ongewenst gedrag tegen.

Meestal moet het verlof echt gekoppeld zijn aan een leerdoel. Bijvoorbeeld meer contact met je ouders. Dat is ook één van mijn leerdoelen, meer praten met mijn ouders. Maar soms tijdens het verlof denk ik opeens, ja, dan voel ik mij niet echt thuis.

Jongere

In Nijmegen moesten jongeren, was hun ervaring, elke keer dat ze de KV verlieten, een verlofverslag schrijven en diende het verlof ver vooraf ingepland te zijn. Door de geringe flexibiliteit hierin voelden de jongeren zich beperkt in de mogelijkheden tot zelfontplooiing. Hoewel de jongeren inzagen dat het plannen van afspraken een positief effect kon hebben, werd het schrijven van de verlofinvulling en verslagen achteraf unaniem als belemmerend ervaren. De frustratie draaide vooral om de (lange) tijd waarmee men hier mee bezig was.

Ik ben twee dagen per week vrij die ik grotendeels spendeer aan mijn verlofplanning en verlofverslagen. Dat neemt veel tijd in beslag dus ik heb niet echt profijt van mijn vrije dagen.

Jongere

Tevens werd het feit dat iedere beweging buiten de KV, hoe kort ook, vooraf ingepland diende te worden door de jongeren als zeer frustrerend ervaren. Voorts gaven jongeren aan dat er weinig ruimte was voor wijzigingen in de verlofplanning en dat het soms erg lang duurde voordat aanpassingen in de aard, duur of periode van het verlof werden doorgevoerd. Dit werd door hen als 'beperkend' en 'irritant' beschouwd omdat zij niet altijd vooraf wisten wat de plannen precies zouden zijn. Daarnaast gaven de jongeren aan dat de onderlinge communicatie tussen de medewerkers op de afdeling niet optimaal verliep. Wijzigingen in het programma van een jongere werden hierdoor nog moeizamer en stroever verwerkt. Het systeem gaf aan dezelfde knelpunten te ervaren, maar gaf tegelijkertijd aan dat door de traagheid van de processen jongeren goed van te voren moeten bedenken wat ze wilden doen en hierdoor beter leerden plannen. Tevens gaf het systeem aan dat het feit dat vooraf al vaststond wat de plannen waren onverwachte situaties hielp te voorkomen.

Nymi-bandje

Door de jongeren en het systeem werd het Nymi-bandje als negatief ervaren. Zij gaven aan dat het Nymi-bandje veel beperkingen kende, zowel op technisch als op gevoelsmatig gebied. De jongeren gaven aan het Nymi-bandje als een soort enkelband te beschouwen, waar een grote, onhandige telefoon aan verbonden zit. De jongeren gaven aan dat de verbinding tussen het bandje en de telefoon vaak stoorde, waardoor zij gebeld en dus gestoord werden tijdens de dagbesteding, ook op momenten waarop dit helemaal niet uit kwam. Hierdoor gaven de jongeren aan zich onterecht geschonden te voelen in hun privacy. Volgens de jongeren werd het Nymi-bandje aan hen 'verkoch' als vervanger voor andere manieren van controleren tijdens verlof (bijvoorbeeld telefonisch contact

opnemen met de werkplek). De jongeren gaven echter aan dat in de praktijk het Nymi bandje vaak als toevoeging, in plaats van vervanging, werd gebruikt. Tevens werd de toewijzing van het Nymi-bandje in twijfel getrokken doordat bij een enkelband tussenkomst van een rechter nodig is, en bij het Nymi-bandje niet.

Ik heb gezegd 'ik wil dat Nymi-bandje wel om dan weten jullie waar ik ben en hoeven jullie niet steeds naar mijn werk te bellen.' Dat was akkoord. Maar later werd er gezegd dat ze toch steeds naar mijn werk moesten bellen. Toen voelde ik me wel een beetje in de maling genomen.

Jongere

Tot slot gaven de jongeren die in het begin zijn geïnterviewd aan dat PIJ'ers vanuit de JJI zonder GPS-monitoring met verlof mochten, waardoor zij het gebruik van het Nymi-bandje nog extra in twijfel trokken. De jongeren gaven aan dat de proeftuin volgens hen hierin haar doel voorbij streefde; het is tegenstrijdig dat de jongeren in hun PIJ traject een vervolg stap wordt aangeboden, maar dat zij wel strenger gecontroleerd worden als zij op verlof gaan. Bovendien gaven de jongeren aan dat de PIJ'ers juist al aangetoond hebben vertrouwd te kunnen worden, in tegenstelling tot preventief gehechte jongeren die de KV bij binnenkomst nog niet kent. Jongeren gaven daarom aan eerder de preventief gehechte jongeren te monitoren met een Nymi-bandje dan uitstromende PIJ'ers. Deze knelpunten waren ook bij de proeftuin zelf bekend waarop het beleid is aangepast en het Nymi-bandje niet standaard bij jongeren met een PJ-maatregel, maar meer in het kader van maatwerk werd ingezet. Deze knelpunten kwamen ook in latere interviews dan significant minder naar voren.

Ze kennen de jongeren met een PIJ, ze hebben ons meegemaakt, dus ik snap niet echt waarom ze ons een bandje geven. Kijk een preventief gehechte jongere, die ken je nog niet. Je weet niet wat voor dingen hij buiten doet, dan snap ik dat je zo'n bandje geeft.

Ik heb het gevoel dat ik een of ander proefkonijn ben.

Jongere

Casusanalyse: Groningen

G is een 19-jarige Marokkaanse jongen met een beneden gemiddeld intelligentieniveau. Op zesjarige leeftijd is G naar Nederland gekomen, waar hij sindsdien met zijn ouders, zus (21) en broertjes (17 en 14) woont. In het verleden heeft G tweemaal een HALT straf opgelegd gekregen in verband met winkeldiefstal. Er is geen sprake van een dagbesteding; G volgde een MBO opleiding maar is wegens zijn vele verzuim weggestuurd.

Instream

In december 2016 wordt G in verzekering gesteld wegens verdenking van diefstal in vereniging en inbraak. G wordt voorgeleid aan de RC. G ontkent de verdenkingen. In het kader van het onderzoek (medeverdachten moeten nog gehoord worden) besluit de RC tot een IBS van acht dagen met beperkingen. De RC besluit G, mede door zijn lage intelligentieniveau, volgens het ASR te berechten. Aangezien een IBS met beperkingen niet uitgevoerd kan worden in een KV wordt G in JJI Juvaïd geplaatst. Tijdens de eerste Raadkamerzitting adviseert de RvdK de gevangenhouding niet te schorsen en G over te plaatsen naar de KV/S&D Groningen. Dit advies komt voort uit de inschatting van de RvdK dat het verblijf in de JJI G, door zijn lage intelligentie en lage weerbaarheid, niet ten goede komt. Bovendien acht de RvdK het van belang dat G de kans krijgt dagbesteding op te starten.

Verblijf

G geeft tijdens zijn intake aan dat hij graag weer naar school zou willen en hij bezoekt tijdens zijn verblijf diverse scholen. Hoewel het veel moeite kost, lukt het G een opleiding te vinden waar hij in februari kan instromen. Tot die tijd doet G vrijwilligerswerk bij de Voedselbank, wat is opgestart tijdens zijn verblijf in de KV. Volgens vader is G erg gemotiveerd en geïnspireerd geraakt in en door de pedagogisch medewerkers van de KV. Naast zijn vaste dagbesteding werkt G in de KV aan de hand van een doelenplan, wat onderdeel uitmaakt van zijn integraal trajectplan zorg, aan verschillende domeinen waaronder houding, gedrag, middelengebruik, relaties en het invullen van dagbesteding. Elke avond na het eten werkt hij aan de opdrachten uit het werkboek of maakt hij een planning voor de volgende dag. Om de doelen uit het trajectplan te realiseren wordt er daarnaast met G, zijn ouders en de reclassering, een aantal netwerkbijeenkomsten georganiseerd op de KV, waarbij de huidige stand van zaken besproken en geëvalueerd wordt. Daarnaast wordt er gekeken naar de behoeften voor de toekomst. Tijdens deze netwerkbijeenkomst geeft G een presentatie over de inzichten die hij heeft verworven. Vanuit de KV worden verschillende hulpverleningstrajecten opgestart. Zo heeft G deelgenomen aan Brain4Use voor zijn cannabisverslaving en is een externe GGZ instelling ingeschakeld om zijn weerbaarheid te vergroten. Zijn ouders, die de KV naar eigen zeggen als 'een cadeautje' zien, zijn erg betrokken bij het traject. Zowel G als ouders geven aan dat het contact tussen hen sinds de plaatsing in de KV is verbeterd. G gaat wekelijks op verlof om bij zijn ouders te eten omdat één van zijn doelen is het contact met zijn ouders te verbeteren. Op deze manier kan hij geleerde lessen ook in de praktijk, in zijn eigen omgeving toepassen. G is zelf ook erg positief over zijn verblijf in de KV. Hij kan de ruimte voor overleg en de mogelijkheid tot samenspraak erg waarderen. G heeft het idee dat je binnen de KV echt een kans krijgt om te leren, maar dat je deze wel zelf moet grijpen. Wel zou hij liever wat meer vaste gezichten op de groep zien. Naar zijn mening zijn er veel verschillende medewerkers waardoor het lastig is een band met hen op te bouwen en zich naar hen open te stellen. Daarnaast geeft G aan het verschil in vrijheid die hij overdag krijgt en bij terugkomst op de KV als lastig te ervaren. Hij heeft het gevoel dat er dan opeens heel erg op hem gelet wordt, terwijl hij overdag buiten is en in principe zou kunnen doen wat hij wil.

Uitstroom

Begin februari 2017 wordt G tijdens een Raadkamerzitting geschorst met voorwaarden. Op dit moment heeft G ruim twee maanden in de KV verbleven. Tijdens het eindgesprek komt naar voren dat G hard aan zijn doelen heeft gewerkt en op alle domeinen vooruitgang heeft geboekt. Er zijn nog wel wat stappen te zetten vandaar dat G in behandeling blijft bij zijn behandel van de GGZ instelling en zal G onder toezicht van de reclassering blijven staan. Na vertrek krijgt G vanuit de proeftuin een nazorgtraject vanuit de KV aangeboden voor zijn verslavingsproblematiek, welke bestaat uit wekelijkse gesprekken met een pedagogisch medewerker waar G een goede klik mee had en zijn Brains4Use trainer.

3. Uitstroom

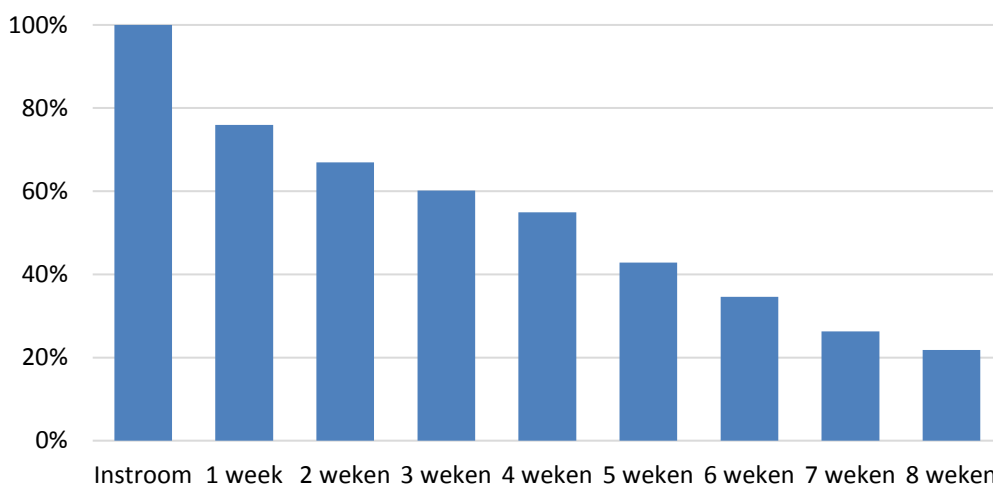
3.1 Verblifsduur

De verblijfsduur van de jongeren in de KV is relatief kort: bijna de helft (45%) is na vier weken uitgestroomd en het grootste deel van de jongeren (78%) is na acht weken uitgestroomd. Drie kwart van de jongeren (76%) stroomde regulier uit: de helft van de jongeren (48%) stroomde uit via een schorsing van de preventieve hechtenis. Meestal (bij 63%) gingen jongeren na uitstroom weer thuis wonen.

Figuur 22 geeft weer binnen hoeveel weken de preventief gehechte jongeren (n=84) zijn uitgestroomd. Na één week is een kwart van de jongeren (24%) uitgestroomd, na vier weken is bijna de helft van de jongeren (45%) uitgestroomd en na acht weken is ruim drie kwart van de jongeren (78%) uitgestroomd. De verblijfsduur van de jongere in de KV is vergelijkbaar met de verblijfsduur van preventief gehechte jongeren in een JJI (Rovers, 2014). In Tabel 41 wordt de route van uitstroom weergegeven. Het grootste deel van de jongeren (76%) stroomde uit via een reguliere weg binnen de rechtsgang, waarvan de meeste jongeren (48% van de totale uitstroom) werden geschorst tijdens een raadkamerzitting. Van het totale aantal uitgestroomde jongeren werd (24%) voortijdig negatief beëindigd, wat resulteerde in een uitplaatsing naar een JJI (of andere gesloten setting). In §2.5.2 wordt uitgebreid ingegaan op de redenen van uitplaatsing.

Figuur 22

Verblifsduur preventief gehechte jongeren KV

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017 (n=84).

Tabel 41

Uitstroom routes

	Amsterdam (n=54)	Groningen (n=26)	Nijmegen (n=17)	Totaal KV (n=97)
	n (%)	n (%)	n (%)	
Uitplaatsing JJI/PI/JeugdzorgPlus	7 (13%)	13 (50%)	3 (18%)	23 (24%)
Reguliere uitstroom	47 (87%)	13 (50%)	14 (82%)	74 (76%)
Onbekend	1 (2%)	-	-	1 (1%)
Geschorst op Raadkamer	37 (69%)	6 (23%)	4 (24%)	47 (48%)
Onmiddellijke Invrijheidsstelling	3 (6%)	4 (15%)	1 (6%)	8 (8%)
Doorplaatsing	3 (6%)	1 (4%)	-	4 (4%)
Veroordeeld zitting met toezicht	3 (6%)	2 (8%)	-	5 (5%)
STP	-	-	4 (24%)	4 (4%)
Einde Detentie	-	-	5 (29%)	5 (5%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2018. Percentages allen berekend ten opzichte van de totale uitstroom. STP = Scholings- en Trainingsprogramma.

Tabel 42 geeft een overzicht van de woonsituatie na uitstroom weer; bijna twee derde van de jongeren (63%) stroomt uit naar de thuissituatie bij de ouders/verzorgers (57%), andere familie leden (2%), of zelfstandig (4%). Van de overige jongeren stroomt 10% uit naar een open residentiele behandelsetting (begeleid wonen, gezinshuis, pleegzorg, behandelgroep) en 25% stroomt uit naar een gesloten setting (JeugdzorgPlus, JJI, PI).

Tabel 42

Woonsituatie na uitstroom KV

	Amsterdam (n=54)	Groningen (n=26)	Nijmegen (n=17)	Totaal KV (n=97)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Onbekend	4 (7%)	1 (4%)	1 (6%)	6 (6%)
Tweeoudergezin	13 (26%)	5 (20%)	5 (31%)	23 (25%)
Eenoudergezin	22 (44%)	5 (20%)	2 (13%)	29 (32%)
Bij familie	2 (4%)	-	-	2 (2%)
Zelfstandig	-	1 (4%)	3 (19%)	4 (4%)
Begeleid wonen	-	1 (4%)	1 (6%)	2 (2%)
Gezinshuis/pleegzorg	1 (2%)	-	-	1 (1%)
Behandelgroep	5 (10%)	-	1 (6%)	6 (7%)
JeugdzorgPlus	-	1 (4%)	-	1 (1%)
JJI	6 (12%)	12 (48%)	3 (19%)	21 (23%)
PI	1 (2%)	-	-	1 (1%)
Geen vaste verblijfslocatie	-	-	1 (6%)	1 (1%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017 van de uitgestroomde jongeren. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal.

3.2 Uitstroomproces

Gezien de relatief korte verblijfsduur is het van belang de detentieperiode als onderdeel van een doorlopend zorgtraject te zien en het traject vanuit dit uitgangspunt uit te zetten. De KV biedt ten opzichte van een JJI voordelen om tijdens het verblijf een goede aansluiting op het traject na uitstroom te realiseren. De aansluiting van binnen naar buiten bij uitstroom begint met een goede aansluiting van buiten naar binnen bij instroom. Het werd als grote meerwaarde gezien dat de dagbesteding en hulpverlening gedurende het verblijf gecontinueerd dan wel opgestart kon worden. Het leefklimaat, de lagere mate van beveiliging en de ligging van de KV dragen er voorts aan bij dat jongeren de binding met de maatschappij niet verliezen. Bovendien kon, door de jongeren en hun systeem actief te betrekken en mede verantwoordelijk te maken voor het traject, het traject na uitstroom gemakkelijker worden voortgezet. Om de aansluiting te bevorderen is het verder van belang dat er continuïteit in begeleiding en regievoering wordt geboden en dat deze belegd wordt bij een partij die na het verblijf betrokken is of blijft. Dit betreft meestal de reclassering, waardoor de juiste afstemming met de reclasseringsmedewerker en het schorsingsplan essentieel is. Een heldere overdracht naar zowel professionals als ouders/verzorgers is tevens essentieel. Als groot knelpunt werd aangemerkt dat wachtlijsten of inkoopstructuren het traject in de weg konden staan. De gemeente werd, als verantwoordelijke voor de inkoop van zorg, vanzelfsprekend genoemd als belangrijke partner hierbij. De gemeente dient zo vroeg mogelijk in het proces te worden betrokken en de afspraken omtrent de intergemeentelijke financiering dienen goed uitgewerkte zijn; een platform voor gemeentes zou hierin helpend kunnen zijn.

De ketenpartners gaven aan dat het heel belangrijk is dat iedereen zich realiseert dat de detentieperiode slechts een korte periode uit het leven van de jongere is. De periode in de KV is een onderdeel van een doorlopend zorgtraject en het traject dient ook vanuit dit uitgangspunt te worden uitgezet, niet slechts gericht op de periode tijdens verblijf.

De term 'uitstroom' moet eigenlijk vervangen worden door 'doorstroom'.

KV

De ketenpartners gaven aan over het algemeen tevreden te zijn over de aansluiting met buiten. Tijdens bijeenkomsten van de focusgroepen is met de proeftuinen gekeken welke werkzame elementen vanuit de werkwijze van de KV de aansluiting op het vervolg traject bevorderen. De opzet van de KV biedt voordelen ten opzichte van een JJI, omdat vanuit de KV een goede aansluiting op het traject na uitstroom gemakkelijker te realiseren is. Volgens de ketenpartners begint de aansluiting van binnen naar buiten bij de uitstroom, met een goede aansluiting van buiten naar binnen bij instroom. Het is volgens de ketenpartners een groot voordeel dat de werkprocessen van de KV zo ingericht waren dat voor de meeste jongeren de dagbesteding, hulpverlening en vrijetijdsbesteding buiten de KV gedurende het verblijf gecontinueerd of opgestart kon worden. Het leefklimaat (dat naar buiten gericht is) de lagere mate van beveiliging en de ligging van de KV (geïntegreerd in of dichtbij de woonwijk) zorgden ervoor dat jongeren de band met de maatschappij niet volledig verloren. Bovendien zorgde, volgens de ketenpartners, het feit dat de jongere en diens systeem actief werden betrokken en mede verantwoordelijk werden gemaakt voor het traject ervoor dat het traject na uitstroom gemakkelijker voortgezet kon worden. De KV bood de mogelijkheid om de jongere en ouders/verzorgers, onder begeleiding, praktische zaken voor het traject na uitstroom alvast zelf te regelen.

Jongeren bevinden zich in een hele andere leeromgeving, waarbij ze in de 'echte wereld' kunnen oefenen in plaats van dat ze alleen op het droge kunnen zwemmen.

KV

Het bieden van continuïteit in de regievoering werd in het kader van de aansluiting op het traject na uitstroom vaak genoemd. De ketenpartners gaven aan dat het belangrijk is dat er continuïteit wordt geboden en dat de regievoering belegd wordt bij een partij die voor, tijdens en na het verblijf betrokken is. Het is vervolgens van belang dat deze partij de regie ook daadwerkelijk pakt. Hiervoor is het volgens de ketenpartners van belang dat er concreet plan ligt dat door alle betrokken partijen wordt onderschreven. Gezien het feit dat de reclassering vaak de regie voerende partij was, kwam in het verlengde hiervan de aansluiting met de reclassering en het schorsingsplan vaker naar voren in de interviews. Volgens de ketenpartners is het belangrijk gedurende het verblijf op casusniveau goed af te stemmen met de reclassering en de informatie die in het plan van de KV staat te benutten in het schorsingsplan. De RvdK in Nijmegen gaf aan dat deze aansluiting met name belangrijk is als een jongere relatief strenge voorwaarden opgelegd krijgt. Dit kwam ook in de focusgroepen naar voren waar de ketenpartners aangaven dat om een vloeiende aansluiting naar buiten te realiseren het belangrijk is dat de overgang van buiten naar binnen en van binnen naar buiten voor de jongere een logisch geheel is. Tabel 43 geeft een overzicht van de schorsingsvoorwaarden die bij uitstroom werden opgelegd, waarbij dient te worden opgemerkt dat er per traject vaak meerdere voorwaarden werden opgelegd.

Het kan voorkomen dat jongeren geschorst worden onder zwaardere voorwaarden dan die van de KV.

Als je huisarrest opgelegd krijgt, mag je bijvoorbeeld ineens niet meer naar de voetbalclub.

Het is belangrijk dat we dit goed uitleggen. Het betreft een nieuwe situatie

waar een nieuwe inschatting van de risico's gemaakt wordt.

RvdK

Tabel 43

Opgelegde schorsingsvoorwaarden bij uitstroom van geschorste jongeren

	Amsterdam (n=39)	Groningen (n=6)	Nijmegen (n=4)	Totaal KV (n=49)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
<i>Onbekend</i>	10 (26%)	1 (17%)	1 (25%)	12 (24%)
Contactverbod	13 (45%)	3 (60%)	3 (100%)	19 (51%)
Locatieverbod	3 (10%)	-	1 (33%)	4 (11%)
Afspraken woonsituatie	-	-	-	-
School opstarten/behouden	27 (93%)	4 (80%)	-	31 (84%)
Werk opstarten/behouden	1 (3%)	2 (40%)	-	3 (8%)
Afspraken over middelengebruik	2 (7%)	5 (100%)	-	7 (19%)
Controleerbare vrijetijdsbesteding	2 (7%)	1 (20%)	1 (33%)	4 (11%)
Houden aan regels ouders/verzorgers	-	-	-	-
Elektronische controle	9 (31%)	1 (20%)	1 (33%)	11 (30%)
Avondklok	18 (62%)	2 (40%)	2 (67%)	22 (59%)
Diagnostiek	26 (90%)	-	-	26 (70%)
Hulpverlening	21 (72%)	4 (80%)	2 (67%)	27 (73%)
GGZ	6 (29%)	2 (50%)	-	8 (30%)
Begeleiding bij wonen	1 (5%)	-	1 (50%)	2 (7%)
Jeugdzorg	1 (5%)	1 (25%)	-	2 (7%)
RnB	1 (5%)	-	-	1 (4%)
Verslavingszorg	1 (5%)	1 (25%)	-	2 (7%)
IFA/IPA	14 (67%)	-	-	14 (52%)
School2Care	2 (10%)	-	-	2 (7%)
Systeem/gezinsbegeleiding	3 (14%)	-	-	3 (11%)
Young in Prison	1 (5%)	-	-	1 (4%)
ITB Harde Kern	-	2 (50%)	-	2 (7%)
KV Groningen*	n.v.t.	1 (25%)	n.v.t.	1 (4%)
Overig**	3 (14%)	-	1 (50%)	4 (15%)

Notitie. Gegevens tot 22 december 2017 van alle jongeren die via een schorsing preventieve hechtenis zijn uitgestroomd. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal. In sommige trajecten werden meerdere vormen van hulpverlening opgelegd. *In het kader van nazorg werd ter overbrugging van de wachttijd op de vervolvoorziening het verblijf in de KV Groningen als schorsingsvoorwaarde opgelegd (zie §3.2.1) **Goal coach, stottertherapie en meewerken aan begeleiding geïndiceerd naar aanleiding van diagnostisch onderzoek.

In de uitvoering van het traject na uitstroom kwam de aansluiting op woon- en hulpverleningsvoorzieningen regelmatig naar voren als een belangrijk aandachtspunt. Ondanks dat men aangaf dat de KV de aansluiting op het traject buiten bevordert, gaven de ketenpartners op alle drie de locaties aan dat er gebrek is aan geschikte woon- en hulpverleningsvoorzieningen of dat lange wachtlijsten een goede aansluiting in de weg stond. Het vinden van geschikte verblijfsvoorzieningen bleek met name lastig in Nijmegen, waar specifiek werd benoemd dat het lastig is om jongeren met een PIJ-maatregel uit te plaatsen, waardoor ze soms langer in de KV verbleven dat gepland. Dit probleem speelt volgens de KV ook bij de jongeren die vanuit de JJI uitstromen; jongeren vonden het over het algemeen wel minder erg om langer in een KV te verblijven dan in een JJI.

Het is zo belangrijk dat er een geschikte vervolgplek is, anders doe je eigenlijk alles wat je tijdens het traject in de KV hebt opgebouwd teniet.

JB

De rol van gemeente werd hierbij expliciet aangestipt. De gemeente zou tijdens het verblijf betrokken moeten worden, zodat het traject na de KV tijdig kan worden uitgezet. In Amsterdam besloeg de regio van de proeftuin alleen de gemeente Amsterdam die vanaf de start een zeer actieve rol aannam in de realisatie van vervolvoorzieningen. De gemeente Amsterdam gaf aan dat het belangrijk is dat er vanuit de ketenpartners en zorgaanbieders een terugkoppeling plaatsvindt over hoe het traject na uitstroom verloopt en welke voorzieningen daarin worden gemist. Op basis daarvan dan kan de gemeente hier iets aan doen. In Groningen en Nijmegen, waar de regio van de

KV meerdere gemeentes besloeg, kwamen op dit gebied meer knelpunten naar voren. Met name in Nijmegen gaven de ketenpartners aan dat de rol van gemeente wat dit betreft gedurende de proeftuin periode beter benut had kunnen worden. De regio van de KV besloeg 80 verschillende gemeentes, waar verschillende ervaringen mee waren. De ene gemeente heeft meer ervaring met justitiële jongeren dan de andere, wat de uitstroom naar sommige gemeentes bemoeilijkte. De afspraken omtrent de financiering van trajecten waren nog onvoldoende helder en dienen bij een verdere uitrol van de KV uitgewerkt te worden. Volgens de ketenpartners en gemeenten moet het niet zo zijn dat een proces stagneert omdat de financiering niet rond komt; de financiering zou dienend moeten zijn, niet bepalend. Bovendien gaven de ketenpartners aan dat sommige gemeentes na de transitie nog bezig zijn hun eigen rol en taak goed scherp te krijgen. De gemeente Nijmegen gaf aan dat zij het belangrijk vindt dat gemeentes elkaar hierin opzoeken zodat de intergemeentelijke verschillen minder groot worden; een platform voor gemeentes zou hierin helpend kunnen zijn. In Groningen kwamen deze knelpunten minder naar voren omdat jongeren in de gemeente van herkomst ingeschreven bleven staan, maar ook hier gaven de ketenpartners aan dat de afspraken omtrent intergemeentelijke financiering beter uitgewerkt dienen te worden.

Onze toon is niet verwijtend. Wij begrijpen hoe het complex het is. Het is gewoon belangrijk, zeker met oog op de toekomst, dat deze knelpunten opgelost worden.

RvdK

Tot slot is het van belang dat er expliciet aandacht is voor de overgang van de van de KV naar buiten. Ondanks dat deze overgang kleiner is dan vanuit een JII kan ook vanuit de KV de overgang van een setting met minder structuur en controle voor sommige jongeren lastig zijn. In Amsterdam kwam tijdens de begeleidingscommissies naar voren dat bij twee jongeren die na uitstroom weer zijn voorgeleid, de voorziening voor begeleid wonen mogelijk niet goed aansloot. De overgang naar een voorziening waarbij meer zelfstandigheid verwacht werd en minder persoonlijke aandacht was, is in deze gevallen wellicht te groot geweest. Naar aanleiding van deze casussen werd samen met de gemeente in Amsterdam gekeken hoe deze aansluiting beter geregeld kon worden; forensische pleegzorg³⁹ werd hierbij expliciet genoemd. In dit kader werd door de reclassering het belang van een heldere overdracht en nazorg vanuit de KV benadrukt.

De ondersteuning vanuit KV was frequent en de stap om alles zelfstandig te doen bij thuiskomst groot, althans voor deze jongen. Het is van belang dat er bij uitstroom een heldere overdracht is, zowel naar de ouders/verzorgers als naar de ketenpartners.

Reclassering

3.2.1 Nazorg vanuit de KV

Het is van belang dat de KV ook na uitstroom van de jongere, in het kader van nazorg, betrokken kan blijven. Dit kan, afhankelijk van de specifieke behoeften van de jongere en verordeningen in het traject, op verschillende manieren worden vormgegeven; van telefonisch contact met de mentor tot wekelijks mee eten op de KV of het organiseren van een trajectberaad. Er werd een grote meerwaarde gezien in het feit dat jongeren met een PIJ-maatregel tijdens hun STP, indien nodig, tijdelijk teruggeplaatst konden worden. Op deze manier werd voorkomen dat opgestarte trajecten weer volledig onderbroken werden.

Vanuit de gedachte dat er een doorlopend zorgtraject wordt uitgezet gaven de ketenpartners aan dat het belangrijk is dat de KV ook na uitstroom betrokken kan blijven. Gedurende de looptijd van de proeftuin werd op verschillende manieren nazorg geboden vanuit de KV. In Amsterdam hadden de pedagogisch medewerkers soms nog telefonisch contact en kwam één jongere na uitstroom nog af

³⁹ Forensische pleegzorg wordt door Spirit Amsterdam aangeboden waarbij een jongere in het kader van een schorsing preventieve hechtenis tijdelijk onder strenge voorwaarden in een pleeggezin wordt geplaatst.

en toe langs om een kop thee te drinken. De medewerkers achtten het belangrijk dat er ook na uitstroom ruimte was voor dit persoonlijke contact. In Groningen kwam een jongere na uitstroom nog één keer per week langs om mee te eten in de KV.

Deze nazorg is in onze ogen zinvol. Wij stimuleren hem om aandachtspunten bespreekbaar te maken met zijn begeleiders en ondersteunen hem hierin.

KV

In Groningen en Nijmegen bestond tevens de mogelijkheid om na uitstroom van de jongere een integraal overleg/trajectberaad in de KV te organiseren. Of en hoe vaak dit voor zou moeten komen is volgens de RvdK afhankelijk van het verloop van het traject. Tegelijkertijd kwam tijdens de focusgroep naar voren dat het sowieso nuttig kan zijn om na het traject nog minstens één keer met alle partners bij elkaar te komen ter evaluatie van het traject; om in de huidige casus het proces te kunnen evalueren, maar ook om met elkaar de aansluiting tussen de KV en het traject buiten in het algemeen te monitoren.

Je laat het los als het niet meer nodig is; wanneer de zaken die je met elkaar voor ogen had zijn geregeld of als de begeleiding aangeeft de laatste zaken wel bilateraal op te kunnen lossen.

RvdK

De ketenpartners in Nijmegen geven aan grote meerwaarde te zien in het feit dat jongeren tijdens hun STP tijdelijk teruggeplaatst konden worden. Ondanks dat de jongeren op STP feitelijk niet meer in de KV verbleven, bleef de gedragswetenschapper van de KV verantwoordelijk voor deze jongeren. Omdat te verwachten is dat een resocialisatietraject met vallen en opstaan verloopt, is het volgens de KV van essentieel belang dat de mogelijkheid bestaat jongere tijdelijk terug te plaatsen in de KV. Of, indien nodig, voor een korte periode in de JJI waarna een jongere eventueel vanuit de KV weer de stappen in zijn STP kon zetten. De KV en RvdK zien het als grote meerwaarde dat de KV in Nijmegen aan de JJI grensde, waardoor alle niveaus van beveiliging (zoals gedefinieerd in Tabel 40) konden worden geboden. Hiermee konden ze volgens de KV aansluiten bij wat een jongere op dat moment aan beveiliging nodig had.

Tot slot is er een jongere in Groningen geweest die in het kader van zijn schorsingsvoorwaarden in de KV verbleef. Deze jongere zou na het verblijf in de KV op raadkamer geschorst worden, maar kon niet direct bij zijn vervolgplek terecht. Omdat van tevoren bekend was wanneer deze jongere wel bij de vervolginstelling terecht kon, werd in overleg met de OvJ en reclassering besloten de IBS van deze jongere te schorsen en in de voorwaarden op te nemen dat de jongere in de KV zou verblijven. Voor de duur van dit verblijf werd met de KV en de jongere een verblijfscontract opgesteld dat beide partijen op ieder moment het verblijf zouden kunnen beëindigen, maar dat dit wel gemeld zou worden bij de reclassering. Het is volgens ketenpartners en de advocatuur belangrijk dat jongeren niet langer dan noodzakelijk op strafrechtelijke titel in de KV verblijven. Door in dit geval het verblijf op te nemen in de schorsingsvoorwaarden kon de jongere geschorst worden, maar toch in de KV verblijven. Dit traject is de KV goed bevallen; de jongere is gebleven tot hij bij de vervolgplek terecht kon.

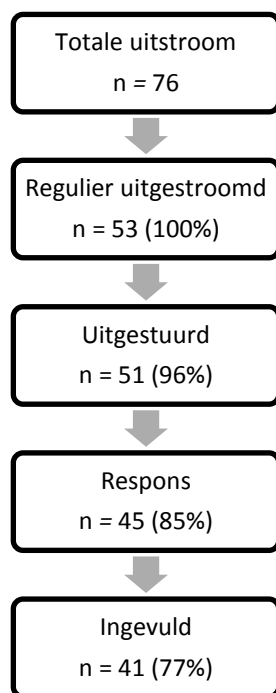
3.3 Follow-up

Van drie kwart van de tot 1 oktober 2017 regulier uitgestroomde jongeren werd drie tot 13 maanden na uitstroom van de proeftuin informatie over de actuele situatie van de jongeren van de reclasseringsmedewerker ontvangen. De meeste jongeren (68%) woonden ten tijde van de follow-up thuis bij de ouders/verzorgers of familie; 15% woonde in een behandelsetting (behandelgroep, begeleid wonen, JeugdzorgPlus). Van het totale aantal regulier uitgestroomde jongeren verbleef 12% ten tijde van de follow-up in een JJI. Het systeem werd in twee derde (68%) van de trajecten beoordeeld als voldoende of zeer betrokken. Het overgrote deel van de professionele organisaties (89%) werd door de reclasseringsmedewerker beoordeeld als voldoende of zeer betrokken. Bijna drie vierde (73%) van de jongeren had een vorm van dagbesteding ten tijde van de follow-up meting (meestal school). De meerderheid van de jongeren (78%) ontving hulpverlening of begeleiding, of stonden op de wachtlijst hiervoor. Het merendeel van de jongeren (59%) had zich niet aan de opgelegde schorsingsvoorwaarden gehouden, volgens de reclasseringsmedewerker. Hiervoor gold dat de voorwaarden omtrent het verbod op het gebruik van drugs, het behouden van de schoolgang en elektronisch toezicht het meest werden geschonden. De meeste jongeren (64%) hadden na uitstroom tot aan de meting van de follow-up geen delicten gepleegd, voor zover dit bij de reclasseringsmedewerker bekend was. Tot slot vond de meerderheid (59%) van de reclasseringsmedewerkers de plaatsing in de KV achteraf van toegevoegde waarde.

3.3.1 Verloop dataverzameling

Figuur 23

Stroomschema dataverzameling follow-up KV

In Figuur 23 is het verloop van de dataverzameling weergegeven. In totaal waren 76 jongeren voor 1 oktober 2017 uitgestroomd uit de drie KV's. Er zijn uiteindelijk follow up gegevens verzameld over 53 uitgestroomde jongeren in alle KV's tezamen (34 in Amsterdam, tien in Groningen en negen in Nijmegen). De jongeren die zijn meegenomen in de follow-up meting zijn jongeren die via een reguliere weg uitgestroomd zijn. Zij waren bijvoorbeeld geschorst, veroordeeld, onmiddellijk in vrijheid gesteld of hebben, in het geval van Nijmegen, hun jeugddetentie uitgezeten of zijn op STP gegaan bij een PIJ-maatregel. Jongeren die naar de JJI zijn uitgeplaatst zijn niet regulier uitgestroomd en zijn niet meegenomen in de follow-up⁴⁰. Bovendien waren er vijf jongeren twee keer uitgestroomd aangezien zij na de eerste keer uitstroom weer opnieuw in de KV zijn ingestroomd; alleen het tweede traject van deze jongeren is opgenomen in de follow-up meting. Van de 53 regulier uitgestroomde jongeren is het in 96% van de gevallen gelukt om de betrokken reclasseringsorganisatie te achterhalen zodat de vragenlijsten konden worden uitgestuurd. Eén jongere bleek geen reclasseringsorganisatie te hebben, waardoor er geen vragenlijst uitgestuurd kon worden en bij één jongere was onbekend welke

reclasseringsorganisatie toezicht hield. In totaal zijn er dus 51 vragenlijsten uitgestuurd. Het uitsturen van de vragenlijsten leverde 45 reacties op (85% van het totale aantal regulier uitgestroomde jongeren). Tussen deze reacties zaten ingevulde vragenlijsten, maar ook vier gevallen waarbij het

⁴⁰ Twee jongeren die naar de PI en JeugdzorgPlus zijn uitgeplaatst zijn wel meegenomen als 'reguliere uitstroom' in de follow-up. Eén jongere uit de follow-up meting van de KV's is op eigen verzoek doorgeplaatst naar een PI in verband met bedreiging buiten de KV en een andere jongere had een civielrechtelijke machtiging lopen voordat hij in de KV terecht kwam. Deze jongere was LVB en het traject in de KV stagneerde. Hierdoor is besloten om de jongere naar een JeugdzorgPlus instelling door te plaatsen.

voor de reclasseringsmedewerker niet mogelijk was om de gevraagde informatie aan te leveren. In één geval was de vragenlijst geretourneerd, maar niet in goede orde ontvangen en de reclasseringsmedewerker was hierna uit dienst. In een ander geval stond de jongere op de interne wachtlijst en kon de tijdelijke reclasseringsmedewerker geen informatie aanleveren. Bij één jongere was de begeleiding afgesloten en was het daarom niet mogelijk om de vragenlijsten in te vullen. Eén jongere was vrijwillig in de KV geplaatst, waarbij de contactpersoon iemand van het wijkteam was die de informatie niet mocht delen. Uiteindelijk zijn er 41 (77% van het aantal regulier uitgestroomde jongeren) vragenlijsten ingevuld, teruggestuurd en verwerkt in de follow-up (28 in Amsterdam, zes in Groningen en zeven in Nijmegen). De informatie die in de follow-up is verkregen is allemaal afkomstig van de reclasseringsmedewerkers van de jongeren. In onderstaande tekst zijn de opmerkingen die reclasseringsmedewerkers bij de vragenlijsten geschreven hebben schuingedrukt toegevoegd.

3.3.2 Tijd na uitstroom

Jongeren moesten minimaal drie maanden uitgestroomd zijn voordat de vragenlijsten naar de reclasseringsorganisaties uitgestuurd werden. Dit om er voor te zorgen dat er enige tijd was verstreken na het vertrek uit de KV, zodat de follow up ook daadwerkelijk informatie kon opleveren. De tijd tussen het moment waarop een jongere was uitgestroomd en het moment waarop de vragenlijst door de reclasseringsmedewerker werd ingevuld varieerde tussen de (bijna) 3 en 13 maanden. De mediaan lag op 6,5 maanden.

3.3.3 Woonsituatie

Tabel 44 geeft de woonsituatie ten tijde van de follow-up meting weer. Bijna twee derde van de jongeren (61%) is thuiswonend bij de ouders/verzorgers en 7% woont bij andere familie. Vier jongeren (10%) wonen in een behandelgroep of begeleid wonen en twee jongeren (5%) wonen zelfstandig, hoewel één met een lichte vorm van ambulante begeleiding. Van de jongeren die thuis of bij familie woonden, werd voor drie jongeren ten tijde van de follow-up meting een vervolgplek gezocht: één jongere woonde bij uitstroom in een PI (doorplaatsing vanwege bedreiging buiten de KV) en is ten tijde van de meting thuiswonend, maar stond op een wachtlijst voor een woon- en werktraject in het buitenland. Voor een andere jongere die nog thuiswonend was, werd ten tijde van de follow-up meting een crisisplek gezocht. Eén van de jongeren die bij familie woonden, stond op een wachtlijst voor begeleid wonen.

Van de overige jongeren verbleven zeven jongeren (17%) ten tijde van de follow-up meting in een gesloten setting: twee in de gesloten jeugdzorg en vijf in een justitiële instelling (JJI of PI). Van de jongeren in Amsterdam is er één naar gesloten jeugdzorg gegaan en verbleven er drie in een JJI, waarvan er één met een nachtdetentie status. Deze jongeren hebben hun schorsingsvoorwaarden overtreden of zijn weer in aanraking met justitie gekomen vanwege (verdenking van) het plegen van een nieuw delict (vermogens- en/of geweldsdelicten). In drie van de vijf gevallen was sprake van beide: het overtreden van schorsingsvoorwaarden en het plegen van een nieuw delict. Van de jongeren die in Groningen ten tijde van de follow-up in een justitiële instelling verblijven, zat er één in een PI en één in een JJI vanwege (verdenking van) het plegen van vermogen en-/of geweldsdelicten.

Tabel 44
Woonsituatie jongeren follow-up KV

	Amsterdam (n=28)	Groningen (n=6)	Nijmegen (n=7)	Totaal KV (n=41)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Bij ouders/verzorgers	18 (64%)	3 (50%)	4 (57%)	25 (61%)
Bij familie	3 (11%)	-	-	3 (7%)
Zelfstandig (evt. met begeleiding)	1 (4%)	-	1 (14%)	2 (5%)
Justitiële jeugdinrichting/penitentiaire inrichting	3 (11%)	2 (33%)	-	5 (12%)
Gesloten jeugdzorg	1 (4%)	1 (17%)*	-	2 (5%)
Behandelgroep/begeleid wonen	2 (7%)	-	2 (29%)	4 (10%)

Notitie. *Vanuit de KV meteen naar gesloten jeugdzorg gegaan omdat dit een geschiktere plek was en er tevens een civielrechtelijke machtiging liep.

Voor sommige jongeren is tijdens de plaatsing in de KV gezocht naar een andere woonvoorziening (begeleid wonen/behandelgroep/pleeggezin) om na uitstroom uit de KV heen te gaan. Er is gekeken in hoeverre deze jongeren, diegenen waarvan follow-up gegevens bekend zijn (n=6), ten tijde van de follow-up meeting nog steeds op die plek woonden. De helft van deze jongeren verbleef ten tijde van de follow-up meeting nog steeds op de plek waar zij na uitstroom gingen wonen, waarvan twee in een behandelgroep/begeleid wonen instelling en één in een forensisch pleeggezin. Twee andere jongeren die na uitstroom uit de KV in een behandelgroep/begeleid wonen instelling zijn gaan wonen verbleven hier, ten tijde van de follow-up meeting, niet meer: één jongere is door twee incidenten weer bij familie komen te wonen en één jongere is met onbekende reden naar een andere instelling gegaan. Eén jongere die na uitstroom zelfstandig (met enige begeleiding) is gaan wonen, heeft enkele keren moeten verhuizen vanwege het veroorzaken van geluidsoverlast en is hierbij meerdere malen tegen de afspraken met de reclassering in gaan samenwonen met zijn vriendin. Hij woont wel nog steeds zelfstandig.

Van de 32 jongeren die na de plaatsing in de KV weer terug naar hun oude woonplek (thuiswonend of bij familie) gingen, woonden 23 jongeren (72%) daar ten tijde van de follow-up meting, nog steeds. Van de overige negen jongeren verbleven er zeven jongeren ten tijde van de follow-up meeting weer in een gesloten setting (JJI, PI, JeugdzorgPlus). Daarnaast is één jongere van thuiswonend naar begeleid wonen gegaan, één jongere is in plaats van bij zijn ouders bij zijn oma gaan wonen en een andere jongere is van thuiswonend naar zelfstandig wonen gegaan.

3.3.4 Beschermende factoren: dagbesteding, hulpverlening, vrijetijdsbesteding

Dagbesteding

Bijna drie kwart van de jongeren (73%) had ten tijde van de follow-up dagbesteding, zoals te zien in Tabel 45. Hiervan gingen 22 jongeren (54%) naar school, liepen er twee (5%) stage en hadden er 11 (27%) werk. Tevens gingen vier jongeren (10%) naar school, maar was er sprake van veel verzuim volgens de reclasseringsmedewerker. Vier jongeren (10%) hadden geen dagbesteding, waarbij van drie van hen bekend is waarom. Eén jongere uit Amsterdam zat eerst op school, maar hij heeft de leerplicht overtreden waardoor hij niet meer schoolgaand was en in Nijmegen bleek één jongere niet te motiveren voor dagbesteding, hoewel dat wel in de schorsingsvoorwaarden werd opgenomen. Een baan vinden en houden was hierdoor (nog) niet gelukt. Eén jongere stond op een wachtlijst voor een woon- en werkproject in het buitenland waardoor dagbesteding wel in gang was gezet, maar nog niet van start was gegaan. Zeven jongeren (17%) zaten ten tijde van de follow-up meting in een gesloten setting, waar zij dagbesteding binnen de instelling of in het geval van één jongere in het kader van nachtdetentie buiten de JJI dagbesteding volgde.

*Door de plaatsing in de KV heeft betrokkene zijn schoolgang kunnen continueren.
Dit was zeer van belang met het oog op de toekomst (alternatieven voor delictgedrag).*

Reclassering

Tabel 45

Dagbesteding jongeren follow-up KV

	Amsterdam (n=28)	Groningen (n=6)	Nijmegen (n=7)	Totaal KV (n=41)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Geen dagbesteding	3 (11%)	-	1 (14%)	4 (10%)
Dagbesteding in JJI/PI/gesloten jeugdzorg/nachtdetentie*	4 (14%)	3 (50%)	-	7 (17%)
Dagbesteding	21 (75%)	3 (50%)	6 (86%)	30 (73%)
School	17 (61%)	3 (50%)	2 (29%)	22 (54%)
<i>School, maar veel verzuim</i>	2 (7%)	-	2 (29%)	4 (10%)
Stage	2 (7%)	-	-	2 (5%)
Werk	7 (25%)	2 (33%)	2 (29%)	11 (27%)

Notitie. Alle percentages zijn berekend ten opzichte van het totale aantal ingevulde vragenlijsten. De cijfers bij de verschillende vormen van dagbesteding tellen niet op tot het totale aantal jongeren met dagbesteding, aangezien jongeren meerdere vormen van dagbesteding konden hebben. *Eén jongere zit in nachtdetentie en gaat naar school buiten de JJI.

Hulpverlening

Tabel 46 geeft weer dat 66% van de jongeren ten tijde van de follow-up meting een vorm van hulpverlening buiten een gesloten setting had. Bij twee jongeren (5%) was er wel al hulpverlening in gang gezet, maar ze stonden nog op de wachtlijst om te starten. De hulpverlening die het meest ingezet werd, waren ambulante interventies bij jeugdzorg of in de GGZ (46%), waarvan uit KV Amsterdam 11 jongeren (39% van totale aantal jongeren in Amsterdam) Intensieve Forensische Aanpak volgden of succesvol afgerond hadden. Drie jongeren (7%) kregen hulp met hun ouders samen, namelijk Relationale Gezinstherapie (RGT) of Multi-dimensionele Familietherapie (MDFT). In de andere jeugdzorg- en GGZ programma's werden ook regelmatig de ouders betrokken, maar daarbij lag de focus meer op de jongere zelf. Drie jongeren (7%) kregen begeleiding bij wonen en negen (22%) een overige vorm van hulpverlening zoals een ambulante coach en creatieve therapie. Jongeren hadden regelmatig meerdere vormen van hulpverlening tegelijkertijd. Vijf jongeren (12%) hadden naast het reclasseringstoezicht geen andere vorm van hulpverlening of begeleiding. Eén jongere heeft het contact verbroken met zijn hulpverlener; hij vond dat hij uitbehandeld was bij de verslavingszorg, terwijl hij aangaf niet te stoppen met het gebruik van drugs. Een andere jongere stelde zich niet begeleidbaar op, waardoor de hulpverlening gestopt is. De drie andere jongeren zonder hulpverlening hadden alleen reclasseringstoezicht. Zeven jongeren (17%) zaten in een gesloten setting waarvan sommige aanvullende hulpverlening hadden naast wat standaard in de instelling wordt aangeboden. Tot slot waren er twee jongeren (5%) waarvan de hulpverlening al wel in gang was gezet, maar nog niet gestart omdat de jongeren op een wachtlijst stonden.

Tabel 46

Hulpverlening jongeren follow-up KV

	Amsterdam (n=28)	Groningen (n=6)	Nijmegen (n=7)	Totaal KV (n=41)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Geen hulpverlening	2 (7%)	2 (33%)	1 (14%)	5 (12%)
Hulpverlening in JJI/PI/gesloten jeugdzorg/nachtdetentie	4 (14%)	3 (50%)	-	7 (17%)
Hulpverlening in gang gezet, nog op wachtlijst	2 (7%)	-	-	2 (5%)
Hulpverlening	20 (71%)	1 (17%)	6 (86%)	27 (66%)
Jeugdzorg/GGZ	16 (57%)*	-	3 (43%)	19 (46%)
Begeleiding bij wonen	1 (4%)	-	2 (29%)	3 (7%)
Hulp voor ouders/systeemtherapie	2 (7%)	1 (17%)	-	3 (7%)
Overig	5 (18%)	1 (17%)	3 (43%)	9 (22%)

Notitie. Alle percentages zijn berekend ten opzichte van het totale aantal ingevulde vragenlijsten. De cijfers bij de verschillende vormen van hulpverlening tellen niet op tot het totale aantal jongeren met hulpverlening, aangezien jongeren meerdere vormen van hulpverlening konden volgen. Alle jongeren die geïncludeerd zijn in de follow-up meting staan of stonden onder reclasseringstoezicht. Dit toezicht is niet in deze Tabel opgenomen. *Waarvan 11 (39% van totale aantal jongeren in Amsterdam) Intensieve Forensische Aanpak.

Vrijtijdsbesteding

Ten tijde van de follow-up had een derde (34%) van de jongeren een positieve, structurele vrijtijdsbesteding (meestal sport of muziek), wat is weergegeven in Tabel 47. Zeven jongeren (17%) zaten in een gesloten setting waar zij meedraaiden met het reguliere activiteitenaanbod. Bijna de helft van de jongeren (49%) had geen vrijtijdsbesteding. Bij plaatsing in de KV en vervolgens bij uitstroom hadden velen echter ook geen vrijtijdsbesteding, omdat de focus in de KV in de eerste plaats lag op het opstarten van dagbesteding en hulpverlening.

Tabel 47

Vrijtijdsbesteding jongeren follow-up KV

	Amsterdam (n=28)	Groningen (n=6)	Nijmegen (n=7)	Totaal KV (n=41)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Geen vrijtijdsbesteding	14 (50%)	1 (17%)	5 (71%)	20 (49%)
Vrijtijdsbesteding in JJI/PI/gesloten jeugdzorg/nachtdetentie	4 (14%)	3 (50%)	-	7 (17%)
Vrijtijdsbesteding	10 (36%)	2 (33%)	2 (29%)	14 (34%)
Sport	5 (18%)	1 (17%)	2 (29%)	8 (20%)
Hobby	3 (11%)	1 (17%)	-	4 (10%)
Geloof (actief betrokken bij de kerk)	2 (7%)	-	-	2 (5%)
Buurthuisactiviteiten	1 (4%)	-	-	1 (2%)

Notitie. Alle percentages zijn berekend ten opzichte van het totale aantal ingevulde vragenlijsten. De cijfers bij de verschillende vormen van vrijtijdsbesteding tellen niet op tot het totale aantal jongeren met vrijtijdsbesteding, aangezien jongeren meerdere vormen van vrijtijdsbesteding konden hebben.

3.3.5 Overtreden schorsingsvoorwaarden en delictgedrag

Tabel 48 geeft weer in hoeverre jongeren zich aan de opgelegde schorsingsvoorwaarden hebben gehouden en zij weer delinquent gedrag hebben vertoond. Het is belangrijk dat de lezer bij dit stuk in acht neemt dat het om meldingen en beoordelingen van reclasseringsmedewerkers gaat en dat onderstaande gegevens geen officiële terugmeldingen, voorgeleidingen, aangiften of politie- en justitiegegevens betreft. Van de jongeren die bij uitstroom geschorst waren, hadden 14 jongeren (41%) zich ten tijde van de follow-up meeting aan alle schorsingsvoorwaarden gehouden. Dit in tegenstelling tot 20 jongeren (59%) die één of meerdere voorwaarden geschonden hadden, volgens het oordeel van de reclasseringsmedewerker.

Tabel 48

Schorsingsvoorwaarden jongeren follow-up KV

	Amsterdam (n=28)	Groningen (n=6)	Nijmegen (n=7)	Totaal KV (n=41)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
<i>Onbekend</i>	1 (4%)	-	-	1 (2%)
<i>N.v.t.*</i>	-	1 (17%)	5 (71%)	6 (15%)
Gehouden aan alle schorsingsvoorwaarden	10 (37%)	2 (40%)	1 (50%)	14 (41%)
Schorsingsvoorwaarde(n) geschonden (1 of meer)	17 (63%)	3 (60%)	1 (50%)	20 (59%)

Notitie. Percentage gegevens die niet van toepassing zijn, zijn berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentage bekende gegevens berekend ten opzichte van het van toepassing zijnde aantal. *Alleen van toepassing als jongeren bij uitstroom geschorst waren.

Er is verder in kaart gebracht welke schorsingsvoorwaarden het meest overtreden werden door de jongeren. Schorsingsvoorwaarden die ten minste vijf keer bij uitstroom waren opgelegd en waar genoeg informatie over beschikbaar was, zijn weergegeven. In sommige gevallen werd alleen aangegeven dat er schorsingsvoorwaarden waren overtreden, maar niet welke. In Tabel 49 is het aandeel jongeren weergegeven dat zich aan deze schorsingsvoorwaarden heeft gehouden. Hieruit blijkt dat voor de meeste schorsingsvoorwaarden geldt dat het overgrote deel van de jongeren zich aan deze voorwaarden heeft gehouden. De schorsingsvoorwaarde verbod op gebruiken van drugs is het meest geschonden, namelijk in 33% van de bekende gevallen. Hierna is de schorsingsvoorwaarde school, wat (dagelijks of volgens het lesrooster) naar school gaan inhoudt, en de elektronische controle (enkelband) het meest geschonden (29%). Ook hier gaat het om het oordeel van de

reclasseringsmedewerker. Dit kan zowel betekenen dat er in het kader van de schoolgang sprake was van veel verzuim, maar ook van enkele keren spijbelen. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat deze percentages gebaseerd zijn op relatief kleine aantallen.

Tabel 49

Gehouden aan schorsingsvoorwaarden, per voorwaarde follow-up KV

	Aantal keer opgelegd*	Totaal KV
	n	n (%)
Hulpverlening	29**	28 (97%)
Woonplek	16	15 (94%)
Diagnostisch onderzoek	13	12 (92%)
Avondklok	13	11 (85%)
Contactverbod	11	9 (82%)
Elektrische controle	7	5 (71%)
School (dagelijks/volgens lesrooster)	17	12 (71%)
Verbod gebruik drugs	6	4 (67%)

Notitie. *Voor zover bekend. **Er konden meerdere schorsingsvoorwaarden betreffende hulpverlening bij één jongere worden opgelegd. Elke voorwaarde is apart geteld.

Meer dan de helft van de jongeren (64%) had vanaf het moment van uitstroom tot de follow-up meting geen delict gepleegd, voor zover bekend en gerapporteerd door de reclasseringsmedewerker (zoals weergegeven in Tabel 50). Een deel van de jongeren (37%) heeft naar verluid van de reclasseringsmedewerker wel delictgedrag vertoond. In de meeste gevallen ging dit, naar melding van de reclasseringsmedewerker, om vermogens- en/of geweldsdelicten. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat het per KV om uiteenlopende percentages gaat en dat deze percentages bovendien gebaseerd zijn op kleine aantallen. Bovendien gaat het niet om daadwerkelijke veroordelingen, maar om melding van delictgedrag door de reclasseringsmedewerker.

Tabel 50

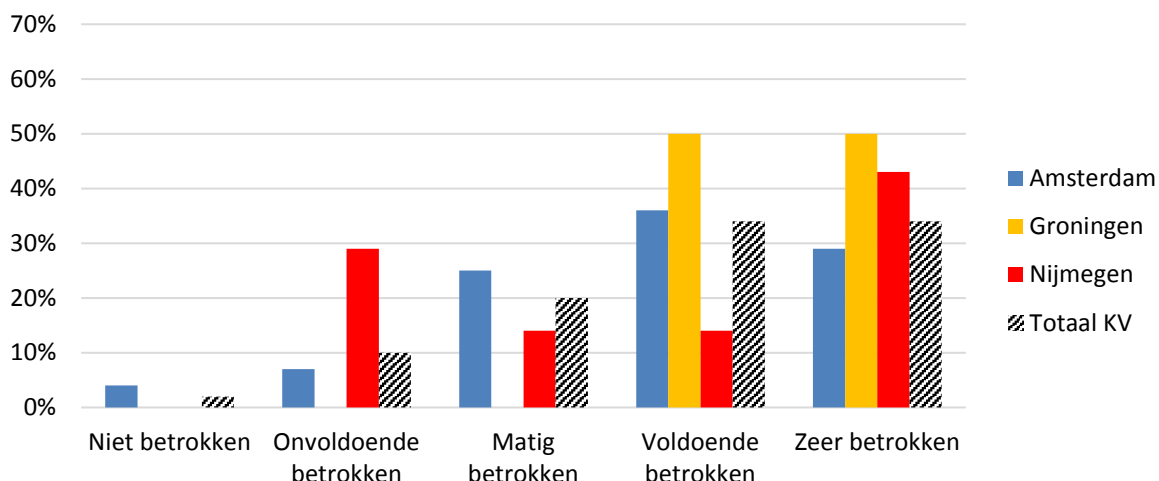
Door reclasseringsmedewerker gerapporteerd delictgedrag jongeren follow-up KV

	Amsterdam (n=28)	Groningen (n=6)	Nijmegen (n=7)	Totaal KV (n=41)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Geen meldingen van delictgedrag door reclasseringsmedewerker	18 (64%)	2 (33%)	6 (86%)	26 (63%)
Wel meldingen van delictgedrag door reclasseringsmedewerker	10 (36%)	4 (67%)	1 (14%)	15 (37%)

3.3.6 Betrokkenheid systeem

Aan de reclasseringsmedewerkers is de vraag gesteld in hoeverre ze het systeem van de jongere betrokken vonden bij de jongere. Onder het systeem wordt familie, maar ook goede vrienden verstaan. In de praktijk bleken dit vooral ouders/verzorgers te zijn. Met betrokkenheid wordt bedoeld in hoeverre het systeem op de hoogte was van de situatie van de jongere en de mate van inzet door het systeem voor de jongere. Een weergave van deze beoordelingen is in Figuur 24 te vinden. Bij vijf trajecten (12%) in Nijmegen en Amsterdam, was het systeem volgens de reclasseringsmedewerker niet of onvoldoende betrokken. Bij acht trajecten (20%) was het systeem matig betrokken. Bij 28 trajecten (68%) was het systeem voldoende betrokken of zelfs zeer betrokken. In Groningen werd in alle trajecten het systeem beoordeeld als voldoende of zeer betrokken. In Nijmegen valt op dat het systeem volgens de reclasseringsmedewerkers wat minder betrokken was. Dit bleek ook uit de resultaten omtrent de betrokkenheid van het systeem gedurende het verblijf in de KV en valt te verklaren door de relatief hoge leeftijd van de jongeren en de jongeren met een PIJ-maatregel, die na een langdurige detentieperiode daar geplaatst zijn. Het systeem in Nijmegen bestaat overigens niet altijd uit ouders, maar bijvoorbeeld ook uit een partner van een jongere.

Figuur 24
Betrokkenheid systeem follow-up KV

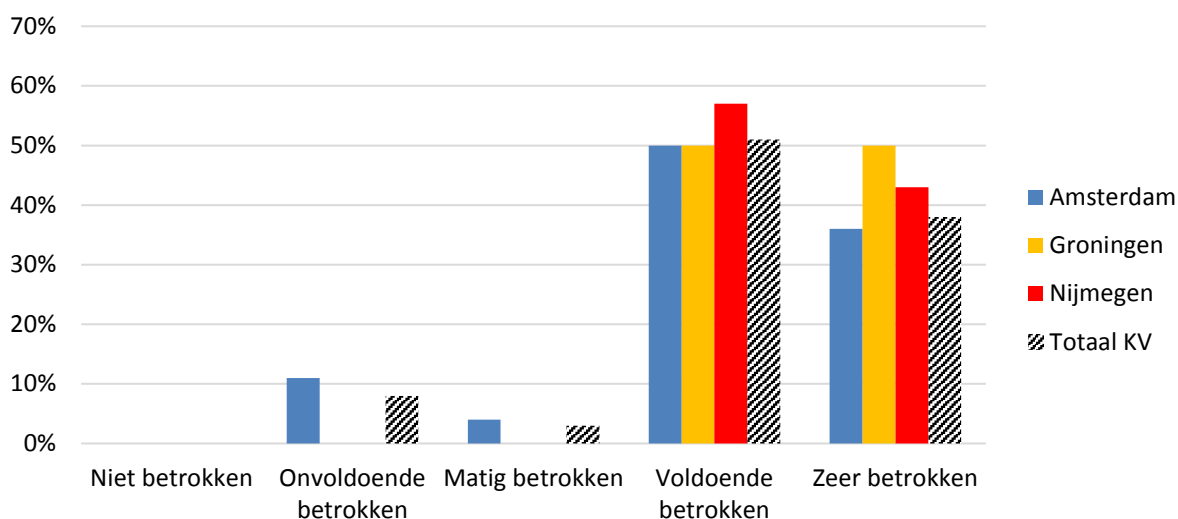
Notitie. Wanneer reclasseringsmedewerkers meerdere opties hadden ingevuld als antwoord, is de 'hoogste' antwoordcategorie (het meest betrokken) gekozen.

3.3.7 Betrokkenheid ketenpartners

De betrokkenheid van professionele organisaties die zich ten tijde van de follow-up meting met de uitgestroomde jongeren bezighielden, werd erg goed beoordeeld bij alle KV's, zoals weergegeven in Figuur 25. Betrokkenheid wordt hierin gezien als in hoeverre de organisaties doen wat ze moeten doen, ze op de hoogte zijn van de situatie en de mate van inzet door de organisaties voor de jongere. De reclasseringsmedewerkers beoordeelden de betrokkenheid in 20 trajecten (51%) als voldoende en in 15 trajecten (38%) als zeer betrokken. In Amsterdam beoordeelden drie reclasseringsmedewerkers (8%) de betrokkenheid als onvoldoende en één (3%) als matig, de rest van de beoordelingen was allemaal positief.

Deze casus vormt een blauwdruk van hoe betrokken instanties goed met elkaar kunnen en dienen samen te werken. Door goede afstemming tussen onder andere jongere, ouders, DJI, RvdK, WSG, IPGA, wijkagent, Regisseur Top400 en overige hulpverlening gaat het momenteel met jongere goed.

Figuur 25
Betrokkenheid professionele organisaties follow-up KV

Notitie. De percentages zijn berekend op basis van 39 antwoorden. Missende antwoorden of antwoorden met 'niet van toepassing' zijn niet in de cijfers meegenomen.

*Een goed contact tussen Jeugdzorgwerker en KV is van groot belang.
Nastreven van dezelfde doelen en resultaten en benaderingswijze.*
Reclassering

3.3.8 Algemene ervaringen reclasseringsmedewerkers

Aan de reclasseringsmedewerkers is tot slot de volgende stelling voorgelegd: *De plaatsing in de KV was van toegevoegde waarde.* De resultaten zijn te zien in Figuur 26. In Groningen zijn de antwoorden overwegend positief, iedereen is het met deze stelling eens of zeer eens. In Nijmegen zijn de antwoorden ook overwegend positief en antwoordt één reclasseringsmedewerker neutraal. Amsterdam laat hierin meer verdeeldheid zien. Daar hebben zeven reclasseringsmedewerkers (27%) een neutrale mening. In totaal zijn 12 reclasseringsmedewerkers (46%) het (zeer) eens met deze stelling, tegenover zeven (27%) die het (zeer) oneens zijn. De negatieve beoordelingen leken samen te hangen met het feit dat deze reclasseringsmedewerkers van mening waren dat de huidige werkwijze van de KV voor LVB en andere kwetsbare jongeren onvoldoende structuur biedt. Door reclasseringsmedewerkers die juist heel positief zijn over de toegevoegde waarde van de KV, wordt bijvoorbeeld genoemd:

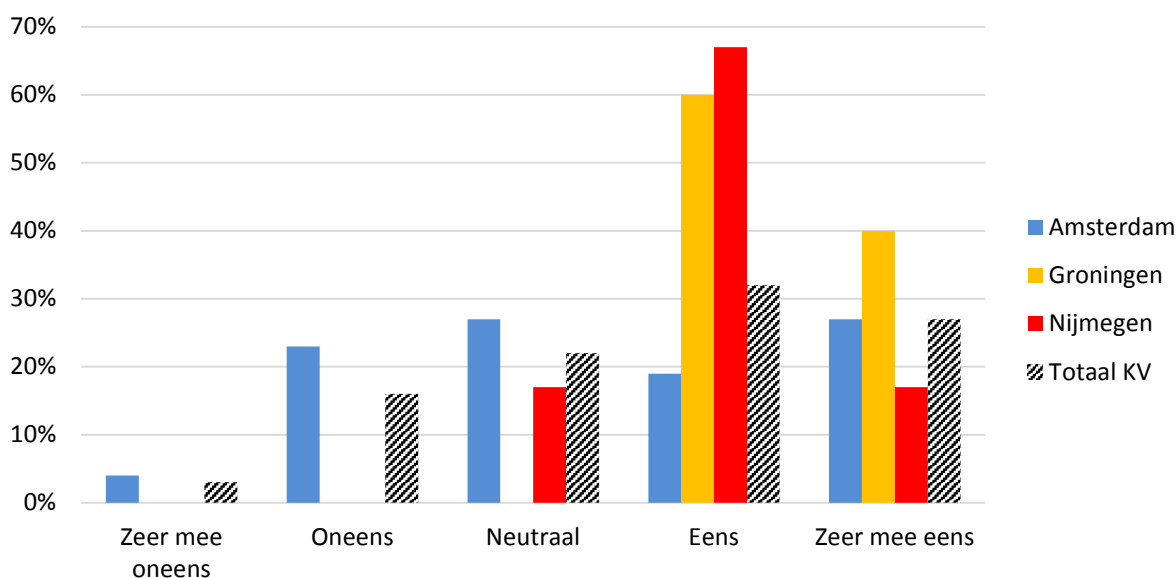
Ik zie de optie voor plaatsing in de KV ten opzichte van detentie in de JJI als positieve mogelijkheid voor first offenders. Omdat zij hier wel de inperking van hun vrijheid ervaren, maar de positieve factoren wel doorgang kunnen vinden.
Reclassering

In tegenstelling tot een reguliere JJI, krijg je op de proeftuin veel meer zicht op de problematiek van de jongeren en zijn systeem. Interventies kunnen op deze manier efficiënter worden ingezet.
Reclassering

Jongere heeft meer zicht gekregen op zijn denken en handelen.
Reclassering

Figuur 26

De plaatsing in de KV was van toegevoegde waarde follow-up KV

Notitie. De percentages zijn berekend op basis van 37 antwoorden. Missende antwoorden of antwoorden met 'weet niet' zijn niet in de cijfers meegenomen.

3.4 Meerwaarde KV

Het algemene beeld is dat het enthousiasme omtrent de proeftuinen KV bij de betrokken organisaties op alle niveaus sterk aanwezig is. Ook jongeren en hun systeem zijn overwegend positief over de werkwijze van de KV en voelen zich serieus genomen. De KV vult het gat tussen onder toezicht thuis zitten of verblijven in zwaar een beveiligde setting als de JJI. De ketensamenwerking is door de komst van de KV versterkt (korte lijnen) en door de manier waarop de samenwerking georganiseerd is kan er maatwerk worden geleverd, continuïteit van dagbesteding en hulpverlening worden geboden, en blijft het systeem betrokken. Het leefklimaat in de KV biedt in een prettige sfeer en onderlinge relaties worden over het algemeen als constructief bestempeld. De relationele beveiliging, ten opzichte van meer harde en beheersmatige beveiligingsmaatregelen, is een belangrijk werkzaam element. De detentieperiode binnen de KV maakt onderdeel uit van een doorlopend zorgtraject. Het traject is ten opzichte van het verblijf in een JJI meer naar buiten gericht, waardoor de overgang naar buiten over het algemeen soepel verloopt. Het feit dat de KV in een woonwijk gelokaliseerd is zorgt ervoor dat jongeren dicht bij de samenleving (blijven) staan. Iedereen is van mening dat de KV een definitief karakter zou moeten krijgen. De KV is een goede aanvulling op de mogelijkheden voor de ten uitvoerlegging van het jeugdstrafrecht.

Het valt al snel op dat over het algemeen de gehele keten zeer enthousiast is over de proeftuinen KV. Men schroomt niet de knelpunten aan het licht te brengen, maar over het algemeen is er sprake van een positieve houding die op alle niveaus van de betrokken organisaties bestaat. De KV vult het gat tussen onder toezicht thuis zitten of verblijven binnen de zwaar beveiligde muren van een JJI. De KV biedt voor deze jongeren een tussenvorm, dit is volgens de ketenpartners een mooie ontwikkeling.

Sommige jongeren wil je eigenlijk niet in een JJI hebben, maar schorsen is dan ook niet altijd ideaal. Nu hebben we de KV die daar tussenin zit. Dit biedt echt een uitkomst.

OM

De energie die vrijkomt is groot sinds de start van de KV's en de samenwerking binnen de keten is door de komst van de KV versterkt. Men ziet een grote meerwaarde in de korte lijnen die tussen de ketenpartners zijn ontstaan. Kennis wordt gedeeld en men voelt zich in gezamenlijkheid verantwoordelijk voor het traject. Door de manier waarop de samenwerking georganiseerd is, is men in staat om maatwerk te leveren en te zorgen voor continuïteit van bijvoorbeeld schoolgang en behandeling. Ketenpartners, jongeren en andere betrokkenen zijn van mening dat hierdoor de mogelijke schade van een vrijheidsbenemende straf kan worden beperkt. Jongeren en ouders/verzorgers gaven aan dat de dagbesteding de jongeren structuur biedt en hen helpt een ritme op te doen, waar zij na uitstroom uit de proeftuin profijt van kunnen hebben. Ketenpartners waren tevens zeer te spreken over de manier waarop de jongeren en hun systeem geactiveerd en betrokken werden. Ook jongeren en systeem gaven aan dat zij waarderen dat zij betrokken werden bij het traject. Bovendien gaven zij aan dat de manier waarop de KV georganiseerd was ervoor gezorgd heeft dat jongeren het contact met de ouders/verzorgers niet hebben verloren en dat dit in enkele gevallen zelfs heeft geleid tot een verbetering van dit contact.

De 'black box', waarmee de detentie periode in het verleden soms werd aangeduid, is geopend en de detentieperiode in de KV wordt optimaal benut, aldus de ketenpartners. De ketenpartners zijn verder van mening dat, door de manier waarop invulling wordt gegeven aan het leefklimaat, de kans op detentieschade verder wordt beperkt. De KV's lijken er goed in te slagen een orthopedagogisch leefklimaat, in plaats van een beheersmatig leefklimaat neer zetten, en werken vanuit de relationele beveiliging wordt als een belangrijk werkzaam bestandsdeel gezien. De sfeer in de KV is door zowel de jongeren als de medewerkers als prettig ervaren en de onderlinge relaties werden over het algemeen als constructief bestempeld. Jongeren en hun systeem voelden zich serieus genomen en

hadden over het algemeen vertrouwen in de begeleiding die in de KV geboden werd. Voorts waardeerden jongeren het lagere niveau van beveiliging in de KV (ten opzichte van de JJI): ondanks dat ze weten dat ze iets fout hebben gedaan, wordt hen de zelfbeschikking niet afgenomen.

Doordat de jongeren meer regie krijgen over hun traject, voelen ze meer verantwoordelijkheid en gaan ze zich anders opstellen.

Gemeente

De KV moet echt blijven bestaan. Dat meen ik echt. Het zou doodzonde zijn als dit weggaat, dan zouden jongeren die wel graag zouden willen dus niet meer deze kans krijgen en dat is zonde.

Jongere

De ketenpartners zien het als grote meerwaarde dat het verblijf in de KV gezien wordt als onderdeel van een doorlopend zorgverleningstraject. Hierbij is het van belang dat er voor de plaatsing in de KV geen wachtlijsten ontstaan en het verblijf in de KV goed aansluit op het natraject. Doordat het verblijf in de KV ten opzichte van het verblijf in een JJI meer naar buiten gericht is, verloopt de overgang naar buiten meer geleidelijk en is de stap minder groot. Ketenpartners zien hierin specifieke meerwaarde voor jongeren aan het einde van hun PIJ of jeugd-detentie maatregel. Het feit dat de KV gelokaliseerd is in een woonwijk draagt hier aan bij. Dit werd, met name in Amsterdam, door alle betrokkenen als meerwaarde aangemerkt. Dit zou ervoor zorgen dat de jongeren dichter bij de samenleving (blijven) staan.

Het is fijn dat jongeren tijdens hun plaatsing in de KV een band met samenleving houden.

RC

Je kunt eigenlijk heel rustig het proces door. Iedereen weet waar we staan, waar we naar toe willen en waar aan gewerkt wordt.

RvdK

Iedereen, zowel ketenpartners als jongeren en hun ouders/verzorgers, zijn van mening dat de KV een definitief karakter zou moeten krijgen en ketenpartners hopen nadrukkelijk dat het momentum dat met de proeftuinen op gang is gekomen niet verloren gaat. Men hoopt op vertrouwen in de professionaliteit van het veld.

Het is van belang dat er onderling, maar ook vanuit het ministerie, vertrouwen heerst in de professionaliteit en dat deze ontwikkeling kan en mag gebeuren.

RJI

Samenvattend kan worden gesteld dat met de manier waarop de KV's georganiseerd zijn volgens alle betrokkenen op een goede wijze invulling wordt gegeven aan de doelstellingen van VIV JJ. Daarmee lijken de KV's een goede aanvulling op de mogelijkheden voor de ten uitvoerlegging van het jeugdstrafrecht.

Casusanalyse: Nijmegen

N is een 20-jarige Nederlandse jongen met een gemiddeld intelligentieprofiel. Tot eind 2016 woont N met zijn ouders en zusje (15) in een dorpje bij Nijmegen. N is al vanaf jonge leeftijd bekend bij de hulpverlening en er is sprake van een uitgebreide delictgeschiedenis. Hij kampt met forse verslavingen (voornamelijk cannabis, maar ook alcohol-, harddrugsmisbruik en gokgedrag). N volgt in 2011 een 'Yes We Can' clinic, een intensieve groepsbehandeling. Onder deze intensieve begeleiding ging het goed met N; hij ging naar school (4 HAVO) en haalde goede cijfers. Op het moment dat de behandeling afgerond is lijkt N echter weer af te glijden en in oktober van dat jaar (2011) begint N weer middelen te gebruiken. In november 2011 wordt N verdacht van afpersing en diefstal met geweld. Twee maanden later wordt hij nogmaals verdacht van diefstal. Begin maart 2012 wordt N voorgeleid en de RC spreekt een IBS uit in JJI de Hunnerberg. Op de eerste Raadkamer adviseert de reclassering de preventieve hechtenis niet te schorsen, daar er een duidelijk en stevig plan nodig is om de kans op recidive te verkleinen. N wordt derhalve niet geschorst. Jeugdreclassering wordt ingeschakeld dit plan op te stellen. Hierin staat opgenomen dat N intern in behandeling zal gaan voor zijn verslavingsproblematiek. Tijdens deze opname, halverwege april, wordt N door de politie meegenomen wegens nieuwe verdenkingen. Vanwege de ernst van de delicten (afpersing en poging tot doodslag) wordt N eind mei 2012 met een PIJ maatregel in de JJI De Hunnerberg geplaatst.

Instroom

Tijdens zijn intramurale fase van de PIJ-maatregelen volgt N meerdere therapieën gericht op de verslavings- en agressieproblematiek. N start halverwege 2016 met een verloftraject, hij heeft tweemaal een terugval in zijn verslavingsproblematiek, maar het verlof verloopt steeds beter. N vindt bovendien een baantje als pizzabezorger. Begin 2017 wordt N, middels intern overleg, de kans geboden doorgeplaatst te worden naar de KV, gelegen naast de JJI. N staat hier zeer positief tegenover en wil deze kans graag grijpen om actief aan zijn toekomst te werken en een passende dagbesteding te vinden. In het trajectberaad, waarbij de KV, de reclassering, N en zijn ouders aanwezig zijn, wordt besloten N door te plaatsen.

Verblijf

Medio februari 2017 is N vanuit de Hunnerberg overgeplaatst naar de KV. N is zeer te spreken over de snelheid van de overplaatsing. Hij geeft aan dat dit veel sneller ging dan eerdere juridische procedures. Wel had hij moeite met de informatieoverdracht. Door zijn snelle overplaatsing waren de nieuwe hulpverleners niet goed op de hoogte van zijn situatie en de afspraken die er gemaakt waren. De werknemers lijken volgens de ouders van N nog een beetje zoekende in de regels die gelden binnen de KV. Vlak na de overplaatsing stopt N met zijn baantje omdat hij een meningsverschil heeft met zijn baas. Hij geeft aan dat hij zijn baan als bezorger toch niks vond. Bij het solliciteren naar een nieuwe baan krijgt N hulp van de pedagogisch medewerkers. Hij vindt een baan waar hij, met het dragen van het Nymi bandje, zelfstandig naar toe mag reizen. Vanuit de KV wordt meerdere keren per dag gecheckt of N nog op de afgesproken plek is en wordt er contact met hem opgenomen wanneer het signaal van het Nymi bandje afwijkt van het verlofplan. Het Nymi bandje vindt hij onprettig omdat hij er op zijn werk veel vragen over krijgt. N krijgt op een gegeven moment een terugval in het drugsgebruik. In het trajectberaad wordt besloten dat N een gele kaart krijgt waaraan een aantal voorwaarden zijn verbonden. N voert wekelijks mentorgesprekken om zijn drugsgebruik in kaart te brengen en de afspraak wordt gemaakt dat hij in een vroeg stadium contact op neemt de mentor om problemen te voorkomen. Om de onderliggende factoren van de problematiek verder aan te pakken wordt schematherapie opgestart bij een GGZ-instelling buiten de KV. Terugkijkend op de plaatsing in de KV geeft N aan dat hij erg blij is dat hij de kans heeft gekregen. De KV voelt huiselijker dan de JJI. Dit komt mede doordat niet alle deuren op slot zitten en hij de sleutel van zijn eigen kamer heeft. N krijgt in de KV naar eigen zeggen meer eigen verantwoordelijkheid en ervaart de individuele aanpak als prettiger. Tot slot vertelt N dat de band met zijn ouders, broer en zusje sterk verbeterd is sinds zijn verblijf in de KV. De ouders van N zijn zeer betrokken bij het traject van N in de KV; zij zijn aanwezig bij trajectberaden, komen meerdere keren per week op bezoek en hebben daarnaast geregeld telefonisch contact met N. Met het oog op uitstroom wordt er vanuit de KV gekeken naar begeleid wonen. De reclassering en de gemeente werken hierin samen en hebben N aangemeld bij twee instellingen waar hij op gesprek is geweest. N wekt een gemotiveerde indruk en geeft aan graag op zichzelf te willen gaan wonen.

Uitstroom

Na de uitspraak stroomt N in juli 2017, na een kleine 5 maanden in de KV gezeten te hebben, in het kader van STP, uit naar een voorziening voor begeleid wonen. De ingezette schematherapie wordt na uitstroom voortgezet door een forensische polikliniek waar hij tijdens zijn KV traject was gestart.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Van Alphen, Drost & Jongebreur. (2015). *Verkenning Invulling Vrijheidsbeneming Justitiële Jeugd*. Barneveld: Significant.
- Andershed, K. A., Gibson, C. L., & Andershed, H. (2016). The role of cumulative risk and protection for violent offending. *Journal of Criminal Justice*, 45, 78-84. doi: 10.1016/j.jcrimjus.2016.02.006
- Andrews, D. A., & Bonta, J. (2010). *The psychology of criminal conduct*. New Providence (NJ): Matthew Bender and Company Inc.
- Bartel, P., Borum, R., & Forth, A. (2000). Structured assessment for violence risk in youth (SAVRY). Tampa, FL: Louis de la Parte Florida Mental Health Institute, University of South Florida.
- Beke, B. M. W. A., Wijk, A. P., & Ferwerda, H. B. (2000). *Jeugdcriminaliteit in groepsverband ontrafeld*. SWP.
- Van den Brink, Y.N., Wermink, H.T., Bolscher, K.G.A., Van Leeuwen, C.M.M., Bruning, M.R., & Liefwaard, T. (2017). *Voorlopige Hechtenis van Jeugdigen in Uitvoering; Een exploratief kwantitatief onderzoek naar rechterlijke beslissingen en populatiekenmerken*. Den Haag: Ministerie van Justitie en Veiligheid.
- Dekker, S. (2017, 20 december). Voortgang VIV JJ [Kamerbrief]. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2017/12/20/tk-voortgang-viv-jj>
- Dishion, T. J., Poulin, F., & Burraston, B. (2001). Peer Group Dynamics Associated with Iatrogenic Effect in Group Interventions with High-Risk Young Adolescents. *New directions for child and adolescent development*, 2001(91), 79-92.
- Henggeler, S. W., Melton, G. B., & Smith, L. A. (1992). Family preservation using multisystemic therapy: An effective alternative to incarcerating serious juvenile offenders. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 60(6), 953-961.
- Koehler, J. A., Lösel, F., Akoensi, T. D., & Humphreys, D. K. (2013). A systematic review and meta-analysis on the effects of young offender treatment programs in Europe. *Journal of Experimental Criminology*, 9(1), 19-43.
- Macgowan, M. J., & Wagner, E. F. (2005). Iatrogenic Effects of Group Treatment on Adolescents with Conduct and Substance Use Problems; A Review of the Literature and a Presentation of a Model. *Journal of Evidence-based Social Work*, 79-90.
- Ministerie van Veiligheid en Justitie. (2008). *Handreiking jeugdstrafrecht: sancties, voorwaarden en nazorg*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie
- Ministerie van Veiligheid en Justitie. (2017). *Memo: capaciteit en bezetting JJI januari t/m april 2017*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie, Divisie Individuele Zaken.
- Mos, K., & Rigter, H. (2012). Gezinsgericht Werken in Justitiële Jeugdinrichtingen. *Kind & Adolescent Praktijk*, 11(3), 118-124.

Mulder, E. A. (2010). *Unraveling serious juvenile delinquency: risk and needs assessment by classification into subgroups* (proefschrift). Rotterdam: Erasmus Medisch Centrum

Rovers, B. (2014). *Kortverblijvers in justitiële jeugdinstellingen: achtergrondkenmerken, ketensamenwerking en invulling van verblijf*. 's-Hertogenbosch: Bureau voor Toegepast Veiligheidsonderzoek

Simons, I., Mulder, E., Breuk, R., Mos, K., Rigter, H., Domburgh, L., & Vermeiren, R. (2017). A program of family-centered care for adolescents in short-term stay groups of juvenile justice institutions. *Child and adolescent psychiatry and mental health*, 11(1), 61.

Snyder, J., Schrepferman, L., Oeser, J., Patterson, G., Stoolmiller, M., Johnson, K., & Snyder, A. (2005). Deviancy training and association with deviant peers in young children: Occurrence and contribution to early-onset conduct problems. *Development and psychopathology*, 17(2), 397-413.

de Vries Robbé, M., Geers, M., Stapel, M., Hilterman, E., & De Vogel, V. (2015). *SAPROF Youth Version: Guidelines for the assessment of protective factors for violence risk in juveniles*. Van der Hoeven Kliniek.

Ward, T. (2002). Good lives and the rehabilitation of offenders: Promises and problems. *Aggression and Violent Behavior*, 7, 513–528.

Ward, T., & Stewart, C. A. (2003). The treatment of sexual offenders: Risk management and good lives. *Professional Psychology: Research and Practice*, 34, 353–360.

Ward, T. & Gannon, T. (2006). Rehabilitation, etiology, and self-regulation: The Good Lives Model of sexual offender treatment. *Aggression and Violent Behavior*, 11, 77–94.

Whitehead, P.R., Ward, T. & Collie, R.M. (2007) Time for a Change: Applying the Good Lives Model of Rehabilitation to a High-Risk Violent Offender. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 51, 578 – 598.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Overzicht kenmerken proeftuinen VIV JJ

Tabel 1

Overzicht proeftuinen VIV JJ zoals bij de start van de proeftuinen uitgezet

	KV		S&D		KV/S&D
Locatie	Amsterdam	Nijmegen	Rotterdam	Breda ⁴¹	Groningen
Start	20-09-2016	15-11-2016	15-11-2016	01-12-2016	01-12-2016
Regio	Arrondissement Amsterdam	Gelderse Regio G7*	Arrondissement Rotterdam	Jeugdzorgregio West Brabant Oost	Arrondissement Noord-Nederland
Plaatsen	8	8	8	Geen fysieke proeftuin	8
Geslacht	Jongens	Jongens	Jongens	Jongens en meisjes	Jongens en meisjes
Pleegleeftijd	12 – 18 jaar**	12 – 23 jaar	12 – 18 jaar**	12 – 23 jaar	14 – 23 jaar
Kader	Artikel 493, lid 3	BJJ	BJJ	BJJ	Artikel 493, lid 3
Gebouw	Gebouw in woonwijk (uitgevoerd door Spirit)	Gebouw op het terrein van RJJ de Hunnerberg	Kortverblijf afdeling Steven van RJJ de Hartelborgt	RJJ Den Hey-Acker	Unit 3 Wilster Het Poortje Jeugdinstellingen
Instroom	Preventieve hechtenis, opheffing schorsing preventieve hechtenis***	Preventieve hechtenis, opheffing schorsing preventieve hechtenis, jeugddetentie, PIJ	Preventieve hechtenis, opheffing schorsing preventieve hechtenis	n.v.t.	Preventieve hechtenis, schorsing voorwaardelijke invrijheidstelling, vrijwillig, IVS***

Notitie. . BJJ=Beginselenwet Justitiële Jeugdinstellingen. *Gedurende de looptijd is de regio meerdere malen aangepast. ** Gedurende de looptijd is besloten de pleegleeftijd uit te breiden tot 23 jaar (inclusief ASR). *** Gedurende de looptijd is binnen het juridisch kader tevens de mogelijkheid gecreëerd om jongeren na veroordeling met een strafrestant jeugddetentie (max 4 weken) in de KV te laten verblijven

⁴¹ De proeftuin S&D in Breda verschilt van de andere proeftuinen, daar er geen sprake is van een fysieke proeftuin. De proeftuin bevindt zich op abstract niveau en is ingericht in vier werkgroepen.

Bijlage 2: Overzicht participerende observaties

2.1 Overzicht documenten participerende observatie Amsterdam

	Notulist
Begeleidingscommissies	
01-11-2016	R. Lindenberg*
06-12-2016	R. Lindenberg
06-12-2016	S. Oostermeijer
24-01-2017	R. Lindenberg
24-01-2017	S. Oostermeijer
07-03-2017	R. Lindenberg
07-03-2017	M. Adriaanse
11-04-2017	R. Lindenberg
11-04-2017	S. Oostermeijer
23-05-2017	R. Lindenberg
23-05-2017	S. Oostermeijer
29-08-2017	N. van Wissen
04-07-2017	R. Lindeberg
04-07-2017	N. van Wissen
29-08-2017	R. Lindeberg
14-11-2017	F. Souverein
14-11-2017	R. Lindeberg
01-09-2018	F. Souverein
Locatie bezoeken	
04-11-2016	S. Oostermeijer
21-02-2017	S. Oostermeijer
04-04-2017	S. Oostermeijer
13-04-2017	S. Oostermeijer
09-05-2017	S. Oostermeijer
17-10-2017	F. Souverein
31-10-2017	F. Souverein
Stuurgroep	
09-11-2016	N. Koorn*
20-07-2017	N. Koorn*
11-10-2017	N. Koorn*

Notitie. *Onderzoeksteam niet aanwezig bij overleg

2.2 Overzicht documenten participerende observatie Groningen

	Notulist
Begeleidingscommissies	
30-11-2016	A. Bult
30-11-2016	S. Oostermeijer
14-12-2016	A. Bult
14-12-2016	S. Oostermeijer
11-01-2017	A. Bult
11-01-2017	S. Oostermeijer
08-02-2017	B. Singelenberg
08-02-2017	M. Adriaanse
08-03-2017	B. Singelenberg
08-03-2017	S. Oostermeijer
05-04-2017	B. Singelenberg
05-04-2017	S. Oostermeijer
03-05-2017	B. Singelenberg
03-05-2017	S. Oostermeijer
21-06-2017	B. Singelenberg
21-06-2017	N. van Wissen
06-09-2017	N. van Wissen
06-09-2017	B. Singelenberg
18-10-2017	B. Singelenberg
18-10-2017	F. Souverein
20-12-2017	B. Singelenberg
20-12-2017	F. Souverein
31-01-2018	B. Singelenberg
31-01-2018	F. Souverein
Locatie bezoeken	
11-01-2017	S. Oostermeijer
25-01-2017	S. Oostermeijer
22-02-2017	S. Oostermeijer
22-03-2017	S. Oostermeijer
12-04-2017	S. Oostermeijer
10-10-2017	F. Souverein
10-01-2017	F. Souverein
Stuurgroep DJI	
22-06-2017	W. Oerlemans*

Notitie. De proeftuin in Groningen valt onder de stuurgroep van DJI

2.3 Overzicht documenten procesevaluatie Nijmegen

	Notulist
Begeleidingscommissies	
04-10-2016	M. Elbers*
06-12-2016	M. Elbers
06-12-2016	F. Souverein
07-02-2017	M. Elbers*
04-04-2017	M. Elbers
04-04-2017	F. Souverein
06-06-2017	M. Elbers
06-06-2017	N. van Wissen
05-09-2017	M. Elbers
05-09-2017	N. van Wissen
21-11-2017	M. Elbers
21-11-2017	F. Souverein
16-01-2018	M. Elbers
16-01-2018	F. Souverein
Locatie bezoeken	
03-01-2017	F. Souverein
16-01-2017	F. Souverein
13-02-2017	F. Souverein
28-02-2017	F. Souverein
27-03-2017	F. Souverein
08-05-2017	F. Souverein
05-09-2017	N. van Wissen
03-10-2017	A. van den Burg
25-10-2017	A. van den Burg
08-11-2017	A. van den Burg
21-11-2017	A. van den Burg
06-12-2017	A. van den Burg
20-12-2017	A. van den Burg
Stuurgroep	
21-10-2016	M. Elbers*
18-11-2016	M. Elbers
18-11-2016	F. Souverein
16-12-2016	M. Elbers*
20-01-2017	M. Elbers*
21-02-2017	M. Elbers*
17-03-2017	M. Elbers*
21-04-2017	M. Elbers*
19-05-2017	M. Elbers*
16-06-2017	M. Elbers*
20-07-2017	M. Elbers*
17-08-2017	M. Elbers*
15-09-2017	M. Elbers*
01-11-2017	M. Elbers*

Notitie. *Onderzoeksteam niet aanwezig bij overleg

2.4 Overzicht documenten participerende observatie Rotterdam

	Notulist
Begeleidingscommissies	
05-10-2016	R. Huijbers*
26-10-2016	R. Huijbers
26-10-2016	S. Oostermeijer
16-11-2016	R. Huijbers
16-11-2016	F. Souverein
18-01-2017	R. Huijbers
18-01-2017	M. Adriaanse
15-03-2017	R. Huijbers
15-03-2017	N. van Wissen
17-05-2017	R. Huijbers
17-05-2017	F. Souverein
23-08-2017	F. Souverein
23-08-2017	R. Huijbers
18-10-2017	R. Huijbers
18-10-2017	A. van den Burg
13-12-2017	R. Huijbers
13-12-2017	F. Souverein
24-01-2018	R. Huijbers
24-01-2018	F. Souverein
Locatie bezoeken	
13-12-2016	F. Souverein
09-01-2017	F. Souverein
20-02-2017	F. Souverein
06-03-2017	F. Souverein
03-04-2017	F. Souverein
01-05-2017	F. Souverein
26-06-2017	F. Souverein
13-10-2017	A. van den Burg
18-10-2017	A. van den Burg
01-11-2017	A. van den Burg
15-11-2017	A. van den Burg
22-11-2017	A. van den Burg
01-12-2017	A. van den Burg
13-12-2017	A. van den Burg
Stuurgroep	
14-12-2016	R. Huijbers
14-12-2016	F. Souverein
15-02-2017	R. Huijbers*
12-04-2017	R. Huijbers*
28-06-2017	R. Huijbers*
20-09-2017	R. Huijbers*
15-11-2017	R. Huijbers*

Notitie. *Onderzoeksteam niet aanwezig bij overleg

2.5 Overzicht documenten participerende observatie Breda

	Notulist
Stuurgroep	
08-12-2016	F. Souverein*
15-02-2017	F. Souverein*
15-03-2017	A. Janssen-Goossens
15-03-2017	F. Souverein
19-04-2017	A. Janssen-Goossens
19-04-2017	F. Souverein
10-05-2017	A. Janssen-Goossens
10-05-2017	F. Souverein
07-06-2017	A. Janssen-Goossens
07-06-2017	F. Souverein
12-07-2017	A. Janssen-Goossens
12-07-2017	F. Souverein
06-09-2017	A. Janssen-Goossens**
04-10-2017	A. Janssen-Goossens
04-10-2017	F. Souverein
01-11-2017	A. Janssen-Goossens
01-11-2017	F. Souverein
06-12-2017	A. Janssen-Goossens
06-12-2017	F. Souverein
17-01-2017	A. Janssen-Goossens
17-01-2017	F. Souverein
Voortgangsverslagen werkgroepen M	
25-01-2017	Voorzitter werkgroep 2/3
07-02-2017	Voorzitter werkgroep 2/3
21-02-2017	Voorzitter werkgroep 2/3
07-03-2017	Voorzitter werkgroep 2/3
21-03-2017	Voorzitter werkgroep 2/3
04-04-2017	Voorzitter werkgroep 2/3
06-07-2017	Voorzitter werkgroep 1
01-08-2017	Voorzitter werkgroep 2/3
26-09-2017	Voorzitter werkgroep 2/3
23-10-2017	Voorzitter werkgroep 2/3
08-11-2017	Voorzitter werkgroep 2/3
30-11-2017	Voorzitter werkgroep 1
Tussenbijeenkomst werkgroepen	
24-05-2017	A. Janssen-Goossens
24-05-2017	F. Souverein
Startbijeenkomst werkgroep 4	
12-07-2017	F. Souverein
Eindbijeenkomst werkgroep 1	
23-11-2017	F. Souverein

Notitie. *Notulen voorzitter proeftuin ontbreken **Onderzoeksteam niet aanwezig bij overleg

Bijlage 3: Vragenlijst follow-up monitor AWRJ

Vragenlijst Monitor proeftuinen Verkenning Invulling Vrijheidsbeneming – Justitiële Jeugd

Een onderzoek uitgevoerd door Academische Werkplaats Risicojeugd (AWRJ) in opdracht van het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Deze vragenlijst betreft **NAAM JONGERE INVULLEN**, hier verder aangeduid als “jongere”.

Uw naam + functie: ...

Datum van invullen: ...

Gaat de jongere op het moment naar school / werk / dagbesteding? Zo ja, wat voor?

...

Wat is de woonsituatie (thuiswonend / zelfstandig / begeleid wonen etc.) van de jongere op het moment? Indien de jongere bij een organisatie woont, welke is dat?

...

Krijgt de jongere op het moment hulpverlening? Zo ja, waar en wat voor?

...

Wat is de vrijetijdsbesteding van de jongere op het moment?

...

Heeft de jongere zich aan de schorsingsvoorwaarden, opgelegd na het verblijf in de Kleinschalige Voorziening, gehouden? Zo nee, welke zijn geschonden?

...

Heeft de jongere na zijn periode in de Kleinschalige Voorziening delict(en) gepleegd, zo ja welke?

...

Hoe zou u de betrokkenheid van het systeem (familie / goede vrienden etc.) beoordelen? (Met betrokkenheid wordt bedoeld in hoeverre het systeem op de hoogte is van de situatie en de mate van inzet voor de jongere). Onderstreep het antwoord dat het best passend is.

Niet betrokken – Onvoldoende betrokken – Matig betrokken – Voldoende betrokken – Zeer betrokken – Onbekend

Hoe zou u de betrokkenheid van professionele organisaties om de jongere heen beoordelen? (Hiermee wordt bedoeld in hoeverre de organisaties doen wat ze moeten doen, ze op de hoogte zijn van de situatie en de mate van inzet voor de jongere). Onderstreep het antwoord dat het best passend is.

Niet betrokken – Onvoldoende betrokken – Matig betrokken – Voldoende betrokken – Zeer betrokken – Onbekend

Beoordeel de volgende stelling door het best passende antwoord te onderstrepen: De plaatsing in de Kleinschalige Voorziening was van toegevoegde waarde. (Hiermee wordt bedoeld of u denkt dat deze plaatsing meer heeft geholpen dan een plaatsing in een reguliere JJI of elders).

Zeer mee oneens – Oneens – Neutraal – Eens – Zeer mee eens – Weet niet

Heeft u nog overige opmerkingen?

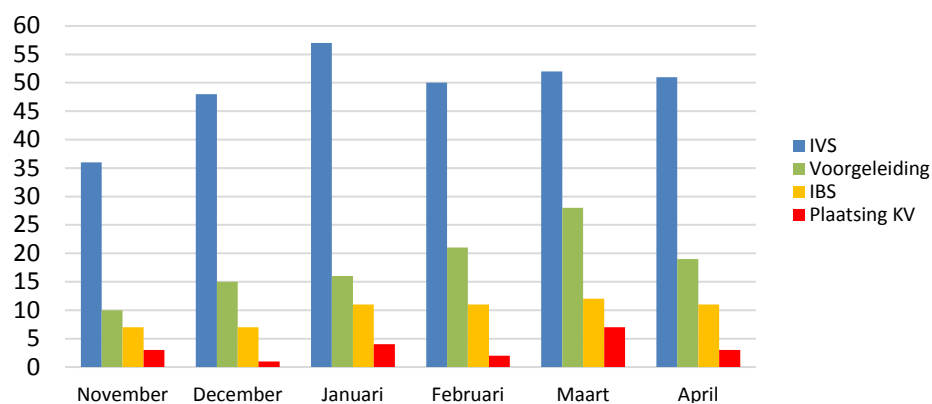
...

Hartelijk dank voor uw medewerking. Mochten wij nog vragen hebben over de ingevulde vragenlijst, dan zouden wij u deze graag nog kort stellen. Zou u uw contactgegevens willen noteren?

Bijlage 4: IVS tot plaatsing per maand S&D Rotterdam

Figuur 1

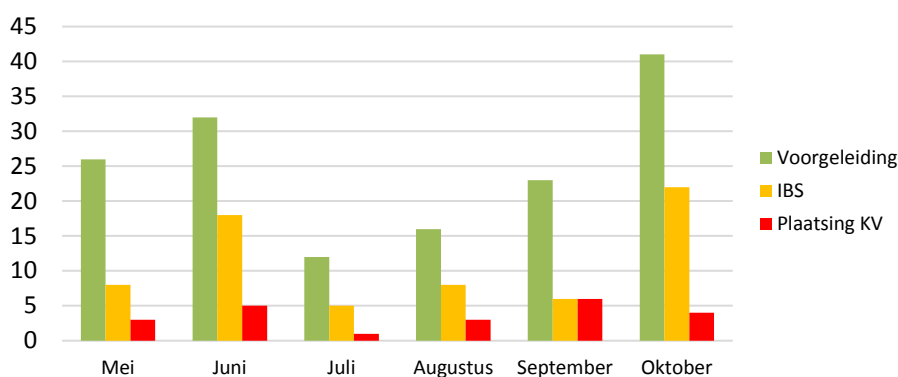
IVS, voorgeleiding, IBS en plaatsing S&D Rotterdam (jeugd)

Notitie. Gegevens 15 november 2016 tot 1 mei 2017.

Figuur 2

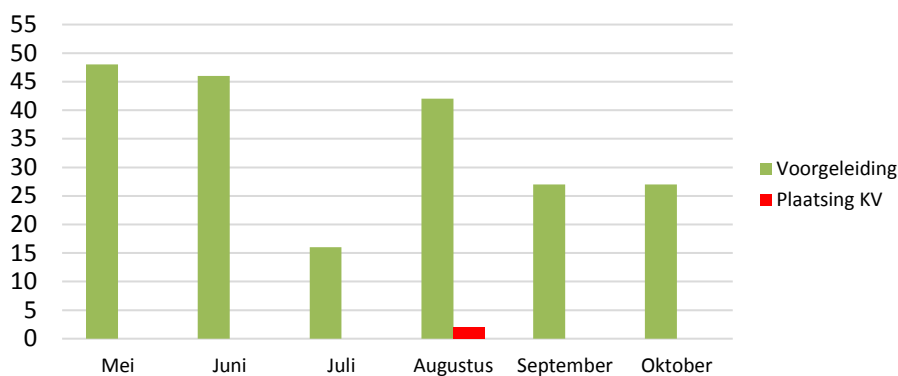
Voorgeleiding, IBS en plaatsing S&D Rotterdam (jeugd)

Notitie. Gegevens van 1 mei tot 1 november 2017. De genoemde aantallen bij voorgeleidingen en IBS betreffen jongens en meisjes, bij plaatsingen uitsluitend jongens.

Figuur 3

Voorgeleiding en plaatsing S&D Rotterdam (18 tot 23 jaar)

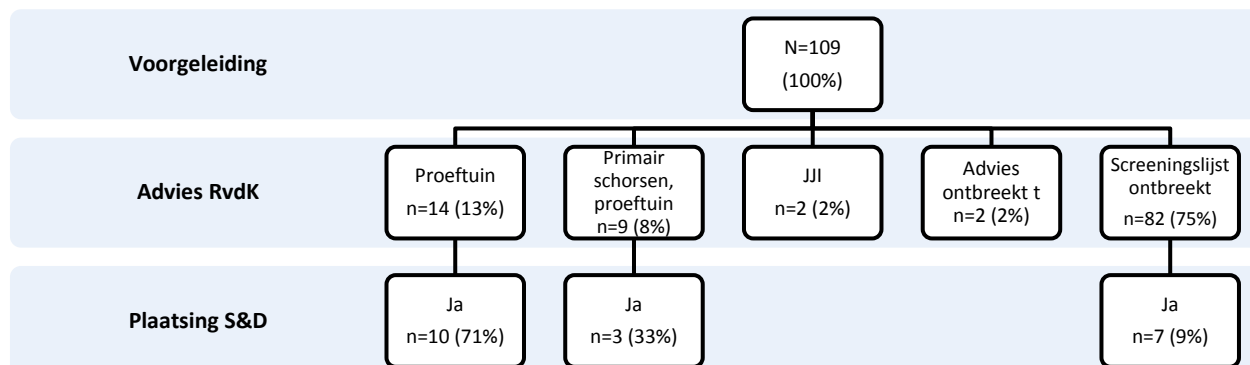

Notitie. Gegevens van 1 mei tot 1 november 2017. De genoemde aantallen bij voorgeleidingen betreffen jongens en meisjes, bij plaatsingen uitsluitend jongens.

Bijlage 5: Van advies tot plaatsing S&D Rotterdam

Figuur 1

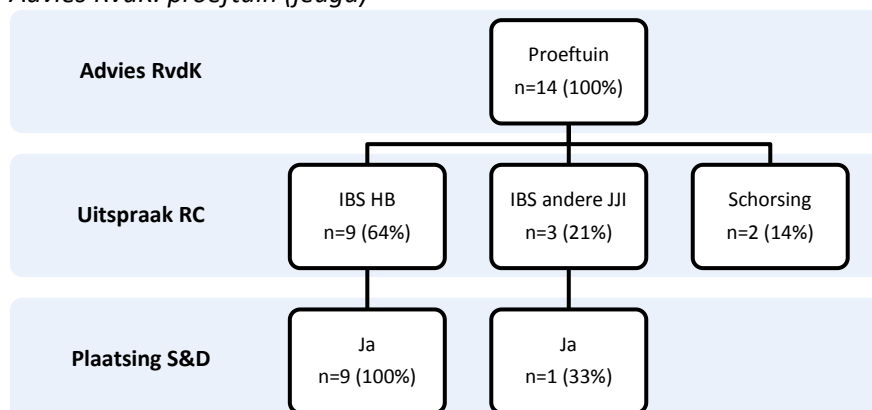
Advies RvdK en plaatsing Rotterdam (jeugd)

Notitie. Gegevens van 15 nov 2016 tot 1 mei 2017.

Figuur 2

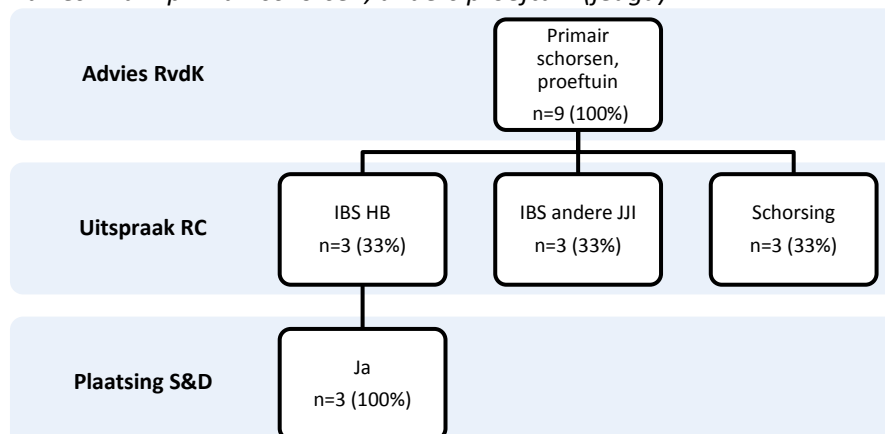
Advies RvdK: proeftuin (jeugd)

Notitie. Gegevens van 15 nov 2016 tot 1 mei 2017. HB=Hartelborgt.

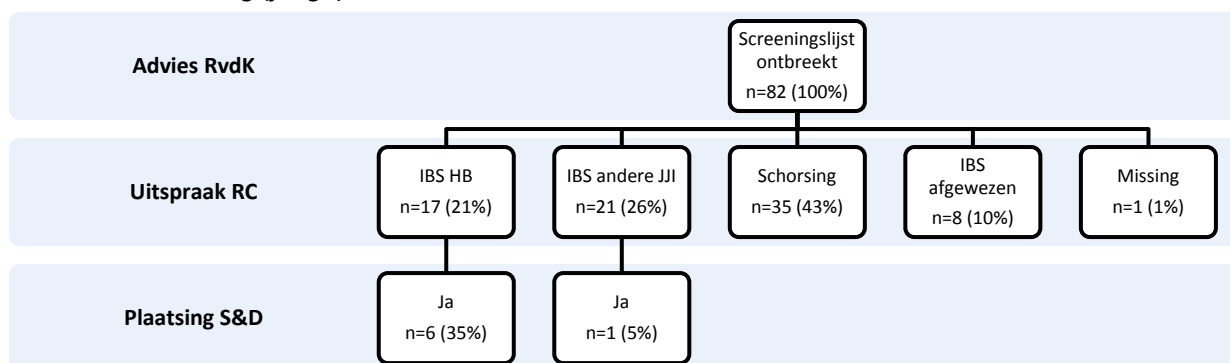
Figuur 3

Advies RvdK: primair schorsen, anders proeftuin (jeugd)

Notitie. Gegevens van 15 nov 2016 tot 1 mei 2017. HB=Hartelborgt.

Figuur 4
Advies RvdK: missing (jeugd)

Notitie. Gegevens van 15 nov 2016 tot 1 mei 2017.

Bijlage 6: Kenmerken jongeren DISC Rotterdam

In deze bijlage worden de kenmerken van de jongeren beschreven die op de afdeling Diagnostiek en Screening (DISC) van RJI de Hartelborgt geplaatst zijn. Deze gegevens zijn door de proeftuin S&D Rotterdam aangeleverd.

Tabel 1

DISC: plaatsingstitel, instroom en uitstroom

	Rotterdam DISC (n=29)
	n (%)
Plaatsingstitel	
Preventieve hechtenis	20 (69%)
Preventieve hechtenis ASR	2 (7%)
Jeugddetentie	6 (21%)
PIJ	1 (3%)
Moment van plaatsing	
<i>Onbekend</i>	2 (7%)
Voorgeleiding	15 (56%)
Doorplaatsing JJI	11 (41%)
Terugplaatsing vanuit STP	1 (4%)
Uitstroom route	
Geschorst op Raadkamer	8 (28%)
Doorplaatsing JJI	13 (45%)
Doorplaatsing proeftuin S&D Steven	2 (7%)
Doorplaatsing afdeling nachtdetentie	3 (10%)
Einde tenuitvoerlegging	3 (10%)

Notitie. Gegevens 30 oktober 2017 tot 22 december 2017. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal.

Tabel 2

DISC: eerder veroordelingen en JJI plaatsingen

	Rotterdam DISC (n=29)
	n (%)
Aantal eerdere veroordelingen	
0	9 (31%)
1	4 (14%)
2	6 (21%)
3	6 (21%)
4	2 (7%)
> 4	2 (7%)
Aantal eerdere JJI plaatsingen	
1	14 (48%)
2	7 (24%)
3	6 (21%)
>3	2 (7%)

Notitie. Gegevens 30 oktober 2017 tot 22 december 2017.

Tabel 3

DISC: middelengebruik

	Rotterdam DISC (n=29)
	n (%)
Middelengebruik	
<i>Onbekend</i>	2 (7%)
Ja	12 (44%)
Nee	15 (56%)

Notitie. Gegevens 30 oktober 2017 tot 22 december 2017. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal.

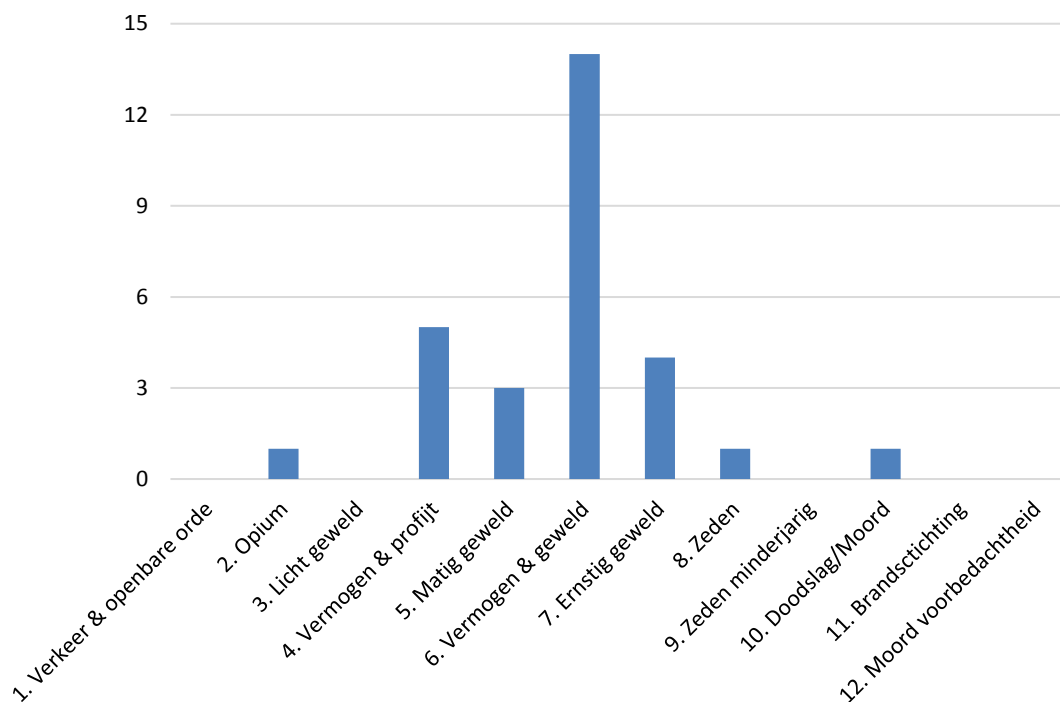
Tabel 4

DISC: woonsituatie, dagbesteding en schoolniveau

	Rotterdam DISC (n=29)
	n (%)
Woonsituatie voor plaatsing JJI	
<i>Onbekend</i>	1 (3%)
Bij ouders/Verzorgers	19 (68%)
Bij familie	5 (18%)
Justitiële Jeugdinstelling	1 (4%)
Gesloten Jeugdzorg	1 (4%)
Begeleid Wonen	1 (4%)
Geen vaste woonplek	1 (4%)
Dagbesteding op moment van plaatsing	
<i>Onbekend</i>	2 (7%)
Geen dagbesteding	10 (37%)
Dagbesteding in JJI	3 (11%)
School	12 (44%)
Werk	1 (4%)
Combi school/werk	1 (4%)
Huidig schoolniveau*	
	n=13
School2care	1 (8%)
Speciaal Middelbaar Onderwijs	1 (8%)
VMBO Horecavakschool	1 (8%)
VAVO (niveau onbekend)	2 (15%)
MBO	7 (54%)
Leer- en werktraject	1 (8%)

Notitie. Gegevens 30 oktober 2017 tot 22 december 2017. Percentages onbekende gegevens berekend ten opzichte van het totale aantal. Percentages bekende gegevens berekend ten opzichte van het totale bekende aantal.*Weergegeven voor de jongeren die ingeschreven staan op school.

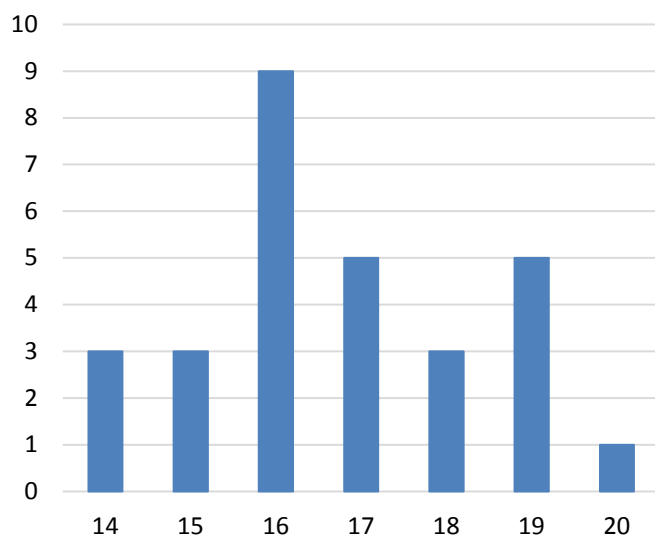
Figuur 1

DISC: Ernst index delict

Notitie. Gegevens 30 oktober 2017 tot 22 december 2017 (n=29)

Figuur 2

Leeftijd op het moment van instroom

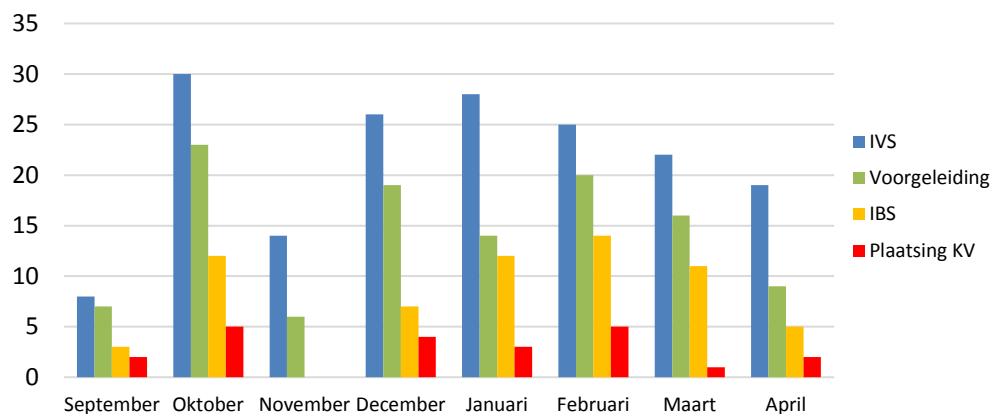

Notitie. Gegevens 30 oktober 2017 tot 22 december 2017 (n=29).
Gemiddelde leeftijd: 16 jaar.

Bijlage 7: Van IVS tot plaatsing per maand KV

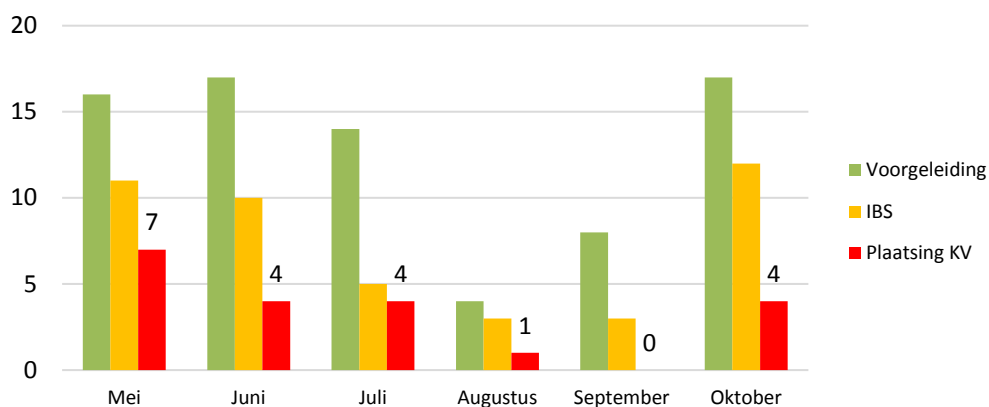
7.1 Van IVS tot plaatsing per maand: Amsterdam

Figuur 1
IVS, voorgeleiding, IBS en plaatsing Amsterdam (jeugd)

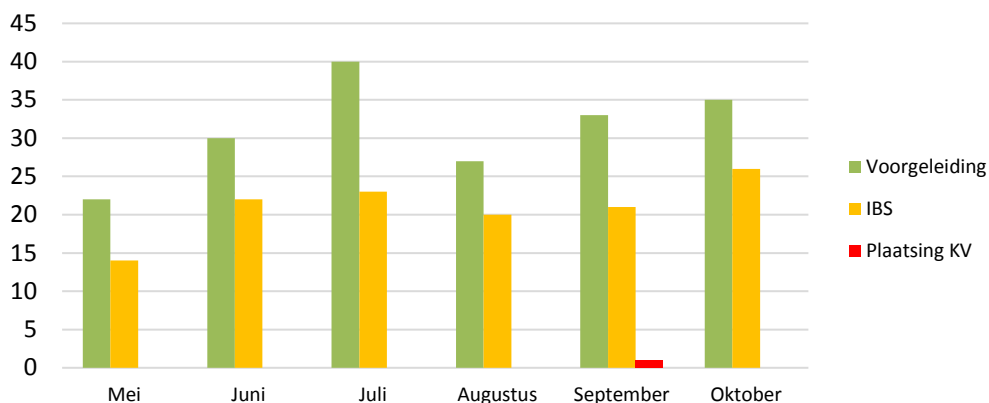
Notitie. Gegevens van 20 september 2016 tot 1 mei 2017.

Figuur 2
Voorgeleiding, IBS, plaatsing Amsterdam (jeugd)

Notitie. Gegevens van 1 mei tot 1 november 2017.

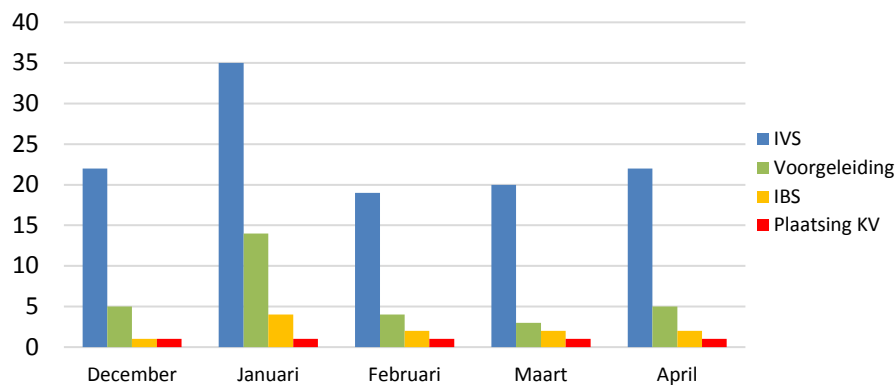
Figuur 3
Voorgeleiding, IBS, plaatsing Amsterdam (18 tot 23 jaar)

Notitie. Gegevens van 1 mei tot 1 november 2017.

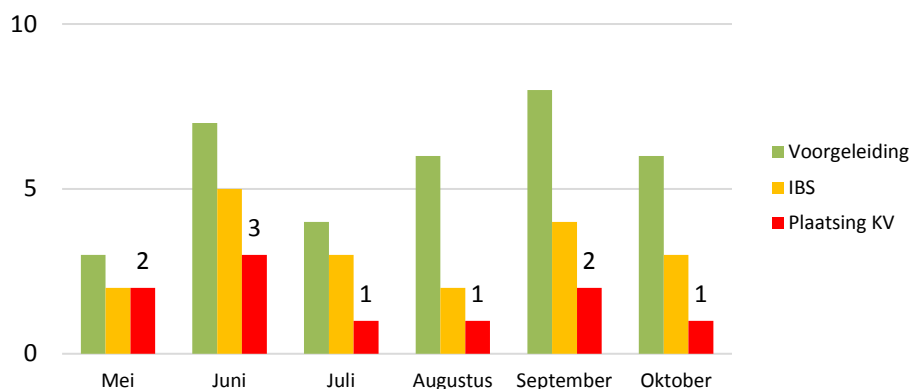
7.2 Van IVS tot plaatsing per maand: Groningen

Figuur 4
IVS, voorgeleiding, IBS en plaatsing Groningen (jeugd)

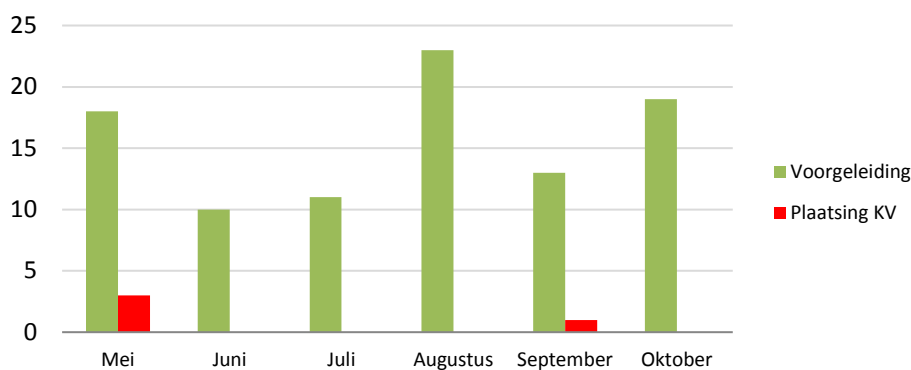
Notitie. Gegevens van 1 december 2016 tot 1 mei 2017. Een plaatsing (jeugd) die voor de start van de proeftuin voorgeleid is in oktober, en na de start van de proeftuin na een raadkamer vanuit de JJI is doorgeplaatst, is niet weergegeven in deze figuur.

Figuur 5
Voorgeleiding, IBS en plaatsing Groningen (jeugd)

Notitie. Gegevens van 1 mei 1 november 2017.

Figuur 6
Voorgeleiding, IBS en plaatsing Groningen, 18 tot 23 jaar

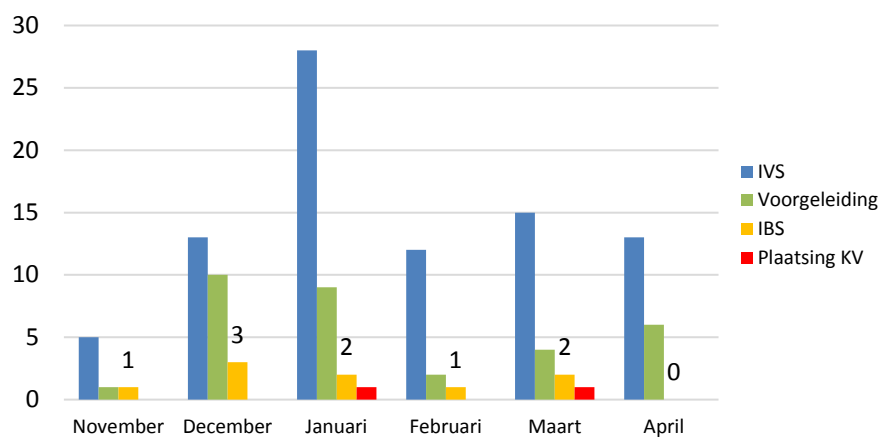

Notitie. Gegevens van 1 mei tot 1 november 2017.

7.3 Van IVS tot plaatsing per maand: Nijmegen

Figuur 7

IVS, voorgeleiding, IBS en plaatsing Nijmegen, jeugd

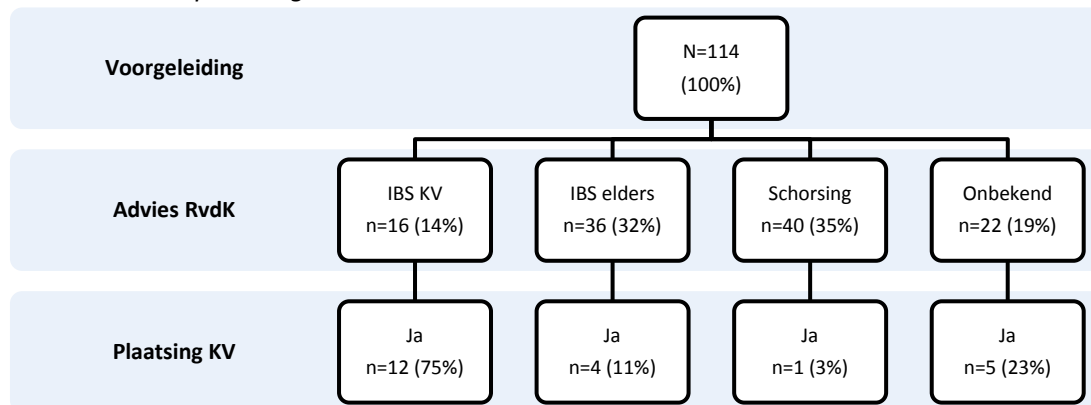
Notitie. Gegevens 15 november 2016 tot 1 mei 2017.

Bijlage 8: Van advies tot plaatsing KV

8.1 Van advies tot plaatsing Amsterdam

Figuur 1

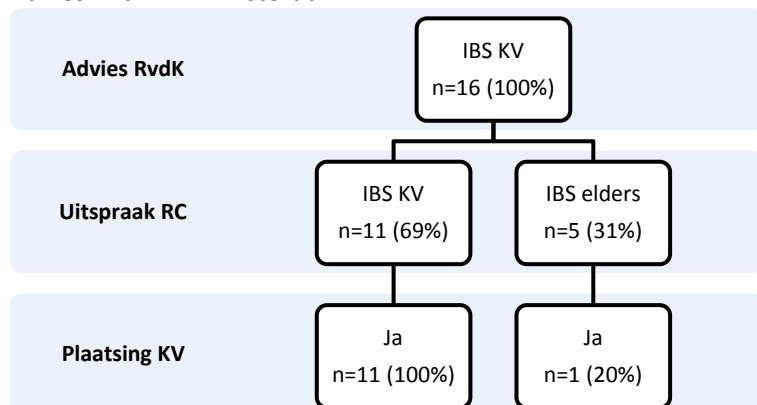
Advies RvdK en plaatsing Amsterdam

Notitie. Gegevens van 20 sep 2016 tot 1 mei 2017.

Figuur 2

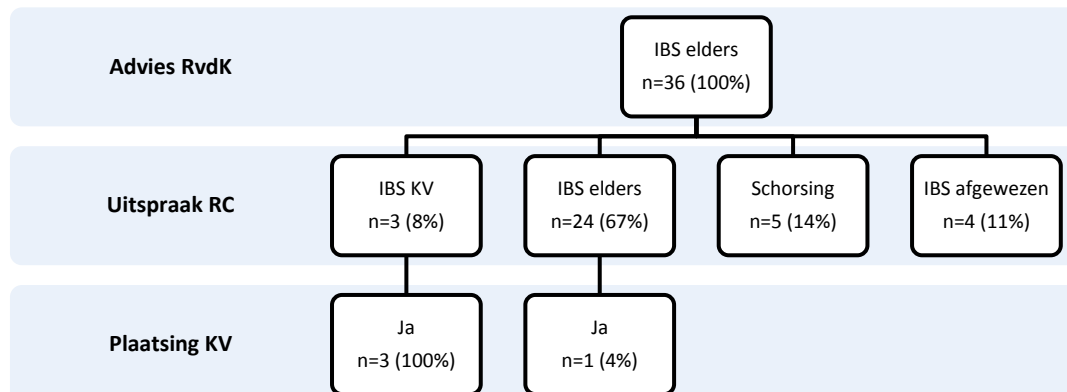
Advies RvdK: KV Amsterdam

Notitie. Gegevens van 20 sep 2016 tot 1 mei 2017.

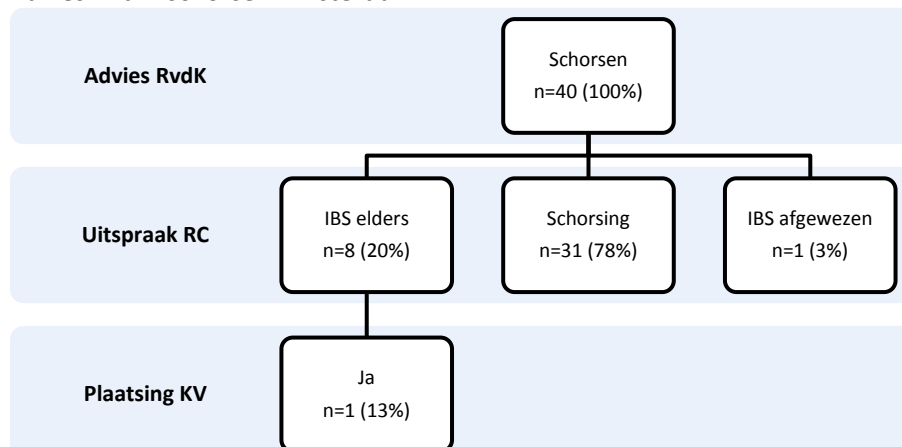
Figuur 3

Advies RvdK: IBS elders Amsterdam

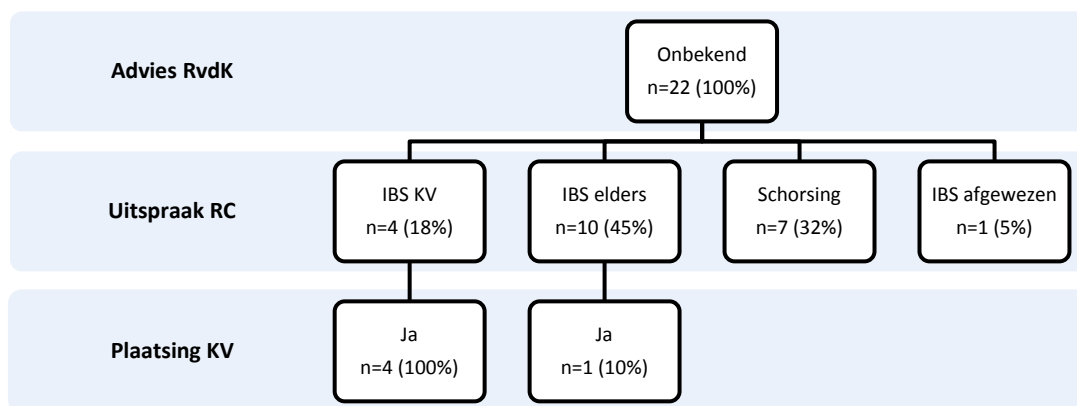
Notitie. Gegevens van 20 sep 2016 tot 1 mei 2017. Bij de jongere die geplaatst is in de KV na plaatsing met een IBS elders werd voor de eerste raadkamer een stage geregeld, zodat hij wel dagbesteding had.

Figuur 4

Advies RvdK: schorsen Amsterdam

Notitie. Gegevens van 20 sep 2016 tot 1 mei 2017. De geplaatste jongere werd vanwege de aanwezigheid van een medeverdachte in de proeftuin, in eerste instantie met een IBS elders geplaatst om later alsnog geplaatst te worden in de KV.

Figuur 5

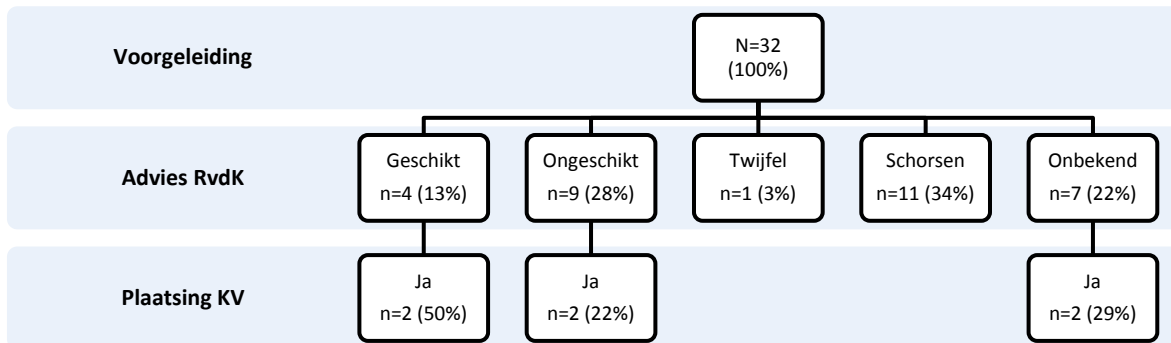
Advies RvdK: onbekend Amsterdam

Notitie. Gegevens van 20 sep 2016 tot 1 mei 2017. Het advies ontbrak in de helft van de gevallen omdat de vroeghulp uitgevoerd was in het weekend, waar de advisering met betrekking tot de proeftuin nog niet geïmplementeerd was. Bij de andere helft ontbrak informatie over het advies omdat de screeningslijst ontbrak én omdat het ging om een voorgeleiding in het kader van een opheffing schorsing of net voor de start van de proeftuin en data-verzameling.

8.2 Van advies tot plaatsing Groningen

Figuur 6

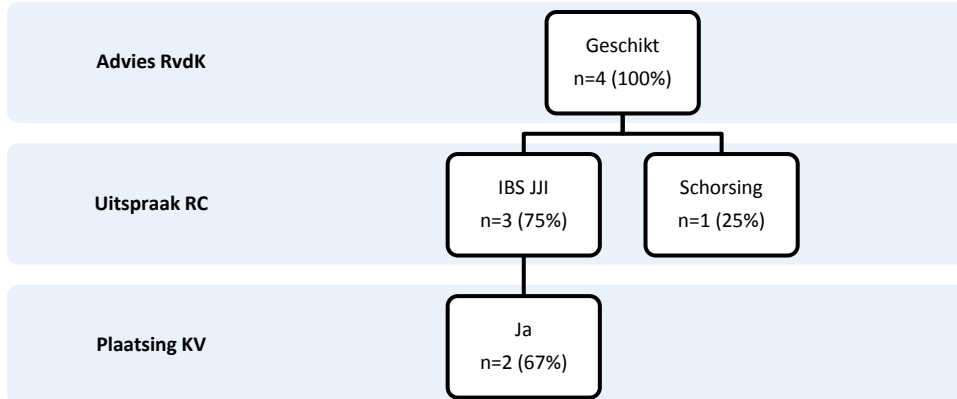
Advies RvdK en plaatsing Groningen

Notitie. Gegevens van 1 dec 2016 tot 1 mei 2017. Twijfel: bij deze jongere werd de vordering tot IBS afgewezen. Schorsen: de meerderheid werd geschorst (82%).

Figuur 7

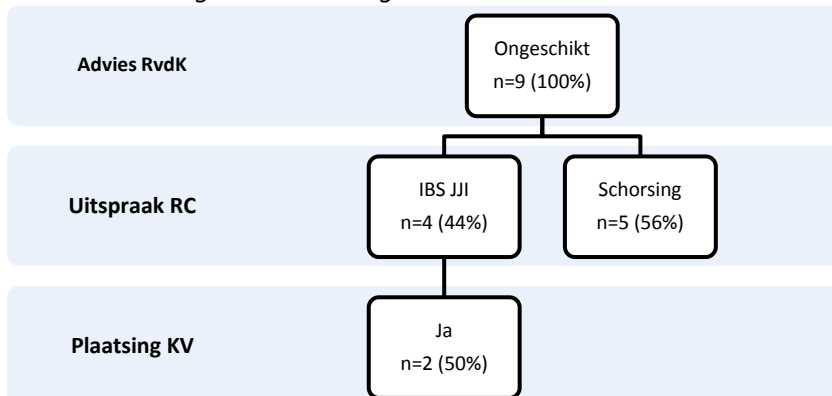
Advies RvdK: geschikt Groningen

Notitie. Gegevens van 1 dec 2016 tot 1 mei 2017.

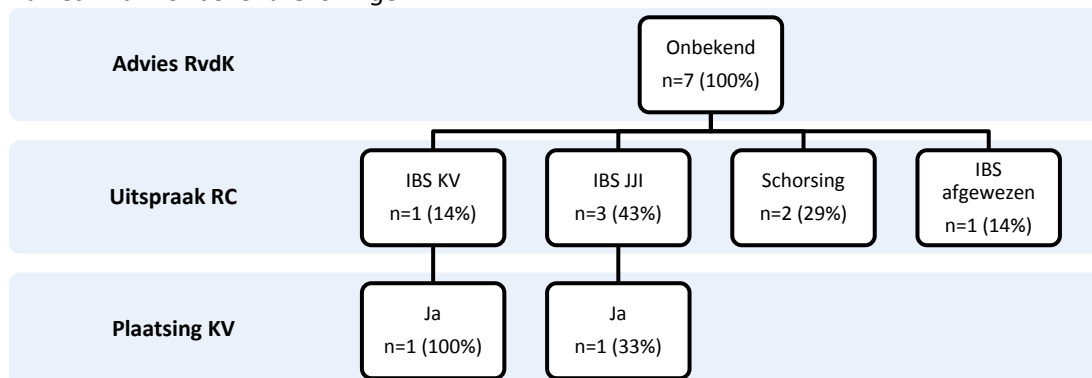
Figuur 8

Advies RvdK: ongeschikt Groningen

Notitie. Gegevens van 1 dec 2016 tot 1 mei 2017.

Figuur 9
Advies RvdK: onbekend Groningen

Notitie. Gegevens van 1 dec 2016 tot 1 mei 2017.

Bijlage 9: Casusbeschrijving positieve trajecten Groningen

Auteur: Tamara Pultrum, projectleider proeftuin KV/S&D Groningen

Om te ontdekken wat er wel en niet werkt in de KV's is er bij de toeleiding goed gekeken naar de risico's, maar ook naar de wenselijkheid om jongeren een kans te geven om van deze nieuwe modaliteit te profiteren. Ook bij jongeren die negatief uitgeplaatst werden, bestaat er bij ketenpartners overwegend een positief beeld over het verblijf. Jongeren zijn immers intensief begeleid en er kon nauwkeurig gevolgd worden welke verantwoordelijkheid zij konden verdragen. Het geeft waardevolle informatie over wat er van een jongere gevraagd kan worden bij schorsing en schorsingsplannen konden hierop worden bijgesteld. Naast negatieve uitplaatsingen zijn er uiteraard ook trajecten volgens plan en (heel) positief verlopen. Kijkend naar de strafrechtelijke achtergrond, blijken deze jongeren ook al vaker met politie en justitie in aanraking te zijn gekomen. Ze hebben allemaal ten minste vijf delicten gepleegd, eentje zelfs tien delicten. Ook voor zware delicten. Ze waren twee tot vier keer eerder veroordeeld. Het recidivegevaar was -op één uitzondering na- voor allen hoog volgens het LIJ. Qua problematiek wordt er geen opvallend afwijkend beeld gezien: er wordt melding gemaakt van middelengebruik, schuldenproblematiek en ontwikkelings- en gedragsproblematiek (agressie, *conduct disorder*, ADD, hechtingsproblematiek, etc.). De jongeren zijn allemaal 17 jaar of ouder en allen bekennen het delict. Daarnaast is het systeem welwillend en in een aantal gevallen sterk meewerkend. Alle jongeren geven snel na binnenkomst blijk van een zeer gemotiveerde houding.

Casusbeschrijving: *Kevin is een 22-jarige jongeman die middels het adolescentenstrafrecht eerst in de JJI en daarna in de KV is geplaatst. Kevin is gediagnosticeerd met conduct disorder en heeft een agressieprobleem. Op zijn 16^e pleegde hij zijn eerste delict. Er zijn tien delicten bekend en hij werd twee maal eerder veroordeeld. Hij is nu voor een zeer ernstig geweldsdelict opgepakt, wat aanvankelijk een contra-indicatie vormde voor plaatsing in de KV. Kevin bekent het delict en laat zien aan zijn problemen te willen gaan werken. Hij maakt de reflectieopdrachten en bespreekt deze serieus met zijn begeleiders. Kevin krijgt inzicht in zijn problematiek en wil graag meedenken en praten over zijn toekomst. Omdat hij geen dagbesteding heeft, wordt hij geplaatst op de aan de instelling verbonden school. Hoewel hij hier tussen veel jongere kinderen zit, is Kevin vastbesloten om zijn diploma te willen halen. Hierin wordt hij door zijn docent en medewerkers van de KV sterk ondersteund. Kevin gebruikte alcohol en drugs, maar stopt hiermee en werkt mee aan controles hierop. Het systeem is welwillend, maar gezien zijn leeftijd en eigen problematiek van ouders, meer op afstand. De inzet is om Kevin naar zelfstandig wonen te begeleiden. Als voor hem een begeleide woonplek wordt gevonden, maar deze niet direct aansluitend op het verblijf beschikbaar is, wordt een constructie bedacht waarbij hij onder voorwaarden van de reclassering in de KV kan blijven. Voor hem gelden dan geen beperkingen meer en er wordt met hem een verblijfscontract opgesteld. Als Kevin vertrokken is naar zijn nieuwe woonplek blijft hij de school bezoeken. De verwachting is dat hij voor de zomer zijn VMBO-diploma haalt.*

Bijlage 10: Screeningslijst Rotterdam

Datum:

Naam minderjarige:

Ingevuld door:

Criteria	Proeftuin	JA/NEE
1. ASR(Adolescentenstrafrecht, dus pleegleeftijd 18+)	Let op- zie toelichting	
2. Meisjes/ Dames	CONTRA	
3. Woonplaats buiten arr Rdam	CONTRA	
4. IQ	Let op- zie toelichting	
5. Recidivist	Let op- zie toelichting	
6. Verwachting JD > 6 mnd / PIJ	CONTRA	
7. Enkel/ dubbel PO door NIFP	Let op- zie toelichting	
8. Illegaal of geen verblijfsstatus	CONTRA	
9. Beperkingen door RC		
10. Ontkennende / zwijgende verdachte		
11. Geschokte rechtsorde.		
12. Ernstig gevaar voor recidive.		
13. Zedendelict		
14. Gewelddelict		
15. Ernstige gedragsstoornis/FOBAindicatie	CONTRA	
16. Hardnekkige of ernstige verslaving(-sproblematiek)	Let op- zie toelichting	
17. Zorgsignalering door RvdK		
18. Langdurige schoolvakantie		
19. Ernstig gestagneerd onderwijs		
20. Het delict is gerelateerd aan de plek waar de dagbesteding plaatsvindt.	NVT	
21. slachtoffer zit op dezelfde school/ stage.	NVT	
22. Jongere staat niet open voor screening/ diagnostiek/ hulp.	CONTRA	
23. Jongere stelt zich niet begeleidbaar op	CONTRA	
24. Jongere heeft geen structurerende ouders/ heeft een risicovol leefsysteem		

Conclusie MDO:

Datum voorgeleiding:

Besluit voorgeleiding/ plaatsing poeftuin?

Datum 1^e raadkamer:

Datum 2^e raadkamer:

Datum 3^e raadkamer:

Zittingsdatum:

Uitleg criteria

1. ASR (Adolescentenstrafrecht, dus pleegleeftijd 18+)	De RvdK screent en adviseert alleen bij 18minners (pleegleeftijd). Per 01-08-2017 kunnen ook 18+ers (pleegleeftijd) gepaatst worden in de proeftuin. De volwassenreclassering verzorgt dan de screening en het advies.
2. Meisjes/ Dames	Dit een uitsluiting op basis van (voorlopige) criteria proeftuin
3. Woonplaats buiten arr Rdam	Dit een uitsluiting op basis van (voorlopige) criteria proeftuin
4. IQ	het IQ hoeft geen contra te zijn, al moet er wel sprake zijn van haalbaarheid. Zie bij matching.
5. Recidivist (> second-offender)	Is er eerder een of twee keer een plaatsing geweest in de JJI, betekent dit nog niet direct een uitsluiting van de proeftuin. De HB kan dan beoordelen of proeftuin nog een optie is.
6. Verwachting JD > 6 mnd / PIJ	In verband met de focus in de proeftuin op opstellen trajectplan zorg tbv spoedige schorsing.
7. Enkel/ dubbel PO door NIFP	Na overleg op 8 februari 2017 is besloten dat dit geen CONTRA hoeft te zijn, wel dient RvdK alert te zijn op vermelding aan de HB dat er een enkel/ dubbel PO zal gaan lopen. Fivoor en NIFP stemmen dan af.
8. Illegaal of geen verblijfsstatus	Ivm aparte procesgang en verwachtte problemen bij financiering jeugdzorg vooralsnog een contra-indicatie
9. Beperkingen door RC	Beperkingen hoeven geen uitsluiting te betekenen. Als deze langdurend opgelegd worden, wordt de zin van een plaatsing in de proeftuin wel minder. Mogelijk hangt dit punt samen met de inschatting van begeleidbaarheid /openheid/ ernst van het delict.
10. Ontkennende/ zwijgende verdachte	Op zich geen contra-indicatie.
11. Geschokte rechtsorde.	Op zich geen contra. Is nl grond voor prev hechtenis. Ernstig delict bij bv first offender behoort bv juist tot de doelgroep die nader onderzocht kan worden.
12. Ernstig gevaar voor recidive.	Op zich geen contra.
13. Zedendelict	Op maat bezien welk zedendelict wel en welke niet in aanmerking kan komen voor de proeftuin. Vaak wordt een PO aangevraagd, (hetgeen een contra is, maar indien dit niet zo is, kan het diagnostisch proces vd proeftuin helpen richting te bieden voor schorsingsplan)
14. Gewelddelict	Op maat bezien welk gewelddelict wel en welke niet in aanmerking kan komen voor de proeftuin.
15. Ernstige gedragsstoornis/ FOBA indicatie	Bij sprake van ernstige gedragsstoornis / FOBA indicatie is er geen opname mogelijk.
16. Hardnekkige of ernstige verslaving (sproblematiek).	Drugsproblematiek is niet direct een CONTRA; zolang er voldoende motivatie is ten opzichte van inzetten zorg.
17. Zorgsignalering door RvdK	Geen contra
18. Langdurige schoolvakantie	NVT

19. Ernstig gestagneerd onderwijs	Hoeft geen contra te zijn, het onderwijsaanbod zal zoveel als mogelijk afgestemd worden op de school buiten. Indien niet aanwezig - of ernstig gestagneerd o.i.d.- dan krijgt jeugdige het aanbod algemeen vormend onderwijs vanuit het Kompas.
20. Het delict is gerelateerd aan de plek waar de dagbesteding plaatsvindt.	NVT, is een contra voor nachtdetentie, niet voor proeftuin
21. slachtoffer zit bijvoorbeeld op dezelfde school, of zelfde stage.	NVT is een contra voor nachtdetentie, niet voor proeftuin
22. Jongere staat niet open voor screening/ diagnostiek.	Is een contra voor de kleinschalige voorziening, ook voor de proeftuin. Het gaat hier om expliciete weigering tot medewerking/ instemming tot screening en diagnostiek. Ingeschat kan worden of de weigering tijdens verblijf op de Proeftuin-groep kan veranderen.
23. Jongere stelt zich niet begeleidbaar op	Is een contra voor de kleinschalige voorziening, ook voor de proeftuin. Het gaat hier om expliciete weigering tot medewerking aan hulpverlening. Ingeschat kan worden of deze houding tijdens verblijf op de Proeftuin-groep kan veranderen.
24. Jongere heeft geen structurerende ouders/ heeft een risicovol leefsysteem	Is een contra voor de kleinschalige voorziening, niet voor de proeftuin

RvdK levert zoveel mogelijk info aan, matching met de groepsgenoten is een taak voor de Hartelborgt, Matching lijkt van belang op de volgende thema's:

1. IQ
2. Groepsdelict
3. Problematiek
4. Leeftijd
5. Verslavingsproblematiek

Inschatting vindt nog plaats door de Hartelborgt op basis van

6. Medische beperkingen
7. Recidive

Bijlage 11: Screeningslijst Amsterdam

SCREENINGSINSTRUMENT KLEINSCHALIGE VOORZIENING AMSTERDAM - monitor AWRJ

Datum IVS:

Naam jongere:

Geboortedatum:

BSN:

Advies RvdK (meerdere opties mogelijk):

- Schorsen
- KV
- JJI
- Anders, namelijk

Beslissing RC:

- Schorsen
- KV
- JJI
- Anders, namelijk

Criteria - kruis aan wanneer van toepassing:		Opmerkingen/bijzonderheden/ motivatie
Indicaties		
Is een First/second offender		
Heeft tijdens vroeghulp RvdK blij gegeven open te staan voor hulp		
Is ontvankelijk voor de noodzakelijke bejegening		
Er is sprake van niet structurerende ouders		
Heeft een hulpverleningstraject dat moet/kan doorlopen		
Contra-indicaties		
Ernst vh delict (o.a. ernstig geweld en zeden) en delict geschiedenis (ernst en aantal vd delicten) en daaraan gerelateerde verwachting of lange JD of PIJ/dubbel PO aan de orde is		
Onderzoeksbelang om niet lokaal te plaatsen (media gevoeligheid, niet samen plaatsen van daders) en/of dringende beveiligingsnoodzaak vd maatschappij (recidive, hoog onttrekkingsniveau/vluchtgevaar ed), het slachtoffer en de verdachte zelf		
Zorgproblematiek: ernstige verslavingsproblematiek en/of suïcidaliteit en/of de noodzaak tot klinische observatie in verband met veronderstelde psychiatrische problematiek. Veel somatische zorg nodig		
Het leefsysteem van jongeren dat gekenmerkt wordt door relatief veel risicofactoren: jongere kan beter uit leefsysteem gehaald worden		

Verblijfsstatus / illegaal (de periode van (voorlopige) hechtenis wordt gebruikt voor procedure tot uitzetting)		
Nabijheid slachtoffer (ivm maatschappelijke onrust)		
IQ lager dan 70		
Jongere niet meer ontvankelijk voor pedagogische insteek (bij ASR contra-indicatie voor jeugdstrafrecht)		

Bijlage 12: Screeningslijst Groningen

SCREENINGSFORMULIER PROEFTUIN

Betreft: X.X. (initialen); ..,.. jaar

Raadsnummer:

Nummer 3RO:

JJI nummer: (naam); leeftijd:

Criteria (kruis aan in kolom)	ja	neen	?	Opmerkingen/vragen/bijzonderheden
Indicaties				
Is first of second offender				
Is gemotiveerd of te motiveren voor hulpverlening				
Systeem (ouders, verzorgers, gezin) van de jongere is welwillend, maar onmachtig				
Lopend hulpverleningstraject dat kan/moet worden voortgezet				
Vorm van dagbesteding aanwezig of voldoende motivatie hiervoor				
Contra - indicaties				
Ernstig delict en/of delictgeschiedenis (aantal delicten en ernst) met daaraan gekoppelde strafverwachting				

Strafrechtelijk onderzoeksbelang en/of ernstig (recidive)gevaar die zware inperkende beveiligingsmaatregelen noodzakelijk maken				
Zeer ernstige zorgproblematiek (ernstige verslaving, suïcidaliteit, psychiatrische problematiek) die klinische observatie en/of veel somatische zorg vereist				
Leefsysteem (breder dan gezin, ook VT en vriendengroep)				
gekenmerkt door veel risicofactoren (juist beter om hem <u>uit</u> het leefsysteem te halen)				
Verwachtte maatschappelijke onrust (bijv. door nabijheid slachtoffer, mediagevoeligheid)				
Jongere toont te sterke weerstand om tot samenwerking te komen; weigert verklaring te ondertekenen				

Oordeel over geschiktheid opname in de proeftuin:

- geschikt
 ongeschikt
 twijfel

Eventuele toelichting:

OM vordert conform advies Raad/3RO	☐ ja	Evt. opmerkingen:
	☐ nee	Omdat:

RC besluit conform vordering en advies	☐ ja	Evt. opmerkingen:
	☐ nee	Omdat:

Bijlage 13: Screeningslijst Nijmegen

Checklist plaatsing in de kleinschalige voorziening

Voor de opzet van het huidige instrument wordt zo veel mogelijk aangesloten bij het format en de invulinstructie van de wegingslijst voor het adolescentenstrafrecht.

Doelgroep en werkwijze.

De kleinschalige voorziening is een lokale/regionale plaats, waar jongeren zo dicht mogelijk bij het eigen leefsysteem verblijven tijdens de periode van vrijheidsbeneming waarbij beschermende factoren in het leven van de jongeren zoveel mogelijk te behouden. De kleinschalige voorziening richt zich op jongeren die gebaat zijn bij transmurale trajecten en waarbij geen hoge beveiligingsnoodzaak aanwezig is. In totaal kunnen er maximaal acht jongeren (alleen jongens) tegelijk gebruik maken van de kleinschalige voorziening. Er is plek voor zowel jongeren met een preventief gehechte status, jeugd detentie, PIJ-maatregel, nachtdetentie en een GBM.

De huidige checklist wordt gebruikt voor een pilotproject waarbij jongeren in een kleinschalige voorziening geplaatst kunnen worden op het terrein van de Rijks Justitiële Jeugdinrichting, locatie De Hunnerberg in Nijmegen.

Het uitgangspunt van de checklist is dat jongeren of jongvolwassenen in een JJI worden geplaatst tenzij er indicaties zijn voor plaatsing in de kleinschalige voorziening. De plaatsing in de kleinschalige voorziening wordt aan de jongere als 'kans' gepresenteerd. Bij overtreding van de huisregels van de KV kan een jongere overgeplaatst worden naar een (hoog beveiligde) JJI.

Werkwijze

De verkorte checklist kleinschalige voorziening is ontwikkeld om adviseurs van de reclassering en de Raad voor de Kinderbescherming te ondersteunen bij de vroeghulp. In de vroeghulp kan een eerste advies worden gegeven over een eventuele plaatsing in de kleinschalige voorziening. Als er indicaties zijn voor een plaatsing in een kleinschalige voorziening kan de rechter-commissaris een trajectconsult bij het NIFP aanvragen of de jongere rechtstreeks (via DIZ) in de kleinschalige voorziening plaatsen.

Voor het advies aan de rechter wordt bij het trajectconsult van het NIFP de uitgebreide checklist plaatsing in een kleinschalige voorziening gebruikt.

Instructie

De verkorte checklist bestaat uit 3 stappen:

Stap 1 Voorwaarden plaatsing in KV

Stap 2 Indicaties plaatsing in KV

Stap 3 Contra-indicaties plaatsing in KV

Als in stap 1 de voorwaarden voor plaatsing in de KV niet worden gehaald dan worden stap 2 en 3 NIET uitgevoerd. Als er sprake is van contra-indicaties bij stap 3 dan komt het trajectconsult van het NIFP te vervallen.

Kies per item uit één van de vier antwoorden:

- meer informatie nodig: kruis dit antwoord aan als je onvoldoende informatie hebt om te beoordelen of dit item van toepassing is. Laat de rest van de regel leeg en ga verder met het volgende item

Kies onder 'hier is sprake van' of het item:

- Niet
 - Enigszins
 - Wel
- van toepassing is.

Deel 1: voor gebruik in advies bij de voorleiding (verkorte versie)**Basisvoorwaarden voor plaatsing in de KV**

	Meer info nodig	Hier is sprake van:		Toelichting:
		Ja	Nee	
Is afkomstig uit-, of de verwachte uitstroomregio, in de Gelderse Regio				De Gelderse Regio bestaat uit: Achterhoek, Arnhem, Food Valley, Midden-IJssel/Oost-Veluwe, Nijmegen, Noord-Veluwe en Rivierenland
Is een jongen				De kleinschalige voorziening is (tijdens de proeftuin) uitsluitend bedoeld voor jongens
Legale verblijfstatus				Geen (dreiging) tot uitzetting of uitlevering na tenuitvoerlegging (vreemdelingenrechtelijke status)
Geen oplegging van beperkingen				Door het karakter van de kleinschalige voorziening zijn contact- of mediaverboden niet te handhaven

Indicaties voor plaatsing in de KV

	Meer info nodig	Weegt mee			Toelichting:
		Niet	Enigszins	Wel	
Zwaarwegende beschermende factoren aanwezig of (spoedig) in ontwikkeling					Het kan hier gaan om continuering van de schoolgang, -werk, -sportclub, -vaderschap, -mantelzorgtaken -bestaand (professioneel) beschermend netwerk
Accepteert en is ontvankelijk voor sociale, emotionele of praktische ondersteuning of beïnvloeding door volwassenen					De jongere is ontvankelijk en accepteert een pedagogische of opvoedkundige aanpak. Hij staat open voor sociale, emotionele of praktische ondersteuning of beïnvloeding door volwassenen en is in staat deze te ontvangen. Het gaat hier niet alleen om ouders/verzorgers maar bijvoorbeeld ook een familielid of een andere volwassene die een begeleidende en verzorgende rol vervult.
Er is sprake van (enige) zelfsturende vaardigheden					Van jongeren die in de kleinschalige voorziening worden geplaatst, wordt enige mate van zelfsturing verwacht. Het gaat hier bijvoorbeeld over het volgen van een dagprogramma en zich enigszins aan afspraken kunnen houden en zich, daar waar vaardigheden tekort schieten, laat ondersteunen

Contra-indicaties voor plaatsing in de KV

	Meer info nodig	Weegt mee			Toelichting:
		Niet	Enigszins	Wel	
Hoog onttrekkingsgevaar					De jongere is er meerdere keren niet in geslaagd zich te houden aan rechtelijke bepalingen of heeft zich eerder onttrokken
Ernstige agressieproblematiek					De jongere is (zeer) snel boos en wordt daarbij fysiek agressief. Hij heeft daarvoor een hoge mate van beveiliging nodig
Onderzoeksbelang om niet lokaal te plaatsen					Het kan hier gaan om mediagevoeligheid, niet samen plaatsen van ouders

Deel 2: voor gebruik in de adviesrapportage**Voorwaarden voor plaatsing in de KV**

	Meer info nodig	Hier is sprake van:		Toelichting:
		Ja	Nee	
Is afkomstig uit-, of de verwachte uitstroomregio valt, in de Gelderse Regio				De Gelderse Regio bestaat uit: Achterhoek, Arnhem, Food Valley, Midden-IJssel/Oost-Veluwe, Nijmegen, Noord-Veluwe en Rivierenland
Is een jongen				De kleinschalige voorziening is (tijdens de proeftuin) uitsluitend bedoeld voor jongens
Legale verblijfstatus				Geen (dreiging) tot uitzetting of uitlevering na tenuitvoerlegging (vreemdelingenrechtelijke status)
Geen oplegging van beperkingen				Door het karakter van de kleinschalige voorziening zijn contact- of mediaverboden niet te handhaven

Indicaties voor plaatsing in de KV

	Meer info nodig	Weegt mee			Toelichting:
		Niet	Enigszins	Wel	
Zwaarwegende beschermende factoren aanwezig of (spoedig) in ontwikkeling					Het kan hier gaan om continuering van de schoolgang, -werk, -sportclub, -vaderschap, -mantelzorgtaken -bestaand (professioneel) beschermend netwerk
Accepteert en is ontvankelijk voor sociale, emotionele of praktische ondersteuning of beïnvloeding door volwassenen					De jongere is ontvankelijk en accepteert een pedagogische of opvoedkundige aanpak. Hij staat open voor sociale, emotionele of praktische ondersteuning of beïnvloeding door volwassenen en is in staat deze te ontvangen. Het gaat hier niet alleen om ouders/verzorgers maar bijvoorbeeld ook een familielid of een andere volwassene die een begeleidende en verzorgende rol vervult.
Er is sprake van (enige) zelfsturende vaardigheden					Van jongeren die in de kleinschalige voorziening worden geplaatst, wordt enige mate van zelfsturing verwacht. Het gaat hier bijvoorbeeld over het volgen van een dagprogramma en zich enigszins aan afspraken kunnen houden en zich, daar waar vaardigheden tekort schieten, laat ondersteunen
De jongere is een bekende verdachte en/of is bereid om de ontstane problemen (met justitie) te onderzoeken					In de kleinschalige voorziening wordt gewerkt met het leren herkennen van en leren omgaan met risicovolle situaties en luxerende factoren voor delictgedrag.

Contra-indicaties voor plaatsing in de KV

	Meer info nodig	Weegt mee			Toelichting:
		Niet	Enigszins	Wel	
Hoog onttrekkingsgevaar					De jongere is er meerdere keren niet in geslaagd zich te houden aan rechtelijke bepalingen of heeft zich eerder onttrokken
Ernstige agressieproblematiek					De jongere is (zeer) snel boos en wordt daarbij fysiek agressief. Hij heeft daarvoor een hoge mate van beveiliging nodig
Onderzoeksbelang om niet lokaal te plaatsen					Het kan hier gaan om mediagevoeligheid, niet samen plaatsen van daders
Onduidelijke (samenstelling) dadergroep					De jongere heeft een (of meerdere) delicten gepleegd in vereniging met een dadergroep. Wanneer deze dadergroep (nog) onbekend is, is ook de invloed van de dadergroep op de jongere onvoorspelbaar
Ernstige zorgproblematiek					ernstige verslavingsproblematiek en/of hoge kans op suicidaliteit en/of de noodzaak tot klinische observatie in verband met veronderstelde psychiatrische problematiek. Veel somatische zorg is nodig;
Het leefsysteem van de jongere dat gekenmerkt wordt door relatief veel risicofactoren					De jongere heeft veel vrienden, familie en/of andere contacten in het criminele circuit en weinig tot geen contacten daarbuiten. De jongere kan beter uit het leefsysteem gehaald worden. Of: het betrekken van het leefsysteem van de jongere wordt gezien als een risicofactor/ zorgt voor een verhoging van de kans op recidive
Ernstig gevaar voor recidive					De inschatting van herhaling van delicten op korte termijn is hoog, waardoor een hoge mate van beveiliging nodig is.